

Herdenkingskrant 1945-2025

In 1995 ontwierp Buitenposter Sierd Otten het oorlogsmonument aan de Haersma de Withstraat. Het verbeeldt de georganiseerde chaos in de wereld, waarbinnen zich een voortdurende strijd tussen goed en kwaad afspeelt. Dat gevecht gaat nooit voorbij. Het lijkt nu zelfs actueler dan dertig jaar geleden. Deze krant illustreert wanneer het conflict in oorlog ontardt.

Oorlogsdagboek van Sikke Veenstra

Opnieuw een extra uitgave die in het teken staat van de Tweede Wereldoorlog. Vijf jaar geleden, in maart 2000, verscheen de Bevrijdingskrant. Aanleiding was toen de herdenking van 75 jaar bevrijding. Veel bezinnings- en feestelijke momenten waren gepland, maar de coronapandemie gooide roet in het eten. Bijna alle activiteiten werden afgelast en alle aandacht ging naar de maatregelen van dat moment. De overheid gaf aan dit gemis in 2025 te willen inhalen. *De Binnenste Buiten* doet graag mee aan de herdenking van 80 jaar Vrijheid. Daar is ook nog een extra goede reden voor.

De bezettingstijd was voor iedereen die het bewust meemaakte een heftige periode. Dat heeft zeker voor Sikke Veenstra gegolden. De onderwijzer aan de *School met den Bijbel* aan de Kuipersweg woonde op Lutkepost. Hij schreef vanaf november 1942 dagelijks in een dagboek, een zevental dikke banden in totaal. Bij-

zonder zijn de vele details die hij daarin geeft, soms informatie die niet eerder bekend was. Zijn kijk op wat zich dagelijks in ons dorp en directe omgeving afspeelde is anders dan wat we uit andere dagboeken kennen. Met meer kennis van zaken en directer betrokken.

Sikke had veel persoonlijke contacten door zijn werk in het onderwijs en het jeugdwerk in de gereformeerde kerk, maar ook met verzetsmensen en anderen die hem veel informatie gaven. De onderwijzer beschikte ook over een radiotoestel dat hij dagelijks gebruikte om de oorlog op de voet te volgen. Het was in die tijd een illegaal en zelfs gevaarlijk bezit maar hij luisterde er trouw naar. Die verkregen informatie werd ook nauwkeurig vastgelegd in zijn verslag. Hij heeft als actieve, jonge en vaderlandslievende dorpsgenoot een schrijfstijl die behoorlijk bevlogen is. Het maakt de dagboeken tot een tekst die indruk maakt. Het ver-

haal van Sikke Veenstra is de basis van deze Herdenkingskrant.

Vijf jaar geleden probeerde de redactie een evenwichtige kijk op de oorlogsgebeurtenissen te presenteren. Maar daarvan is in de dagboeken van Sikke beslist geen sprake. Hij neemt geen blad voor de mond, is fel in zijn bewoordingen en gedreven. Het tekent beslist de situatie van het moment. Zijn kinderen zeggen hun vader, in later jaren rustig en beheerst, nooit zo gekend te hebben. Het vermoeden is dat het dagboek niet alleen een verslag was, maar ook een uitlaatklep voor alle heftige gevoelens die de oorlog teweegbracht. Sikke noemt ook mensen regelmatig bij naam en toenaam. Of alles wat hij zegt klopt weten we niet. Ook om privacy-redenen zijn daarom sommige namen onherkenbaar gemaakt. Maar het had ongetwijfeld voor hem persoonlijk en voor anderen grote gevolgen kunnen hebben als de dagboeken door de bezetter waren gevonden.

Het maakt de dagboeken anders dan die in de Bevrijdingskrant, zoals die van Jan Ploeg en Willem van der Veer. Zij waren blijkbaar minder goed geïnformeerd dan Sikke. Zij keken ook met iets meer afstand naar wat er gebeurde en waren voorzichtiger, wellicht rekening houdend met hun gezinsituatie. Het was niet mogelijk de volledige tekst van de dagboeken van Sikke in deze *Binnenste Buiten* weer te geven. Er is een keuze gemaakt die hopelijk een goede indruk geeft van Sikkés beleving. Op internet kunt u de volledige tekst vinden. Daar kunt u ook de Bevrijdingskrant uit 2000 vinden. Zie daarvoor de link op pagina 3 van deze krant. Samen maken ze het oorlogsverhaal completer. Met 64 pagina's is dit een uitzonderlijke uitgave. We hopen dat u deze informatief vindt.

*Speciale editie
ter gelegenheid van
de herdenking
van 80 jaar
bevrijding.*

De dagboeken van Sikke Veenstra.

Persoonsbewijs van Sikke Veenstra.

Inhoud

Inleiding	1-3
Dagboek	
november/december 1942	4-6
1943	6-25
1944	25-49
1945 tot en met 5 mei	49-63
Tijdlijn	4
Begrippen en verklaringen	5
Personen	35
Oorlogsverhaal	
paardenvordering	63
Nawoord van Pieter Veenstra	64

De Tweede Wereldoorlog tot november 1942

De Tweede Wereldoorlog begint op 1 september 1939 met de Duitse inval in Polen. Frankrijk en Groot-Brittannië stuurden een ultimatum naar Duitsland om Polen onmiddellijk te verlaten. Toen de Duitse leider Adolf Hitler daar geen gehoor aan gaf verklaarden ze Duitsland de oorlog. Duitsland veroverde Polen na een maand, en bezet in april 1940 Denemarken en Noorwegen. In mei 1940 worden ook Nederland, België en Frankrijk bezet. Italië voegt zich in juni 1940 bij de oorlog aan de kant van Duitsland. De Britten weten een invasie door een lucht oorlog in de herfst van 1940 te voorkomen en vechten alleen door. Begin 1941 bezet Duitsland de Balkan en start de woestijn oorlog in Noord-Afrika.

Op 22 juni 1941 valt Duitsland de Sovjet-Unie binnen. Na eerst grote terreinwinst te hebben behaald loopt dat offensief in de herfst en winter vast. Op 7 december 1941 voert het Japanse Keizerrijk een verrassingsaanval uit op de Amerikaanse vloot in Pearl Harbor in de Stille Oceaan. Hitler verklaart vier dagen later de Verenigde Staten de oorlog. Zo ontstaat een wereldwijd conflict tussen Duitsland, Italië en Japan, de Asmogendheden, tegen een coalitie van met name de Verenigde Staten, de Sovjet-Unie en het Britse Gemenebest, de geallieerden. De Asmogendheden kunnen in het begin van de oorlog grote klappen uitdelen. 1942 wordt een jaar waarin intensief wordt gevochten, de geallieerden zich geleidelijk herpakken, maar een overwinning nog verre van zeker is.

Na de Duitse inval in Nederland op 10 mei 1940 en de Nederlandse capitulatie op 15 mei volgt

voor veel Nederlanders een periode van afwachten en wennen aan de nieuwe situatie. Weinig mensen denken nog aan verzet. Er zijn enkele uitzonderingen. Sommige landgenoten vinden de bezetting in eerste instantie zelfs meevallen. Seyss-Inquart, de Duitse Rijkscommissaris voor Nederland, gebruikt in zijn bestuur de 'fluwelen handschoen'-aanpak. De economische uitbuiting is nog beperkt. Door middel van propaganda probeert hij de Nederlander voor Duitsland te winnen.

Vanaf midden 1941 volgt een periode die steeds grimmiger wordt. De oorlog verloopt steeds minder in het voordeel van Duitsland, het leegroven van ons land begint. De weerstand neemt toe en daarop wordt hardhandiger gereageerd. Vanaf zomer 1942 worden Nederlandse Joden massaal naar concentratiekampen gedeporteerd. De Melkstaking van april-mei 1943 is een omslagpunt. Het verzet wordt intensiever en het gewapend verzet vindt dan feitelijk zijn beginpunt. Onderduiken voor arbeidsdienst in Duitsland neemt toe. De leefomstandigheden voor alle burgers verslechteren voortdurend.

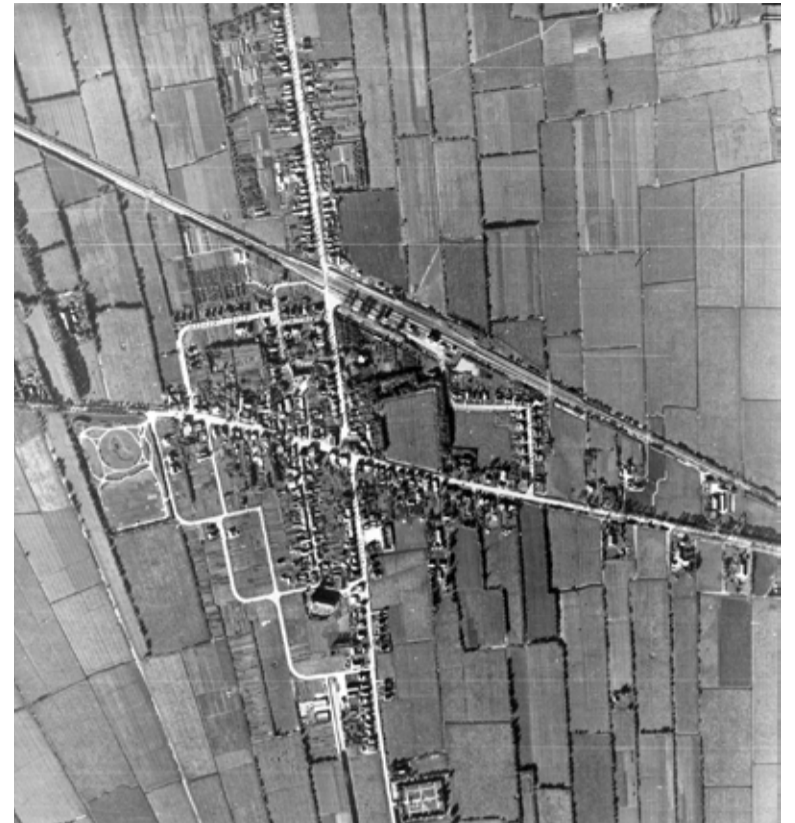
Johan Kootstra

Buitenpost in 1942

Tijdens de Tweede Wereldoorlog is Buitenpost een eenvoudig plattelandsdorp. Het heeft de naam een 'ambtenarendorp' te zijn, natuurlijk vanwege de aanwezigheid van het gemeentehuis. Het kent ook een groepje notabelen: de burgemeester, huisartsen, de notaris en welgestelden. Maar de meerderheid van de bijna 1900 inwoners is een gewone burger. In Buitenpost en omgeving zijn veel grote en kleinere boerenbedrijfjes. De middenstand bestaat uit een zestigtal, in hoofdzaak kleine, winkeliers en dienstverleners. Het grootste bedrijf is Steenhouwerij De Vries aan de Jeltingalaan. Met het station, de kleine haven bij de Mariakerk en goede verbindingswegen heeft Buitenpost ook een belangrijke vervoersfunctie.

De kerk is belangrijk. Het dorp kent een viertal gezindten. De Gereformeerde Kerk heeft de meeste lidmaten, gevolgd door de Nederlands-Hervormde Kerk. Een klein groepje vormt de Hervormde Evangelisatie die in een gebouwtje aan de Irenestraat kerkt. De vierde, kleinere groep, bestaat uit de Doopsgezinden. Enkele Buitenposters zijn onkerkelijk. Het dorp heeft een christelijke en een openbare lagere school en zelfs een ulo.

Het grote oorlogsgeweld gaat aan het dorp voorbij. Toch wordt het door de oorlog geraakt. Duitse soldaten en NSB'ers zijn zichtbaar in het straatbeeld. De luchtoorlog laat zich regelmatig horen en zien. Veel materiele zaken zijn steeds moeilijker verkrijgbaar. Wat voor de oorlogsvoering van belang is wordt door de bezetter in beslag genomen. Die eist zelfs arbeidskracht waardoor veel jonge mannen naar een onbekende en dikwijls risicovolle bestemming worden gebracht.

Buitenpost op een verkenningfoto van de Royal Air Force (RAF) in november 1944, zie ook de kaart op pagina 4.

Buitenpost heeft geen vaste aanwezigheid van de bezetter. Wel komen regelmatig patrouilles langs. Bovendien zijn er vaak inkwartieringen. Kleinere of grotere groepen Duitsers hebben verblijf nodig als ze onderweg zijn. NSB'ers zijn wel een constante dreiging. Met name Tolsma uit eigen dorp, Groenbroek uit Kollum en Nobach uit Doezum worden vaak en niet vleiend genoemd in de dagboeken. Voorzichtigheid was dus altijd geboden. De oorlog is ook voelbaar in de stroom aan verordeningen, verplichtingen en verboden die worden opgelegd.

Buitenpost kent zijn slachtoffers, mensen die hier of ver weg om het leven komen of blijvende lichamelijke of geestelijke schade oplopen. Gedurende de oorlog komen ook verschillende keren evacués in ons dorp. Ontheemde mensen moet een onderdak worden geboden. Den Helder, Velsen, Rotterdam, Arnhem en Roermond zijn enkele plaatsen van herkomst. Nog een groep tijdelijke Buitenposters zijn de onderduikers. Enkele worden met name in de dagboeken genoemd.

Zelfs voor de mensen die persoonlijk geen schokkende gebeurtenissen meemaken wordt het leven tijdens de oorlogsjaren teruggebracht naar funda-

menteel niveau. In de oorlogstijd draait het, zeker in de latere jaren, in hoofdzaak om overleven. De vrijheid om dingen te zeggen en te doen wordt voortdurend ingeperkt. De toekomst is onzeker.

De materiële omstandigheden worden in de loop van de oorlog steeds moeilijker. Mensen worden angstig en stellen zich benauwde vragen. Blijft er genoeg te eten voor ons? Kan ik mijzelf en mijn kinderen goed kleden? Hoe verwarm ik mijn huis? Hoe zorg ik ervoor dat de mensen die mij lief zijn en ikzelf gespaard blijven van oorlogsgeweld? Hoe kom ik deze, hopelijk tijdelijke, moeilijke periode door? En er zijn er die, die geen genoeg nemen met de situatie nemen...

En zo komt grootschalig verzet, ook in Buitenpost, langzaam op gang. De uitzondering was Klaas de Vries van de Jeltingalaan die onmiddellijk na de meidagen van 1940 al illegale schrijfsels verspreidt. Eveneens vroeg in de oorlog vragen onderduikers zorg. Ook in dit gevaarlijke werk was De Vries met de Landelijke Organisatie actief. Pas na de Melkstaking (april-mei 1943) ontstaat het georganiseerde, gewapende verzet. Dat is overigens ook ongeveer de start van het dagboek.

Johan Kootstra

Europa in 1942.

(bron: De Bosatlas van de Wereldgeschiedenis, Noordhoff)

De Voorstraat met het gemeentekantoor Nijenstein aan de Voorstraat, 1939.

Wie was Sikke Veenstra?

Sikke Veenstra is op 27 mei 1915 geboren in Augustinusga. Zijn ouders, Pieter Veenstra (1888-1972) en Detje Procee (1890 -1985) traden op 27 mei 1911 in het huwelijk in de gemeente Achtkarspelen. Over de jeugd van Sikke is weinig bekend. Zijn ouders, Pieter en Detje, woonden naar alle waarschijnlijkheid in Augustinusga, waar al hun kinderen zijn geboren.

Sikke Veenstra was het derde kind in een gezin van zes kinderen. De oudste was zijn broer Frederik (1912-1998), daarna werd zijn zus Froukje geboren (1913-2003). Sikke (1915-1997) was de derde. Hij had twee jongere broers, Jan (1917-2000) en Paul (1920-2008) en één jongere zus, Jannie (geboren in 1932). Het gezin had het niet breed. Vader Pieter was landarbeider, die bij boeren langsgang om te vragen of er werk beschikbaar was. Moeder Detje Procee was een sterke vrouw. Zij runde het gezin en beschikte over de nodige wilskracht.

advies van het hoofd van de ulo, ging hij naar de kweekschool te Dokkum. Hij was een goede leerling. Hij kwam daar terecht in een geheel andere omgeving dan hij van huis uit gewend was. In die tijd gaf de kweekschool toegang tot leerlingen, die voor het merendeel afkomstig waren uit de gegoede burgerij. Voor Sikke met zijn eenvoudige kledij was dit wel een overgang, maar hij was schrandler en beschikte over een gezonde dosis doorzettingsvermogen.

Vanuit de kweekschool ging hij een paar dagen op bezoek naar

gekregen met Akkeline van der Molen uit Burum, dochter van Sijtze van der Molen (1883-1961), timmerman/aannemer, en Hendrika Westra (1881-1947). Tijdens de oorlogsjaren waren ze verloofd. Dit verklaart waarom in de oorlogsdagboeken van Sikke het dorp Burum bovengemiddeld vaak wordt vermeld, hoewel zijn geliefde nauwelijks in de dagboeken voorkomt.

Het geloof

Het christelijke geloof speelde een belangrijke rol in het gezin en in iets mindere mate de politiek. De gereformeerde kerk werd elke zondag trouw bezocht. Sikke was actief in het kerkelijke werk en ook dit is in zijn oorlogsdagboeken op vele plaatsen terug te vinden zoals de oprichting van de Bijbelclub. In zijn dagboeken verwijst hij

Opmerkingen bij de tekst

Leesbaarheid

De dagboeken zijn nu ruim tachtig jaar oud. Ze zijn door vocht niet optimaal gebleven. Daarbij, misschien door de spanning van het moment, schreef Sikkes hand niet altijd schoonschrift. Bovendien was het lastig om dat wat op de radio werd gehoord goed op papier te krijgen. De vraagtekens in de tekst geven de onzekerheden aan.

De teksten zijn zoveel mogelijk begrijpelijk gemaakt voor de lezer van nu. Wanneer uitleg nodig is, gebeurt dat tussen rechte haakjes en met de toevoeging red. Begrippen en verklaringen worden apart vermeld en uitgelegd.

Indeling

De manier waarop deze krant gepresenteerd wordt komt deels overeen met de Bevrijdingskrant van 2000. Op de linkerpagina's worden, in chronologische volgorde, belangrijke momenten uit de oorlogsperiode beschreven. Daarbij worden data van internationaal, nationaal en plaatselijk belang benoemd.

Begrippen en verklaringen

In het kader op elke rechterpagina wordt in alfabetische volgorde een uitleg van de in de dagboeken voorkomende begrippen en afkortingen gegeven. Waar een begrip voor het eerst in het dagboek wordt genoemd is dat aangegeven met een asterisk (*).

Personen

Vanaf pagina 35 volgt een aantal meer of minder belangrijke personen. Waar een persoon voor het eerst in het dagboek wordt genoemd is dat eveneens aangegeven met een asterisk (*). Er komen veel namen in het verhaal van Sikke voor. Sommige namen zijn bekend, andere zelfs berucht en weer andere onbekend. Enkele namen zijn uit oogpunt van privacy onherkenbaar gemaakt door initialen te gebruiken. Sommige van de initialen zijn misschien voor familieleden nog te herkennen. Bij een aantal personen die bekend zijn wordt meer informatie gegeven.

Foto's

Net als bij de Bevrijdingskrant in 2000 was er maar weinig goed fotomateriaal uit Buitenpost beschikbaar. Camera's in burgerhanden waren in de oorlog nog maar weinig aanwezig. Bovendien verbood de bezetter vaak het maken van foto's. In deze krant is daarom ook gebruik gemaakt van foto's en illustraties die elders zijn gemaakt, maar in wezen wel overeenkomen met de lokale situatie.

Tekstkeuzes

In de oorspronkelijke tekst schrijft Sikke veel over de oorlogssituatie op de verschillende fronten. De redactie heeft ervoor gekozen die tekst hier grotendeels achterwege te laten. Op het moment dat het echt van belang wordt, met name op het eind van de oorlog, krijgt het wel de ruimte. Teksten over het lokale gebeuren zijn in gewone tekst weergegeven, die over binnen- en buitenland cursief.

Veel van Sikkes emoties krijgen in de dagboeken vorm door uitroepen in vet, gedichtjes en bijbelteksten. De emotie die daaruit spreekt is groot. Enkele daarvan zijn in deze krant opgenomen, allemaal vindt u ze terug in de volledige tekst die als pdf-bestand op internet staat.

Bevrijdingskrant, pdf-bestand en de papieren uitgave samen

Op internet wordt de volledige tekst van de dagboeken geplaatst als pdf-bestand (www.binnenbuitenpost.nl). Alle drie de uitgaven samen, Bevrijdingskrant 2000, het pdf-bestand en deze Herdenkingskrant, maken het Buitenposter oorlogsverhaal completer. U kunt ze alle drie op internet vinden. Daarmee is bij lange na niet alles gezegd. Dorpsgenoot Jasper Keizer heeft veel over de oorlog geschreven, in zijn boeken, maar ook in *De Binnenste Buiten*. In de bibliotheek kunt u zijn boeken vinden.

Afsluitend

Deze uitgave wordt afgesloten met een nawoord van de zoon van Sikke Veenstra (p. 64).

Het gezin Veenstra voor het huisje op Lutkepost, vermoedelijk rond 1937. Van links naar rechts, achter: Paul (in het dagboek vaak Paulus genoemd), Fré (Frederik), Frouk, Jan en Sikke; voor: Pieter Veenstra, Jannie en Detje Veenstra-Procee.

Verhuizing naar Lutjepost

In 1937 verhuisde het gezin naar Lutjepost. Daar kocht vader Pieter een woning met schuur, wei- en rietland aan Lutkepost nummer 8. Pieter kreeg een aanstelling als gemeentewerkman bij Gemeentewerken Achtkarspelen, rayon Buitenpost. Het huis staat er nog altijd. Pieter en Detje hebben hier tot 1966 gewoond en zijn daarna verhuisd naar de Berkenlaan 12 in Buitenpost.

Opleiding

Sikke heeft altijd gezegd dat hij dankzij zijn ouders, broers en zussen heeft kunnen doorleren. Hij heeft vermoedelijk de Chr. Lagere School en de ulo doorlopen. Daarna, waarschijnlijk op

Den Haag en kwam daar terecht in een deftige familie, waar met mes en vork werd gegeten. Dat was nieuw voor hem. Hij vertelde, dat hij goed om zich heen keek hoe dit in zijn werk ging en zich daarna snel aanpaste aan de burgerlijke gebruiken van dit gezin.

Onderwijzer

Sikke kreeg in 1940 een aanstelling aan de bijzondere lagere school te Buitenpost. Eerst als tijdelijk onderwijzer (kwekeling) daarna als onderwijzer. Gedurende de oorlogsjaren was hij als onderwijzer verbonden aan deze school, die naast lager onderwijs ook uitgebreid lager onderwijs (ulo) aanbood. Ondertussen had hij verkering

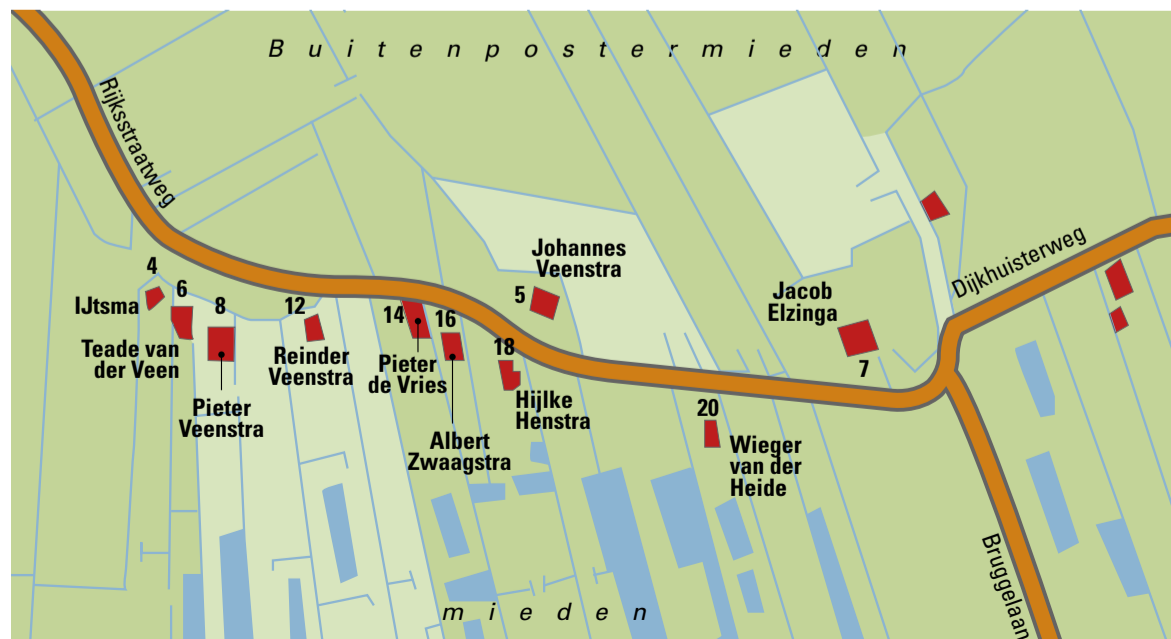
met grote regelmaat naar de politiek en dan met name de Anti Revolutionaire Partij (A.R.P) en de verzetskrant *Trouw*. De A.R.P. was later zijn partij en *Trouw* zijn dagblad.

*Pieter Veenstra,
zoon van Sikke Veenstra*

*Lutkepost in oorlogsjaren.
In de dagboeken worden regelmatig
buren bij naam genoemd.*

De Christelijke lagere school in 1940.

TIJDLIJN

november 1942

De Duitsers eisen de tewerkstelling van opnieuw 35.000 Nederlandse arbeiders in de Duitse industrie.

17-18 november 1942

Grote razzia in Nijmegen. 196 Joodse burgers worden opgepakt en naar Westerbork gebracht, en vrijwel direct op transport gesteld naar vernietigingskamp Auschwitz.

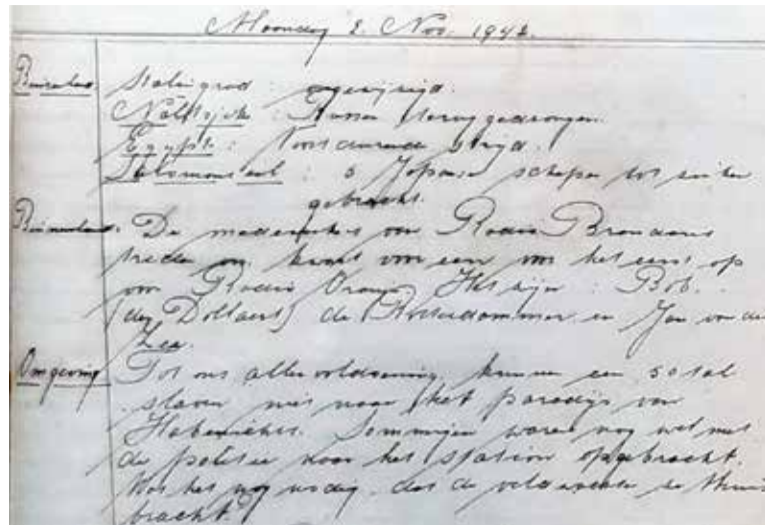
24 november 1942

Klokkenroof: klokken worden uit kerktorens getakeld om te worden omgesmolten tot wapentuig. Enkele klokken mogen blijven hangen zodat de Duitsers die kunnen luiden als de geallieerden naderen.

3 en 4 december 1942

De eerste berichten dat er zich in de Duitse concentratiekampen vreselijke dingen afspelen bereiken het westen. Het bestaan van gas-kamers dringt langzaam door tot de vijanden van Hitler die uit is op het uitroeien van de Joden.

Nederland zal herrijzen

Maandag 2 november 1942

De medewerkers van radio Brandaris* treden om kwart voor een voor het eerst op voor Radio Oranje*. Het zijn Bob (den Doolaard), de Rotterdammer* en Jan van der Zee.

Tot ons aller voldoening kunnen een 50-tal slaven niet naar het paradijs van Habenichts. Sommigen waren nog wel met de politie naar het station opgebracht. Was het nog nodig dat de veldwachter ze thuisbracht?

Dinsdag 3 november

Grote herkeuringen op komst door Duitse dokters? Kreupelen en half verlamden goedgekeurd?

Afgeluisterd uit groep spelende jongens:

Tjerk: "Zeg Binne mag ik weer met jullie meespelen want vader is echt geen N.S.B.'er". Maar Tolsma zegt: "het moet, dat lopen met de Winterhulp* collectebus".

- ½ ons shag wordt verhandeld voor f 3,75.
- een sigaar kost 15 à 25 ct.
- 1 pond tarwe kost 75 ct.

Woensdag 4 november

Voor Radio Oranje spreekt 'De boer uit Londen'. Wegens smokkel zouden in Noord-Brabant 300 zak rogge bij een 'vaderlandse' boer in beslag zijn genomen.

Chef-veldwachter Van der Poel houdt op Lutjepost twee handelaren in boterbonnen, manufacturen zonder bon enz. staande. Worden voor zijn auto uitgedreven. Een uur later hijgend en zwetend terug. Ontsnapt?

*"Alle grote en kleine 'zwarthandelaars'
Lappen Seysjes wetten aan hun laars".
[wetten van Seyss-Inquart, red.]*

Donderdag 5 november

In de kerken zou zondag 16 oktober een stuk worden afgelezen betreffende de Arbeidsdienst. Niet gebeurd omdat er iets uitgelekt schijnt te zijn. Volgens bericht werd ds. D. van Dijk te Groningen gedwongen bedoeld stuk af te staan aan de recherche.

Andermaal aardappelen opgeslagen door bemiddeling van de zo verfoeide 'smokkel'. Ditmaal 8 korf uit het 'Paradyske'.

*Na maanden van veel tegenslag,
Was 't vandaag es een beste dag.*

Zaterdag 7 november

Uit de Wieringermeer een pakket ontvangen: bevattende +/- 15 pond kapucijners. Welkom!

*[Jan Moedwit voor Radio België]
Daar rijdt die Rommel in een autostoet,
Italianen helaas, gij moet te voet.*

Maandag 9 november

Evacuatie gaat door volgens de berichten. De hele avond tijdens de viering van Jans geboortedag dreunt de lucht van de afweerbatte-rijen boven Moffrica*. Vliegtuigen ronken over. Ongeveer kwart voor elf een vliegtuig neergeschoten in noordelijke richting na een duidelijk hoorbaar luchtgevecht.

Woensdag 11 november

Hoe is de markt der zogenaamde Zwarte Handel? Hier zijn enkele cijfers voor de waarde der thans geldige bonnen:

- 1 tabaksbon (1 rantsoen d.w.z. voor 50 gr.) f 3,-
- 1 boterbon (v. half pond) f 3,50
- 2 vetbonnen (voor 4 ons vet) f 9,-
- 1 A-bon brood f 0,90
- 1 suikerbon f 3,50
- 1 kaasbon (20 ct per nr.) (3 strookjes/ 1 rantsoen) f 0,60

Deze waarde in eigen omgeving heus uitbetaald. De heer T. van der Veen, volgens zijn zeggen althans, som voor f 2.000,- bonnen in huis.

Donderdag 12 november

In de stad en provincie Groningen vele Joden (121 gezinnen) opgehaald. Zelfs uit de ziekenhuizen.

Van de boer H. Bottema 20 korf aardappelen voor wintervoorraad opgeslagen. Dit was ditmaal een 'legale transactie' (rechtstreeks betrekking van een teler). Onze aardappelvoorraad tot 80 korf gestegen. In de bewaarschool een grote herkeuring van moderne lijf-eigenen. Van 200 hergekeurden slechts 2 à 3 afgekeurd. Het spreekt vanzelf dat dit een keuring door een rotmofse dokter was.

Vrijdag 13 november

Chef-veldwachter Van der Poel vraagt me de catalogus der Christelijke Volksbibliotheek te mogen controleren om eventuele Duitse vijandige boeken eruit te nemen.

Moed en Vertrouwen**Zaterdag 14 november**

Opperwachtmeester Jutte en zijn staf als ook de chef-veldwachter Van der Poel sjuowden vandaag langs de huizen met de Winterhulp-bus. Voorwaar een potsierlijk Nieuwe Orde vertoon!

Maandag 16 november

Voor de evacuees wordt in het Nutsgebouw een ziekenzaal ingericht. Ontstemming dat zelfs patiënten met erge beenontsteking voor slavendienst worden goedgekeurd. Jan op stap om zijn wekelijkse voorraad smokkel shag op te halen.

Dinsdag 17 november

Radio Oranje: prof. Gerbrandy* sprak tot het Nederlands ambtenaren corps. Zijn opnieuw 15 vaderlanders gefusilleerd? Doelen in Nederland gebombardeerd.

Volgens de bureu is Lubbert Boersma gesnapt wegens het frauduleus slachten van een schaap. Persoon zou verklapt zijn. Brief op de marechausseekazerne: "Vervoeg u even daar en daar, er wordt een schaap geslacht."

Woensdag 18 november

Lubbert Boersma (in de kazerne te Buitenpost opgesloten) voorlopig wegens gebrek aan plaatsingsruimte weer losgelaten. Volgens zijn zeggen is hij mondeling aan de kazerne verklapt. Bij hem thuis werd toen een schapenvacht en wat vet gevonden.

Donderdag 19 november

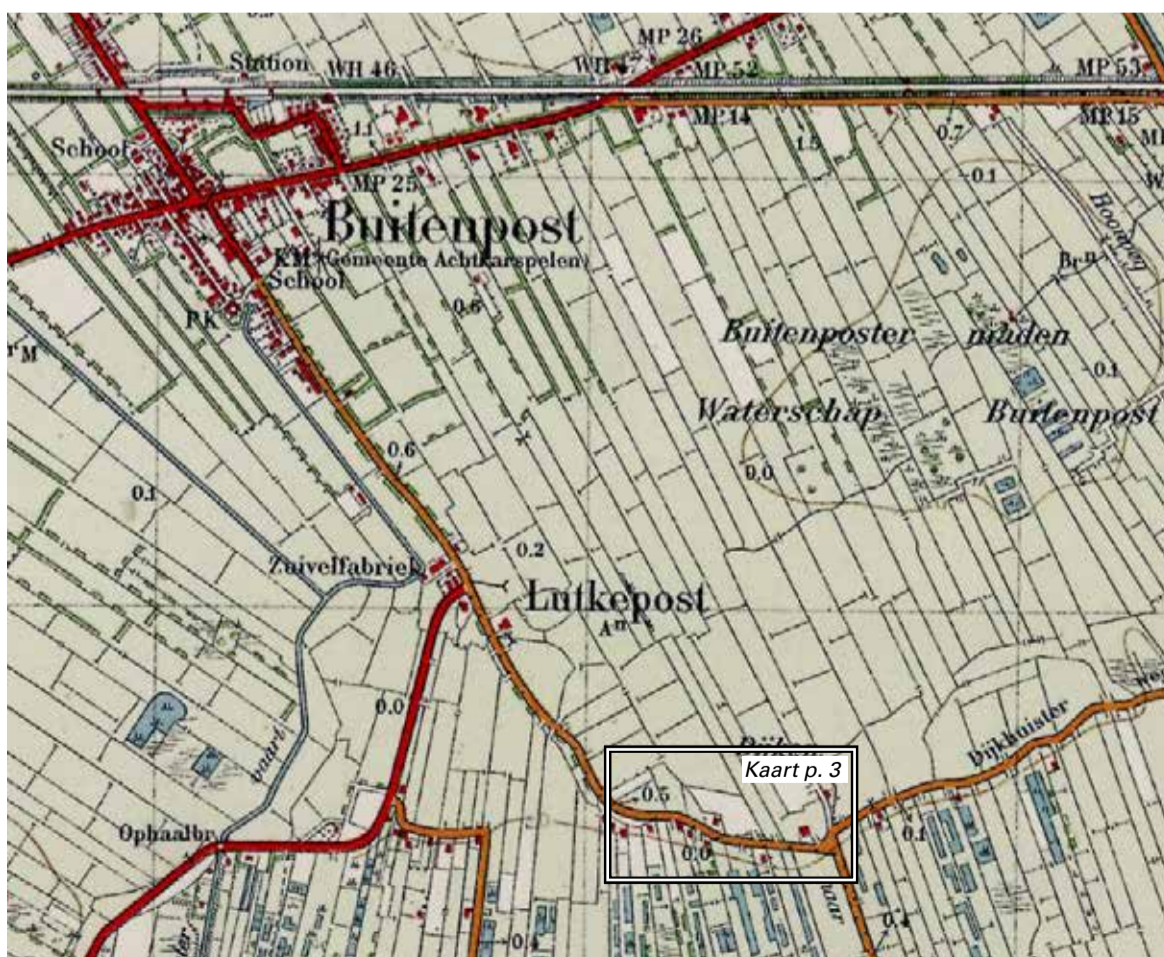
Vorbereidingen voor de evacuees. In het ziekenhuisje in het Nutsgebouw zal Dr. van der Kam met de wijkzuster de leiding hebben. Meisjes, inzonderheid zij die in het bezit zijn van het diploma Eerste Hulp, zullen hier dagelijks dienst moeten doen in de verpleging. Sommige burgers reeds in contact met verschillende families in Holland. Verschillende personen (eerst afgekeurd) thans geschikt geacht voor de slavendiensten van het ons zo beschermende lankmoedige Herrenvolk, onder andere Jan de Vries.

Vrijdag 20 november

S. Boersma ruilt een half ons shag tegen 1 fles bakolie waarvoor hem later 12 werd geboden. Bijbelclub te onzent.

Zaterdag 21 november

Drukke correspondentie met jongens die in Duitsland werken. Jon-

Buitenpost, Lutkepost en (een deel van) de Mieden in 1942.

(bron: Kadaster)

gens eerst veel heimwee. Leven op de brieven van bloedverwanten en vrienden. Jan Fokkema in particulier werk. Heeft het goed. Fokke Zijlstra in een wapenfabriek. Zo heet, dat er in een zwemkostuum gewerkt wordt. Reeds velen ziek. Fokke zal naar Jan op bezoek.

*Nederland... nooit een Duitse provincie!
Ned – Oost – Indië... nooit een Japans bezit!*

Maandag 23 november

Volgens een verklaring van de Nederlandse regering uit Londen zouden 500 Nederlanders tegen een som van f 5.000.000,- naar neutraal gebied mogen uitwijken. Zo niet dan gingen bedoelde personen naar een concentratiekamp. Deze brutale afpersingsmethode is opnieuw het bewijs voor de volkomen demoraliserende beginselen van Hitler-Duitsland. N.S.B.-personen, die zich ten koste van deze in het nauw gedreven personen willen verrijken, zullen later streng gestraft worden.*

In de personeelskring verslag van de geheime dienst. Berichten vrijdagavond uit Den Haag reeds zaterdagavond in het bezit van collega Beerda. Ds. Ringnalda met zijn gade uit Drachten verdwenen. Hij zou in zijn preek 'de waarheid' hebben gezegd: En ge weet, het leugenbeest dat ons besprongen heeft, keert zich als een razende tegen dezulken.

Dinsdag 24 november

Het Nederlands Bijbelgenootschap is opgeheven. Gelden in beslag genomen. Reden:

1. Papierverkwisting.
2. Bijbels werden aan Joden verstrekt.

Woensdag 25 november

De gehele dag zware ontploffingen in noordelijke richting. Het gedreun plant zich tot in de schoollokalen voort.

Donderdag 26 november

Polen: Voor 1 januari 1943 moeten alle Joden vermoord worden. Er zouden reeds 1.000.000 afgeslacht zijn. (Alleen intellectuelen en technisch ontwikkelden mogen blijven leven).

Volgens ontvangen berichten:

1. Er is reeds een nationaal bevrijdingscomité dat Neerlands herrijzenis voorbereidt. Zoekt contact in heel het land.
2. Mussert* moet een regering vormen met een paar N.S.B.-ministers. Om Anklang te vinden moeten de anderen vaderlanders zijn. Tot dusver mislukt. Aangezocht onder andere de vroegere Gouverneur-Generaal De Jonge.
3. De groep Rost van Tonningen wil inlijving. Voortdurende onrust in de partij en veel gekrakeel. Lees slechts de Mithoorn*.
4. Er is onder velen van onze vroegere leidlieden veel halfheid, laksheid en vrees. Deze karkassen zullen later worden opgeruimd.
5. Het partijwezen voor 1940 zal niet herrijzen.
6. De in vrijheidsstelling van Prof. Dijk een grote slag voor het kamp van Sint-Michiëlsgestel*.
7. H. Algra ontvangt in zijn lekker puddinkje af en toe een kokertje met het wereldnieuws.

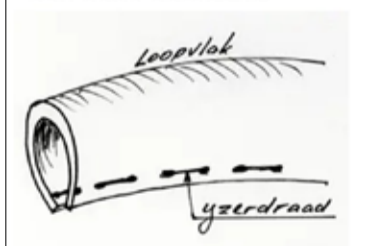
Een bezending rogge werd op 23 november uit de Wieringermeer ontvangen. Deze vangst door bemiddeling van de P.T.T. was altijd van harte welkom.

Vrijdag 27 november

Een der dagelijkse problemen is het bandenvraagstuk. Deze dag bracht een gelukkige wending in veel persoonlijke misère. Een nieuwe buiten- en binnenband op een bon (op naam van vader voor zijn werk). Deze lijdensgeschiedenis heeft zich gekenmerkt door:

1. Een massieve autoband (kuchi band) voor het voorste wiel aangeschaft voor f 5,-.
2. Elke week tweemaal een leuke band.
3. Het op- en bijgewerkte zaakje van zes banden deed een vliegende Gazelle gelijken op een ploeg die in het zweet mijns aanschijns werd voortbewogen.

instructie voor het maken van een fietsband van een oude autoband

Zaterdag 28 november

Allereerst het nieuws uit de Noordoosthoek*. Een kilo thee verhandeld voor f 180,-. Moeder ontvangt 1 half ons Erven van Nelle thee. 1 half ons shag kost f 5,-.

*Blinde onverstand, wat deed je in dat land?
Wij doen ons best
Zonder er op te boffen
En toch... krijgen we ze wel...
De Moffen!*

Zondag 29 november

De joden uit Visvliet met een overvalwagen weggevoerd op zaterdagmorgen. Vrijdagavond was er één spoorloos verdwenen. De woningen verzegeld.

Dinsdag 1 december

Onze koe levert een onvoldoende kwantum melk voor onze eigen zuivel-fabricage en melkvoeding. Vanavond 2 liter melk gehaald bij T. Mulder. Dit zal voortaan op dinsdagavond en vrijdagmorgen moeten gebeuren. Volgens de berichten zouden in Buitenpost elf personen bericht ontvangen hebben van de S.S. om te vertrekken naar Duitsland en zo niet, dan zullen ze het slachtoffer worden van de S.S. De uitreikingsploeg van de Gem. Distributiedienst worden met hun kapitale waarde aan bonnenmateriaal door de gemeente geëscorteerd door twee daarvoor aangewezen personen van den dienst. Zulks om onverhoedse overvallen, die inderdaad zijn gepleegd, te vrijdelen.

Kollum: collega B. Runia zou als gewoonlijk zijn volle melk betrekken van boer Oudman onder Zevenhuizen. Het werd een zeer tragische tocht in het donker. Hij raakt te water in een dobbe en is jammerlijk verdronken.

Woensdag 2 december

Gesprek met evacuées uit IJmuiden in de 2e Torendwarsstraat te Huizum. Volgens de geruchten is het minder gegoede volksdeel van IJmuiden hierheen getransporteerd. Sommige burgers klagen erg over vermenging van ongedierte sedert de komst van hun kostgangers. Stampvolle treinen, goed verwarmd, maar slecht verlicht.

Donderdag 3 december

Brief ontvangen uit Oudega. Onze neef Tjitte naar Duitsland vertrokken om voor de Moffen te werken. In mijn bezit komt het tweede novembernummer van *Vrij Nederland** + een pamflet: *Wat kan ik doen?*

Vrijdag 4 december

Uit de zwarte handel: 1 boterbon (voor 1 pond boter) verkocht voor f 13,- tot f 15,-, 15 sigaretten verkocht voor f 12,75. Een goed orgel kost f 850,- tot f 1.000,-.

Vele grote en arme gezinnen verkopen hun bonnen. Hedenmorgen werd een heel schaap met afgesneden hals aan de Parklaan gevonden. Dader(s) hebben blijkbaar onraad vernomen en zijn zonder hun kostbare buit aan de haal gegaan. De smokkelaar L. Boersma van Blauwvallaat, onlangs gesnapt, is op transport naar Den Haag gesteld.

*Je Maintiendrai
Ik zal handhaven*

Zaterdag 5 december

Radio Oranje geeft de Sinterklaasviering uit een kamp van de Kon. Brigade: prinses Irene. De oude Sinterklaasliedjes worden uit volle borst gezongen. Alle groten der aarde ontvangen een cadeautje. Zo krijgt generaal Alexander uit het Midden-Oosten een stoffer en blik om daarginds de Rommel op te ruimen.

Maandag 7 december

Een run op de winkels om gloeilampen. Een pakket uit de Wieringermeer met een kostbare inhoud van +/- 5 pond rogge.

Dinsdag 8 december

E. Folkersma van München naar Westfalen, Dortmund, overgeplaatst. Hij zond al zijn kleding, behalve 1 kostuum en 1 stel ondergoed, naar huis. Dit wijst erop dat hij bij de Wehrmacht* is ondergebracht en een Mofse uniform draagt. Bovendien mogen zijn brieven onder Veldpost thans ongefrankeerd worden verzonden.

Woensdag 9 december

Twee gemeenteveldwachters brengen twee personen op naar Buitenpost. Eén ervan wist tijdelijk te ontsnappen en een schuilplaats te zoeken in de schuur van B. Oldenburger aan de Zwarte Weg.

Donderdag 10 december

De Mustangs doen opnieuw aanvallen op personentreinen gerapporteerd uit: Meppel (reiziger uit Buitenpost ondervond grote vertraging), Schagen en Delfzijl.*

Lien vervoert in haar grote reiskoffer 15 pond tarwe uit Burum naar Lutjepost. Ook deze smokkelaarster werd met vreugde begroet.

*Een hele boffer! Zo'n dame met zo'n koffer.
Kon 't nog toffer?*

Vrijdag 11 december

In de nacht van donderdag op vrijdag tussen 3 en 5 uur 's nachts ronken bommenwerpers over naar Moffrica. Noordwijk moet evacueren. De Willem Hendrik v.d. Beijk-stichting ook ontruimd. 300 patiënten naar huis gezonden, de anderen naar Ermelo overgebracht. Gevolgen voor onze omgeving: Wies Minnigh komt bij de fam. P. Postma op Lutjepost.

Formatie bommenwerpers.

BEGRIPPEN EN VERKLARINGEN

Arbeitseinsatz

Dit is de gedwongen tewerkstelling van Nederlanders, dwangarbeid, in de Duitse oorlogseconomie. Dit ter vervanging van Duitse arbeiders die als soldaat dienst doen. In de periode zomer 1940-lente 1942 vertrekken duizenden arbeiders op vrijwillige basis naar Duitsland. Zij laten zich verleiden door de propaganda-acties waarin aantrekkelijke arbeidsvoorwaarden en hoge lonen in het vooruitzicht worden gesteld.

In april 1942 gaat de eerste actie van start, bedoeld om 30.000 Nederlandse arbeiders te werven voor de Duitse metaalindustrie. In september en oktober van dat jaar worden 40.000 mensen opgeëist, en later nog eens 35.000 arbeiders. Vanaf 15 januari 1943 moeten binnen twee maanden 22.000 metaalarbeiders naar Duitsland worden afgevoerd. De uitkomstcommissies zijn niet kieskeurig omdat het aantal dat in Berlijn is vastgesteld, gehaald moet worden. Zo worden ook arbeidsongeschikten geselecteerd.

Bovendien wordt op 29 april 1943 het bevel afgekondigd dat militairen van het voormalige Nederlandse leger opnieuw in krijgsgevangenschap worden weggevoerd.

Ruim een half miljoen Nederlanders is tijdens de oorlog in Duitsland (en door Duitsland bezette gebieden) werkzaam geweest, de meesten tegen hun wil. Het werk in Duitsland is vaak zwaar. De arbeiders krijgen slecht eten en worden streng behandeld. Het is ook gevaarlijk omdat de geallieerden de fabrieken bombarderen.

13 december 1942

Anton Mussert wordt geïnstalleerd als leider van het Nederlandse volk tijdens de viering van het 10-jarig bestaan van de NSB.

Anton Mussert.

16 december 1942

Roma en Sinti mogen niet meer door Nederland trekken.

29 december 1942

Aankomst van 64 vluchtelingen uit Velsen in Buitenpost.

31 december 1942

Appels en zuidvruchten op de bon.

13 januari 1943

De Duitsers eisen voor 10 maart 22.000 metaalarbeiders en 78.000 ongeschoolden voor tewerkstelling in de Duitse industrie.

16 januari 1943

De eerste 450 Joden worden gedeporteerd vanuit de Hollandsche Schouwburg naar Kamp Vught, dat drie dagen daarvoor is geopend.

18 januari 1943

De rantsoenen op vlees en melkproducten worden verlaagd.

19 januari 1943

Prinses Margriet wordt geboren in Ottawa, Canada.

Haar man gaat mee naar Ermelo, let wel niet als vakman (schilder) maar als hulp bij de wasinrichting van het gesticht te Ermelo. Mochten niet samen daar heen.

Zondag 13 december

In Drachten werd een varken van 500 pond gestolen uit de kelder van een boer. Er was f 2.500,- voor dit hapje geboden. De politie zet alle wegen af om de daders op te sporen. Joop de Poel naar Den Haag gebracht, mag niet corresponderen tot dusver.

Dinsdag 15 december

In de avonduitzending van Radio Oranje komt De Rotterdammer terug op de gebeurtenissen van zondag. Hij voorziet met het leiderschap van Mussert een moeilijke tijd voor het Nederlandse Volk. Wekt op tot moed en kloeke vastberadenheid.

In Kollumerland zouden veel personen voor Duitsland worden opgeroepen. Al meer en meer personen 'verdwijnen' op zonderlinge wijze uit het maatschappelijke leven. Anderen laten hun gebit trekken om hun lot op deze wijze 3 maanden uit te stellen. Als het tragische bericht juist is, is de Jood David uit Visvliet thans uit het water gehaald. In zijn wanhoop zou hij zich door de verdrinkingsdood van het leven hebben beroofd. Zijn familieleden werden zaterdag 28 november weggevoerd!

Woensdag 16 december

Stel een verzoekschrift op voor Libbe Postma om uitstel te verkrijgen voor de Arbeidsdienst. Ik breng voor de personen der omliggende plaatsen verslag uit van de Rayonvergadering van 12 december te Groningen. Teike van der Veen en Thijs de Vries* (Tieske!) met frauduleus slachten gesnapt en gearresteerd! Verscheidene schapenvellen zouden bij Tieske zijn opgegraven.

Thijs de Vries. [p.61]

Donderdag 17 december

's Avonds wat luchtactiviteit. De Duitse nachtgager zweeft urenlang door het luchtruim. Uit een gesprek met kandidaat P. Westra, die een half jaar in het concentratiekamp te Amersfoort* doorbracht:

1. Mochten geen bijbel in hun bezit houden (hadden echter eentje verstopt).
2. Godsdienstige samenkomsten verboden (kwamen evenwel samen in groepjes van 4).
3. Intieme vriendschap met elke gezindte. Noemden elkaar enkel bij de voornaam.
4. Een vreugde was het toen ze 1 dag met de auto naar Amersfoort mochten, om een wagen hout te lossen. Ontvingen toen overvloed van brood, sigaretten en druiven van de burgers.

Zaterdag 19 december

Onze grote handicap is het roken. Op een R-bon (half rantsoen om de andere week) alleen verkrijgbaar 20 sigaretten of 5 sigaren. Op de nummers (1 rantsoen) tot dusver nog wat slechte tabak (vochtig en niet geurig!).

Zondag 20 december

Paulus aangehouden door wachtmeester Kooistra. Hij had een wit zakje op de fiets dat tot grote teleurstelling van deze *man der wet* geen tarwe doch een dorre cactusplant als St. Nicolaas cadeau voor moeder bevatte. Een deserteur uit het Oostland in Zuidhorn bij zijn vader, de land- en dominee-verrader Bouma, terug. Dit laffe heerschap werd door de marechaussee in de boeien geslagen en weggevoerd, hopelijk voor de schoonmaak in Rusland.

Maandag 21 december

Zaterdagavond werd Jacob Bulthuis zijn fiets onvreemd terwijl hij zelf bij de kapper R. Hoekstra binnen was. De smokkelaars nog steeds vastgehouden in Buitenpost. Tieske zegt verklapt te zijn. Zo wisten de marechaussee te vertellen dat er nog heel wat velletjes op de bodem van een thans met water gevulde sloot zich bevinden (50 stuks). Tieske zachtkens behandeld omdat de gehele kazerne van zijn frauduleus slachten geregeld zou hebben geprofiteerd.

Dinsdag 22 december

In veel gezinnen is men aan het spinnen. De spinnenwielen, die voorheen als antiquiteit in de hallen en gangen der burgerwoningen prijken, allen tot actieve dienst teruggeroepen.

Woensdag 23 december

In de namiddag zweven de Tommies* duidelijk zichtbaar glinsterend in het zonlicht over naar Moffrica. Zwaar afweer, mitrailleuractie in de lucht. Ik smokkel 18 pond tarwe van een boer te Grijskerk naar huis.

Donderdag 24 december

In de noodslachting koop ik 2 pond vlees, gekookt, zonder bon. Voor de feestdagen ongetwijfeld een dankbare aanvulling van het karige vleesrantsoen.

Maandag 28 december

De moeilijkheden bij het transportwezen en het ontbreken van turf doet de brandstofschaarste toenemen. Doet strenge vorst zijn intrede, dan zal dit voor sommigen, met name arme gezinnen, een ramp betekenen. Dit te meer daar in vele gevallen de wintervoorraad reeds gebruikt is om de etenspot klaar te stoven. Langs de wegen ziet men de mensen trekken met takkenbos, knuppels, planken en dergelijke. Kinderen verzuimen de school om hout te kunnen zoeken.

Dinsdag 29 december

Evenals deze zomer zijn ook in de Kerstvakantie weer kinderen van Gereformeerde huize uit de stad naar het platteland overgebracht. In het belang van de gezondheid der stadskinderen wordt dit werk door de diaconieën der stadsgemeenten geregeld met die van de plattelandsgemeenten. In Burum 11 kinderen uit Hilversum tussen 7 en 14 jaar. Alle uit gezinnen die door de diaconie worden geholpen. Zullen drie week blijven.

Donderdag 31 december

De pias Max Blokzijl houdt een kroniek voor de Hilversumse zender. Geeft een opsomming van de maatregelen van het Nazi-gebied over het afgelopen jaar. De stem van deze Judas plotseling afgebroken.*

1943

Vrijdag 1 januari

Duitsland: Goebbels hield een Oudejaarsrede. Nieuwjaarsboodschap van Hitler*. Wordt van een eindoverwinning niet meer gerept.*

Zaterdag 2 januari

De volgende personen in Burum ontvangen in opdracht van de Duitse autoriteiten bericht om op het Arbeidsbureau te Buitenpost te verschijnen. Maandag 4 Jan. te 3 uur: 1. E. v.d. Molen, 2. Joh. v.d. Molen, 3. J. Danhof, 4. J. Postma, 5. J. Bergsma, 6. J. Schriemer, 7. K. Hoek, 8. Joh. v.d. Bij, 9. W. v.d. Tuin. De vredige rust van het dorpje wreed verstoord. Opwindende gesprekken in de schuren van het dorp.

Dinsdag 5 januari

De bonnenaffaire te Buitenpost krijgt nog een vies staartje. Thans Hendrik van der Veen gearresteerd met geld en bonnen. Nu komt veel aan het licht. Het opsporingszijspan der marechaussee brengt tal van dorpsgenoten, onder andere Gerrit Bulthuis en Joh. van de Schaaf, naar de kazerne. Roel de Haan was de boekhouder van het complot. Ook verschillende middenstanders en arbeidersgezinnen erin betrokken. Het onderzoek duurt voort.

Woensdag 6 januari

Het onderzoek in de bonnenaffaire voortgezet. Meerdere personen naar de kazerne.

Donderdag 7 januari

Vorige week de eerste groep evacuees (70) te Buitenpost aangekomen. Ondergebracht in de Chr. School die geheel verduisterd* moet worden. De zwervers hier van het nodige voorzien en bij de boeren en burgers gehuisvest.

Woensdag 6 januari

De eerste verplichte lichte van de Arbeidsdienst opgekomen, waaronder Libbe Postma, Wim v.d. Net, H. Mulder, J. Ploeg enz. H. Mulder te Surhuizum met vrijstelling voor Moffrica, verzocht vrij-

De jongelingenvereniging 'Gods Woord is de Waarheid' vierde in 1942 haar 75-jarig bestaan. De meeste leden waren direct of indirect tijdens de oorlog betrokken bij illegaal werk. Sikke was blijikbaar de rechterhand van ds Goslinga.

Alle rijen van links naar rechts. Boven: Taeke F. Roorda, Popke Bakker, Jan de Vries, Ale Dillema, Sieger Hoekstra, Bertus Hofstede, Simon Wijma, Eelke Klomp, Andries van der Wal, Anne Penninga.

Tweede rij: Harm Mulder, Gerrit Goslinga, Simon Goslinga, Klaas H. Dijkstra, Willem Heins, Gradus Roorda, Jaap Blauw, Bertus Elderhuis, Jitze Ploeg, Fré Veenstra, Jan Veenstra, Jouke Pietersma, Douwe Vlieg, Wobbe Westra, Jan van der Wal, Tjeerd Starkenburg, Johannes van der Weij, Marten Stel.

Derde rij: Harm van der Valle, Tjitsger van der Wal, Hendrik Kooistra, Libbe Postma, Pieter de Vries, Hendrik van der Meer, Hendrik van der Veen, Geert van der Ploeg, Ybele van Lune, Klaas van Maassen.

Onderste rij: Eerde van Lune, Jan Westra, Bernardus Gredanus, Willem van der Veer, Sikke Veenstra, ds C.J. Goslinga, Wim van Mourik, Wietze Postma, Dirk D. Miedema, Jelle Wijma.

stelling voor de Arbeidsdienst. Dit laatste inderdaad verleend, maar het eerste ingetrokken waardoor deze man nu naar Hitlers slaven-tuin kan gaan. Welk een fraai gebaar der Nieuwe Orde-bandieten.

Vrijdag 8 januari

Volgens de berichten ziet Den Haag er vreselijker uit dan Rotterdam na het bombardement. Zo geraffineerde afbraak dezer schone stad.

Thuis in het bezit van een droge koe [koe die tijdelijk geen melk geeft, red.], die eind maart eerst kan afkalven. Voor een lastig melk-probleem geplaatst. Nu eens hier en dan weer daar op de school naar 1 liter melk. En natuurlijk vinden deze avontuurtjes plaats onder dekking der duisternis.

Maandag 11 januari

In het bezit van het septemernummer van *De Wervelwind**. Foto van het kroonprinselijk gezin. Artikelen van Bolkenstein en andere redacteuren.

Dinsdag 12 januari

Hedenmorgen 6.20 uur werden op transport naar Amersfoort gesteld de volgende bonnen-handelaren uit Buitenpost: T. v.d. Veen, H. v.d. Veen, W. Meindertsma, Joh. v.d. Zwaag, A. v.d. Veen en Thijs de Vries. Moesten de vorige dag afscheid nemen van de families. Volgens brief van Libbe Postma, pessimistisch gesteld, moet het voor een jongeling van christelijke huize onhoudbaar zijn in een Arbeidskamp. Gevloek en getier, militaire dwang tot in het onzinnige enz. Bovendien alles onverwarmd.

Woensdag 13 januari

Naar verluidt wordt met de bonnenhandel duizenden guldens verdiend. Een persoon in Zwaagwesteinde, G.W., zou reeds land en huizen hebben gekocht en voor het hotel Bolling te Buitenpost f 30.000,- hebben geboden om dit terstond à contant te betalen.

Donderdag 14 januari

We hebben 20 pond tarwe laten malen in de molen van Joh. van Sloten. Voor 50 cent zijn we nu vrij van het vrij zware, langzame en een-tonige malen van dit begerenswaardige product in de koffiemolen.

Maandag 18 januari

Ook uit Bergen komen vrijwillig enkele evacuees in Buitenpost. Fam. Hoekstra zal waarschijnlijk bij zwager G. v.d. Veer komen. Enkele gevallen van difterie geconstateerd waardoor onder andere de trouw-partij van B. Greijdanus en Fr. v.d. Meer (patiënte) niet zal kunnen doorgaan.

Dinsdag 19 januari

Volgens ontvangen bericht zou Feike van Veen in het concentratiekamp te Amersfoort reeds direct een afranseling hebben ondergaan wegens zijn brutaliteit. De begeleidende marechaussee en opperwachtmeester Jutte hadden Oosterhof gezien, maar hielden niettemin toen ze binnen de muren van dit onmenselijke martelkamp moesten vertoeven.

19 Januari 1943 om 7 uur Canadese tijd – dat is 12 uur Ned. tijd – heeft prinses Juliana in het Burgerziekenhuis te Ottawa het leven geschonken aan een dochter Margriet Francisca.

Aaldert Oosterhof, hoofd van de afdeling Sociale Zaken.

Woensdag 20 januari

Rede van prof. Gerbrandy voor Radio Oranje ter gelegenheid van de heugelijke tijding uit Ottawa. 's Avonds voor Radio Oranje horen we de naam van het prinsesje: Margriet Francisca. (Als peet komen o.a. te staan de gehele Ned. Koopvaardijvloot en de Kon. Ned. Marine).

De inzameling van gelden, bonnen en goederen voor de tewerkgestelden in het buitenland, uitgaande van de Gereformeerde Kerken, is te Kollumerzwaag uitgelekt. Volgende stap: huiszoeking van de politiemannen Lap en de landverrader Wouters bij ds. Hazenberg. Predikant niet thuis en de dienstbode verbiedt de toegang tot de pastorie. Door deze manhaftige houding van deze kenau druipen de heren af. Later zou ds. Hazenberg door Lap gewaarschuwd zijn. Laatstgenoemde heeft direct alles wat voor hem gevaarlijk zou kunnen zijn, daarna naar elders gebracht.

Donderdag 21 januari

H.M. de Koningin voor Radio Oranje. Op verzoek van het blijde ouderpaar geeft ze een verklaring van de gekozen naam Margriet.

Ik moet tweemaal (soms vaker) in de week op stap om melk, die we tijdelijk van 5 à 6 adressen betrekken.

Vrijdag 22 januari

Roelof de Haan op een cabaret-

Roelof de Haan.

avond in Kollum gearresteerd en onder het gemeentehuis opgesloten. Wellicht gevolg nog van de bonnenzwendel van Van der Veen en consorten. Avontuurlijke tocht langs een hinderlijke modderreed. Enkele heren en dames kopjebuitelen in de modder. Vriend B. Hofstra verdwijnt voorlopig omdat hij van het Arbeidsbureau bericht heeft ontvangen. Gaat naar Holland en probeert intussen een boer voor werkgelegenheid te vinden.

Zaterdag 23 januari

's Avonds contact-vergadering van de leiders der Jongelingen Vereniging-clubs. Het werk nader besproken. Met zeven vrienden te weten: S. Hoekstra, J. de Vries, J. Pietersma, J. Fokkema, B. Greydanus, L. Postma en J. Ploeg ? zal worden gecorrespondeerd. De eerste vijf vrienden zitten in Moffrica, de laatste twee in Arbeidskampen respectievelijk te Marum en Hemrik.

Jetze Ploeg in het uniform van de Nederlandse Arbeids Dienst (NAD).

Sikke Pietersma en Jan Fokkema in Berlijn.

Er komt een voortdurende schaarste in klompen. Vooral de school merkt dit. Leerlingen verzocht oude hele klompen (rechter of linker, platte of hoge) zoveel mogelijk van thuis mee te nemen naar school. Op deze wijze wisten we velen een paar weken te helpen. In Harke-ma Opeinde komen kinderen op blote voeten in vaders laarzen naar school.

Zondag 24 januari

Joh. van der Molen heeft vrijdag 22 januari bericht van het Arbeidsbureau ontvangen om zich op last van de Duitse ronselaars aan een verplichte keuring te laten onderwerpen. Alle middelen waarover nog te beschikken valt worden aangegrepen om alsnog een vrijstelling te verkrijgen. Bezoeken aan het Gewestelijk Arbeidsbureau en den burgemeester der gemeente Kollumerland.

Dinsdag 26 januari

Er werden weer een aantal personen geëxecuteerd wegens verspreiding van geschriften, vijandig tegenover de bezetter. Voor de Radio werd hedenavond vele malen herhaald dat morgenvroeg 3 uur Midden Europese Tijd een belangrijke verklaring zal worden afgelegd.

In de school circulaires aangebracht die ons wegwijs maken brandbommen onschadelijk te maken. Eveneens 19 zakjes zand van de Gemeentelijke Luchtbeschermingsdienst ontvangen.

Woensdag 27 januari

Joh. van der Molen ontvangt 2 maanden uitstel om zijn gebit te laten trekken. Verder niet door den arts onderzocht maar op een verklaring van tandarts Kraak de zaak in orde. Wel informatie naar de gezondheidstoestand der ouders. Uitlatingen: 1. Arts: "Hartkloppingen hebben we allemaal". 2. Burgemeester Feitsma van Kollumerland: "Er moeten offers gebracht worden".

Ondergetekende in het bezit van het illegale blaadje: *De Oranje-krant** met de kop: geredigeerd en gedrukt in bezet Nederland; 'Onverdraaglijke lectuur voor Moffen en N.S.B.'ers'. Ook nog in mijn bezit een krachtig gestelde brochure: *De grote Mussert komedie*.

Donderdag 28 januari

Roelof de Haan hedenmorgen op transport gesteld naar Amersfoort. Hij zou op grote schaal hebben meegewerkt aan de zwarte handel. Acht kostuums en een groot aantal Engelse hemden in zijn bezit. Betrokken eveneens in de bonnen zwendel.

Vrijdag 29 januari

Het clandestien spinnen van wol neemt in de omgeving grote vormen aan. Spinnewielen met eigen ogen gezien: bij R. Nicolai, J. Heins en volgens ooggetuigen bij K. Poelman, A. Zwaagstra enz. Moeder ontving reeds 2 prima gesponnen strengen van onze wol.

Historisch:

Man tegen jongetje: Wat doet je vader?

Jongetje: Hij zit maar steeds op de zolder.

Man: Wat doet hij daar op de zolder?

Jongetje: Vader trapt maar wat en trapt maar wat en dan komt er stopgaren uit.

Zaterdag 30 januari

In Leeuwarden zijn 150 Russische krijgsgevangenen aangekomen, die op het vliegveld worden tewerkgesteld. Expres was hun uitrusting en voorkomen totaal verwaarloosd maar deze propaganda*truc was een volslagen mislukking.

Ariërverklaring

Met een ariërverklaring, of 'niet-Joodverklaring', tonen mensen aan dat ze geen Joods bloed hebben. De bezetter stelt het ondertekenen van een ariërverklaring al vanaf de eerste maanden van de bezetting verplicht voor personen in hoge functies. Wie de verklaring niet tekent, of onjuiste informatie invult, wordt ontslagen.

Ausweis

Een *Ausweis* is een identiteitsbewijs dat door de Duitse bezetter tijdens de Tweede Wereldoorlog wordt ingevoerd.

Op de *Ausweis* staat aangegeven wie, wanneer en waar men vergunning heeft om te werken. Er staan dus geen pasfoto's of vingerafdrukken op, zoals op het persoonsbewijs. Vooral in de oorlogstijd in Nederland moeten er bepaalde groepen tijdens de spertijd werken, zoals leden van de Luchtbeschermingsdienst en personeel van de Nederlandse Spoorwegen. Op de *Ausweis* staat een stempel (met Duitse adelaar en hakenkruis) van de Duitse kommandant met zijn handtekening.

Wie vrijstelling heeft van de *Arbeitseinsatz* heeft daarvoor een speciale *Ausweis* in zijn bezit. Anders kan hij opgepakt en gefusilleerd worden. Vrijstellingen voor het front en de *Arbeitseinsatz* worden *Sonderausweisen* genoemd.

Avondklok of spertijd

De bezetter verplicht al snel dat 's avonds alles verduisterd moet zijn. Overvliegende geallieerde vliegtuigen kunnen zo voor hun navigatie geen gebruik maken van deze lichten. Ook wordt een avondklok ingesteld. Tussen bepaalde tijdstippen mogen mensen niet buiten zijn zonder vergunning.

Personen, die in de spertijd de straat betreden, en op bevel niet onmiddellijk blijven staan, worden eveneens beschoten.

Bescheinigung

Een verklaring of certificaat, bijvoorbeeld een verklaring dat de houder ervan zijn rijwiel dringend nodig heeft en dat het rijwiel niet in beslag mag worden genomen.

De Brandaris

Een radiozender tijdens de Tweede Wereldoorlog voor Nederlandse zeevarenden van de marine en koopvaardij.

De Brandaris begon in mei

30 januari 1943

Versijning van het eerste illegale blad *Trouw*.

5 februari 1943

Het Nederlandse verzet schiet generaal Seyffardt neer, bevelhebber van het Nederlandse Vrijwilligers-legioen. Hij bezwijkt een dag later aan zijn verwondingen. Uit wraak worden alle universiteiten gesloten.

17 februari 1943

Een geallieerd vliegtuig laat zes brisantbommen vallen in een weiland in het West.

27 februari 1943

Het Nederlands vlooteskader onder schout-bij-nacht Karel Doorman gaat in de Javazee ten onder. Drie Nederlandse schepen zinken, 900 opvarenden en schout-bij-nacht Karel Doorman komen om het leven.

2 maart 1943

De eerste groep Joden wordt van de Hollandsche Schouwborg naar Kamp Sobibor gedeporteerd.

11 maart 1943

Oprichting van de Landstorm, een eenheid van de Nederlandse vrijwilligers in territoriale dienst van de Duitse bezetter, onder leiding van Rauter.

13 maart 1943

De Duitse bezetter eist van alle Nederlandse studenten voor 10 april een loyaliteitsverklaring, waarin ze onder andere beloven geen acties tegen de bezetter te zullen ondernemen. 14% tekent zo'n verklaring. [zie p. 12]

Mislukte poging om Adolf Hitler te vermoorden door een tijdbom in zijn vliegtuig.

Alle bankbiljetten van 500 en 1000 gulden ongeldig en dus waardeloos verklaard. Dit vooral om zwarthandel tegen te gaan.

15 maart 1943

Sluiting van alle bedrijven die geen oorlogs- of levensnoodzakelijke producten maken.

In de school was vrijdagmiddag de schoolarts Stoffelsma uit Giekerk. Het instituut schoolartsen wordt van hogerhand erg geforceerd. Vandaar bezwaren bij de schoolbesturen. Volgens genoemde arts worden tal van leerlingen op tbc-besmetting onderzocht en het blijkt dat het aantal gevallen tbc onrustbarend stijgt.

Maandag 1 februari

Een broer van Grietje van Zwol's schoonzuster, woonachtig in de Dokkumer Wouden, had zich een tijdlang schuil kunnen houden. Thans ontdekt en met een auto naar Amsterdam gevoerd. Sedertdien geen levensteken meer van deze persoon gehoord.

Vrijdag 3 februari

*Seyss-Inquart** zinspeelt in een rede op de inschakeling van de Nederlandse vrouw in de arbeidsgemeenschap van Groot-Duitsland.

Vanaf 8 uur 's avonds ronkt de lucht van het vliegtuig gedreun. Ook de nachtjagers present. Omstreeks 09.45 uur horen we mitrailleurvuur en snellen naar buiten. Onmiddellijk daarop komen in zuidwestelijke richting 2 vliegtuigen brandend omlaag. Gedurende enkele minuten is de hemel in een hel roze gloed herschapen waartegen grote wolkgevaarten grillig afsteken.

Donderdag 4 februari

Hedenmiddag ontwikkelde zich op grote hoogte – niet waar te nemen wegens het wolkendek – een fel luchtgevecht. Het geratel der mitrailleurs was niet van de lucht waar tussendoor het afweerkanon van een vliegend fort. De machines gonsden en scheurden met zwaar gedreun langs elkander heen. In Buitenpost beter zichtbaar. Het bleken in totaal 7 vliegtuigen te zijn. Eén ervan verdween in de richting van Groningen, vrij laag vliegend. Later signaleerde men er wel tot 70.

Vrijdag 5 februari

Drukke gesprekken rond de putz Mussert. Reeds prijkt het nieuwe bewind in de nog bestaande Nederlandse bladen.

In Buitenpost opgeroepen voor de verplichte keuring de volgende gehuwde personen: M. Wiersma: rijwielhersteller; J. Evenhuis: rijwielhersteller en garage; Boonstra: monteur bij Dijkstra; R. v.d. Meulen: monteur bij Dijkstra garage; J. Bremer: koperslager; S. Pool: smidsknecht.

De geruchten in omloop dat het personeel van alle hotels en restaurants en personeel uit tal van bedrijven onvoorwaardelijk naar de slavenplantage zullen worden gedreven.

Zaterdag 6 februari

De Naziterreur vergriipt zich opnieuw aan onschuldig bloed. Radio Oranje herdenkt doden met heel ons volk onder de tonen van ons volkslied.

Geachte Meester Veenstra

Door deze deel ik u mede dat zo u weet Elke gistermiddag niet in school is geweest. En dat is vervelend voor u. Maar mijn man is altijd weg, net thuis te eten en 's avonds is het donker. Nu is de brandstof zo schaars dat we zijn gaan bommen snoeien geweest en dan moet Elke dat doen. We zijn bij Schut vanwege de brandstof en die krijgt maar zo'n beetje. Meester kan wel begrijpen we hebben nogal 6,5 bon. Nu hebben we de reden geschreven waarom E. thuisblijft.

We hopen dat u het ons niet kwalijk neemt.

De Hr. Groeten, P. Slagter

Zondag 7 februari

Sedert weken geen bericht van Gerrit Veenstra en de zoons van T. van der Weg, die vrijwillig in Frankrijk te werk zijn gesteld. Elke dag wel thuis verwacht maar de ongerustheid neemt met de dag toe. Ouders willen hen nu thuis houden.

Maandag 8 februari

Hedenmiddag is de eersterangs landverrader Generaal Seiffardt voor zijn woning te Amsterdam doodgeschoten. Zijn huichelachtige kraakstem zal het Oostfront-schuim niet meer toespreken.*

In Kollum zijn vorige week tal van meisjes geregistreerd voor Mofrica. Dit geschiedde door Tolsma en de zogenaamde lange slungel Hessel uit Zwaagwesteinde. In grote haast gaan deze meisjes nog een werkring zoeken (zo onder andere mej. E. Nicolai naar haar oom bij Dokkum). Tijdens deze slavenjacht op meisjes kregen de ploerten een debat met den heer J. de Vries, hoofd der Chr. U.L.O. te Kollum. Hij werd meegenomen naar het gemeentehuis. Welke gevolgen zal het nog voor hem kunnen hebben?

In Leeuwarden 10 studenten in arrest gesteld. Ze zouden gefuifd hebben waarbij één ervan in dronkenmans-vrijpostigheid de telefoon had opgenomen en geroepen: 'Leve Stalingrad'. Over het gehele land zouden volgens de geruchten honderden studenten zijn gearresteerd.

Dinsdag 9 februari

Toenemende onrust in Nederland. Grote razzia's op onze studenten, leerlingen van gymnasia en HBS, die de leeftijd van 18-jaar hebben bereikt. In Leeuwarden op het Chr. gymnasium 30 gearresteerd waaronder J. van der Wal van Buitenpost zou zijn. Rondom Groningen alle wegen afgezet. Echter verschenen de studenten heden niet op school omdat ze ingelicht waren. Ook den zoon van de schurk Feitsma, P.G. [Procureur-Generaal, red.] te Amsterdam, werd neergeschoten. Het schot was bedoeld voor de P.G. zelf.*

Ik ontvang een brief van L. Postma uit het kamp der N.A.D.* te Marum. Fam. R. Veenstra ontvangt eindelijk bericht dat Gerrit deze week hoopt thuis te komen.

Woensdag 10 februari

Heden grote protestactie van alle Nederlandse ambtenaren. Een pittig gesteld schrijven, ook door ons als onderwijzers te Buitenpost, wordt doorgezonden naar de secr. Generaal van het Dep. Van Binnenlandse zaken. Het protest behelst de groffe slavenrazzia's voor werkkrachten in Duitsland.

Aan de leerlingen van de gisteren bestormde scholen zouden de persoonsbewijzen voor de registratie zijn ontnomen. Hierbij speelden zich tal van wilde tonelen af. Leerlingen sprongen door de ramen en verborgen zich in de donkere bierkelders van het station van Leeuwarden.

Hoe staat het met onze rantsoenen?

Suiker:	2 pond per maand
Vet:	2 ons (200 gr) in 36 dagen
Boter:	250 gr in 12 dagen
Melk:	¼ liter melk per dag (d.w.z. 'flut') [flut = afgeroomde melk, red.]
Vlees:	1½ ons per week
Gort:	250 gram per maand
Haverhout:	125 gram per maand
Peulvruchten:	250 gram per maand

Donderdag 11 februari

De S.S.* te Leeuwarden ontving een brief, valselijk ondertekend met de naam J. W. Veenstra. Moest in Leeuwarden verschijnen waar alles zal worden uitgezocht!

Vrijdag 12 februari

Hedenavond Bijbelclub ten huize van P. Postma. Wegens defect aan de lichtleiding maakten we ons zichtbaar door carbid-verlichting. In Buitenpost zullen de personen die bij de brandweer zijn vrij zijn voor Duitsland zoals J. Evenhuis, J. Bremer en Jan de Vries. Activiteit van Matzer* [burgemeester, red.]. Maar iemand met een maagkwaal met specialist verklaring, den heer M. Wiersma, zal moeten vertrekken naar het meest verachtelijke sujetten-samenraapsel aller tijden.

Zaterdag 13 februari

Voortdurende onrust in ons land getuige ook de afgekomen verordening van Rauter van 8 februari tot vroegere sluiting der cafés.*

Gerrit Veenstra komt thuis uit Frankrijk met de jongens van T. van der Weg. Hij begeert er nooit meer heen te gaan!!

Affiche van de Duitse bezetter.

brand – zal te Buitenpost bij het Arbeidsbureau voortaan een nacht-waker moeten posten. De heer W. de Haan bedankte. De heer S. Post, die naar Duitsland moet, stelt zich met Tolsma in verbinding om in aanmerking te mogen komen.

Memento Mori: Na een verblijf van 5 weken – vanaf dinsdag 12 januari – is heden bericht ontvangen dat Thijs de Vries als martelaar is gevallen in het kamp te Amersfoort. Het stoffelijk overschot werd met de trein van 6.30 uur te Buitenpost verwacht en zal morgen ter aarde worden besteld.

Eveneens schijnt de heer Oosterhof, sedert Pasen 1942 in het concentratiekamp te Amersfoort, ernstig ongesteld te zijn. Worstelend tegen een krachtige noordwesten stormwind moest ik hedenavond naar De Horn om 1 liter melk en 3 liter karnemelk.

Woensdag 17 februari

De razzia op leerlingen der scholen neemt over het gehele land grote afmetingen aan.

Zonder een spoor na te laten zijn in Buitenpost verdwenen S. Goslinga, leerling van het Gereformeerde Gymnasium te Leeuwarden, en Douwe Vlieg, bakkersknecht. Een schoolplan klaar om, als een razzia op de U.L.O. plaats heeft, de leerlingen snel te laten vertrek-

Zaterdag 14 februari

Overdag hoort men het motorenronk van vliegtuigen, die boven het stormachtige wolken-dek vliegen. Een poosje geleden is de stoomtram van Heerenveen-Drachten beschoten. Een meisje uit De Wilp kwam hierbij tragisch om het leven.

Maandag 15 februari

Zal de razzia zich spoedig tot de onderwijzers uitstrekken? In Groningen gingen verschillende onderwijzers niet meer thuis slapen.

Dinsdag 16 februari

Wegens de sabotage tegen de Arbeidsbureaus – te Amsterdam afgebrand en te Dokkum in

Graf van Thijs de Vries op de begraafplaats Kuipersweg.

ken. Daartoe overdag de schooldeuren gesloten om bijtijds enige maatregelen te kunnen nemen.

Donderdag 18 februari

Tijdens een luchtgevecht dat gisteravond te 6.15 uur plaats vond boven Buitenpost werden 8 bommen afgeworpen achter de percelen van S. Pilot en Th. van der Veen. Eén bom is niet geëxplodeerd. De omgeving is afgezet. Ook op de broeikassen van Van der Velde te Dokkum is een ijzeren vuistje neergekomen waardoor aanzienlijke schade werd aangericht.

Hedenavond bij het licht der 'volle maan' grote luchtactiviteit in het noorden. Aanvallen in de richting van Wilhelmshaven en Emden. De lucht is een vuurwerk van vlug wegschietende kleurschakering.

Vrijdag 19 februari

Clubavond bij T. Mulder. Tijdens de vergadering koersen de Tommies opnieuw naar het Derde Rijk*.

Heden lieten we 17 pond tarwe malen bij molenaar Joh. van Sloten. Deze tarwe werd de vorige dag uit de Wieringermeer ontvangen als ruil tegen een paar klompen.

Molenaar Joh. van Sloten.

Zaterdag 20 februari

S. Post, H. Wiersma en R. v.d. Meulen in de afgelopen week niet naar Moffrica vertrokken. De wacht bij het Arbeidsbureau werd in de afgelopen nachten waargenomen door Joh. van der Horn. Dit baantje mocht S. Post niet hebben omdat hij te jong was, een oudere moest dat karweitje verrichten.

Vergeet het nooit!!
Hoe moeilijk de tijd en
Hoe zwaar ook de scheiding
en alleen vertrekkende gevangenen kunnen bericht meenemen van de families. Wel is het toegestaan om pakketten met voedingsmiddelen te zenden. Ook op het platteland wordt de voedselvoorziening steeds minder.

V

Maandag 22 februari

N.S.B. werpt in zijn W.A.*-dragonders het masker voorgoed af. Alles wordt thans voor Moffrica. In het bezit van een vlugschrift dat onvoorwaardelijk tot staking oproept. Volgens een brief uit het kamp te Vught* mogen de gevangenen 's avonds 5 uur een wandeling maken door het bos. Hun werk bestaat uit het graven van sloten en het opnieuw dempen ervan. Correspondentie is totaal uitgesloten en alleen vertrekkende gevangenen kunnen bericht meenemen van de families. Wel is het toegestaan om pakketten met voedingsmiddelen te zenden. Ook op het platteland wordt de voedselvoorziening steeds minder.

Zo aten wij zaterdag 20 februari bonen enkel met melk. Vlees met vet is nergens meer te krijgen. Het clandestien slachten gaat snel afnemen uit vrees voor de kampen Amersfoort, Vught* en Ommen*. Voorts zijn er steeds minder koeien door de verplichte levering. Het rundvee dat men houden mag ontvangt geen krachtvoer zodat de melkproductie steeds geringer wordt. Door al deze oorzaken is het voor vele burgers moeilijk nog volle melk te betrekken. Zo betrekken wij melk – in de maanden januari, februari en maart 1943 – van 1. T. Nieuwenhuis, 2. O. Jagersma, 3. T. Mulder, 4. P. v.d. Meulen, 5. E. de Haan, 6. J. Heins en enige liters flut van een melkboer op de tijdelijke melkkaarten.

Schaduwbijeenkomst ten huize van H.K. Dijkstra van het voormalige district Drachten – Buitenpost van de afdeling Friesland.

Enkele punten der besprekingen:

1. We moeten weer los van de kerk. Deze band werkt verstarrend op het jeugdwerk.
2. Friesland slaat met zijn zelfstandige clubs een goed figuur; misschien staat Drenthe aan de spits.
3. Er zal een enquête ingesteld worden naar het aantal leden dat meewerkt en het aantal dat niet meewerken kan.

Dinsdag 23 februari

Op vele scholen het onderwijs stopgezet. Vele leerlingen durven zich niet meer in het openbaar te vertonen uit vrees te worden weggesleept!

S. Post ontving heden bericht van de politie dat hij morgen weg moet!! Klaas H. Dijkstra vandaag opnieuw voor de keuring.

Woensdag 24 februari

In het bezit van *Vrij Nederland* van 21 januari 1943. Het omschrijft de noodtoestand van het Nederlandse Volk onder de kop: *Op weg naar de Conscriptie*. De Duitse aanval op onze mannelijke bevolking. Het uur der beslissing is daar.

Donderdag 25 februari

Bij geruchten zouden de gevangenen te Buitenpost, vastgehouden in het kamp te Vught, los komen omdat er plaats gemaakt moet worden voor de samengesleepte studenten. De heer R. van der Meulen zou onmiddellijk in Duitsland in een Duits uniform worden gestoken.

Vrijdag 26 februari

Het is een persoonlijke opdracht van den landverrader Tolsma om

de distributiebonnen van verdwenen personen in te trekken. Hieraan weigert de Distributiedienst te voldoen omdat hier van hogerhand geen opdracht is verstrekt.

Maandag 1 maart

M. Wiersma heeft drie maanden uitstel ontvangen. De voorlopig vrijgestelden bij de brandweer waaronder J. Evenhuis en J. Bremer hebben thans opnieuw bericht dat ze 17 maart moeten vertrekken. Verschillende personen uit Vught reeds thuis, onder andere een zwager van L. Douma te Lutjepost. Zeer zwaar afweergeschut buldert de ganse avond in de richting van de Duitse kuststrook.

Dinsdag 2 maart

Tolsma en Hessel vandaag in Burum om hun sluwe sluipjacht op onze jongens meedogenloos voort te zetten. Bij smederij Boonstra onder andere alles genoteerd. Wee deze schurken! Onze dag nadert!

Donderdag 4 maart

Op zondag 21 februari is in alle Rooms-Katholieke en Hervormde (en Doopsgezinde) kerken een scherp protest voorgelezen gericht aan Seyss-Inquart. Het stuk grondt zich op de gerechtigheid Gods en verklaart ronduit dat barmhartigheid, gerechtigheid en vrijheid aan het Ned. volk ontroofd zijn.

Vrijdag 5 maart

Club vergadering bij P. Postma. Onderwerp: 'de belofte vervuld'. Tijdens de vergadering doet zich een zware ontploffing horen. Vele vliegmaschinen gonzen door het luchtruim.

Zaterdag 6 maart

Tal van studenten ontkomen aan de greep van het misdadige geweld van terreur en bloeddorst. Ondergetekende maakt bij krachtige tegenwind uit noordelijke richting een tocht naar Munnekezijl en brengt tegen de avond 32 pond 'tarwe' mee naar huis.

Maandag 8 maart

Zaterdag ontvingen de gebroeders Van der Molen een schrijven van het Gewestelijk Arbeidsbureau te Leeuwarden om opgave van werkkrachten voor tewerkstelling voor de Duitse Wehrmacht op de Friese Eilanden.

Dinsdag 9 maart

Tolsma geeft aan het Distributiebureau opdracht om hem gegevens te verstrekken over het meelquantum dat de verschillende bakkers omzetten. Daar dit enkel een truc van deze onovertroffen schurk is, zal dit plan niet worden uitgevoerd.

Woensdag 10 maart

In de omgeving van Westergeest hangt overdag een grote kabelballon in de lucht die 's avonds wordt ingehaald. Aan de lucht op Lutjepost duidelijk zichtbaar. Deze ballon zou voor uitzendstation of uitkijkpost worden gebezigd.

Donderdag 11 maart

In het bezit van het nummer van 21 februari van *Vrij Nederland*. Korte inhoud:

1. In Nederland door de ambtenaren steeds een tactische politieke manoeuvre gevoerd.
2. Dit stadium thans voorbij omdat de totale strijd ons allen aangaat. Niet langer een ander aan eigen belang opofferen.
3. Organiseert vanuit kleine eigen kring de algemene staking!!!

Vrijdag 12 maart

In noordelijke richting was omstreeks 10.45 uur 's avonds een fel schijnwerperlicht gedurende enige tijd aan de lucht zichtbaar. In verschillende gemeenten van Groningen (onder andere in Grijskerk en Visvliet) zouden gisteren de politie en de marechaussee per overvalwagen gearresteerd zijn omdat ze geweigerd zouden hebben nog verder aan de Joden-razzia's medewerking te verlenen.

Doordat F. S. melk geweigerd is bij P. Hoekstra loert hij nu elke avond in het duister om zijn burens te verklappen wanneer die misschien nog al wat kregen. Bij ons thuis praktisch geen melk meer van P. v.d. Meulen en T. Mulder (alleen op de clubavond).

Zondag 14 maart

Jurjen IJlstra thuisgekomen uit Duitsland. Grote vreugde in de familiekring en grote blijdschap door de geboorte van een kleine in zijn gezin.

Dinsdag 16 maart

De heer Folkert Algra, die op het gebied van het verenigingsgebied der J.V. [Jeugd Vereniging, red.] steeds met ons in het district Drachten-Buitenpost samenwerkte, is voortaan niet meer te vertrouwen. Hij was in Bergum gepasseerd aan de Chr. school, gaf dit door aan het Opvoedersgilde der N.S.B. zodat onmiddellijk inspecteur Noordijk zijn voelhoorns uitstak. Algra solliciteerde bovendien aan de Duitse school te Arnhem, kreeg natuurlijk de benoeming en zit thans in het schuitje van de N.S.B.

Jurjen IJlstra

1941 vanuit Londen met nieuwsuitzendingen. Hendrik van den Broek en Bob den Doolaard werden door de regering in ballingschap aangesteld om de programma's te verzorgen. Er is ook een scheepsmarconist bij betrokken, die moet zorgen dat het taalgebruik maritiem klinkt.

Bob Spoelstra (pseudoniem A. den Doolaard) werkt als Engelandvaarder vanuit Londen voor Radio Brandaris en Radio Oranje.

Centraal Distributiekantoor (CDK)

Dit wordt ingesteld op 30 augustus 1939 en is belast met de distributie van levensmiddelen in tijden van schaarste. Het heeft als neventaak het voorkomen van prijsopdriving en hamsteren.

BS

Binnenlandse Strijdkrachten. Zie: NBS

Centrale keuken of gaarkeuken

Grote keukens waar armen, en slachtoffers van oorlog en geweld gratis of voor een lage prijs een warme maaltijd kunnen afhalen. In januari 1945 wordt in de melkfabriek van Augustinusga een centrale keuken ingericht, van waaruit ook Buitenpost wordt voorzien. Tijdens de Hongerwinter is vrijwel iedereen in West-Nederland afhankelijk van de gaarkeuken.

Collaborateurs

Tijdens de bezettingsjaren zijn er Nederlanders die vrijwillig met de Duitsers meewerken: collaborateurs. Zij steunen en helpen de nazi's en keren zich daarmee tegen de Nederlandse overheid in ballingschap. Zij worden daarom in de volksmond 'landverraders' genoemd. Collaborateurs werken vrijwillig mee aan de vervolging van onder andere Joden, verraden onderduikers en verzetsorganisaties of treden vrijwillig toe tot het Duitse leger. De motieven om de bezetter te steunen lopen uiteen. Sommige collaborateurs steunen de Duitsers omdat zij zich identificeren met het nationaalsocialist-

22 maart 1943

Verwijdering van de klok uit de Buitenposter kerktoeren.

27 maart 1943

Aanslag van het verzet op het bevolkingsregister van Amsterdam. Ook voormalig Buitenposter Sjoerd Bakker doet hieraan mee. De meeste daders worden opgespoord en later geëxecuteerd.

31 maart 1943

Amerikaans vergissingsbombardement boven Rotterdam-West: ca. 400 doden.

10 april 1943

Veel Joden duiken onder op het platteland. De Duitsers kondigen een maatregel af waarin het bieden van onderdak, in welke vorm dan ook, verboden is. Joden mogen zich onder geen beding nog in Friesland, Groningen, Drenthe, Overijssel, Gelderland, Noord-Brabant, Limburg of Zeeland bevinden.

13 april 1943

Verbod om alle soorten vlak glas te kopen, verkopen, afleveren, bewerken en verwerken zonder schriftelijke vergunning.

23 april 1943

Friesland, Groningen, Drenthe, Overijssel, Gelderland, Limburg, Zeeland en Noord-Brabant worden 'Judenrein' verklaard.

29 april 1943

De bezetter maakt bekend dat alle leden van het voormalig Nederlands leger alsnog in Duitse krijgsgevangenschap zullen worden gevoerd. Dezelfde dag breekt mede hierom de April-meistaking, ook wel Melkstaking, uit.

Monument Melkstaking in Sumar.

30 april 1943

De stakingen breiden zich uit over het gehele land.

1 mei 1943

De Duitse bezetter kondigt voor heel Nederland het politiestandrecht af.

Vele tientallen Nederlanders worden vanwege hun rol in de stakingen gefusilleerd.

Woensdag 17 maart

In Burum werd overdag de zware bel uit de toren gehaald waarvan het metaal de oorlogsmachine van de tirannieke overweldiger moet voeden. Het dorp meende op demonstratieve wijze zijn klok een laatste eer te moeten bewijzen. Met vereende kracht werd het gevaarte op een wagen gesjord en liet daarop door middel van een zware smidshamer zijn klanken opnieuw horen. In optocht waaraan de gehele jeugd deelnam ging het thans door het dorp onder het luide zingen van het *Wilhelmus* en *Us pake syn klok*.

Opslag van gevorderde kerkklokken.

Donderdag 18 maart

Uit het concentratiekamp te Vught keerde terug Joop de Poel van Stroobos. Na een verblijf van ongeveer 5 maanden mocht hij het genoegen smaken uit die 'hel' te worden bevrijd op dinsdag 16 maart.

Vrijdag 19 maart

De torenklok van Buitenpost heeft hedenmorgen 7 uur zijn laatste klanken klagend uitgestoten over het dorp. Om 8 uur was de klok reeds 'ontzield' en nog een paar uren later was de zware koperen bel – een oudheidkundige schat – reeds 'op het kerkhof' gebracht.

Zaterdag 20 maart

B. P. weer thuis uit Frankrijk dat wil zeggen zonder kleren. Hij maakte de zware aanvallen mee op Lorient waardoor de stad totaal vernield werd. Geen huis staat er meer. Hij was in een metalen bunker in het centrum van de stad tijdens het bombardement van 1.000.000 kg. Zeer veel mensen gedood. De Franse bevolking zeer verbitterd. Toch wil deze persoon opnieuw er heen omdat volgens zijn onverschillige opmerking er altijd wel één soldaat zal overblijven!

Maandag 22 maart

Uit het concentratiekamp te Vught, mededelingen van Joop de Poel:

1. Alleen tijdens zijn verblijf van enkele maanden waren er 500 gestorven.
2. Wordt men vrij, dan moet men zelfstandig lopende de poort kunnen verlaten. Is men door uitputting hiertoe niet meer in staat dan wordt het slachtoffer gefusilleerd.
3. Sommige Joden worden geprest zich te begeven buiten geoorloofd terrein. Heeft het bloeddorstig ongedierte hen er heen gedreven dan worden ze doodgeschoten.
4. Had De Poel geen voedsel van huis ontvangen (hierop geattendeerd door een vrijgekome) dan zou hij naar den mens gesproken reeds gestorven zijn.
5. Hij en een kameraad uit Zuidhorn zouden samen vrijkomen. De laatste stierf aan de vooravond.
6. In het kamp worden lijfstraffen toegepast waaronder velen bezwijken!

Dinsdag 23 maart

In Buitenpost is de torenbel achter het gemeentehuis gebracht. In Surhuizum is de lier kapot gemaakt die de bel naar beneden zou brengen. In Augustinusga is men met de bel naar de vaart gereden. Wolthuizen heeft hier ergere 'sabotage' voorkomen. In Burum is de klok uit voorzorg door de veldwachter weer onder de toren gebracht.

Woensdag 24 maart

Ondergetekende komt in het bezit van een nieuw illegaal propagandablade getiteld: *Trouw**. Het is het 3e nummer van de 1e jaargang (12 maart 1943). Met de verschijning van dit blad verdwijnt 'Het driedovoudig snoer'.

Donderdag 25 maart

Verscheidene artsen wordt een geldboete opgelegd van f 1.000,- met nog andere dreigementen. Als gevolg hiervan hebben de beide artsen van Buitenpost met vele artsen uit de omgeving – Theo de Jager natuurlijk niet – hun bevoegdheid neergelegd. 's Nachts is het opschrift 'arts' door een laagje verf overal verdwenen. Dr. Deen van Kollum heeft niets meer voor zijn woning, terwijl dr. Mensingh van Twijzel met f 1.000,- is beboet. Hun patiënten worden onbevoegd geholpen maar voor al het overige: basta.

Vrijdag 26 maart

Bij Bolling draaide hedenmiddag te 16.30 uur een propagandafilms voor Winterhulp en Ned. Volksdienst*. Deze uitzending was speciaal voor de schoolkinderen. Om deze propaganda truc van de N.S.B.-ploerten zoveel mogelijk ongedaan te maken draaiden wij zelfdertijd een film voor onze kinderen in de Christelijke school. Naar vorm en opzet is dit best geslaagd.

Landverrader Tolsma bracht overdag weer een bezoek aan de politieke weerhaan F.S. op

Lutjepost. Voorts zouden niet te vertrouwen zijn: A.H. (ontvangt van en slentert voor Winterhulp). Oudste dochter is bij Tolsma in betrekking, die nergens een fatsoenlijk meisje kan krijgen.

Zaterdag 27 maart

Moeders familie is niet meer zuiver. Haar neef, de heer J. van der Kooi, heeft zich tot onze droefheid bij de landverraderlijke rapalje kliek aangesloten. Tussen 9 en 10 uur 's avonds ronken boven de bewolkte hemel onafgebroken grote formaties bommenwerpers in oostelijke richting naar de Nazi-hel. Zal Berlijn getrakteerd worden?

Zondag 28 maart

Gisteravond is een aantal brandbommen neergekomen bij Kollumervallaat. Heel de omgeving was helder verlicht door de helle fosfor-flitsen. Vorige week is onze boerenleider, de heer Hofman, gesnapt wegens te duur verkopen van zijn eieren (à 40 cent per stuk). Voorwaar een treffend staaltje van N.S.B. orde, deugd en tucht.

Maandag 29 maart

Het Nederlandse publiek is thans bevreesd dat eveneens de bankbiljetten van f 100,- en f 50,- uit de circulatie zullen worden genomen. Aan alle kantoren strooit men weelderig met deze 'briefjes' om er kleingeld voor te ontvangen.

Het hoofd der school, den heer I. v.d. Wey, ontving een verzoek om financiële hulp aan de gezinnen der veldwachters in de gemeente Grootegast enz. die naar het concentratiekamp zijn overgebracht. Ons personeel besloot per maand f 10,- op te brengen (er is f 1.500,- per maand nodig).

Dinsdag 30 maart

Het bevolkingsregister van Amsterdam is radicaal verbrand. Er is maar één nieuwe orde! Er is een aanval met brandbommen gepleegd op het bewuste perceel (althans volgens de officiële lezing van het geval). Als gevolg van deze sabotagedaad moet over geheel Nederland het uitgangsverbod tussen 11 uur en 4 uur in acht worden genomen. Voor Amsterdam tussen 10 uur en 4 uur.

Betreffende de Joden twee berichten:

- 1e. De resterenden moeten zich in Vught melden.
- 2e. Ze mogen nog slechts wonen in de provincies Zeeland, Zd. Holland en Nd. Holland.

Er wordt gemompeld dat de gemeente Achtkarspelen zwaar gestraft zal worden voor de kloksabotage in Surhuizum. Voorlopig – zie hierboven – is onze vrijheid reeds weer een uur per dag ingekort. Zaterdagavond hebben de Tommies exemplaren van het maandschrift *De Wervelwind* uitgeworpen (nr. 8 december – januari 1943). Jammer dat het slechts in delen en fragmenten gevonden werd. Hierdoor in het bezit van de eerste foto van prinses Margriet en het bombardement op de Philipsfabrieken (6 december 1942).

Woensdag 31 maart

Frederik had deze dag een controleur uit Rotterdam op zijn bureau. Deze persoon werd gisteravond te 17.30 uur uit Leiden opgebeld door zijn vrouw. Het telefoontje meldde: Ons huis hedenmiddag door bommen totaal verwoest. Onze buurman boven ons, arts van beroep, gedood. Een gedeelte van de stad staat in vlammen. Dikke rookwolken verduisteren de stad.

Joh. van der Molen krijgt op de slavenkeuring te Buitenpost opnieuw 2 maand uitstel van het verplicht werken in het vervloekte Mofrica.

Donderdag 1 april

Volgens de slavenpers moeten de nog overige Joden zich thans in Vught melden om daar – wie betwijfelt dit thans nog – te worden doodgeknuppeld.

Uit het concentratiekamp te Ommen (mededelingen van gevangene T. Terpstra te Burum):

- 1e. Hij als schoenmaker had het niet slecht gehad. Voldoende eten door de nabijheid van de keuken. Ontving alleen een duw of trap bij het morgenappél waarna hij zijn gang kon gaan.
- 2e. De timmerman naast hem, ook een gevangene, maakte per dag soms 2 à 3 doodskisten dat wil zeggen ruwe plumpe bakken.
- 3e. Ook de onderführers van het kamp soms streng gestraft. Zo moest er één bij een klein vergriep 5 dagen en 5 nachten in een kleine ijzeren bunker doorbrengen, steeds in gehurkte houding met gebogen hoofd zonder eten of drinken.
- 4e. Een gevangene, die door hongerwanhooop gedreven, een knol had gestolen werd met een ketting aan een paal gebonden. Het slachtoffer moest zo de gehele dag staan met een knol in de mond.
- 5e. In elkaar gezakte stakkers werden als ledige zakken over het grindpad gesleept naar de dichtstbijzijnde vuilnisbelt.
- 6e. Bij het zien van al deze ongehoorde wredeheden, die met elke beschrijving nog spotten, was het laatste greintje eerbied voor het menselijk leven in hem (Terpstra) verstorven. Gewoonweg met stom afgrijzen vervuld.

Vrijdag 2 april

E.J. van Lune had een heftig woordendispuut met een W.A.-man op het stationsemplement te Groningen. Deze W.A.-bandiet mishandelde een hoogbejaarde Jood, die in een wagon werd geduwd. Huilend en jammerend viel de Jood daarna op de treeplank van de wagon. Van Lune trakteerde 3 slachtoffers, die vervoerd werden door een 'smeerlap', op 3 sigaretten. Grote dankbaarheid, behalve bij de geleider. De vierde sigaret werd door alle drie trekje voor trekje gerookt. Deze stumpers lag de doodskleur reeds op de kaken en zo mager, dat het zien je met afgrijzen en woede vervulde.

Zaterdag 3 april

Onze neef T. van der Wal is in Hannover te werk gesteld in een timmerfabriek. Lubbers Boersma lijdt in het concentratiekamp aan opgezette armen en benen (voeding: gebrek aan zout). Ook Joop de Poel, die reeds enkele weken thuis is, heeft last van dikke voeten en is onder medische behandeling. Oosterhof, die nu al een jaar gevangen zit (gearresteerd op 4 april 1942 voor de Paas) maakt het momenteel iets beter. Om de andere dag wordt hem een pakje gezonden (ook vele burgers doen hieraan mee).

Zondag 4 april

Razzia-plannen op de kerken in eigen omgeving mislukt. Onmiddellijk werd de Gereformeerde Kerk van Twijzel gewaarschuwd waarop de dominee alle jonge mensen verzocht in eigen belang het kerkgebouw te verlaten. Natuurlijk werd hieraan op slag gevolg gegeven.

Woensdag 7 april

De stoorzender der Moffen gevoegd bij het feit dat over de golflengte 261 en 285 m. niet wordt uitgezonden bemoeilijkt een goede ontvangst der B.B.C. op de 371 m. golf en de 1.500 m. lange golf. Ook de ultra-golfbanden van 49-41-31 en 25 m. zijn slecht op te vangen.

Donderdag 8 april

De storm van woensdagavond velde verschillende bomen en vernielde de schuren van K. van Maassen en W. v.d. Meer in het Oost volkomen (overal veel stormschade). De grootste moeilijkheid is evenwel het gebrek aan steen, dakpannen en riet. Dit laatste het onnozele gevolg van de komst der Midianieten.

Vrijdag 9 april

Vergadering van de Club bij T. Mulder. Aanwezig onze oud-leden L. Postma en E. Hofstede. Laatstgenoemde uit zijn laatste schuilhoek de Wieringermeer vandaan gekomen, omdat de kranten zouden melden, dat rietdekkers, timmerlieden enz. vrijgesteld zouden worden van slavenarbeid in Moffrica. Hij zal nu in onze omgeving weer vrij kunnen werken en rondlopen. Op het moment 11.42 uur ronken Tommies boven mijn hoofd en dagboek!!!

Zondag 11 april

Dezer dagen beledigden een tiental meisjes van de Huishoudschool te Kollum de dochter van D. Kloppenburg door haar bij de ware naam noemen: N.S.B.'er. De beledigde nam dit hoog op en vroeg de persoonsbewijzen wat met gegiechel beantwoord werd. Ze beklagde zich bij Feitsma [burgemeester van Kollumerland en collaborateur, red.], die de directrice opbelde en de meisjes moesten daarop voor het verhoor en kregen een door den groepsleider geschreven schrijven mee naar huis, dat door de betreffende vaders moest worden ondertekend. De kop luidde: Aan de groepsleider der N.S.B. te Kollum. En dan: "Ondergetekende erkent dat zijn dochter zich op beledigende wijze heeft uitgelaten tegenover een lid van de N.S.B. en belooft zorg te dragen, dat herhaling van dit feit wordt voorkomen". Enkele vaders lappen dit kwajongens gedoe van de groepsidiot van het Kollumer groepsrapalje aan hun laars. Bravo! Nooit een knieval voor een landverrader.

Donderdag 15 april

De markt te Leeuwarden, Groningen en over het gehele land stopgezet om te geraken tot een prijsbeheersing onder het rundvee. De prijzen waren tot formidabele hoogte gestegen. Een goede koe kost zomaar f 1.400,-. Een schaap f 250,-. Een geit f 200,- en meer. Zelfs worden er eersteklas melkgeiten verkocht voor f 500,- à f 600,-.

Vrijdag 16 april

L. Postma is weer na zijn verlof naar het kamp der N.A.D. te Marum vertrokken. Bij de uitdeling van nieuwe distributiebonnen voor de volgende periode werden geen boterbonnen meer verstrekt aan de zelfverzorgers waartoe ook ons gezin behoort uit hoofde van de melkkoe, die langzaam herstelt van zijn melkziekte. Hoe Nederland zichzelf voedt met volle melk is in deze omgeving bij de langer wordende dagen elke avond en morgen duidelijk waar te nemen.

Zaterdag 17 april

In de middag drukke luchtactiviteit in verband met de aanval der Amerikanen op Bremen. Douwe van der Bij is vandaag te 12.30 uur uit Duitsland met verlof teruggekeerd. Na vele maanden heeft hij thans voor het eerst verlof. Hij zei onder andere: "De Moffen zeggen ronduit: 'der Krieg ist verloren'".

Maandag 19 april

Joh. van der Molen ontving donderdagmorgen 15 april bericht van het Arbeidsbureau om reeds de dag daarop, vrijdag 16 april, met de trein van 12.30 uur naar Terschelling te vertrekken. Hij gaf hieraan natuurlijk geen gevolg, omdat hij twee maanden uitstel had ontvangen van Duitsland en begaf zich in verband met de nieuwe verordening in het landbouwbedrijf naar den N.S.B.-boerenleider G. Kloppenburg om een vrijstelling, die hij inderdaad verkreeg.

LEESCH	VLEESCH	VLEESCH	VLEESCH	RESERVE	RESERVE
37 ^a	38 ^a	39 ^a	40 ^a	D73	D74
37 ^b	38 ^b	39 ^b	40 ^b	RESERVE	RESERVE
LEESCH	VLEESCH	VLEESCH	VLEESCH	RESERVE	RESERVE
37 ^a	38 ^a	39 ^a	40 ^a	237	238
37 ^b	38 ^b	39 ^b	40 ^b	233	234
37 ^c	38 ^c	39 ^c	40 ^c	229	230
37 ^d	38 ^d	39 ^d	40 ^d	225	226
37 ^e	38 ^e	39 ^e	40 ^e	221	222
37 ^f	38 ^f	39 ^f	40 ^f	217	218

Distributiebonnen voor vleesch, beschuit en brood.

Dinsdag 20 april

Uit Duitsland met verlof Jan P. de Vries. Douwe van der Bij, die zaterdag terugkeerde, is van plan niet weer te gaan. Gerrit Veenstra, die

weer naar Frankrijk moet, is met zijn kameraad op zoek naar werk in de Wieringermeer. Ze keerden vandaag terug zonder resultaat. Momenteel daar geen werk voor ze. De meeste boeren hebben daar elk vijf tot zeven 'vluchtelingen' op het werk.

Donderdag 15 april keerde E. Folkersma na een verblijf van acht maanden uit München met verlof terug. Hij vertoefde met de Duitse arbeidsmannen een tijdlang in La Rochelle. Voeding goed. Hij maakte tweemaal een bombardement mee te München. Op de thuisreis wachtte hun trein een uur voor Stuttgart, dat die nacht zwaar getraakteerd werd. Ook volgens zijn zeggen waren er in Essen 260.000 doden.

Woensdag 21 april

De verwachte ijver om een vrijstelling voor tewerkstelling in Duitsland is in Achtkarspelen op een fiasco uitgelopen. Eveneens werd de inzameling voor het geteisterde Rotterdam uitgevoerd door de Nederlandse Volksdienst een mislukking. Het gemeentepersoneel van Kollumerland weigerde voor dit doel in te zamelen tot grote ergernis van burgemeester Feitsma. Lubbert Boersma is deze dagen ook 'levend' uit Vught weergekeerd. Naar men zegt zijn de toestanden in de kampen enigszins verbeterd.

Donderdag 22 april

Landverrader Tolsma toog in zijn hielenlikkers-kostuum vanavond van Lutjepost naar een N.V.D.*-vergadering.

Zaterdag 24 april

In het bezit van een pamflet tegen de totale mobilisatie. In Achtkarspelen is er de gelegenheid om een *Ausweis** te ontvangen voor het merendeel in de wind geslagen. Uit Surhuizum meldde zich slechts één persoon.

Zondag 25 april

In Burum waaide veel stof op toen enkele ingezetenen de vorige week om een *Ausweis* gingen naar de plaatselijke bureauhouder. Er waren er tien in totaal.

Woensdag 28 april

Ondergetekende vertrekt naar de Voorvergadering der Grote (Bond van Onderwijzend Personeel) te Utrecht. Overvolle treinen na de Paasdagen. Uit betrouwbare bron vernomen dat de voorzitter der Voorvergadering de reis Leeuwarden-Zwolle in een bagagewagen meemaakte.

Donderdag 29 april

's Middags op de Voorvergadering circa 2 uur deelt een zekere mijnheer Maas namens zijn zwager mede dat alle leden van het voormalige Nederlandse leger opnieuw in krijgsgevangenschap zullen worden weggevoerd. Hierop wordt de vergadering gesloten omdat eenieder zich gaarne direct huiswaarts wil begeven. Onmiddellijk volgde een gejaagde onrust op de stations. Een veel drukker verkeer ontstaat en de treinen raken bij vernieuwing propvol. Uit Den Haag en uit Tiel, overall spoedt eenieder zich naar vrouw en kinderen. In Steenwijk werd 's avonds reeds verteld van opstootjes in Assen en Amsterdam.

Vrijdag 30 april

Op de terugweg van de Voorvergadering vanaf Steenwijk komen de eerste geruchten van een uitgebroken staking. In Steenwijk had geen der boeren melk aan de fabriek afgeleverd [Melkstaking*]. In Leeuwarden staakten alle grote fabrieken en banken zoals Koopmansfabrieken, Condens Frico, Zuivelbank enz. Iedereen legde op deze dag praktisch het werk neer zodat van een algemene staking kan worden gesproken. Alleen de P.T.T. en de N.S., de Distributiedienst en vele ambtenaren schijnen zich nog niet in de staking te willen begeven. Laten we de rotmof laten weten dat onze jongens nooit naar Moffrica gaan.

Lege melkkarren tijdens de Melkstaking.

Zaterdag 1 mei

De grote stakingsdag van het Nederlandse volk. Behalve PTT, N.S., Distributiediensten met nog enkele andere, staakt alles in Nederland. De boer levert niets meer af en er werkt niemand meer op het land. Alle industrieën liggen stil. Smeden, timmerlieden, steenhouders, klompenmakers, onderwijzers en een groot deel der ambtenaren, kappers, winkeliers, boekhandelaren, grote modemagazijnen, gemeentewerklieden, eenieder heeft het werk neergelegd. Tot grote woede der Moffen. Seyss-Inquart kondigt in een decreet, dat te 4 uur in geheel Nederland moet zijn aangeplakt, het Politiestandrecht* af voor het gehele land. Ook Rauter doet het zijne in dit misdadige complot. Enkele bepalingen van deze verordeningen zijn: *Niemand mag tussen 8 uur 's avonds en 6 uur 's morgens op straat.*

sche gedachtegoed. Anderen helpen de bezetter om er persoonlijk beter van te worden. Informatie verstrekken aan de Duitsers levert namelijk vaak een financiële beloning op. Naar schatting is vijf procent van de Nederlandse bevolking collaborateur.

Derde Rijk

Hitler roept in 1933 het Derde Rijk uit als hij de macht krijgt van het Duitse volk. Als eerste rijk gold het oude Heilige Roomse Rijk der Duitse Natie (ca. 800-962- 1806) en als tweede het Duitse Keizerrijk (1871-1918). De nazi's verwachten dat het Derde Rijk evenals het Eerste Rijk (minstens) duizend jaar zou bestaan. Het wordt daarom ook wel het Duizendjarig Rijk genoemd.

Distributie

Tijdens de bezetting neemt de schaarste toe: er komt steeds meer gebrek aan van alles en nog wat: voedsel, brandstof, kleding. Dat komt bijvoorbeeld doordat veel naar Duitsland wordt vervoerd voor de oorlogsindustrie. Bovendien mag Nederland zelf niets meer over zee invoeren.

Door de schaarste zijn er niet genoeg producten voor iedereen. Een verdelingssysteem (distributiesysteem) met bonnen moet ervoor zorgen dat iedereen een eerlijk deel krijgt. Per ingeleverde bon heb je recht op een bepaalde hoeveelheid van een product of bijvoorbeeld op een paar schoenen. Als je boodschappen gaat doen moet je dus geld én de juiste bonnen meenemen.

Om de bonnen te kunnen krijgen is een **distributiestamkaart** nodig. Op vertoon van de stamkaart worden periodiek bonkaarten verstrekt.

Na de bevrijding in mei 1945 gaan langzaam maar zeker steeds meer producten van de bon. Pas in 1952 wordt het distributiesysteem afgeschaft.

'Fout'

Zo worden mensen aangeduid die met de bezetter sympathiseren of samenwerken. Er is echter een groot grijs gebied tussen goed en fout. Het is niet zwart-wit, getuige dit voorbeeld: Een bur-
↓

Ondergeteekende
geboren te
wonende

verklaart hiermede plechtig, dat hij de in het bezette Nederlandsche gebied geldende wettèn, verordeningen en andere beschikkingen naar eer en geweten zal nakomen en zich zal onthouden van iedere tegen het Duitsche Rijk, de Duitsche weermacht, of de Nederlandsche autoriteiten gerichte handeling, zoomede van handelingen of gedragingen welke de openbare orde aan de inrichtingen van hooger onderwijs, gezien de vigeerende omstandigheden, in gevaar brengen.

Loyaliteitsverklaring die alle studenten moesten ondertekenen. Wie weigerde moest zich melden voor werk in Duitsland.

3 mei 1943

Groenteboer Sjouke Stel wordt tussen Buitenpost en Kollum doodgeschoten.

De stakingen in het gehele land worden vrijwel geheel gebroken door het harde optreden van de Duitsers.

4 mei 1943

Loyaliteitsverklaring van studenten: wie weigert te tekenen, moet zich melden voor werk in Duitsland.

6 mei 1943

Alle Nederlandse mannen tussen 18 en 35 jaar moeten zich melden voor de verplichte *Arbeitseinsatz* (arbeidsinzet) in Duitsland.

13 mei 1943

In Nederland moeten alle radiotoestellen en toebehoren worden ingeleverd.

**VERBEURD-
VERKLARING**
van RADIO-ONTVANGTOESTELLEN, RADIO-TOEBEHOREN - RADIO-ONDERDEELEN

- 2e. Geen samenscholingen (meer dan vijf personen). Onmiddellijk zal zonder waarschuwing geschoten worden.
- 3e. Geen sterke drank mag worden verkocht.
- 4e. Stakers mogen geen loon uitbetaald krijgen over de dagen dat gestaakt is.
- 5e. Een ieder moet weer geregeld aan zijn werk gaan.
- 6e. Er mogen geen pamfletten worden verspreid.
- 7e. Overtreding wordt in de meeste gevallen met de kogel gestraft.

Door de algemene staking lijkt de anders drukke zaterdag bijna de zondag:

1. De Lyempf [melkfabriek, red.] werkt niet te Augustinusga. De melkrijder S. Postma komt vanmorgen met zijn paar bussen melk terug.
2. De burgers kunnen thans overvloed van melk bij den boer betrekken. Overal in de stad en op het dorp loopt men met emmers over straat. Sommigen met bakfietsen waarop bussen vol melk, die overal worden bezorgd.
3. De bakkers in Buitenpost hebben in het geheel niet gebakken. Sommigen zitten helemaal verlegen [om meel, red.].
4. Er werkte niemand op het land, ook niet in de bouwhoek achter Burum en Grijskerk.
5. De kappers van Grijskerk staakten eveneens.
6. In Burum ontstond een kleine schermutseling met veldwachter Elzinga, die het decreet van Seyss-Inquart en Rauter aanplakte. Zelfs werd de sabel getrokken.
7. In Twijzel werden bij den N.S.B.'er Douma de ramen ingeslagen en werd aan andere twijfelars een bezoek gebracht.
8. Roorda staakt. Jan dus thuis. Gemeentepersoneel staakt. Vader thuis.
9. Grote ergernis dat de treinen nog normaal lopen. Men zegt dat de Mof de treinen bewaakt met geladen revolver.
10. Vele mensen hebben reeds gebrek aan suiker en boter, dat in de winkels niet meer voorhanden is.

In de afgelopen nacht werd een vliegtuig neergeschoten te Akkerwoude. Het luchtgevecht ontwikkelde zich recht boven ons. Velen schrokken wakker toen de machine neerstortte. Naar men zegt waren het Amerikanen. Een vlieger leefde nog hoewel beide benen afgeknepen waren.

BEVEL.

Op bevel van de **Duitsche Weermacht** worden volgens de Verordening van den Rijkscommissaris voor het bezette Nederlandsche gebied, No. 42/1941, betreffende de verplichting tot het verrichten van diensten en betreffende de beperking ten aanzien van het veranderen van betrekking en in overeenstemming met de Verordening No. 48/1942 alle mannen in den leeftijd van 17 tot 40 jaar (jaargangen 1905—1928) voor den arbeidsinzet opgeroepen.

Hiervoor moeten **ALLE** mannen van dezen leeftijd onmiddellijk na ontvangst van dit bevel met de voorgeschreven uitrusting op straat gaan staan.

Alle andere bewoners, ook vrouwen en kinderen, moeten in de huizen blijven totdat de actie ten einde is. De huiskamers moeten geopend blijven. De mannen van de genoemde jaargangen, die bij een huiszoeking nog in huis worden aangetroffen, worden gestraft, waarbij hun particulier eigendom zal worden aangesproken.

Bewijzen van vrijstelling van burgerlijke of militaire instanties moeten ter controle worden meegebracht. Ook zij, die in het bezit zijn van zulke bewijzen, zijn verplicht zich op straat te begeven.

Er moeten worden medegebracht: warme kleeding, stevige schoenen, dekens, bescherming tegen regen, eetgerel, mes, vork, lepel, drinkbeker en boterhammen voor één dag.

De dagelijkse vergoeding bestaat uit goeden kost, rookartikelen en loon volgens het geldende tarief. Voor de achterblijvende familieleden zal worden gezorgd.

Het is aan alle bewoners der gemeente verboden hun woonplaats te verlaten.

Op hen, die pogen te ontvluchten of weerstand te bieden, zal worden geschoten.

Bevel tot verplichte melding voor de *Arbeitsinsatz* voor alle mannen van 17 tot 40 jaar.

Dat de staking ook in de Wieringermeer is doorgedrongen blijkt wel het duidelijkst dat Durk de Haan vanavond ook weer opdaagde na dinsdag te zijn vertrokken.

Zondag 2 mei

Om 1 uur voor Radio Oranje spreekt de Rotterdammer over het onderwerp: het masker valt. Hij roept bij vernieuwing op tot verzet: niet aanmelden, blijft nuchter, desnoods onderduiken*.

Het uitgangsverbod 's avonds na 8 uur en de andere maatregelen der Moffen hebben reeds gisteravond tot excessen geleid. In Buitenpost veel mensen op straat, die alleen voor de Duitse patrouille in huis gingen. In Augustinusga idem. In Kollum zou Van der Poel in een zijspan door de straten zijn gereden met geladen revolver. Hedennacht brak brand uit in Surhuisterveen. Men spreekt van sabotage. Vele der afkondigingen van gisteren zijn bereids van schutting en schuur afgescheurd.

Over het algemeen acht men de staking mislukt nu P.T.T. en N.S. niet meededen. Men noemt het een staking 'van onder op'. Er is geen sein van bovenaf gegeven.

Sommige dorpelingen nemen een zeer laffe houding aan als het gaat om solidariteit. Zo de heer J.B.N. die luide roept van: "Mijn vrouw en kind". Als hatelijke ironie worden nu enveloppen met centen bij hem door de bus geworpen. Voor: moeder en kind.

In de middag wordt door roze aanplakbiljetten bekend gemaakt dat het eerste slachtoffer is gevallen. Jochem van Zwol uit Leens wegens overtreding van de bepalingen van het Politiestandrecht te Groningen doodgeschoten. 's Middags worden met de Duitse overvalwagens boeren weggehaald. De beide Vught-gasten: N.S.B.'ers, Roel de Haan en Feike van der Veen, twee keer in de kerk. Men zegt dat Roel geheel veranderd is.

Maandag 3 mei

Ik vertrek te 10.15 uur uit Burum. Hier reden de melkauto's weer uit om de melk naar de fabriek te vervoeren. Of alles hier weer een normaal verloop zal nemen moet nog nader worden afgewacht. Alzo niet in Kollum en omgeving. Te Kollumervallaat stroomde de melk over de straten. Bussen vol melk dreven in de Trekvaart rond. De melkwagens, die toch melk naar de fabriek brachten, werden door de stakers aangehouden waarop de bussen met melk werden weggegooid.

Onder in het gemeentehuis te Kollum werden een zekere Sangers en zijn neef uit Alkmaar opgesloten wegens sabotagedaden met melk. Vanmorgen leidde dit tot grote opstand in Kollum om deze persoon te bevrijden. Het slachtoffer van dit relletje werd onze dorpsgenoot en neef Sjouke Stel* die, terwijl hij met Hennie Dijkstra in de richting van Kollum fietste, plotseling werd doodgeschoten. Het was een open auto waaruit de schurken schoten. Van der Poel reed achter. Stel zou vlug van de weg naar Klaver vluchten toen hij werd neergeslagen. Twee mitrailleurkogels door het hoofd en één door de dij. Volgens getuige zeer verminkt.

Met grote ontroering vernamen we dit doodsbericht, om even later met geheel Buitenpost razend, woedend te worden tegenover Van der Poel, die sterven zal. Hij heult met den vijand wat de haat van de gehele bevolking heeft opgewekt. De Moffen die schoten zouden zich verdekt hebben opgesteld achter een haag. Het is nog niet zeker of het een verdwaalde dan wel een opzettelijk gemikte kogel is. De staking zet door!!

Grafsteen van Sjouke Stel op de begraafplaats Kuipersweg.

Hedenmorgen hadden de melkrijders een papier bij zich waarbij de boeren op straffe des doods verplicht werden de melk weer te leveren. Het gaf niets. Alle melkwagens reden hier leeg langs. In Augustinusga werd geen enkele wagen doorgelaten. In Surhuisterveen trachtte men het huis van een N.S.B.'er in brand te steken. In Drogeham waren zaterdagavond relletjes waarbij geschoten werd. Een schoolhoofd en een Hervormde predikant werden gearresteerd. In het zuiden en westen van onze provincie is het buitengewoon onrustig. Reeds werden twee kapitale N.S.B.-boerderijen in de as gelegd. Hier was de politie onmachtig om de spontane vaderlanders te kalmeren.

Hedenmiddag werd het schrikbewind der beulen voortgezet. In Noordbergum werden 3 mensen neergeslagen. In Frieschepalen werden 2 personen doodgeschoten.

In de *Friese Courant* stonden hedenavond tal van moorden door de beesten begaan. Er moeten overdag tal van branden hebben geweest. Iets zekers is hieromtrent nog niet bekend.

Op de avond was elke melkwagen vergezeld van een marechaussee om elke daad van sabotage onmiddellijk tegen te gaan. De boeren hebben besloten om de melk thans weer te leveren aan de fabriek. Ook andere bedrijven hopen morgenvroeg weer te beginnen. Ook wij hopen morgen - na de Paasvakantie - op de normale wijze voort te zetten.

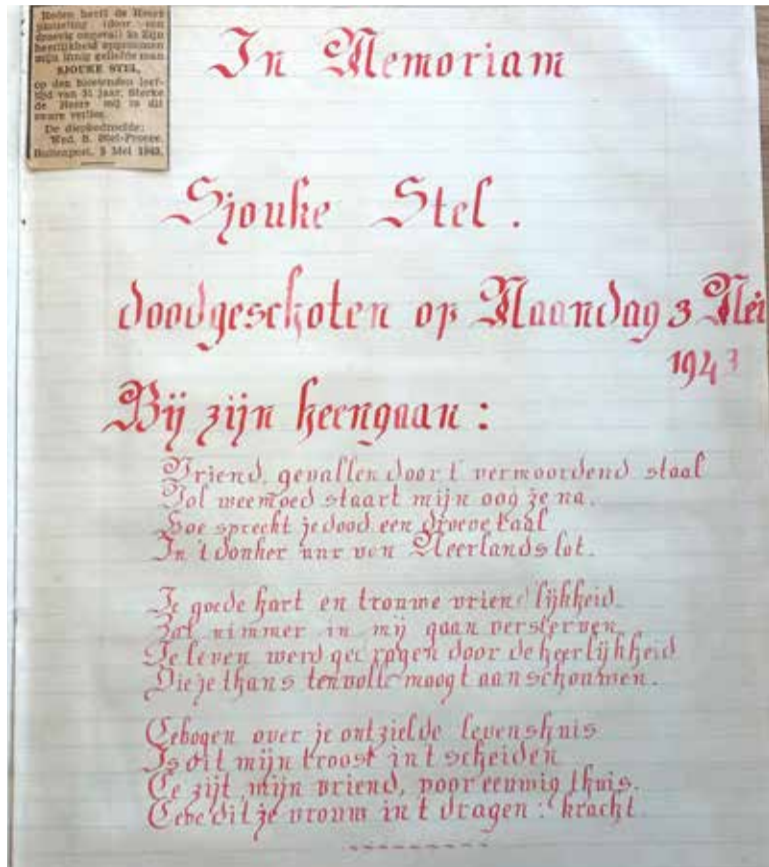
Prof. mr. P.S. Gerbrandy spreekt voor Radio Oranje om geen gehoor te geven aan de misdadige oproep.

Dinsdag 4 mei

Het schrikbewind duurt voort. Gisteren werden in Bergum twee per-

sonen door de gewetenloze duivels vermoord. In Marum werden zes personen doodgeschoten. Ze werden hier koelbloedig voor het vuurpeloton geplaatst (waaronder jongens van 13 jaar, die wegliepen). Te Trimunt werden drie broers doodgeschoten – neven van T. Mulder te Lutjepost. Bij het vernemen van deze jobstijding uit de familie barstte Mulder in tranen uit. In die omgeving werden vijf uit één gezin doodgeschoten (één verloofde inbegrepen). Ook te Dokum werden enkelen vermoord waaronder een grijsaard van 85 jaar. Dit zijn slechts enkele grepen uit onze omgeving van de terreur.

In Gerkesklooster zijn vanmorgen twee personen opgehaald betrokken bij de melksabotage. In Garijp werden volgens een bericht acht boeren opgehaald die geen of te weinig melk leverden. In Suameer zou een boer om deze reden zijn neergeschoten. Een broer van D. de Haan is gisteren door de S.S.-ploerten op straat afgerost. Ze waren met zijn vieren. Drie vluchtten in het land maar werden gevonden en meedogenloos afgebeuld. Ze moesten languit op de straat gaan liggen met de handen omhoog. Daarna sloegen de bezeten ondiereën ze met vuisten tegen de slapen.

Voor Sjouke Stel mag geen begrafenis gehouden worden. De kist is reeds verzegeld en niemand mag meer iets zien. Ook de kleren moest hij aanhouden. Donderdagmorgen 7 uur wordt hij begraven en hedenavond wordt het lijk naar het baarhuisje gebracht. Alleen de naaste familieleden mogen 's morgens even mee. Voor het overige niets. Alzo een hondenbegrafenis door individuen minder dan honden toegestaan. De deelneming is groot. Van der Poel reeds naar den Kerkeraad om verschoning.

Op vele plaatsen laat men zich niet afschrikken door de bloedige wraak der S.S. In Bergum werden vier boerderijen afgebrand. In Zoutkamp werden vier boerderijen in de as gelegd. Hedenmiddag brandde de kapitale boerderij af van den veehouder Van den Burg te Smaller Opeinde. Hij was volbloed N.S.B.'er. Vanmiddag waren er vijf grote branden te zien aan de zuidelijke hemel. Grote rookwolken stegen op. Ongetwijfeld werden meer gebouwen in de as gelegd. We wachten dit verder af.

Onrust, spanning, onrust!

Woensdag 5 mei

Uit onze omgeving worden nieuwe terreurdaden gemeld. Nu de rust is weergekeerd gaan de ellendelingen nasporen wie zich aan sabotage handelingen hebben schuldig gemaakt. Zie gisteren (onder Stroobos). 's Morgens om 5 uur verschenen hier enkele overvalwagens die een dertigtal personen uit hun bed lichtten en samendreven in een schuur van een N.S.B.'er, een zekere De Vries. Tenslotte werden twee meegenomen, Hamstra en Riwoold Terpstra, die niet wilde ontkennen een melkbus van de wagen te hebben getrokken. Woensdagmorgen is hij doodgeschoten te Groningen.

Op welke wijze de S.S. deze jongen op het spoor is gekomen, is nog niet zeker. Drie mogelijkheden:

Door de N.S.B.-boer De Vries, door boer Lautenbach, door onvoorzichtige uitlating van de melkrijder. Hamstra werd afgeranseld en weggezonden. Woensdag kwam de S.S. hem opnieuw ophalen maar goddank was hij 'onder water'.

Een soortgelijk geval heeft zich te Warfstermolen afgespeeld waardoor een jongeling van 18 jaar, Cornelis Luinstra, het slachtoffer werd en ook vandaag werd neergeschoten door het executiepeloton. N.S.B.'er Carel Zwart had een stel jongens aangegeven waarop de S.S. afkwam. Het verraderlijke zaakje werd opgeknapt door marechaussee uit Zuidhorn (N.S.B.-wachtmeester), die veldwachter Elzinga gelastten mee te gaan en de jongens op te halen. Het slachtoffer was reeds 'onder water' en sliep bij Van Linggen in het hooi. Een klein zusje heeft het verklaart en zo zijn ze daar gevonden. Hij bleef uit zes over en toonde ook geen spijt van zijn vaderlandslievende daad.

De smart in beide gezinnen is groot. Het wordt ons te machtig en te bang in eigen land. Elzinga door deze omstandigheden eveneens diep onder de indruk. Ook de N.S.B.-er Zwart had zulk een strenge straf niet verwacht en heeft spijt. Rauter meldt in een bekendmaking, dat de rust overal hersteld is en om economische redenen mogen we thans tot 9 uur op straat.

Nieuwe opschudding brengt de aankondiging dat alle studenten, die de loyaliteitsverklaring* indertijd niet hebben getekend, zich morgen, donderdag 6 mei, moeten aanmelden om te worden weggevoerd. Niet aanmelding zal op de ouders worden verhaald.

Donderdag 6 mei

Er wordt deze dag veel gesproken rond het onderwerp: onze studenten. Zij moeten zich gezakt en bepakt melden om onmiddellijk te worden weggevoerd. Voor de drie noordelijke provincies moeten ze zich melden in de Harmonie te Groningen. Over het percentage van aanmelding is niets te zeggen aangezien de wildste geruchten de ronde doen. Sommige spreken van 364, anderen van 165. Nog anderen van 80% op 1.800 studenten. Tacke P. Roorda is niet gegaan en zal ook niet gaan ondanks het gevaar dat hierdoor zijn ouders bedreigt. Het meest gruwelijke feit in deze omgeving blijft het drama te Marum. Hier toch zijn 16 onschuldige slachtoffers gevallen. Volgens T. Mulder heeft een vrouw Hoekstra, die hij eveneens bezocht, de slachtoffers zien vallen. Er ligt een druk op de bevolking. Niemand die in deze dagen met animo zijn dagelijkse werk verricht.

Vrijdag 7 mei

Het eerste contingent beroepsmilitairen onder de rang van officier moet zich vandaag in Amersfoort melden. Er heerst grote spanning hoe één en ander zal aflopen.

Geen clubvergadering. Door het Politiestandgerecht is bekend gemaakt dat ook het clandestien afleveren van melk als overtreding van dit recht zal worden aangemerkt. Hierdoor is het smokkelen van melk door de schrik der gebeurtenissen zeer afgenomen. Velen houden echter moedig vol.

Zaterdag 8 mei

Nieuwe schrik en opwinding. De couranten melden dat thans alle mannelijke Nederlanders van 18 tot en met 35 jaar zich bij een Arbeidsbureau moeten aanmelden voor tewerkstelling in Duitsland. Enkele grote bedrijven als Nederlandse Spoorwegen, P.T.T., rijks- en gemeenteambtenaren worden hiervan vrijgesteld. Nog niet volledig ingelicht.

Zondag 9 mei

De leden van de Gereformeerde kerk die met broeder C. v.d. Poel weigerden aan te zitten bij de viering van het avondmaal zagen beoeld persoon hedenmorgen niet verschijnen. Ongetwijfeld verstandig voor de kalmering der gemoederen.

Maandag 10 mei

Ter gelegenheid van den 10e mei 1940 spraken heden voor Radio Oranje H.M. de Koningin en prins Bernhard. Eveneens mochten we beluisteren de stem van den minister-president Gerbrandy. Ook richtte de koningin zich in een rede tot het Amerikaanse volk. Van Radio Boston sprak tot het Nederlandse volk jonkheer Loudon, gezant te Washington. Over deze zender werd een hoorspel uitgezonden waarin de stemmen van al de leden der vorstelijke familie. Eveneens gedenkt Rudolf Hess de dag waarop hij voor 2 jaar in Engeland aankwam.

Vanwege de hardnekkige geruchten dat de militairen, bij het boerenbedrijf werkzaam, zullen worden vrijgesteld van de opgelegde krijgsgevangenschap, maken velen zich erg druk om een vrijstelling te verkrijgen.

Dinsdag 11 mei

De Rotterdammer spreekt voor Radio Oranje over de toestanden in Nederland. Reeds is hun bekend: de aanmeldingsplicht van de Nederlandse studenten. Ook de terreur van het schrikbewind der laatste dagen noemde hij. Volgens zijn gegevens 36 slachtoffers van het Politiestandgerecht.

In verschillende plaatsen zocht de politie naar verschillende personen, die nog voor het Standgerecht moeten verschijnen. Gelukkig zijn ze weg en blijven ze weg. Gisteren ontving E.J. van Lune bericht om gekeurd te worden. Vandaag werd hij goedgekeurd, ontving op slag de vereiste papieren en moet aanstaande woensdag naar Hannover om op een kantoor te worden tewerkgesteld.

Woensdag 12 mei

De Rotterdammer bespreekt voor Radio Oranje opnieuw de toestand voor de krijgsgevangenschap van onze militairen. Bij niet aanmelding zal of de Duitse S.S. en politie gaan opsporen of opdracht verlenen aan de W.A. of de Nederlandse politie. Mochten de laatsten tot dit landsverradelijk gedoe toch besluiten dan, zo vervolgde hij, heb ik opdracht betrokkenen aan te zeggen u uit noodweer tegen hen op te treden.

Donderdag 13 mei

Van het gemeentebestuur (pardon burgemeester Matzer) ontvangt ondergetekende een boekwerkje bevattende een uitvoerige lijst van verboden boeken, bladen en tijdschriften, met het oog op de Christelijke Volksbibliotheek. Om 11.20 uur, het ogenblik waarop ik dit schrijf, gonst reeds weer een vliegtuig door de maanheldere len-telucht.

gemeester die niet aftreedt, maar tijdens de Tweede Wereldoorlog meewerkt met de Duitse bezetter en met regelmaat NSB'ers in zijn huis ontvangt. Die is fout, dat is duidelijk. Een man die de arrestatie van een gecrashte Amerikaanse piloot helpt te voorkomen en de arrestatie van Joden en dwangarbeiders verhindert. Die is goed. Alleen: het was dezelfde persoon.

Geallieerden

Benaming voor Engeland, de VS, Canada en de Sovjet-Unie samen, die de voornaamste 'vijanden' van Duitsland vormen.

Grüne Polizei

Lokale politie-eenheden die tussen 1936 en 1945 de dagelijkse politietaken moeten uitvoeren in nazi-Duitsland. Ook *Ordnungspolizei* genoemd. Hun naam danken ze aan hun groene uniformen.

Invasie

Het met een leger binnenvallen van een land of gebied. Op 10 mei 1940 vallen de Duitsers Nederland binnen.

Jan Hagel of Landwacht

In november 1943 richtten de Duitsers de Nederlandsche Landwacht op. Het is een gewapende organisatie met Nederlandse leden die tot doel heeft NSB'ers te beschermen en tegenstanders op te sporen. Ze krijgen jachtgeweren van de Duitsers, vandaar de scheldnaam Jan Hagel.

Vanwege het toegenomen aantal aanslagen op NSB'ers wil Mussert [p. 39] een bewapend korps ter bescherming van zijn leden. In de praktijk wordt de Landwacht echter vooral ingezet voor het opsporen van illegale activiteiten, verzetsmensen en onderduikers. Na Dolle Dinsdag (5 september 1944) valt de Landwacht direct onder Rauter [p. 37] als Höherer SS- und Polizeiführer. Vanwege de door hen uitgeoefende terreur (onder andere diefstal, roof, afpersing, mishandeling, marteling en moord) zijn de Landwachters zeer gehaat.

23 en 24 mei 1943

De Britse luchtmacht werpt boven Nederland 30.000 exemplaren af van het eerste nummer van weekblad *De Vliegende Hollander*. Op deze manier worden de inwoners in bezet gebied over het verloop van de oorlog geïnformeerd na de inlevering van radio's.

30 mei 1943

Invoering van een nieuwe textielkaart.

Josef Mengele wordt tot kamparts in Auschwitz benoemd, waar hij gevangenen selecteert voor de gaskamers en wrede medische experimenten uitvoert, vaak met dodelijke afloop. Mengele krijgt de bijnaam 'engel des doods'.

Josef Mengele.

14 en 15 juni 1943

De eerste twee treinen met 3000 Joden uit Amsterdam, vertrekken naar kamp Westerbork.

Kamp Westerbork.

Vrijdag 14 mei

Tijdens de duur van het Politie-standgerecht duurt de terreur van de beulen voort. Thans zullen alle radiotoestellen worden ingeleverd met het oog op de openbare orde in Nederland. Ook nu wordt bij niet inlevering met de strengste straffen bedreigd. We worden tot tergens toe gekweld. En hoelang nog zullen deze verfoeide beesten uit de onderwereld ons nog tiranniseren?

Alle radio's moeten worden ingeleverd om te voorkomen dat men naar verboden radiostations zoals de BBC of Radio Oranje zal luisteren.

Douwe van der Bij liep dezer dagen bij ons op de weg en kwam 'de grijze schimmel' tegen. De andere dag had hij een oproep om op het Arbeidsbureau te komen. Hij die nooit weer naar Moffrica teruggaat is thans opnieuw ondergedoken.

Zaterdag 15 mei

In de Nederlandse kranten staat heden vermeld dat het uitgaansverbod in zoverre weer normaal is, dat we tot 11.00 uur weer op straat mogen. Ook zou het Poltiestandgerecht met ingang van heden zijn ingetrokken.

Gisteren moest een deel van de 21-jarigen zich voor de Arbeidsdienst melden te Leeuwarden. Men zegt dat slechts een 45 zich meld hebben op een paar duizend. Zo gaat 'ie goed. Volgens de berichten uit het land zouden de helft van de studenten zich hebben aangemeld.

Zondag 16 mei

Hedenmorgen bidstond in alle Protestantse Kerken in Nederland in verband met de zeer hoog gestegen nood onder ons beproefde volk.

Maandag 17 mei

Er doen steeds meer geruchten de ronde dat er in Duitsland binnenlandse onlusten zouden zijn uitgebroken in het Ruhrgebied. Een iedere bezitter van een radiotoestel slooft zich uit om een oud afgeleefd type op te scharrelen. Hoe zal het worden met onze mooie toestelletjes? Ter lezing ontvangen het mei-nummer van het blad *Trouw*.

Dinsdag 18 mei

In de school verscheen vanmiddag de voormalige kapitein van Burdi's compagnie, thans volbloed N.S.B.'er. Hij was reeds aangesloten toen ons leger nog niet in de vuurlinie stond. Thans staat hij in Den Haag hoog aangeschreven wegens zijn misdadige arbeid. Deze arbeid blijkt wel hieruit, dat hij een volledige lijst met adressen in zijn bezit had van zijn voormalige compagnie. Dit onguere element zal spoedig weer een bezoek brengen.

Vanmiddag een onderhoud met E.J. van Lune, die morgen naar Hannover moet. Inderdaad zal hij die 'richting' kiezen en houdt hij - zeer verstandig - hardnekkig vol morgen naar Moffrica te zullen gaan. Gelukkig is de zuiverheid anders en duikt hij straks onder. Voor het oog van Jan Praat in de straat gaat alles punctueel officieel. Wij herhalen met nadruk: Elke Nederlander die niet gaat, kost aan Hitler een soldaat. Genoemde vriend was de vorige week met de politie opgebracht naar het Arbeidsbureau te Leeuwarden. De begeleidende marechaussee moest daar zijn persoonsbewijs overleggen.

Woensdag 19 mei

De minister-president spreekt om 8.15 uur voor Radio Oranje. Opnieuw een krachtige gefundeerde en zeer principiële oproep geen gevolg te geven aan de ontaarde pogingen van mensenroof. Hij stelt de situaties volgens de bepalingen van het Landoorlogs-reglement in het licht.

Twee opsporingspolitie mannen in Duitse politie-uniform bezochten vandaag de gezinnen waarvan man of zoon onder water is. Zo kwamen ze bij A. Bakker, E. Hoekstra, K. Bremer en mej. R. v.d. Meulen. Ze moesten onmiddellijk de adressen hebben en anders zou een ander gezinlid worden meegevoerd. Bakker moest voor 5 uur het adres van Pop op het Arbeidsbureau hebben bezorgd. De schurken-surrogaatpolitie reden in de luxewagen van Dijkstra door de gemeente om ook elders vrees uit te boezemen. Van 6.30 tot 7.00 uur hadden ze daarna nog een langdurig onderhoud met Tolsma, waarna ze op de trein gingen.

Popke Bakker.

Donderdag 20 mei

Gisteren hield Seyss-Inquart een grote rede over zijn voortreffelijk bewind en zijn grote lankmoedigheid betoond tijdens den duur van het poltiestandrecht.

Vandaag was een N.S.B.-slungel in Buitenpost en omgeving werkzaam om aan de weet te komen wie een radiotoestel bezit en welke boeren zelf karnden. Hij hield onder andere staande A. Dijkstra, die hij om inlichtingen vroeg. Eveneens onze neef P. de Vries jr., die ook van den prins geen kwaad wist. Bars verweet de snoeshaan toen: "Er komt een tijd, dat je het wel wilt zeggen", waarop hij zijn fiets zwaaide en verdween. Verder verscheen hij op het postkantoor en in de winkel van G. van der Veer.

Vrijdag 21 mei

Naar de geruchten gaan zou de invordering van de radio's een maand zijn uitgesteld. Zelfs ging vandaag het drieste bericht dat het P.T.T.-gebouw met de luistervergunningen te Den Haag in vlammen zou zijn opgegaan.

Hedenmiddag ontwikkelde onzichtbaar hoog in de blauwe lucht een heftig luchtgevecht. Onafgebroken ratelden mitrailleurs en de kanonnen der Amerikaanse luchtforten. Hier en daar kwamen kogels neer. Om 10.45 uur werd door de B.B.C. uitgezonden dat de Amerikanen op den middag 2 aanvallen hadden uitgevoerd op Emden en Wilhelmshaven. Dit verklaart de gevechten.

Zaterdag 22 mei

Den heer F. S., wiens gedrag de laatste maanden tot allerlei gissingen aanleiding heeft gegeven, is thans weer geheel 'bijgezwaaid' en kreeg ruzie met de 'grijze schimmel', die hem naar het Oostland wilde zenden. Deze ommezwaai werd eerst met de nodige reserve afgewacht.

Maandag 24 mei

Hedenmorgen vroeg kwam overal de waarschuwing door dat er vandaag in Friesland razzia's op de jeugd zouden plaats hebben. Ook hoorden we het advies om voor alle dagbladen te bedanken, waarin de afkondigingen van den bezettende tirannie worden gepubliceerd.

Hedenavond faalde, evenals zaterdag, een poging een tweedehands radiotoestel te bemachtigen. Ze worden schaars en zeer duur (f 220,- voor een oud kastje is heel normaal).

Dinsdag 25 mei

In het Nieuwsblad van het Noorden stond de tweede oproep van Christiansen*. Het betreft thans de dienstplichtigen en het reservepersoneel van het regiment Grenadiers. Ze moeten zich melden te Amersfoort op 29 mei en 1 juni 1943. Er wordt gezegd dat een groot aantal arbeiders uit de Noordoostpolder op het onverwachtst naar het Ruhrgebied is gestuurd om het water der stuwdammen te bestrijden.

Voortgezette pogingen om een radiotoestel. Er zijn er nog een beste voor f 350,- en een mindere voor f 250,- te krijgen. Voorwaar gepeperde prijzen maar je doet wat voor je eigen toestelletje dat zo f 500,- à f 600,- opbrengt. Sommigen schaffen zulke oude toestelletjes aan met accu's enz. zonder bruikbare lampen, dat hier straks ongetwijfeld moeite voor die mensen uit voortkomen zal.

Woensdag 26 mei

Thans staat bij ons thuis een oud toestel dat nog goed moet zijn. Men wil het ons aansmeren voor de som van f 325,-. Eerst moet het spelen en we wachten de onderhandelingen verder af.

Donderdag 27 mei

Uit het doffe en zware gebrom der vliegtuigmotoren in de namiddag mogen we met een vrij grote zekerheid een dagaanval op Moffrica afleiden.

DE VLIEGENDE HOLLANDER

DUITSCHLAND KAN DEN OORLOG NIET WINNEN

VERSPREID DOOR DE R.A.F. OP WEG NAAR DUITSCHLAND. ZATERDAG, 22 MEI 1943

Bommen op de Roerdammen

Het Roerdal door verwoesting geteisterd

NEGENTIEF LANCASTER-BOMMENWERPERS, MET MIJNEN BELADEN, EN GEVLOGEN DOOR BEMANNINGEN, DIE SPECIAAL VOOR HUN GEVAARLIJKE TAAK waren voorbereid hebben in den vroegen morgen van den 17den Mei een breuk geslagen in den grooten stuwdam van de Mohne, zijrivier van den Rijn, en tevens van de rivier de Eder. Tengevolge daarvan zijn loopovens buiten werking gesteld, elektrische installaties, bruggen, spoorwegen en dijken weggevaagd.

Een gedeeltelijke lucht-verkenning van het Roerdal den dag na den aanval toonde aan, dat het water het Roerdal overstroome. Spoorwegen en bruggen waren vernield, hydro-elektrische centrales waren be-

Door het wegstromen van het water zijn de Mohne-banken drooggelegd

Door het wegstromen van het water zijn de Mohne-banken drooggelegd

De Mohne-

Het bruisende water stort zich uit door het gat

Vrijdag 28 mei

We beluisteren het radiotoestel van f 325,- en besluiten niet te kopen. Zulk een ongehoord hoge prijs voor een oude kast wordt ons te bar. In *de Noordoosthoek* staat vermeld dat de Buitenposters op 8 juni hun toestel moeten inleveren in de voormalige bewaarschool.

Zaterdag 29 mei

Het radiotoestel is weer weg. Eerst na een heftig woorden dispuut met de handelaars die beweerden dat het reeds gekocht was. Op de avond heeft Jan een toestelletje thuisgebracht van de gebr. De Haan dat we wel konden krijgen voor f 150,-.

Maandag 31 mei

Douwe van der Bij, die reeds een paar maand thuis is en absoluut weigert naar Mofricca te gaan, 'duikt' niet onder. Hij is overdag gewoon op Lutjepost, schoffelt de tuin voor schoonvader, doet een 'handeltje' voor de kostwinning en doet of er overigens geen vuiltje aan de lucht is.

Dinsdag 1 juni

In Kooten werden 11 radio's ingeleverd en te Drogeham 18 (eerste dag). De toestellen zijn naar de Openbare School te Buitenpost gebracht waar ze voorlopig zullen worden bewaard.

Van E.J. van Lune ontving ik een gelukwens voor mijn verjaardag. De Zwerver heeft het goed maar het 'onderduiken' valt niet mee omdat alle mogelijke denkproblemen zich aan de geest opdringen. Later vernam ik van vr. W. van der Veer, die De Zwerver een bezoek bracht, dat hij momenteel bij zijn broer R. van Lune op het Uitland zit. Hij melkt 'binnenshuis' de koetjes. Vermakelijk is dat vader Y. van Lune van de verblijfplaats niets afweet, hoewel hij dagelijks melk van zijn zoon haalt en dan in de onmiddellijke nabijheid van Zwerver is. Het is verstandig de oudere onwetende te houden met het oog op mogelijke huiszoeeking.

Een onderduiker verstoppt zich in zijn schuilplaats.

Woensdag 2 juni

Rauter verzendt thans brieven aan de studenten (en de ouders) die zich niet gemeld hebben. Vandaag zo'n brief gelezen van collega F. Holwerda. In het algemeen duidt dit op zwakheid van de zijde der bezettende macht.

Gisteren moesten verschillende leden van het gemeentepersoneel (na tot driemaal een oproep tot keuring onbeantwoord te hebben gelaten) op het gemeentehuis verschijnen. Er waren S.S.-mannen gekomen, naar men zegt. Vandaag moeten ze voor de keuring. Op de afdelingsvergadering brengt ondergetekende verslag uit van de gecoupeerde voorvergadering.

Nu in *De School met den Bijbel* een oproep staat voor aanmelding bij de Waffen-S.S. werd geadviseerd thans op de krant niet langer een abonnement te nemen.

Donderdag 3 juni

In Burum werd vanmorgen verteld dat een deel van de spoorlijn Assen-Meppel door saboteurs is opgebroken. Het treinverkeer naar Groningen werd heden omgelegd naar Leeuwarden zodat we op het baanvak Leeuwarden-Groningen veel meer treinen zagen lopen.

In de krant moet thans staan dat het 9e Regiment Infanterie [R.I.] zich de volgende week moet aanmelden. Daar dit regiment uit de noordelijke provincies is samengesteld betreft het hier een aanmelding speciaal voor het noorden.

De heren W. de Vries en T. Postma, beide behorend tot het 1e Regiment Infanterie zijn gisteren naar Assen vertrokken om zich morgen te melden. Eerstgenoemde in het bezit van een *Bescheinigung**, de ander van een *Ausweis*.

Vrijdag 4 juni

Volgens de krant zal Paulus zich de volgende week moeten melden voor de *Arbeitseinsatz**. De beide heren uit Burum zijn vandaag teruggekeerd. De *Ausweis* van T. Postma werd vastgehouden. Ze konden evenwel gaan. Volgens hun zeggen liepen er vandaag 51 personen die niet terugkeerden achter het prikkeldraad van de Friesland kazerne te Assen.

Zaterdag 5 juni

De gasgenerator van de tegenwoordige auto's leveren hun aandeel in de rampen van onze tijd. Hedennacht brandde hier een garage van de expediteurs L. en W. Dijkstra voor een groot deel tot de grond toe af. Evenals de 2 branden bij gebroeders Van der Meulen vorig jaar wordt de oorzaak der brand aan de generator toegeschreven.

Zondag 6 juni

Hedenmorgen ontving Greydanus bericht uit Duitsland dat Bernardus het bombardement op Wuppertal heeft overleefd. In Barmen zijn zeven Hollanders, eveneens bij de Post tewerkgesteld, om het leven gekomen.

Maandag 7 juni

Vanmorgen volle treinen in verband met de aanmelding te Assen van

9e R.I.* Het waren slechts personen in het bezit van een *Ausweis*, die zich gingen aanmelden. Een paar onderwijzers onder andere Folkersma, Kalsbeek en Van der Woude vandaag naar Apeldoorn om een *Bescheinigung* voor het lesgeven aan school in de Duitse taal. Algemeen wordt dit ijveren afgekeurd omdat men zijn eigen vonnis in de zak steekt door de nauwkeurige registratie. Paulus vanmiddag thuis, die zich aanstaande woensdag moet melden. Hij zal straks hier op Lutjepost voor 'duikelaartje' spelen.

In Surhuisterveen vandaag 89 toestellen ingeleverd. Van 9-12 en van 2-4 uur 40 toestellen. Angst en vrees deed van 4 tot 5 uur ruim 40 hun toestellen inleveren.

Dinsdag 8 juni

In het Nieuwsblad van het Noorden een nieuwe bekendmaking van *Christiansen* waarin hij dreigt met zware straffen opgelegd door de *Duitse krijgsraad* wanneer men zich niet meldt voor de *krijgsgevangenschap*.

Vandaag weer velen naar Assen en Leeuwarden. Naar Assen voor de melding van het 9e R.I. Te Buitenpost allen teruggekeerd onder andere L. Roorda en J. van Waarden.

Vandaag inlevering van de verbeurdverklarde radiotoestellen te Buitenpost. Vanavond om 5 uur waren 72 toestellen ingeleverd wat natuurlijk 72 te veel is. Voor het merendeel oude toestellen. Enkel brachten hun kostbaar instrument ten offer aan Beëlzebub van heden. Van Lutjepost, die gelukkig geen oproep tot inlevering kreeg, werd niets gebracht. Morgen komen er nog wel enige nadere details.

Woensdag 9 juni

Vier andere regimenten moeten zich thans melden voor de week volgende aan deze te beginnen met Pinkstermaandag.

Men zegt dat reeds razzia's worden uitgevoerd op de beroepsmilitairen, die zich niet hebben gemeld. Vanochtend 4 uur was een overvalwagen gesignaleerd op Stroobos om twee duikelaars op te halen. Volgens Folkersma zouden gisteren in Apeldoorn ook razzia's zijn gehouden. Folkersma en Kalsbeek keerden hedenmiddag met een *Bescheinigung* uit Apeldoorn terug. Het heeft 2½ dag geduurd met de heren omdat de Duitsers eerst bezwaar hadden gemaakt. Ze zullen nu morgen naar Assen om zich te melden. Beerda houdt voet bij stuk en staat zeer sceptisch tegenover deze vrijstelling voor de onderwijzers. In elk geval gaat hij er niet eentje halen.

Vrijdag 11 juni

Toenemende spanning rond de vele geconcentreerde overvalwagens, bij de broeinesten van het S.S.-gespuis. Zo stonden er 200 in Groningen op de Grote Markt. Razzia's op grote schaal was de stille wenk die doorkwam. Weest op uw hoede, studenten, militairen en andere onderduikers. 's Nachts en later van 4-12 uur op vrijdagmiddag was het tijdstip. Van de razzia's is tot op heden niets terechtgekomen omdat de Mof begreep dat hun plannen al bekend waren.

Beerda, die hedenmiddag ook een schuilplaats zal moeten zoeken, zal vrijdagmiddag de school niet bezoeken. Besloten wordt vakantie aan de gehele school te geven. Dan zullen ook de grotere M.U.L.O.-jongens niet in gevaar komen bij de komende drijfjacht. Hedenavond bevat de krant een nieuw bevel tot inlevering van de radio. Nog is de gelegenheid daarvoor aanstaande woensdag te Buitenpost voor de gehele gemeente.

Ondergetekende in het bezit van het juni-nummer van *Trouw* en het 10 mei-nummer van *Je Maintiendrai**. Beide geschriften keren zich fel tegen de halfheid en lafheid, de tactiek en het zelfbelang van den Nederlandse onderdaan tot uiting komende bij:

- 1e. het aanvragen van een *Ausweis*.
- 2e. het inleveren van radiotoestellen
- 3e. het zich aanmelden voor den Arbeidsinzet.

Als ik dit schrijf – zaterdag 12 juni – arriveert onze buurjongen, die geweigerd heeft opnieuw naar Frankrijk te gaan vanuit zijn werk in de Wieringermeer, het grote toevluchtsoord voor de zwervers.

Zaterdag 12 juni

In de afgelopen week keerde L. Postma terug uit het Arbeidskamp te Marum, na een dienst van 5½ maand. Vorige maandag moesten ze deelnemen voor verschillende autoriteiten van de N.A.D. in Groningen. Zaterdag daarvoor brak er oproer uit in het kamp omdat twee arbeidsmannen in de cel waren opgesloten. De rust keerde eerst weer toen de gevangenen waren bevrijd. Zulk een herrie getuigt niet van de orde en tucht en voor de opvoedende geest van de Nederlandse Arbeidsdienst.

*Een kwaad zal u genaken
De Heer zal u bewaken*

Pinksterzondag 13 juni 1943

Tegen kerktijd dreunt de lucht van het zware geronk der vliegende forten. Luchtgevechten met grote formaties Duitse jagers zijn waar te nemen en te horen. Het is het voor- en naspel van de grote dagaanval op Bremen en Kiel.

Pinkstermaandag 14 juni

Een nieuwe bandietenstreek van de ploertenbende die ons volk tiranniseert is de onvoorwaardelijke oproep van alle jongelingen die in 1923 en 1924 zijn geboren. *Ausweis of geen Ausweis. Allen moeten zich aanstaande woensdag gaan melden. Alleen studerende aan een hogeschool of zij die werkzaamheden bij de mijnbouw verrichten zijn vrijgesteld. Er zullen nog andere lichten gaan volgen. Het geraffineerde in dit staaltje dwingelaardij en slavenexploitatie*

Je Maintiendrai

Nederlandse illegale verzetskrant, van januari 1943 tot en met mei 1945. De krant verschijnt tot eind 1944 één tot twee keer per maand, daarna wekelijks.

Kamp Amersfoort

Kamp Amersfoort is een straf- en doorgangskamp in Leusden aan de zuidrand van Amersfoort. In dit concentratiekamp heerst vanaf augustus 1941 een menonterend regime van honger, mishandeling, dwangarbeid en executies, waardoor 652 mensen het leven laten.

Het merendeel van de gevangenen wordt vanuit Kamp Amersfoort doorgestuurd naar andere kampen voor dwangarbeid, waarvan velen niet terugkeren. In totaal hebben circa 47.000 mensen gevangenezet in Kamp Amersfoort. Het kamp wordt op 19 april 1945 bevrijd.

Kamp Ommen/kamp Erica

Strafkamp in de bossen van Ommen sinds juni 1942. Dwangarbeid, ziektes, ondervoeding, mishandeling en regelrechte moord kosten zeker 170 gevangenen het leven. De mishandelingen vinden plaats door de kampbewakers, voornamelijk geronselde Amsterdamse werklozen. Na de oorlog worden er collaborateurs opgesloten. Op 31 december 1946 wordt het gesloten.

Monument Kamp Ommen.

Kamp Sint-Michielsgestel

Interneringkamp, ingericht in een internaat en kleinseminarie. Vanaf de ingebruikname op 4 mei 1942 worden meer dan 700 voornamelijk Nederlanders (zoals

20 juni 1943

Opnieuw razia's in Amsterdam. Dit keer worden 5700 Joden opgepakt en per trein naar Westerbork getransporteerd. In de weken erna worden ze via goederentreinen naar concentratiekampen in Polen getransporteerd waar velen direct bij aankomst vermoord worden.

Verzamelde Joden, in afwachting van hun deportatie.

1 juli 1943

Twaalf plegers van de aanslag op het Bevolkingsregister van Amsterdam (op 27 maart 1943) worden vermoord, waaronder Sjoerd Bakker.

3 juli 1943

Gerrit Leistra vernietigt een groot deel van het bevolkingsregister van Achtkarspelen en duikt onder. [p. 55]

is, dat bezitters van een Ausweis thans vermogen te begrijpen van hoeveel waarde een nazi-beloofte en een nazi-document is.

Dinsdag 15 juni

Radio Oranje waarschuwt hedenavond te 8.15 uur dat er op 17 juni controle op de persoonsbewijzen en op 25 juni razia's zullen worden uitgevoerd.

Hendrik Kooistra, lid van onze bijbelclub, komt afscheid nemen omdat hij er morgen vandoor gaat. Hij is één der slachtoffers der nieuwe terreur maatregel. Wel in het bezit van een Ausweis die hem nu lelijk parten speelt omdat hij nu reeds persoonlijk bericht had ontvangen. Gelukkig is dit voor degenen die zich niet voor de Arbeidsinzet gemeld hebben niet het geval (zo bijv. Harm Mulder). De arbeidsmannen die het kamp van de N.A.D. pas hebben verlaten zullen er eveneens allen onder vallen.

Vandaag werden te Buitenpost nog 142 toestellen ingeleverd waaronder prachtig nieuwe toestellen. Hier passeerde een wagen vol over Lutjepost. Hier op Lutjepost heeft niemand geleverd. In de provincie Groningen zijn zeer veel geleverd. Men zegt dat de weigeraars naar Vught worden gezonden (volgens C. van der Poel). Ons nieuwe toestel zal zo zoetjes aan een veiliger plekje moeten hebben bij eventuele huiszoeking. Naar verluidt weten sommigen wel het keurig op te bergen. Terwijl ze desondanks wel in de gelegenheid zijn de Engelse radio te beluisteren.

Vrijdag 18 juni

In de allernaaste omgeving zijn nu duikelaars waar te nemen. We zullen allen gezamenlijk maar vooral de boerenstand moet trachten deze lui voort te helpen en hen te vrij waren.

Zaterdag 19 juni

Om de 18-22 jarigen te dwingen zich in de handen van hun duivelse ploerten over te geven zullen naar de gewesten thans geen distributiebescheiden aan hen worden uitgereikt die geen stempel van het arbeidsbureau op hun stemkaart hebben. Als dit bericht juist is, is het een bewijs te meer van de machteloze woede van de vijand tegenover de gelukkig groeiende verbeterde weerstand van het Nederlandse volk. Een bericht en groet van E. J. van Lune bereikte ons hedenavond. Hij heeft onder De Tike een plaats waar hij lange tijd zou kunnen blijven. Hij neemt zijn aandeel aldaar in de hooioogst.

Zondag 20 juni

Frederik ontvangt een paar telegrammen van het Centraal Distributiekantoor* om de jaarklassen 1921 tot en met 1924 – de mannelijke arbeidsinzetgroep – geen bonkaarten bij de volgende uitreiking te verschaffen wanneer zij het stempel van de melding bij het arbeidsbureau niet op hun stamkaart hebben. Deze kaarten moeten vervolgens worden ingenomen en naar het arbeidsbureau worden gezonden. De satanische toelag is duidelijk.

Maandag 21 juni

Paulus arriveerde hedenavond voorgoed op Lutjepost. Zijn werk in Grijskerk afgelopen door de nietsontziende vuist van de nazi-bende. Heden was er een navordering evenals in de gemeente Kollumerland. Ook dominee Otterloo en anderen brachten hun toestel. Hier was verraad van de Mussert-schobbejakken in het spel. Collega Beerda vandaag weer normaal in de school.

Dinsdag 22 juni

In de krant staat hedenavond: Melding: 2 regimenten R.I. te Amersfoort; Melding: 4 regimenten Veldartillerie te Assen. Herhaling waarschuwing generaal Christiansen.

Via het Nederlandse Rode Kruis worden aan schoolkinderen sinaasappelen verstrekt. Kinderen tot de leeftijd van 12 jaar. Vandaag had aan onze school de eerste uitdeling plaats. We zullen dit wellicht tot 10 keer kunnen doen. Men zegt in de volksmond dat ze door de koningin gezonden zijn. Waar zal dit wel niet zijn.

Onder de 15 ter dood veroordeelden bevindt zich mijn vroegere klasgenoot Sjoerd Bakker*. Hij heeft zijn jongensjaren in Buitenpost doorgebracht. Nadere bijzonderheden worden nog afgewacht.

Woensdag 23 juni

Voor Radio Oranje wordt een verklaring van het geallieerde opperbevel voorgelezen waarin voorzeggd wordt een toenemende verscherping van luchtaanvallen op ons land. Het geldt hier fabrieken die voor de Duitse oorlogsindustrie gaan produceren. Ook de Nederlandse voorlichtingsdienst legt een verklaring af: arbeiders werkt niet langer in die fabrieken of voorziet u voor afdoende schuilplaatsen. Dit geldt eveneens voor burgers in de onmiddellijke nabijheid.

In Achtkarspelen werden 600 radiotoestellen ingeleverd. Schatting 700. In hoeverre huiszoekingen zullen plaatsvinden moeten we afwachten. De registers die in verschillende plaatsen van de radio-installateurs gebruikt werden zijn ter plaatse door F. Kamstra verbrand. In dit opzicht kunnen ze ons dus niet vangen.

Donderdag 24 juni

In deze nacht verdwijnen om

1 uur al mijn documenten en aantekeningen in het hooiblok achter ons huis.

Vrijdag 25 juni

Hedenmorgen vele Duitse jagers in de lucht op weg om de strijd met de Amerikaanse toestellen aan te binden. Verscheidene escadrilles vlogen over.

Zaterdag 26 juni

Gisteren grote luchtgevechten boven de provincie Groningen. Vele vliegtuigen neergestort. Amerikaanse piloten werden over Buitenpost per trein vervoerd.

Neergestort Duits gevechtsvliegtuig.

In Den Haag zijn vele artsen opgehaald. Dit bereikte me vanuit Groningen vanmorgen. In Leeuwarden zijn zeven van de tien voorbestemde slachtoffers gearresteerd. Of het hier een wraakneming betreft tegen de gevoerde actie tegen de Artsenkamer is niet met zekerheid te zeggen. Hedenavond vernamen we laat het verblijden-bericht dat alle bescheiden van het gewestelijk Arbeidsbureau te Leeuwarden gisteren zijn gesloten. Nadere berichten ontbreken.

Van der Kam en Dr. Heesingh van Twijzel ondergedoken in verband met de razia's op de artsen. Van der Poel zou de heren hebben moeten arresteren maar ze hebben tijdig een waarschuwing ontvangen. Twee politiemensen van de gemeente Achtkarspelen moeten naar Drenthe worden gedirigeerd om daar de vele doelen van sabotage zoals grote branden te doen ophouden. Paulus waagt hedenavond een ritje naar Zuidhorn.

Zondag 27 juni

De Duits-Japanse radio van Hilversum verspreidde gisteravond het bericht dat Hauptdienstleiter Schmidt die in ons land zijn schandalige rol vervulde en een boezemvriend van Mussert was bij een auto-ongeluk in Frankrijk gedood is.

In Zuidhorn en Grootegast zouden de artsen gevangen zijn. Verschillende artsen zijn tijdig ondergedoken.

Maandag 28 juni

Er wordt thans gezegd dat 20% van het onderwijzend personeel thans naar Duitsland zal moeten gaan. In hoeverre dit bericht waarheid bevat is niet te beoordelen.

Onze vriend B. arriveerde heden op den middag uit Moffrica. Hij had gisteravond reeds opgebeld dat hij levend over de grens gekomen was. Hij heeft het zware bombardement van donderdag op vrijdag op de stad Elberfeld doorstaan. Hoewel hij nog goed lopen kon was zijn gezicht, eveneens zijn handen en voeten, in het verband wegens opgelopen brandwonden. De stad is voor het merendeel verwoest. 8000 doden op zijn minst. Ze moesten de schuilkelder verlaten wegens de rook en holden toen de brandende straten door waardoor ze de brandwonden opliepen. Libbe Postma verdwijnt vandaag. En zo duikt half Nederland onder en de andere helft kan ze niet vinden.

Dinsdag 29 juni

Het 13e en 14e Regiment Infanterie moeten zich thans melden. Eveneens het korps Motorrijders.

De gevangen artsen te Leeuwarden zijn gisteren naar Groningen gebracht vanwaar ze naar men zegt ze naar Duitsland worden getransporteerd. Hieronder bevonden zich dr. Gerbrandy en dr. Hoedemaker. Geen der artsen slaapt hier meer thuis. Mijn aanstaande zwager E. van der Molen moet zich heden melden als krijgsgevangene van 5e Regiment Veldartillerie te Assen.

Vanmiddag cirkelden +/- 1 uur twee Engelse Mustangs over onze 'petten'. In het kanaal beschoten ze een sleepboot. Naar men vanavond vertelde werd een persoon gedood en twee zwaargewond. Een trein zou te Zuidhorn zijn beschoten. Paulus dook naarstig tussen het riet toen de gevaarten laag aankwamen suizen. Libbe Postma heeft heden op klompen en in een 'overall' Lutjepost verlaten.

Woensdag 30 juni

Over het gehele land zijn 700 artsen opgehaald die naar Moffrica of Nieuw Leusden zijn gebracht. Rouwdiensten der N.S.B. over de 'verongelukte' ploert Schmidt.

Hedenmiddag onderhoud met P. Hania om voor Paulus een mogelijke schuilplaats te bespreken wanneer hij straks bij naderend gevaar Lutjepost zou moeten verlaten.

Donderdag 1 juli

Hedenmiddag was ik in Groningen. Drukte en bedrijvigheid onder alle Moffen. Verkeerspolitie op belangrijke verkeersas-centra. Sta-

Een schoolklas met sinaasappelen van het Rode Kruis.

tion en bruggen stonden onder bewaking. Spoedig kwam de aap uit de mouw. Generaal Christiansen bracht een bezoek aan zijn ras-ploerten.

In het 'stille' arbeidscoördinatiesysteem zal Paulus morgen kapper Oost te Augustinusga moeten vervangen. Bemiddelaar: P. Hania. Onze neef Fre Veenstra uit Buitenpost is maandag onderweg naar zijn werk te Leeuwarden ergens in Nederland 'ondergedoken'. We kopen van D. van der Bij 2 pond vet koevlees à f 6,- per pond, voor f 12,-.

Vrijdag 2 juli

In het Nieuwsblad van het Noorden stond hedenavond de dodenlijst van de gefusilleerden die betrokken waren bij de springstofaanval op het Bevolkingsregister van Amsterdam. Hieronder bevindt zich ook mijn vroegere klasgenoot Sjoerd Bakker. Ze zijn in de nacht van woensdag op donderdag gevonnist. 3 anderen kregen lichtere straffen. De motivering hunner beulen zijn we gewoon. Eveneens bevat dit persvotje een lange motivering waarom de artsen-demonstranten naar een concentratiekamp moeten worden gebracht.

Struikelsteen voor Sjoerd Bakker. [p.51]

Hendrik van der Veen, die kortgeleden uit de gevangenis te Utrecht werd ontslagen, is thans wegens hersenvliesontsteking naar het ziekenhuis vervoerd. Het gevolg van deze ziekte en de verstandelijke inzinking is ongetwijfeld het gevolg van de door en door slechte voeding en behandeling te Vught en Utrecht.

Zaterdag 3 juli

Bakker Johannes Vlieg vertelde me vandaag dat met ingang van september de bakkerijen die minder dan acht zak meel verwerken gesloten zullen worden. Door medewerking met de instanties is het zover met de bakkersorganisaties gekomen. Met de slaggers is het zover nog niet gevorderd daar deze hoegenaamd geen voeling met deze nieuwe orde-profeten willen houden. Het gehele plan beoogt natuurlijk om arbeidskrachten vrij te maken voor de Edelgermanen.

Hedenmorgen 6 uur verscheen een Duitse auto voor de woning van dokter Keizer om deze op te halen. Gelukkig was de man niet thuis. Eveneens zijn de doktoren uit Augustinusga verdwenen uit vrees ook nog voor het concentratiekamp bestemd te zijn. Vele artsen poetsen de plaat, ook ziekenhuisdokters in de stad. De nadelige en ernstige gevolgen die dit voor de zieken zal hebben zal straks groot zijn.

Zondag 4 juli

Zo nu en dan verschijnt de Duitse auto om den artsen op te halen.

Maandag 5 juli

Dag van felle opwinding en grote beweging.

Hier volgen de feiten:

1e. Vanmorgen 4 uur raasden 40 overvalwagens de straatweg langs in de richting Leeuwarden. De toegangswegen tot de stad werden afgezet en overdag werden grote razzia's gehouden waarbij volgens de laatste gegevens 1700 zouden gegrepen zijn. Zelfs werden de jonge mensen uit weilanden weggesleept door het rapalje der Duitse S.S. Er speelden zich opwindende taferelen af. Hedenavond meldde de krant een oproep van Rauter, waarbij de lichten tussen 1917 tot en met 1924 zich moeten aanmelden omdat de gegevens van het Arbeidsbureau gestolen waren door een 'gangster'. Dit zijn 8 lichten, voor de Arbeidsinzet waren het er vijf, drie dus uit wraak erbij. Dinsdag en woensdag moeten ze zich melden maar vandaag volgde reeds de overval.

2e. Het plaatselijk nog belangrijker feit is de vernieling van het Bevolkingsregister gisteren van de gemeente Achtkarspelen. Gisteravond werd dit ontdekt en de heer Nijdam, kassier van de Distributiedienst, uit zijn bed gehaald en vandaag naar Leeuwarden gebracht. De dader, Gerrit Leistra, is verdwenen. Hij heeft de vaderlandslievende daad verricht door alle bevolkingskaarten op de zolder van het gemeentehuis te verscheuren. Gisteren was hij nog gewoon in de kerk en daarna verdwenen onder, naar men vertelt, achterlating van een briefje. Het brengt een gehele opschudding teweeg en de geliefden uit Buitenpost en omgeving voorzien wraakneming der S.S. en slapen vannacht veelal niet thuis. Jan en Paulus zullen achter in ons land overnachten waarheen heden ook de radiotoestellen vervoerd zijn.

3e. In Drachten werden heden 20 personen van hun bed gelicht. Veldwachter Mulder uit Surhuizum met zijn zoons ervandoor. Zijn vrouw is door de Duitsers opgehaald. Deze en andere gevallen – ook mejuffrouw Hiemstra uit Surhuizum opgepakt – staan

Gerrit Leistra. [p.55]

in verband met een 'onderduiker', die zich als N.S.B. ontpopte. Gisteren zouden ze hem vermoorden doch hij ontkwam. Nadere bijzonderheden worden nog afgewacht.

4e. Alles wijst uit dat het verzet in Friesland krachtig is en verbitterd wordt. De S.S.-schobbejakken hebben hier een harde noot te kraken. Buigen zullen we nooit!!!! Veel jongelingen uit onze buurt slapen in hooibergen en rogge onder andere F. van der Veen en gebroeders Mulder.

15e, 16e en 17e Regiment Infanterie moeten zich de komende dagen melden.

Dinsdag 6 juli

De geruchten gaan dat de artsen weer in vrijheid gesteld zullen worden.

Nog steeds is Leeuwarden omsingeld. Dit zal wel zo blijven totdat de aanmelding op woensdag is afgelopen. Wellicht komt er dan nog huiszoeking.

Woensdag 7 juli

In Amsterdam zijn de artsen weer aan het werk, ook anderen weer los. Ze zouden een verklaring moeten tekenen:

- 1e. De laatste brief was niet persoonlijk voor Seyss-Inquart bestemd.
- 2e. Hun actie is geen politieke actie geweest.

Dr. Mensingh zou weer thuis zijn. Van der Kam wacht af. Van der Zwaag is er vandoor, die voorbestemd was het bevolkingsregister weer opnieuw samen te lappen. Hij heeft voor deze opbouw bedankt uit piëteit tegenover Leistra. Laatstgenoemde zijn vader zou thans door de S.S. zijn opgehaald. In Leeuwarden onrust. In Dokkum is het weer rustig. Geen razzia's gehouden. Het was de bedoeling niet zeiden de heren. Een burger neergeschoten.

Biense van der Zwaag.

Donderdag 8 juli

Hedenmiddag arriveerde dr. Van der Kam weer in zijn praktijk. Zo zoetjes aan duiken ze weer boven. Of alles zuivere koffie is zal de naaste toekomst uitwijzen.

In Leeuwarden zijn gisteravond de huiszoekingen begonnen, nu de aanmeldingsdatum verstreken is. Ze duurden de gehele nacht door. Men zegt, dat er 200 man Grüne Polizei* extra voor dit doel arriveerden. De overvalwagens zijn nu gesignaleerd rond Warga en Wartena. Heden zouden hier mensen zijn doodgeschoten.

Hedenavond huiszoeking bij Van Lune om mijn vriend E.J. van Lune op te sporen. Het resultaat daar was nihil. Bij bakker Vonk werden deze 'surrogaten' uitgelachen en nageroepen zoals 'surrogaat-poppen'. De W.A.-mannen vroegen hierop de persoonsbewijzen en namen F. v.d. Meulen en F. v.d. Weg mee naar de marechaussekazerne. M. Stel en H. Ingweer weer losgelaten. Al deze personen vielen in de bewuste leeftijdsklasse voor de Arbeidsinzet. Het toeneeltje gaf vrij veel opwinding in het dorp.

Vrijdag 9 juli

Hedenmorgen werden de heren slachtoffers van het surrogaatpolitiekorps door de marechaussee naar Leeuwarden gebracht. Op Jutte zij tegen hen: "Donder jongens, waarom zijn jullie er niet vandoor gegaan?" Deze hulppolitie was ook nog wel ongewapend. Er zijn in Leeuwarden ongeveer 1000 jonge mensen gegrepen. Gisteravond werd het eerste contingent naar Duitsland vervoerd. Er heerste een overstelpende drukte aan het station. De trein passeerde hier 21.30 uur. Ongeveer 8 uur kwam een telefoontje uit Leeuwarden dat de overvalwagens starten in de richting Buitenpost. Opnieuw volgde er een 'run' van jonge mensen op de petgaten van Lutjepost. Ook de woonwagenbewoners van het kamp op Lutjepost verdwenen in de richting van de gemeentepolder.

Zaterdag 10 juli

Hedenmiddag passeerde de lange rij overvalwagens – circa 30 in getal – ons dorp. Hiermee schijnt het dat de razzia's in Leeuwarden en omgeving zijn afgelopen. Nu de wagens in de richting Groningen verdwenen zijn is de betrekkelijke rust in de naaste omgeving teruggekeerd. Het grote aantal extra troepen in Leeuwarden dat bij de huiszoekingen is ingezet is waarschijnlijk nog daar.

Zondag 11 juli

De op straat opgepikte jongelieden uit Buitenpost zijn vanuit Leeuwarden naar Ommen overgebracht. Ze moeten hier drie weken in het moordenaarskamp doorbrengen om daarna naar Mofrica te worden getransporteerd. Hendrik van der Veen, slachtoffer van de folteringspraktijken van Vught, heden aan zijn ziekte – men zegt hersenvliesontsteking – overleden. Willem van der Veer en Jan bezoeken onze vriend De Zwerver,

Willem van der Veer.

hoogleraren, geestelijken, advocaten) als gijzelaars in het kamp gevangen gehouden. Voor gevangenen, opgepakt wegens verzetswerk, geldt een veel zwaarder regime. In september 1944 wordt het kamp gesloten.

Kamp Vught

Concentratiekamp in Vught, Noord-Brabant. Het functioneert vanaf januari 1943 ruim anderhalf jaar als concentratiekamp.

In het kamp zelf komen zeker 735 mensen om het leven. Verder worden vanuit Vught onder meer 15.000 Joden gedeporteerd, van wie bijna niemand de oorlog overleeft.

Kamp Westerbork

Opgericht als vluchtelingenkamp bij Hooghalen voor uit Duitsland gevluchte Joden. In juli 1942 nemen de Duitsers het over en wordt het een doorgangskamp. Bijna wekelijks vertrekt er een trein naar het oosten, in het begin zelfs twee maal per week. Vanuit kamp Westerbork vertrekt 103 keer een trein; vaak naar Auschwitz maar ook naar Sobibor, Theresienstadt en Bergen-Belsen. In totaal worden vanuit kamp Westerbork ruim 100.000 gevangenen gedeporteerd. Slechts 5000 Joden en 32 Roma daarvan overleven de Tweede Wereldoorlog. Na de bevrijding wordt het een interneringskamp voor NSB'ers.

Herinneringscentrum Kamp Westerbork.

KP of LKP

(Landelijke) Knokploegen

De LKP is de gewapende tak van de LO (zie hieronder) die overvallen pleegt om bonnen en persoonsbewijzen voor onderduikers te verkrijgen. Ook liquideert de LO/LKP Duitsers en collaborateurs en plegen ze sabotage.

Liese-Aktion

Duitse actie in december 1944 om Nederlandse mannen te werven voor de Arbeidsinzet. Dit gebeurt onder leiding van partijfunctionaris Hermann Liese, vandaar de naam Liese-Aktion.

LO of Landelijke Organisatie voor Hulp aan Onderduikers

Deze helpt ruim 300.000 dwangarbeiders aan onderduikplekken, distributiebonnen voor voedsel, valse papieren en geld.

17 juli 1943

Fokker heeft in Amsterdam Noord een aantal fabrieken waar de Duitsers wapens en vliegtuigen hebben opgeslagen. De geallieerden bombarderen de fabrieken, maar door een goede camouflage door de Duitsers missen alle bommen hun doel. Meer dan 160 Nederlanders in de omliggende huizen komen om.

27-30 juli 1943

Hamburg wordt zwaar gebombardeerd met brandbommen. Er vallen 43.000 doden en 37.000 gewonden.

28 juli 1943

Bij Kortwoude stort een Amerikaanse B-17 bommenwerper neer. Negen bemanningsleden komen om, twee overleven. Bij Augsbuurt komt een Duitse aangeschoten FW-190 neer.

Evacués uit Rotterdam komen per trein aan in Buitenpost.

Dictator Benito Mussolini wordt in Italië gedwongen om af te treden.

Benito Mussolini.

1 augustus 1943

Registratie van alle werknemers tussen 18 en 45 jaar voor verplichte arbeid in Duitsland. Gedwongen gemengde inzet van mannen en vrouwen voor het aanleggen van verdedigingswerken (meestal in de omgeving van de woonplaats).

4 augustus 1943

De Duitsers kondigen een verblijfsverbod af voor alle mannen boven de 16 jaar die niet in de noordelijke provincies woonachtig zijn.

8 augustus 1943

Groente en fruit op de bon.

14 augustus 1943

De L.O.* besluit eigen knokploegen te formeren.

19 augustus 1943

Grote bijeenkomst van de NSB in hotel Bolling aan de Voorstraat.

Josef Komijn, die reeds eer van zijn onderduiken heeft, aangezien de vorige week huiszoeking bij zijn ouders is verricht.

Maandag 12 juli

Regimenten Huzaren en regimenten R.A. en Wielrijders moeten zich melden voor krijgsgevangenschap.

Dinsdag 13 juli

Paulus hedenmiddag naar De Horn om bij Aukje de kunst van het spinnen te leren.

Woensdag 14 juli

Enkele personen die reeds enige tijd onder water zijn duiken thans weer op nu alles rustiger is. Ook het beluisteren van de radio-uitzendingen neemt weer toe. Wat nuttig is om de wilde sensationele geruchten van de Duitse fluistercampagnes tegen te gaan.

Donderdag 15 juli

Waarschuwing van den 'Rotterdammer' voor Radio Oranje: de Moffen zouden schijnlandingen en invasies willen uitvoeren en Duitse valschermtroepen in Britse uniformen willen neerlaten om de Nederlandse duikelaars met hun wapenen wellicht tevoorschijn te lokken om ze dan door razzia's te vangen.*

Fokke van der Weg is gisteren uit Ommen teruggekeerd. Hij is afgekeurd voor Mofrica wegens open benen. Na herstel hiervan zal hij moeten gaan, in ieder geval is hij voorlopig vrij en kan de kans krijgen om 'm te smeren.

Vrijdag 16 juli

Weer veel S.S.-politie te Leeuwarden. Heden nacht passeerden vele auto's in Buitenpost. In de afgelopen nacht werden vele personen in Leeuwarden door de S.S. opgehaald, die nog in het bezit waren van hun radiotoestel. Sommigen noemden 40, anderen 200 slachtoffers. Over de juiste toedracht nog niets met zekerheid bekend.

Zaterdag 17 juli

Nieuwe opwinding rond de 'verscholen' radio. In Leeuwarden zijn 85 personen (70 mannen en 15 vrouwen waaronder grijsaards van 80 jaar en 78 jaar) 's nachts opgehaald. Het betreft hier geconstateerde overtredingen bij de huiszoekingen van de vorige week.

Maandag 19 juli

Hedenmorgen ontmoette ik E. van Lune op de Laatste Stuiver. Hij had zijn 'duikhaven' voor een week met vakantie verlaten.

Vrijdag 23 juli

Volgens de persvoddens der N.S.B. zijn er met name in deze dagen vele politieke moorden. In verschillende grote plaatsen van ons land worden vooraanstaande N.S.B.-bandieten op straat neergelegd. In Rotterdam werd f 10.000,- uitgelooft voor het opsporen van den dader. Een medeplichtige bij de arrestatie van de slachtoffers der S.S.-terreur bij de aanval op het Bevolkingsregister te Amsterdam werd te Enschede gevonnist waar deze schurk zijn nieuwe door bloed gekochte functie pas had aanvaard.

Er werd brand gesticht in Haren, waar het gebouw dat diende voor de bewaring van de radio's in brand gestoken werd. De aanslag schijnt voor een gedeelte mislukt te zijn. Op mijn reis van Utrecht naar Assen bleek deze stad 'stout' te zijn geweest want de stad was om 9 uur 's avonds in vredige rust gehuld. Na dit uur mag niemand zich op straat vertonen.

Zaterdag 24 juli

In de afgelopen nacht werden razzia's uitgevoerd onder aanwijzing van het sujet Nobach. Men zegt dat 9 à 12 personen gegrepen zijn. Velen wisten nog te ontvluchten.

Zondag 25 juli

De gehele namiddag ronkt de lucht van de vliegende fort en Duitse gevechtsmachines. Ongetwijfeld luchtaanvallen op Duitsland. Biljetten der R.A.F.* uitgeworpen in onze omgeving ter ere van Mussolini's aftreden. Voor de tweede maal werd vorige week huiszoeking gedaan bij E.J. van der Molen. De beide politiebeambten hadden meer trek in een pittig kopje thee dan een serieuze huiszoeking. Ze lieten de opdracht achter om steeds te zeggen wat bij de vorige huiszoeking werd gezegd. In de tweede plaats dat beide genoemde beambten zeer nauwkeurig het huis hadden doorzocht.

Maandag 26 juli

De gehele dag grote luchtactiviteiten. Heel hoog, blinkend in de lucht steken de Amerikanen opnieuw over naar het Derde Rijk.

Woensdag 28 juli

Grote formaties vliegende fort en vlogen vanmorgen 9 uur naar Mofrica. We namen waar drie formaties. In totaal ongeveer 150 machines. Duidelijk zichtbaar en in gesloten formatie vlogen ze in grote V-vorm over. Het werkelijk aantal machines is veel groter geweest

Paulus aan het spinnen achter het huisje op Lutkepost.

hoewel berichten over deze operaties nog niet gemeld zijn. Om 10.30 u keerden de grote escadrilles terug en ontstonden de luchtgevechten boven ons hoofd. Het geratel de mitrailleurs en de dof knallen der fort en vulden de zoele zomerlucht. Grote rookzuilen kruisten elkaar. In de lucht in het zuiden werd een vliegend fort neergeschoten, althans het stortte neer. Het verliet de formatie en bleef achter. Hierop vloog het in brand en stortte omlaag. De vleugels braken af in de lucht en de machine stortte te Kortwoude neer. Er zijn piloten met de valschermen uitgesprongen. We brachten aan de nog brandende machine een bezoek. Vele aanvallende Duitse jagers werden neergeschoten. Eén stortte er neer te Lutjewoude of Kollum. Het landingsgestel was kapotgeschoten en bij de maar steeds uitgestelde noodlanding vloog de machine in 3 stukken. Wonder boven wonder was de Duitse piloot, hoewel bevend als een riet, toch nog ongedeerd. Boven Groningen werden 10 jagers neergepaft. Eén stortte neer te Drachten, precies in het zwembad. Verschillende personen verkeerden op de grond in levensgevaar. De zware kogels vlogen hen om de oren en velen zochten in der haast een dekplaat op. De vrouw van S. Nettinga vloog een kogel door het haar, dat verschroei. Haar toestand is vanavond weer vrij normaal.

De Vliegende Fort en trokken duidelijke sporen in de lucht.

Donderdag 29 juli

De Rotterdamertjes werden hier gisteren per trein aangevoerd voor de verschillende dorpen. Evenals andere jaren werd deze regeling getroffen via de diaconieën der Gereformeerde Kerken. In Visvliet werden ze met wagens opgewacht en zo naar Burum vervoerd.

De oogst 1943 is thans reeds, begunstigd door schitterend zomerweer, in volle actie. Koolzaad en gerst worden binnengehaald en gedorst. Reeds heb ik 15 liter koolzaad op de kop getikt bij J. Siccoma achter Burum. Het moet eerst goed drogen in de zon en bij clandestiene uitpersing moet deze hoeveelheid 3 liter raapolie opleveren.

Vrijdag 30 juli

Gisteren ontving de elektricien Dost te Buitenpost bericht dat hij voor werkzaamheden naar Hamburg zou worden uitgezonden. Op het aller onverwachtst werd hij heden nacht per auto uit zijn bed gelicht en opgehaald.

Dinsdag 3 augustus

Voortdurend wordt er gefluisterd dat er in Friesland opnieuw razzia's zullen worden gehouden.

Donderdag 5 augustus

Afkondiging van een decreet van den Commissaris voor de Openbare veiligheid – het beestmens Rauter – dat personen boven de 16 jaar niet meer in de provincies Gelderland, Overijssel, Drenthe, Groningen en Friesland mogen vertoeven. Binnen 5 dagen moeten zij, die uit de andere provincies hier verkeren, vertrokken zijn. Het is een veiligheidsmaatregel nota bene om deze 5 provincies te beschermen tegen de bandieten uit de Hollandse steden, die in de maand juli herhaaldelijk aanvallen deden op de distributiebureaus.

Zaterdag 7 augustus

Verschillende hokken en schuren en leegstaande huizen worden tegenwoordig door de jonge mensen tot nachtkwartier ingericht om zich te verzekeren tegen eventuele nachtelijke overvallen.

Zondag 8 augustus

Het nieuwe decreet van den aardsbeul Rauter levert voor tal van mannelijke Nederlanders grote moeilijkheden op. De nieuwsbladen bevatten 2 lange dodenlijsten door de ploerten met gretig welgevallen gepubliceerd. Het betreft hier een lange rij van aanzienlijke en bekwame vaderlanders, die voor de zaak van koningin en vaderland het offer van hun dierbaar leven brachten.

Maandag 9 augustus

Een duikelaar bij de landbouwer W. Kloppenburg kreeg een ongeluk en moest naar het ziekenhuis worden vervoerd. In Burum een zeventuiversman der N.S.B., de heer J.H. deed alle moeite de naam van dit slachtoffer te weet te komen. Om langs deze laaghartige methode zijn verradersloon te verdienen en eigen landgenoten in het ongeluk te storten.

Dinsdag 10 augustus

Heel veel vacatiegangers hebben door de nieuwe boosaardige verordeningen daar door de booswichten genomen, hun vakantie moeten onderbreken en voor maandag 9 augustus naar huis terug moeten keren.

De razzia-wagens razen voortdurend langs de straatweg. Wat ze bij vernieuwing in het schild voeren valt niet te zeggen.

Donderdag 12 augustus

Om de roofovervallen op de distributiebescheiden tegen te gaan zullen voortaan de volgende beperkende bepalingen voor geheel Nederland worden ingevoerd:

- 1e. De bonnenperiode wordt met de helft verlaagd – dus waardevermindering der bonnen.
- 2e. Eén persoon zal zich met maximaal 10 distributiestamkaarten aan de distributiediensten mogen vervoegen en niet met 600 zoals wel het geval was.

Vrijdag 13 augustus

Een overvalwagen met acht Grüne-schurken stonden vanmorgen vroeg voor de woning van dr. Keizer. Het was hun evenwel om dr. van der Kam te doen, die onmiddellijk een telefoontje van Keizer kreeg om de biezen te pakken. Naar men zegt is Van der Kam in pyama op de vlucht gegaan. Bij de huiszoeking werd niets gevonden en de heren moesten onverrichterzake afdruppen.

Zaterdag 14 augustus

Met de trein van 15.32 arriveerde dr. van der Kam heden weer te Buitenpost en ging rustig naar zijn woning waar het gespuis alles verzegeld had en de praktijk gesloten. Van der Kam had zich bij de S.S.-Kommandatur vervoegd naar het verhaal luidt, omdat de gehele overval-scène van de vorige morgen op een noodlottige vergissing berustte. In hoeverre deze verhalen op waarheid berusten dient nog nader te worden afgewacht. De Duitse overvalwagen tracht in Buitenpost een 'onderduiker' op Bouwwijk te vangen wat totaal mislukte.

Maandag 16 augustus

Bij het afhalen van de distributiebescheiden voor ons gezin, werd het personeel van de uitreikingsploegen beschermd door twee marechaussees. Voor de beveiliging van de waardebescheiden van de distributiediensten zal een veel strengere bewaking worden ingesteld. Ook de escorte bij de geleiding langs de publieke weg zal worden verdubbeld om zo de terreuraanvallen van de 'misdadige communistische elementen' te verijdelen.

Johan van der Kam, huisarts.

Woensdag 18 augustus

Cor Brandsma, thans hevig ongesteld, hedenacht te Groningen geopereerd aan de maag. Deze maagpatiënt, die thans voor de tweede maal in handen van de S.S. terecht kwam, kon zich er alleen door extra voeding bovenop houden. De ontberingen en ongeregelde en slechte verzorging in het Scholtenhuis* – de moordspelonk van het Noorden – zijn zonder twijfel de aanleidende oorzaak tot deze plotselinge verslechtering in zijn gezondheidstoestand. De familie hoopt en bidt dat hij dit door mag komen om zo nog de kans te lopen Vught te ontlopen. Zo beulen en moorden de sadistische duivels van het Germaanse barbarisme ons arme gekwelde volk uit. En uit de smeltkroes van deze nationale loutering moge de noodkreet opklinken: "Heeft dan o Heer, Uw gramschap nimmer end?".

Donderdag 19 augustus

Hedenavond volkssamenkomst der N.S.B. te Buitenpost. Spreker de heer Hendriks. Dit individu werd door de N.S.B. ploert Tolsma in vol N.S.B.-tenue van de 6.30 uur trein gehaald. Op café Bolling waren grote luidsprekerinstallaties aangebracht en vanaf acht uur 's avonds brulde deze brulaap over de daken van het dorp. Duidelijk konden we horen dat een luisteraar ergens riep: "Hou je bek dicht". Met zulk een toegewijde liefde werd deze verrader Hendriks door de dorpelingen begroet.

Zaterdag 21 augustus

De S.S.-beulen overvallen deze dagen boerderijen in de nacht waar zich 'onderduikers' ophouden. Het kan moeilijk anders of het weergalozes verraad van N.S.B.-ers is hier in het spel. Anderszins zou het den Duitsers aan deze gegevens ontbreken. Thans doen ze met ongeveer 15 politiemannen onverwacht overvallen – omsingelen de hoeven, trappen de deuren eruit of de ramen in gruis en stormen naar binnen om hun slachtoffers te grijpen. Vinden ze niets dan wordt de landbouwer met zijn gezin mishandeld en meegevoerd.

Zondag 22 augustus

Het reisverbod van de vijf noordelijke provinciën is in zoverre gewijzigd dat het onderling verkeer der provincies Friesland, Groningen en Drenthe is hersteld.

Jacob Postma, oud 23 jaar, te laat op pad (na 11 uur). Door Duitse patrouille staande gehouden en persoonsbewijs afgenomen. Daarna gevluht en zit thans zonder persoonsbewijs. De vlucht geschiedde omdat een der Moffen opmerkte dat Postma voor de Arbeidsinzet *ingesperd* moest worden.

Maandag 23 augustus

Onze oom, slager P. de Jong te Burum, ontving hedenmorgen een aangetekende brief van het Rijkscommissariaat waarbij zijn zaak met ingang van 6 september wordt stilgelegd. Alle gereedschap-

pen moeten worden ingeleverd en er moet een bordje op deur 'Van rijkswege gesloten'. Meerdere slagers ondergingen hetzelfde lot met het doel ze uit te zenden naar Mofrica en de waardevolle inventaris te roven. Wanneer ik dit schrijf te 11.30 stort een vliegtuig der R.A.F. brandend omlaag in noordoostelijke richting. Een grote vuurzee ontstaat, die het vermoeden wekt dat de machine een boerderij heeft getroffen.

Dinsdag 24 augustus

Duitsers met een zijspan hebben vanavond 2 duikelaars bij B. van Maassen op de Laatste Stuiver gepakt en met de motorzijspan naar de marechausseekazerne gebracht, om vandaar naar een strafkamp en het vervloekte Mofrica te worden gesleept. De Moffen, S.S.-canalje, stonden een tijdlang op de brug. Hier zal – zoals de schandelijke regel tegenwoordig is – ploertig verklappen van stille N.S.B.'ers achter zitten. We wachten af.

Woensdag 25 augustus

Eén persoon werd gisteren gearresteerd door de Duitsers. De andere weer vrijgelaten. Het was niet ten huize van Van Maassen maar het was gemunt op de arbeider Roel Zijlstra, werkzaam bij Bakker. Onze neef P. de Vries jr. vandaag te Leeuwarden afgekeurd voor de Nederlandse Arbeidsdienst. Zijn blijdschap laat zich verstaan daar hij thans niet hoeft te 'verdwijnen'.

Donderdag 26 augustus

Froukje en Paulus – eveneens Jannie en ons neefje Jan van der Wal – afwisselend te aren zoeken op gescheurd land achter ons. Verscheidene zakken tarwe-aren reeds thuisgebracht. Uit de Wieringermeer werden reeds 2 zakjes grauwe erwten ontvangen van Dirk, pseudoniem Van der Does. Ondergetekende moet vanavond met een spint = 5 liter koolzaad en lege fles naar Burum. In de molen van den heer J. Bremer zal het koolzaad geperst worden. Deze hoeveelheid koolzaad geeft 1 liter olie. Ook de schoolkinderen worden door de ouders thuisgehouden om de korenvelden af te lezen.

Vrijdag 27 augustus

Onderduiker-kapper Paul verzorgde heden de haardos van onderduiker-ambtenaar E. Sevinga. Men zegt dat vele mannen tegenwoordig door de nicotinevergiftiging ongesteld worden van de eigen verbouwde tabak. Vele dergelijke patiënten in de ziekenhuizen. Het moet verklaard worden uit het roken van tabak die onvoldoende bereid is.

Zaterdag 28 augustus

Jan en schrijver dezes maakten vanmiddag een tochtje naar Pieterzijl. Ze betrokken hier door ruiling met doosje sigaretten en een paar klompen een buit van 18 pond groene erwten (zonder ruiling van f 1,80) en 50 pond gerst bij Bos voor de ruilwaren zoëven genoemd. Koolzaad wisten we niet te krijgen. Daar zal een andere rit voor moeten worden ondernomen. In stromende regen en met sterke zuidwesten-tegenwind werd de terugtocht afgelegd. Bij onze thuiskomst waren we kletsnat tot op het vel. Een pakje met grauwe erwten arriveerde heden uit de Wieringermeer.

Maandag 30 augustus

Vanmorgen bracht ik de eerste liter bak- en braadolie mee uit Burum.

Dinsdag 31 augustus

College Beerda vandaag – na zijn vakantie – gewoon voor de klas.

Woensdag 1 september 1943

De laatste weken kunnen we spreken van een evenredige kalmte in onze omgeving zelfs in heel Friesland. De S.S.-misdadigers schijnen tijdelijk (?) hun duistere misdaden elders te moeten uitvoeren. Om de B.B.C.-uitzendingen vanuit Londen en eveneens de uitzendingen van Radio Oranje geregeld en rustig te kunnen volgen, heeft Jan op zolder een stopcontact aangebracht en hoeven we het nieuwe toestel niet steeds te versjouden. Het oude Philips-kastje heeft Jan weer achter uit het land gehaald en moet nu een beetje worden weggestopt.

Donderdag 2 september

Koningin Wilhelmina spreekt een rede uit voor Radio Oranje te 20.15 uur. Deze bijzondere uitzending werd een paar minuten tevoren aangekondigd om burens en geburinnen te kunnen waarschuwen en de schaarse en weggestopte toestellen op de beste golflengte in te schakelen. We ontvangen heden 5 pond schapenvlees à f 5,- het pond – zegge f 25,-. Vroeger kostte dit partijtje 5 à f 0,25 = f 1,25. Eenzelfde portie voerden Lien en ondergetekende hedenavond in een koffertje mee naar Burum.

Vandaag in het bezit van augustusnummer van *Trouw*. Als bijlage bevond zich bij dit blaadje een rijk in oranje kleuren gedrukt 31-augustus-nummer getiteld *Oranje-bode*.

Vrijdag 3 september

Twee nichtjes van collega A. van Mourik zullen onze school bezoeken omdat te Amsterdam vele gevallen van kinderverlamming worden geconstateerd.

Zaterdag 4 september

Gisteren werd de manufacturier R. van der Berg door de prijsbeheersingsambtenaren opgehaald. Vandaag werd een partij oude kwaliteitsoveralls in beslag genomen.

Zondag 5 september

In het noordelijk deel van de provincie Groningen worden nog

Loyaliteitsverklaring

Dit is een verklaring die studenten in 1943 moeten ondertekenen [p.12]. Wie niet tekent, mag geen college meer volgen. 86% tekent niet! De universiteiten gaan dicht. Alle niet-tekenaars moeten zich melden voor werk in Duitsland. 3500 weigeraars melden zich en worden naar Duitsland gestuurd. De overige weigeraars duiken onder.

Melkstaking, ook wel April-meistakingen

Stakingen die op diverse plekken in Nederland uitbreken als protest tegen de bekendmaking op 29 april 1943 dat Nederlandse oud-militairen zich vrijwillig moeten melden voor krijgsgevangenschap. Op enkele plaatsen wordt de levering van melk aan zuivelfabrieken gestaakt, daarom worden de April-meistakingen ook wel Melkstaking genoemd.

Sjouke Stel wordt in Buitenpost slachtoffer van deze staking [p. 59].

De Misthoorn

Tussen februari 1937 en september 1942 een antisemitisch sensatieblad. Het is het meest antisemitische scheldperiodiek dat in Nederland verschijnt. Het verschijnt twee keer per maand, later wekelijks. Sinds augustus 1940 heeft het een oplage van 20.000 exemplaren, maar het telt weinig abonnees. Het grootste deel van de oplage wordt gratis verspreid.

Mof

Scheldnaam voor de Duitsers.

Moffenmeid of moffenhoer

Scheldnaam voor vrouwen die tijdens de bezetting van Nederland in de oorlog een relatie hebben met een Duitse militair.

Na de bevrijding wordt van duizenden vrouwen waarvan men – ook wel ten onrechte –

15 september 1943

Ruim 200 evacués uit Den Helder komen aan in Achtkar-spelen.

17 september 1943

Nationale Spoorwegstaking.

27 september 1943

De ondergrondse krant *Het Parool* meldt dat Joden in Auschwitz vergast worden, de geruchten zijn nu harde feiten.

HET PAROOL
VRIJ ONVERVEERD

29 en 30 september 1943

De laatste Joden worden weggevoerd. In werkelijkheid zit er nog een flink aantal ondergedoken, maar zeker honderdduizend Joden zijn van huis en haard verdreven.

De Joodsche Raad wordt opgeheven en het *Joods Weekblad* verschijnt voor het laatst.

7 oktober 1943

Begin van de razzia's op mannen van 17 tot 50 jaar.

10 oktober 1943

Amerikaans bombardement op Enschede: 151 doden. Doel is Vliegveld Twente (het Duitse Fliegerhorst), maar er worden ook woonwijken geraakt.

voortdurend razzia's op kleinere en grotere schaal uitgevoerd. Dit geschiedt onder leiding van zogenaamde 'kerels' Nederlanders, in wezen schobbejakken en judassen, die zich bij het muitgespan der Grüne voegen. Zonder verradersloon zou het de beulen immers onmogelijk zijn hun terreur en wandaden uit te voeren.

Maandag 6 september

Bij den heer R. van der Berg zijn grote hoeveelheden tarwe, boter enz. gevonden. Het blijkt al meer dat het hier een groots opgezette smokkelaffaire betreft, waarbij de manufacturen slechts een onderdeel vormen.

Dinsdag 7 september

Jan en ondergetekende vanavond op de fiets naar Pieterzijl en Munnekezijl om door ruiling koolzaad, gerst en tarwe op te doen. Hoewel het resultaat voor het ogenblik nihil was, zullen we zaterdag wellicht resultaat zien op ons onderhoud met de boeren. De meesten onder dezen hebben geen flauw begrip van de nood onder hun medeburgers, bijgevolg niet van hun taak in de huidige vaderlandse voedselvoorziening. Deze hooghartige aristocraten – de goeden niet te na gesproken – baden zich nog dagelijks in overvloed door hun bevoorrechte positie: zij immers hebben vlees, spek, boter, graan, olie, suiker, melk en wat dies meer zij.

Woensdag 8 september

Ondanks het gemis van onze radiotoestellen ging hedenavond na de B.B.C.-uitzending van 18.45-19.00 uur het grote nieuws van mond tot mond over de val van Italië. Zoals hier zal het elders zijn. Deze grote historische dag met historische beslissing brengt een lach op het gelaat en enige opluchting in de toenemende spanning en zorg gedurende het laatste oorlogsjaar.

Donderdag 9 september

Levendige discussies over de toekomstmogelijkheden na de val van Italië.

Vrijdag 10 september

Van de werkmanskleding behorende tot de in beslag genomen goederen van R. van der Berg viel Jan via Roorda een nog goede en sterke overall te beurt voor f 12,-. Overigens is er veel opspraak in het dorp over de verdeling van deze goederen.

Een grote colonne Duitsers vertrok heden uit Friesland met bestemming, ja wie weet: Po-vlakte?

Zaterdag 11 september

Vandaag een nieuwe tocht naar Kommerzijl en Pieterzijl waar we een bezoek brachten aan ca. 12 boeren. De meesten geven ons nul op het request, ook al omdat het meeste dorsen nog komt. Twee knot wollen, gesponnen garen werd eveneens door ons geruild. Hiervoor hopen we ook nog wat koolzaad los te krijgen. Met een half mud tarwe en 10 pond gerst keerden we huiswaarts om de volgende week opnieuw op verkenning uit te gaan.

Zondag 12 september

Hedennacht is te Twijzel een dorsmachine met drie hopen graan in vlammen opgegaan. Vorige week stond hier een N.S.B.-controleur op wacht, zodat geen korreltje koren voor de eigen bevolking te krijgen was. Deze houding leidde toen reeds tot optreden maar dit is de klap op de vuurpijl. Deze daad van 'sabotage' geschiedde onder het parool: 'Niets voor ons, niets voor de rotmof'.

Maandag 13 september

In Leeuwarden praktisch geen Duitsers meer. Vorige week zijn ze allen vertrokken naar Frankrijk waar een invasie wordt verwacht. Alle scholen en andere bezette gebouwen thans weer leeg.

Dinsdag 14 september

Gisteren ontving E. de Haan bericht dat zijn oudste zoon Bartele zich op Java te Batavia in krijgsgevangenschap bevindt. Hiermee mag hij dan aannemen dat zijn beide zoons van het Nederlands-Indisch Leger nog in leven zijn.

Woensdag 15 september

Eerste evacuatiegroep van dit jaar in Buitenpost gearriveerd. Ruim 80 mensen. Ongewone drukte in Buitenpost. Het personeel der school moest voor dit doel alle leermiddelen opruimen terwijl vanmiddag verschillende lokalen door middel van karton verduisterd zijn.

Jan en ik tandem vanavond om kwart voor zes naar de dorsmachine van R. Zuidema halverwege Pieterzijl en Grijskerk. Onze reis had bij deze boer door bemiddeling van Zuidema een gunstig resultaat. We namen mee terug 3 spint koolzaad (18 pond voor 3 liter raapolie), 30 pond tarwe en 20 pond haver. Hoewel vroeg klaar waren we pas kwart voor tien thuis. Daar de tandem pech gaf en we

moesten pompen en lopen. Arbeid voor de voedselinzet zegt wat!

Donderdag 16 september

Hedenavond een dringend verzoek om een Joods jongetje dat thans in Twijzel verblijft houdt tijdelijk in huis te willen opnemen. Het betreft hier een kind waarvan de vader gefusilleerd is en de moeder als voortvluchtige nergens op te sporen is. In beginsel hebben we toegestemd omdat onze plicht als vaderlander juist nu moet getoond worden ondanks de risico's die dit meebrengt. Hedenavond brengen Jan en ik 100 pond rogge thuis uit Drogeham. Een goede slag voorwaar!

Zaterdag 18 september

Overdag per tandem opnieuw de bouwhoek op over Kommerzijl – Ruigezand – Pieterzijl. Aanvankelijk scheen deze tocht weinig te beloven maar met enige ruil aan klompen kregen we met het een en ander 110 pond tarwe. Het mooiste van deze avontuurlijke tocht was dat we onze zakken maar op de truck van W. Dijkstra konden zetten, die voor hetzelfde doel met bakker Van Tijum een smokkelrit maakte langs dezelfde boeren die wij bezochten. Van Tijum verraste de boeren, bij wie hij graan opdeed, op een heerlijke taart met het opschrift: 'Hartelijk dank'. Over het algemeen zijn de boeren bevreesd voor de onbekende man en van het vervoer van tarwe of gerst per zak achter op de fiets.

Vanavond om 9 uur is onze Joodse onderduiker per A. van der Meer gearriveerd. Zijn pseudoniem is Harry. Hij kwam niet van Twijzel zoals eerst gemeld maar achter Dokkum vandaan. Zijn leeftijd is 13 jaar. Uiterlijk heeft hij een duidelijk Joods voorkomen. We zullen afwachten hoe deze appel van de boom valt en het verhaal aangaande zijn komst op Lutjepost enigszins transformeren. Afkomstig uit het gebombardeerde Vlissingen: naam Harry Govers, familie van de Zeeuw Govers waar Dirk in de Wieringermeer gehuisvest is. Voor herstel van het geschokte zenuwstel bij ons te logeren.

Zondag 19 september

Toen vanmorgen de chef-veldwachter C. van der Poel het kerkorgel wenste te bespelen voor begeleiding weigerde de orgelpomper H. Bulthuis zijn taak te vervullen. Eveneens Th. Roorda. Op verzoek van den organist E. Hoekstra is toen nog eenmaal gepompt waarna Van der Poel voor de rest van de dienst op zijn plaats is blijven zitten. (Rectificatie: Van der Poel heeft wel gespeeld maar Hoekstra moest zelf pompen). Hoe men over deze man denkt wordt hieruit opnieuw duidelijk. Van der Poel verlaagt zich opnieuw door voor promotie een opleiding in het beruchte Schalkhaar [politie-school, red.] te ontvangen. Hijzelf zegt dat dit hem opgelegd wordt. Aan hem de eer dit te weigeren zoals wij allen, goede zonen van ons volk, weigeren nog langer enige medewerking aan de ploerten-beulenkliek te verlenen. Deze eer zal hij zich niet waardig tonen zoals de zaken momenteel staan.

Maandag 20 september

Op nog andere plaatsen onder andere Drachten zijn dorsmachines afgebrand. Zelfs die machines die onder bewaking stonden werden door gewapende mannen aangevallen en verwoest. Er is nu een algemeen bevel uitgevaardigd waarbij alle dorsmachines bewaakt moeten worden of binnenshuis gebracht. Door sommige dorsmachine personeel wordt bovendien gestaakt.

Dinsdag 21 september

Vorige week gooiden enige jongelui op een zondagavond 12 september 1943 met een zogenaamde klapper naar een passerende Duitse zijspan. Dit zijspan zwaaide en in volle vaart en woede reed de Mof de hollende 'saboteurs' achterna. Twee gingen bij Kooistra dwars door de gracht om zich het vege lijf te redden. Een 'misdadig element' werd gegrepen en genoteerd. Nadat de edelgermaan uitgevloekt was reed hij weer de straatweg uit.

Woensdag 22 september

Heden deed de verblijdende mare de rondgang dat de politie-luitenant Van Klaveren te Zuidhorn vanochtend is neergeknald. Deze schurk, die de ene bandietenstreek na de andere op ons weerloze publiek uitbuitte, is onder andere schuldig aan de stakingsslachtoffers te Warfstermolen en Gerkesklooster. Ook heeft hij zich niet geschaamd in schaamteloze bruutheid de artsen persoonlijk te arresteren. Naar het voorlopige verhaal luidt zou een auto zonder nummerbord de aanval hebben gepleegd. De terechtgestelde werd door vijf schoten getroffen en is later overleden. Van der Poel is voor zijn opleiding tot officier maandag naar Schalkhaar vertrokken.

's Avonds tussen 9 en 10 uur vliegen honderden Tommies over. Tussen half twaalf en kwart na twaalf keren ze terug. Het zal Berlijn wel niet geweest zijn. In het noordwesten, noorden, zuiden en zuidoosten werden vliegtuigen neergeschoten.

Donderdag 23 september

Ons Joodje Harry houden we volstrekt verborgen voor iedere bewoner van Lutjepost. Op de meest overhaaste wijze moet Harry soms dekking zoeken in de kamer, hok of op de zolder. 's Avonds in 't donker maakt hij met Paul een korte wandeling naar het land. Hij

Meestal reden de Duitse motorfietseren in groepjes van vier of vijf met een schutter in het zijspan.

Formatie van B-17 Flying Fortress bommenwerpers (vliegende forten).

gevoelt zich reeds goed thuis en ondergetekende geeft hem rekenen en taalonderwijs en voorziet hem overvloedig van jeugdlektuur. 's Nachts slaapt hij naast Paulus op de zolder.

Vrijdag 24 september

Gisteravond bracht de heer Jac. Rusticus de koffer van Harry benevens de betreffende distributiebonnen. Deze bonnen zijn anders dan de onze. Aan de broodkaart bevonden zich onder andere 5-A-nummers (de onze hebben 4-A-nummers). Eigener beweging werd ons ook een kostgeld-regeling toegezegd. Er schijnt alzo in eigen omgeving een vrij goede regeling te bestaan in het schuilhouden en bekostigen van deze ongelukkigen die tot dusver aan de nietsontziende greep der Nazi-beulen zijn ontkomen.

Zaterdag 25 september

A. van der Meer bezoekt hedenavond zijn beschermeling Harry en brengt hem een snoepkaart.

Zondag 26 september

Donderdag is de onderwijzeres mej. Siccama te Gerkesklooster door de Grüne opgehaald. In de school zou ze een vijandige opmerking tegen de kinderen hebben gemaakt zoals: "De Moffen hebben er vannacht weer goed van langs gehad". Het moet door de kinderen van de N.S.B.'er H. de Vries thuis verteld zijn, waarna dit verraders-zijn satanische aard weer kon tonen.

Woensdag 29 september

Met dagelijks toenemende verwondering aanschouwt men het feit, dat onderduikers en militairen-krijgsgevangenen nu al maanden ongemoeid worden gelaten. Wat zal hierop het Duitse antwoord zijn? De ziekte difterie grijpt ook in deze omgeving in sommige perioden meer om zich heen. Heel de avond gonst de stille herfstlucht van de zware motoren der Engelse bommenwerpers. Af en toe een snerpend en knetterend Duits nachtjagertje er tussendoor. Het betekent voor ons wel het voldane gevoel: een nieuwe afstraffing voor Moffrica.

Donderdag 30 september

Hedenmiddag suisdan de Duitse jagers bij tientallen door het luchtruim. Ze waren ook zo weer in de lage wolkenmassa's verdwenen. Deze drukte in de lucht geeft het vermoeden dat er een dag aanval op Moffrica werd uitgevoerd door de Yankees*. Besmettelijke ziekten schijnen door de vermindering van onze gezondheidstoestand al meer om zich heen te grijpen. Een geval van kinderverlamming werd geconstateerd in het gezin van dr. van der Kam.

Zaterdag 2 oktober

Er is een laatste verordening afgekomen voor de inlevering van de radiotoestellen. Na de verstreken datum zal zeer zwaar gestraft worden als er nog toestellen gevonden worden.

Door bemiddeling van Korrie Veldman horen we vele nadere bijzonderheden over de aanslag op Klavers te Zuidhorn. Zij heeft de terechtstelling met eigen ogen aanschouwd maar weigerde enige beschrijving van de omstandigheden aan de politieautoriteiten te geven. Klavers zat gewond op de weg en niemand schoot toe om hulp te bieden. Integendeel, toen men zag wie het slachtoffer was ging men zwijgend en in stil genot weer van de straat verdwijnen. De landverrader stierf onder de woorden: "Ik ga sterven, ik heb mijn plicht gedaan". Deze plicht bestond onder andere hierin dat hij in de laatste nacht voor zijn executie nog bij vijf personen huiszoeking had gedaan naar onderduikers. Toen het lijk in een plechtige stoet door Groningen werd gevoerd reed er een volgwagen mee waarin verschillende personen tijdens de 'droeve tocht' werden geduwd. De een lachte en een ander schreide te luid en opvallend volgens de S.S. Hij is in Deventer begraven. Thans is der traditiegetrouw f 10.000,- uitgelooft om de daders op te sporen.

Hedenmiddag vlogen hoog boven het wolkendek de geallieerde formaties van Amerika naar Duitsland. Het betrof de reeds genoemde aanval op Emden.

Harry krijgt waarschijnlijk schoenen en kleren. Hiervoor wordt gewerkt door de organisatie.

Zondag 3 oktober

Lucas ter Horst, tegenwoordige schuilnaam Jan Dijkstra, zal morgen te werk worden gesteld in de koekfabriek van T. Schuilenga te Surhuisterveen. Nadat Luuk (verloofde van de zuster van Grietje) uit Duitsland vluchtte is hij een tijdlang bij een boer te Tijnje ondergedoken. Het zware boerenwerk was hem te veel zodat hij thans door bemiddeling van Frederik in zijn oude vak komt te Surhuisterveen.

Maandag 4 oktober

In het gezin van Van der Kam doet zich het zeldzame geval voor dat drie der vier kinderen door kinderverlamming getroffen zijn. De baby is aan beide beentjes lam terwijl bij het meisje nog geen verlammingverschijnselen zijn opgetreden. Hedenmorgen bracht ik weer een liter raapolie mee uit Burum voor de huiselijke voorziening. Er heerst overal in de plaatselijke omgeving zowel als elders in Nederland een grote woningnood. Vooral jongelui die trou-

Jan Sevinga.

wen gaan, althans plannen in die richting ontwerpen, zitten met dit euvel. Ter illustratie: Toen ik hedenmiddag een schot waagde op de woning van wijlen de wed. Bijker (zaterdag 2 oktober overleden) was ik de 10e aan bod. Voor een woning op de Julianalaan, thans bewoond door den heer Van der Mey, waren er 14 liefhebbers. Om toch maar te kunnen trouwen sluiten sommigen zich op in een gedeelte van een woning. In de laatste gevallen is er na verloop van 1 jaar reeds een sterke begeerte naar een eigen vrije woning, waardoor de concurrentie voor de trouwlustigen opnieuw wordt vergroot.

Dinsdag 5 oktober

Jan Sevinga werd gisteren in de buurt van Munnekezijl door Duitse S.S. aangehouden. Op vertoon van zijn persoonsbewijs wilden ze hem meenemen, wat zijn doktersverklaring evenwel voorkwam. Volgens Jan hadden de S.S. het huisnummer en de straat van zijn vader in een boek. Dat klopt met zijn persoonsbewijs. Eén en ander zullen we hem zelf moeten vragen.

Donderdag 7 oktober

Gewone Duitse militairen wordt thans opdracht verleend om onderduikers op te sporen. Ze vooral op de straat staande te houden voor de legitimatie.

Voor Vrijheid Waarheid en Recht!

Vrijdag 8 oktober

Marten Stel gisteren door een Duitse wagen aangehouden om zijn persoonsbewijs te tonen. Hij valt in de leeftijd der opgejaagde vaderlanders en beweerde thuis een *Ausweis* te hebben. Vanavond was de Duitse politie reeds aan de woning van zijn ouders om zich van de *Ausweis* te overtuigen! Stel is na halsbrekende toeren gevluht en bij H.J. onder een bed terecht gekomen. Vanavond is hij verdwenen en gelukkig de beulendans der onderdrukkers ontkomen. Mej. Siccama, onderwijzeres te Stroobos, nog steeds door de S.S. vastgehouden. Haar moeder, die een persoonlijk bezoek mocht afleggen, vertelde dat ze over de behandeling niet te klagen had. Met andere gedetineerden wisten ze de tijd daar gezellig door te brengen. Bij een bezoek aan het Scholtenhuis te Groningen werd haar vader ook de reden van de inhechtenisneming gemeld: 'Ontoelaatbare uitingen in de school'.

Zaterdag 9 oktober

't Was een heldere zonnige herfst dag. De gehele dag activiteit in de lucht. Hoog de Amerikanen; laag de groepjes van 5 tot 10 voortrazende Messerschmitt's der mof.

Messerschmitt Bf 109.

Maandag 11 oktober

Vorige week vrijdagavond is een felle jacht gemaakt op de oliedieven die de vorige nacht hadden ingebroken bij J. Bremer. De bak met flessen bevond zich bij de boerderij van wed. Buma in een sloot. Bij de achtervolging van de schoelies, die inderdaad waren komen opdagen om het restant olie op te halen, werd slechts één fiets bemachtigd. De inbrekers zouden aan Bremer bekend zijn.

Dinsdag 12 oktober

Harry krijgt schoenen. Zonder bon. Vanochtend zijn in Zwaagwesteinde een zevental personen met de overvalwagen opgehaald. Het betrof hier clandestiene slagers, die door de verraderlijke elementen zijn aangebracht. Dit bleek duidelijk omdat de mof en surrogaat-mof precies wisten waar ze moesten zijn en één persoon zelfs onder de vloer vandaan wisten te halen.

Op het distributiekantoor (bij de uitdeling van bonnen) zaten heden (en gisteren) de heren S. Stel en K. de Jong om de gegevens voor het Bevolkingsregister te verzamelen van de stamkaarten. Dit werd door het publiek grotendeels gesaboteerd door met de bonnen zo spoedig mogelijk te verdwijnen.

*Dat U de moffen krenken
O, edel Neerland, soet
Als ik daaraan gedenke,
Mijn edel hart dat bloedt*

Woensdag 13 oktober 1943

We brengen 50 pond rogge naar bakker Van der Wal om voortaan elke week een roggebrood zonder bon te kunnen ontvangen. Verder bakt moeder per dag een tarwebrood.

Onze Joodse gast kreeg gisteren een paar nieuwe schoenen van zijn beschermheer A. van der Meer (schuilnaam Jelle Wijma).

Donderdag 14 oktober

Na de stad Groningen en de gehele omgeving afgewinkeld te hebben om een nieuwe tweedjas op extra vergunning, kochten we er heden een beetje te Surhuisterveen en dat nog wel bij de gratie. De grote magazijnen worden gewoonweg leeggestolen door de gebombar-

denkt dat ze 'moffenmeiden' zijn geweest, zonder enige vorm van gerechtelijk onderzoek of proces publiekelijk het hoofd kaalgeschoren of het haar afgeknipt.

Moffrica

Scheldwoord voor Duitsland.

Mustang

De P-51 Mustang is een Amerikaans langeafstandsjachtvliegtuig en jachtbommenwerper uit de Tweede Wereldoorlog.

NAD, Nederlandsche Arbeidsdienst

Eerst vrijwillige en later verplichte werkinzetdienst (*Arbeitseinsatz*) voor mannen en vrouwen in Nederland tijdens de Duitse bezetting.

Nationaalsocialisme

Door Hitler uitgewerkte politieke ideologie die gebaseerd is op fascisme, gekenmerkt door autoritair bestuur, nationalisme en ondergeschiktheid van het individu aan de staat.

NBS, ook wel BS

Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten, een bundeling van verzetsgroepen Ordedienst (OD), Landelijke Knokploegen (LKP) en Raad van Verzet (RVV).

Neutraliteit

Het geen partij kiezen in een conflict tussen landen, met als doel er niet in betrokken te raken.

De Noordoosthoek

Lokaal krantje, een van de voorlopers van het *Nieuwsblad van Noord-Oost Friesland*.

NSB of de Nationaal Socialistische Beweging

Politieke partij in Nederland, van 1931 tot 1945. Collaboreert met de bezetter.

NSDAP of de Nationaalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei

De partij van Hitler in Duitsland, 1933-1945. De partij heeft grote greep op de economie, is verantwoordelijk voor extreme militarisering en het uitvoeren van de Holocaust.

NSKK

Nationaalsozialistische Kraftfahrkorps. Dit is een paramilitair onderdeel van de NSDAP, oorspronkelijk bedoeld ter bevordering van

1 november 1943

Landingen van geallieerde troepen bij Vlissingen en West-Kapelle.

5 november 1943

Taeke Schuilenga wordt bij Oosterwolde vermoord uit wraak op de moord op de zoon van Pier Nobach [p. 39].

Monument voor Taeke Schuilenga in het Tiesingabosje bij Oosterwolde.

6 november 1943

Bevrijding van Middelburg

12 november 1943

Oprichting van de Nederlandsche Landwacht door de Duitsers. Dit ter bescherming van de NSB-leden tegen acties van het verzet.

Textiel alleen nog verkrijgbaar op speciale vergunning.

deerde gebieden in Duitsland. Volgens Fre zijn de op handen zijnde vergunningen van 95 punten (voor winterjas) alle weer ingetrokken omdat op de kledingmagazijnen beslag wordt gelegd. Wellicht is dit nog verkieslijker dan wel een vergunning te bezitten en niets daarvoor te kunnen kopen. Vanavond met 25 pond gerst naar Burum om dit te laten pellen en malen tot gerstmout.

Vrijdag 15 oktober

Over het gehele land zouden 1700 politiedienaren zijn gearresteerd, die als vijandig tegen de bezettende macht worden beschouwd en naar Ommen en Vught gaan.

De marechaussee, gestationeerd te Buitenpost, werd heden ook weggevoerd. Uit een brief van Korrie vernamen we, dat de leider van de distributiedienst te Zuidhorn eveneens gearresteerd werd en reeds naar Vught werd vervoerd. De redenen zijn ons niet bekend.

Zaterdag 16 oktober

Een nieuw decreet van Rauter afgekondigd. Met vette letters melden de persvoddens dat bij bevinding van een radiotoestel op alle meubelen en huisraad in de betreffende woning beslag zal worden gelegd ten gunste van de gebombardeerde gebieden. Zo willen de schoften nog enige vorm van recht geven aan hun dieverijen en voor ons ongewild uitspreken dat ze niet weten waar de toestellen bij ons volk zitten. In blinde woede volgde thans deze wanhoopsdaad.

Dinsdag 19 oktober

Gisteren werden in de gehele gemeente Achtkarspelen nog 26 toestellen ingeleverd. Om thans nog een toestel in te leveren wordt als een grote dwaasheid beschouwd. Trap het dan nog liever in elkaar. Mijn oude Philips-toestel is vandaag tussen de aardappelen en loofriet weggestopt in de aardappelhoop.

Woensdag 20 oktober

In deze omgeving thans weer *Wervelwinds* gevonden en wel nr. 12. In totaal zijn er nu 12 verspreid. 'k Zal proberen er eentje te krijgen. Van 7.00-7.45 uur vliegen de Tommies weer over. Om 11.00 uur komen de hoofdformaties weer terug. Ze vliegen thans loodrecht boven ons hoofd en minder zuidelijk dan te 7.00 uur. Heel de nachtelijke hemel gonst en dreunt wanneer de bondgenoten in grote golven overvliegen. Ze zijn 4 uur weggeweest en dus waarschijnlijk Berlijn of Maagdenburg aangevallen. Tegen 11 uur breng ik 16 pond tarwe thuis van boer Minnema van Dijkhuizen.

Donderdag 21 oktober

- Vrij kwistig werd vandaag verteld dat prins Bernhard met een vliegtuig verongelukt zou zijn. Noch de B.B.C. noch Radio Oranje hebben iets omtrent de gezondheidstoestand van den populaire prins meegedeeld. Waarschijnlijk van a tot z door de vijand uit de duim gezogen.
- Hedenavond tussen 7.20 en 10.00 uur op de fiets met Jan achter Pieterzijl naar de landbouwers G. Wiersma en Tichelaar. Voor het ogenblik was het een vergeefse reis.
- Ons Joodje Harry moest vandaag herhaaldelijk in de kelder 'duiken', daar zijn gebruikelijke schuilplaats, de kamer voor Froukje, tot ziekenkamer is ingericht. Met name nu er de laatste weken nogal wat ziekte in onze woning heerst en daardoor familie- en burenb bezoeken groter is dan normaal moeten we de ganse dag op onze qui-vive zijn voor onze kleine Israëliet, die zich al geheel thuis gevoelt in zijn nieuwe omgeving. Zijn bonkaart ontvangen we thans geregeld en eveneens wordt er voor hem geijverd met het oog op een nieuw kostuum en warme winter- en onderkleding.

Vrijdag 22 oktober

Gisteravond hield prof. Gerbrandy een redevoering voor Radio Oranje, om de meegaande en slaafse ambtenaren en werkgevers opnieuw te waarschuwen voor een houding die strijdt met elke gezonde opvatting van vaderlandsliefde.

Tijdens de vergadering vanaf 09.45 tot 10.30 uur vlogen onafgebroken Engelse machines over. Duidelijk kon het ratelen van mitrailleur worden gehoord en tussen de regels van het slotvers hoorden we de zware dreun van de viermotorige Lancasters. Toen we buiten kwamen was de lucht vrij zwaar bewolkt. Des te duidelijker werd het schimmenspel achter de wolkbanken van granaatscherf en zoeklichten.

Zaterdag 23 oktober

Ons nieuw radiotoestel bevindt zich reeds maanden gewoon op de kamerzolder. Mocht eventueel gevaar dreigen en huiszoekingen zich voordoen dan is een veiliger plekje spoedig te bereiken. Het gaat niet aan om in de herfst het toestel in weer en wind te gaan plaatsen.

Zondag 24 oktober

Heden ontvangen een serie vlugschriften ter verspreiding onder de verenigingen der voormalige 'Ring Buitenpost en Omstreken'. Onze neef Fr. Veenstra vandaag thuis. Zijn gezondheid is uitstekend en hij wist heel wat 'onderzeeër nieuws' te verhalen.

Maandag 25 oktober

Vanavond van 9 tot 10 uur maak ik met Harry een wandeling naar Buitenpost. Het was een mooie, zachte, donkere avond die de duikelaar goed deed. Onze plaatsgenoot J. IJlstra met verlof uit Duitsland. Hij vertelde van de verschrikkingen der bombardementen waaraan Duitsland ten langen leste bezwijken zal. Personen, die 42 dagen in een schuilkamer – onder puin bedolven – hadden vertoefd, werden in zijn omgeving nog bevrijd. Ze leefden nog maar waren blind.

Dinsdag 26 oktober

Vrijdagavond (22 oktober) ontmoetten de jonge mensen F. de Heer en J. Zuidema van Lutjepost een patrouille moffen die hen nazetten maar niet konden te pakken krijgen. Het was blijkbaar een stelletje rasechte mof-ploerten, die jacht op de jeugdigen voor de arbeidsinzet maken.

Woensdag 27 oktober

Hedenavond met Jan voor de zevende maal in deze herfst naar Pieterzijl. De reis was mis door de strenge controle bij de boeren. Zo ook Tiggelaar. Hij had zijn voorraad ook zorgvuldig weggemoffeld opdat de eventuele controleur niets zou vinden. Volgens Tiggelaar waren reeds enkele boeren in de val gelopen met een te grote voorraad die niet klopte met de papieren. Deze controleurs, die uit Drenthe komen, worden uit Den Haag gezonden. Zulke controleurs durven zich ook nog goed vertrouwd vaderlander of Oranjeklant te noemen.

Donderdag 28 oktober

Gisteren was in onze omgeving de overvalwagen in actie. De heren slavenjagers kwamen ten eerste om den heer G. Wijma te Lutjepost op te halen die reeds maanden weigert opnieuw naar Moffrica te gaan. De wagen maakte een mislukte reis en reed daarna naar Stroobos om clandestiene slagers op te halen.

Vrijdag 29 oktober

- Verslag bij monde van den heer J. v.d. Weij van den geheime politieke vergadering. Enkele punten:
- H. Algra 4 dagen met verlof geweest.
 - Roskam, de Boerenleider, de grote man van de Landstand is 'onder water'. Hij verduisterde 3 tot 4.000.000 gulden. Zijn boekhouder verdiende f 60.000 per jaar.
 - Geen medewerking aan politieke moord. Om personen, die wilens en wetens het Ned. Volk ten gronde richten, op te ruimen was geen bezwaar.
 - Na de bevrijding zal een grote partijzuivering plaatsvinden.
 - Het katholieke onderwijs ondervindt thans ook veel moeilijkheden bij de benoemingen. Zoals bekend volgde dit onderwijs de benoemingsvoorschriften op.

Zondag 31 oktober

Naar men zegt zou er ook een aanval gepleegd zijn op de landverrader Wolters voorheen agent te Kollum, die indertijd Oosterhof ophaalde.

Maandag 1 november

Overdag veel Duitse jagers in de lucht. Het was een schitterende herfstdag, wellicht bracht de U.S.A. een visite aan Moffrica. Het werkvolk bij de gemeente Achtkarspelen heeft tijdelijk ontslag gekregen om het personeel uit de slaventirannie te houden. Als de formulieren dan ingevuld moeten worden is er geen enkel persoon te werk gesteld. Later als het kritieke moment gepasseerd is, worden ze weer aangenomen.

Drie heren van de secretarie, Brons, Sennema en Nienhuis, moeten zich melden voor de keuring naar Duitsland. Onze neef Fre Veenstra nog steeds te Buitenpost. Hij kreeg een tip van den boer, dat het daar momenteel minder veilig was door de zwendel-affaire van Dijk (de inmiddels terechtgestelde Vigenet).

Ons Joodje kreeg hedenavond een stel onderkieren, een trui en een mooie bovenbroek. Alles prima kwaliteit wat een gewoon mens nergens meer krijgen kan. Zo werkt de organisatie uitstekend door de vele en gewaardeerde medewerking.

Dinsdag 2 november

Rusland: Wegens defect aan de radio-installatie heden niets uit de ether opgevangen. 't Is te hopen dat het euvel hersteld kan worden. De radiotechnicus G. Kamstra werd inmiddels gewaarschuwd.

De heren van het gemeentepersoneel ontvingen gisteren een vrijstelling van burgemeester Matzer. Deze *Ausweis* werd gisteravond zeven uur bij R. Fokkema bezorgd, die – daar de keuringsdag reeds voorbij was – niet meer thuis sliep. Het zou dan nu maar weer wezen maar in de afgelopen nacht werd hij opgehaald door de Duitse politie uit Leeuwarden. Vandaag werd hij weer vrijgelaten op grond van zijn vrijstelling. Het gelukte de mof niet om L. Oosterhof vannacht op te pikken. In het algemeen is het publiek dezer dagen zeer optimistisch en ver-

Zoeklichten om 's nachts aanvallende vliegtuigen en bommenwerpers op te sporen, in hun lichtbundels gevangen te houden en het vijandelijk toestel uit de lucht te schieten door de luchtverdediging.

wacht zeer spoedig een einde van de oorlog. Zo werd gezegd dat hedenochtend te kwart voor acht of morgenochtend half tien alles voorbij zou zijn. Waaraan men deze dwaasheid ontleent is moeilijk na te gaan en de wens blijkt ook hier de vader van de gedachte te zijn. Op grond van mededelingen van de B.B.C. kan men zich niet beroepen, integendeel die ziet nog een harde strijd voor zich. Nu de luisteraars naar Londen zeer voorzichtig worden, gelooft Jan publiek dan ook alles, ook wat de Duitsers zelf in een fluistercampagne gaan rondstrooien.

Woensdag 3 november

Hedenavond werd de radio te onzen huize gerepareerd. Het bleek dat de uitgangstransformator kapot was. Gelukkig zijn we thans weer in staat het nieuws van de fronten op te vangen en aan een vertrouwde kring door te geven.

Hedenmiddag tussen kwart voor één en half twee vlogen onderscheidene grote formaties vliegtuigen der geallieerden* over. Het waren zonder twijfel de Yankees. Door het wolkendek was ter plaatse niets te observeren. Te Anjum zou men er 200 geteld hebben. In ieder geval was het zware gedreun der motoren door de kalme herfstlucht niet minder geweldig en aangrijpend dan 's nachts dat van de R.A.F. Hier en daar zouden vliegtuigen zijn neergestort. Vandaag doet het bericht de ronde dat de heer Beukema te Grootegast, ambtenaar ter secretarie en op en top een vaderlander en Oranjeklant, is doodgeschoten. Met vermoedt hier wraak der N.S.B. op de moord van Nobach. Te Kooten werd een Duitse jager aan stukken geschoten. De brokken stortten overal neer.

Vrijdag 5 november

Van Taeke Schuilenga nog niets bekend.

In de omgeving van Grootegast en Zuidhorn zijn tal van personen verdwenen (ondergedoken) uit voorzorg door de misdadige schurken vermoord te worden. De radio 's nachts en overdag voorlopig niet op de zolder of ergens in het huis. Hij zal nu onderduiken op de

platte kruiwagens waarop hij gemakkelijk naar en van de stopcontacten vervoerd kan worden.

Taeke Schuilenga.

Zaterdag 6 november

Hedenochtend deed de droeve mare de rondgang dat het lijk van Schuilenga gevonden is tussen Oosterwolde en Appelscha. In een droge sloot bedekt met bladeren. Op deze plaats hebben de liederlijke kringen hun satanische plan volvoerd. Eens komt de dag dat dit tuig zijn straf niet ontgaan zal. Dat het spoedig moge zijn.

Dinsdag 9 november

Onder overweldigende belangstelling is Schuilenga heden ter aarde besteld. Meer dan 1000 rouwbrieven waren er verzonden wat de gezinheid van deze zo deerlijk om het leven gebrachte persoon tekent.

Donderdag 11 november

Het noemen van het ijverig binnenhalen van melk, tarwe, rogge enz. voor de eigen voedselvoorziening in de gezinnen wordt thans niet meer als een te vermelden merkwaardigheid gevoeld. Het is zo algemeen ingeburgerd dat het onder ons nauwelijks meer genoemd wordt. Zo schrijft de bezettingstijd voort waarin de oorspronkelijk gewaagde avontuurtjes zo zoetjes aan doodgewoon en vanzelfsprekend worden.

Zaterdag 13 november

Hedennacht zijn er in Surhuizum ongeregelheden geweest. Eén persoon door bandieten mishandeld. Er is nog weinig licht in deze zaak, namelijk of Duitse politie dan wel een paar godvergeten N.S.B.-schurken op eigen gezag terreurtje wilden spelen zoals vorige week. Ook te Grijpskerk enkele personen opgehaald. Zelfs wordt gesproken dat hier vermoord werd. Alles voorlopig en we hopen dat het straks een gerucht mag blijken te zijn. Wel zouden hedennacht enkele ploerten bij het huis van wijlen Schuilenga en J. Schuiling geweest zijn met nieuwe satanische plannen.

Maandag 15 november

Tijdens de schandnacht der S.S. brachten vele personen de nacht op het veld door. Het was een koude stormachtige nacht met zware hagel en regenval. Wat dit geweest is laat zich denken. Maar wie denkt hier nog aan wanneer je eigen dierbare leven aan een zijden draad hangt. De oude Nobach schijnt zijn hand in deze zaak te hebben om schrikkelijk wraak te oefenen. Hijzelf is krankzinnig. Zaterdag heeft hij zonder enkele aanleiding de brievenbesteller een blauw oog geslagen terwijl de Duitsers, die zijn woning dag en nacht bewaken, het hunne erbij deden.

Dinsdag 16 november

Ep Folkersma, die opnieuw uit Moffrica thuis was, gaat thans niet weer, maar in het vaderland onderduiken. B. Greydanus, eveneens thuis met verlof vandaag, schijnt zijn plicht in dezen nog niet voldoende te beseffen en vertrekt opnieuw naar Wuppertal. J. Pietersma, indertijd met verlof uit Duitsland, is eveneens ondergedoken. Zo gaat ie goed. Eenmaal thuis uit het vijandige land (zij het met verlof) dan nooit opnieuw er heen!!! De strijd der onderduikers is een belangrijk onderdeel van de strijd aan het binnenlandse front.

Woensdag 17 november

Op de club werd vanavond besloten f 10,- te besteden aan de pers van het ondergrondse* front. Tevens werd besloten politieke onderwerpen aan de orde te stellen.

Vrijdag 19 november

Hedenavond eerste clubavond van zes personen ten huize van A. Terpstra. Dit is de voorlezing van de plaatselijke kiesvereniging, ter bespreking van problemen van naoorlogse aard. Hedenavond werd behandeld: 'Het volk en de politieke partij', waarvan door de partij lectuur was verspreid.

Zaterdag 20 november

Deze schone, zonnige, enigszins winterige herfstdag wordt voor ons op de namiddag wreed verstoord. Frederik wordt opgebeld door een lid van een geheime organisatie uit Zwolle, dat één hunner, door verraad in eigen kring waarschijnlijk, in de val gelopen is. Laatstgenoemde gearresteerd, waardoor de grote bonnen-sabotage er lelijk uitziet. De gevolgen hiervan zijn tot heden in het kort samengevat:

- 1e. Frederik 'ondergedoken', wat hoog tijd werd nadat hij te half zeven de kassier der distributie gewaarschuwd had aan het station. Deze persoon is wellicht nog meer strafbaar.
- 2e. Misschien gelukkig zijn Jan en Aukje benevens Paul en Froukje uit logeren gegaan. Dit niet door deze omstandigheden. Waarschijnlijk blijft Paul wel wat langer weg.
- 3e. Ons Joodje Harry is vanavond eveneens plotseling vertrokken naar Buitenpost, vermoedelijk naar A. Terpstra (door beschermer A. van der Meer).
- 4e. Radio en andere papieren zijn 'de petten' in getransporteerd.
- 5e. Deze maatregelen geschieden uit voorzorg daar Fre en Gr. beide het huis verlaten hebben en de kans bestaat dat de Duitse politie zich daarna naar de woning der ouders begeeft. Ondergetekende blijft vannacht nog thuis.

Maandag 22 november

In de nacht van zondag op maandag sliep Fre op Lutjepost. Tot grote schrik rammelde hij 11.30 nog aan de deur en wist met grote moeite vader eruit te krijgen. Overdag is hij maar weinig op kantoor uit vrees dat de 'beesten' plotseling zouden kunnen opduiken. Hij eet bij Oom H. en heeft op de avond bezoek van een lid der geheime organisatie uit Zwolle. Het bleek dat een kassier te Ede er ingevlogen was doordat deze een persoonsbewijs vervalste. Bij huiszoeking vonden ze toen 50 levensmiddelen kaarten en het lieve leven begon. Een aanval op de ambtenaar van het Centrale Distributiekantoor te Zwolle, die gelukkig ontkomen is. Wat er nu verder gebeuren gaat is nog niet zeker. Het zaakje moet evenwel nog geheel uitgeknoebeld worden. De leiders van twee andere diensten in Gelderland staan voor hetzelfde feit.

Vannacht sliep Fre bij P. Hania te Buitenpost en Grietje bij ons op Lutjepost.

Jan en ik zijn hedenavond in stromende regen naar De Horn gepeddeld om bij J. Heins te overnachten. Paul blijft voorlopig in Burum. Tijdens al deze beslommeringen ronken de Tommies in pikkeduister en stromende regen over naar Moffrica.

Dinsdag 23 november

Vanaf 6 uur 's avonds tot 7 uur ronken Lancaster-motoren der Engelse vliegers boven het geloei van de herfststormwind uit. Opnieuw wordt een grote aanvalsvlucht op Duitsland uitgevoerd. Zal het opnieuw Berlijn zijn? Van 9.45 tot ongeveer 10.30 uur keerden de toestellen na een afwezigheid van drie uren terug wat waarschijnlijk betekent dat het opnieuw de Duitse hoofdstad geweest is, die flink getraakteerd werd op ijzeren vultjes. Tijdens de Bijbelclub vergadering heerste er een zeer opgeluchte stemming. Dat de schurken van het nazidom opnieuw afgeranseld waren. Ondergetekende slaapt thuis en heeft zijn dagboek naar de school gebracht waar hij de belevenissen hoopt bij te houden. Jan overnacht bij W. van der Veer en Fre bij P. Hania.

Woensdag 24 november

Fre eet overdag nog bij Melle. Heeft een telefonisch gesprek met de persoon die hem maandagavond bezocht. Het blijkt dat het tweede kantoor in Barneveld ook reeds een bezoek heeft gehad waarvan de kassier verdwenen is. De leider werd meegenomen en weer vrijgelaten. Van het eerste kantoor (waar de kassier betrapt werd) is de leider voortvluchtig wat hem ook maar geraden was.

Het derde kantoor is van Fre, dat nu wel spoedig aan de beurt zal zijn. Fre heeft – nadat de C.D.K.*-ambtenaar ontkomen is – het standpunt ingenomen alles rustig af te wachten en de Duitsers te woord te staan. In zijn geval kan alle verantwoordelijkheid berusten bij de kassier, den heer Gatsonides van Twijzel. Deze is evenwel al veilig ondergedoken en goed aangeland evenals Mientje Visser, zijn meisje uit Stroobos. Grietje bracht een bezoek aan die familie hedenmiddag. Vanavond gaan Fre en Gr. weer gewoon naar hun huis terug en slapen wij weer gewoon thuis.

Ons Joodje Harry is bij mijn patroon I. van der Wey beland zoals uit een onderhoud met Jo van der Wey gebleken is.

Donderdag 25 november

Tegenwoordig opereert een vliegende colonne der Duitse politie, ook in onze omgeving. Gistermiddag was er controle bij het station op de persoonsbewijzen. Eveneens controleert een mof (gewoon soldaat) welke personen in de avond clandestien melk betrekken bij de boeren. Bedoelde pias ontziet zich niet hierbij van zijn geweer gebruik te maken en vuurt wanneer iemand doorrijdt. Het fraaiste is wel dat deze persoon de melk met fles en al in beslag neemt en voor zichzelf reserveert, om daarna met de kostbare lading op de trein te gaan.

het gebruik van auto- en motorvervoer. Tijdens de Tweede Wereldoorlog wordt het NSKK een hulporganisatie en bevoorradingseenheid voor de Duitse oorlogvoering. Vanaf januari 1941 werft het NSKK ook buitenlandse vrijwilligers. Tussen de 9.000 en 10.000 Nederlanders treden toe, waaronder veel NSB'ers.

NVD

Nederlandsche Volksdienst, opgericht op initiatief en met hulp van de Duitse bezetter met als doel het maatschappelijk werk te nazificeren. Alleen arische gezinnen krijgen hulp.

Onderduiken

Het zich verstoppen om te ontkomen aan arrestatie of dwangarbeid door de bezetter ('hij of zij is onder water' betekent 'hij of zij is ondergedoken'). Op het hoogtepunt zijn er alleen al in Nederland ruim 350.000 mensen ondergedoken. Veel onderduikers vinden een plek in Friesland.

Ondergrondse

Het gewapende en ongewapende georganiseerde verzet tegen de Duitse bezetting.

De Oranjekrant

Vivere militare est was een verzetsblad uit de Tweede Wereldoorlog, van 1 januari 1942 tot en met 1 maart 1945 uitgegeven in Zeist.

OZO

Oranje Zal Overwinnen. Het is verboden om foto's van het koninklijk gezin te vertonen. Uit geldmuntjes wordt de beeltenis van Wilhelmina gezaagd en gedragen als hanger. Het is een symbool van een stil protest.

13 december 1943

Besluit tot invoering van de tweede distributiestamkaart. De reden hiervoor was dat er teveel valse persoonsbewijzen in omloop waren. Met een vals persoonsbewijs kon geen stamkaart worden verkregen.

Tweede Distributiestamkaart van Lutske Pilat uit Buitenpost.

januari 1944

De Duitsers leiden verliezen aan het Oostfront, de Russen rukken op.

Vrijdag 26 november

Grote activiteit in de lucht. Van 's morgens elf uur tot half twee heen en weer naar Duitsland leveren de Amerikanen veel bekijks. Betreft zwaar bombardement op Bremen. Grootste formatie die ooit werd uitgezonden. 39 toestellen verloren, 61 Duitse jagers neergepakt. Wij telden terug minstens 200 toestellen, die geëscorteerd werden door jagers. Door het achterlaten van een rook (of dampzuil) was het effect schitterend! Vanuit het oosten opdoemend waren het eerst witte oogjes, die zich allengs uitschoten tot witte slangen in het blauwe luchtruim. Daarom toe kringelden de Engelse jagers. Of het speciaal gelegde rookschermen, dan wel gecondenseerde waterdamp, uit de toestellen was, kan niet worden vastgesteld. Op een gegeven ogenblik buitelde een machine omlaag. Neergeschoten waarschijnlijk door een jager, hoewel het schieten nauwelijks hoorbaar was. Sommige personen zagen de vliegers in hun parachute in de lucht zweven. Men zegt dat het toestel te Bergum of te Harkema Opeinde geland is (of neergestort hoewel het ook nog iets had van een noodlanding).

Thuis is de rust thans geheel weergekeerd. Dit blijkt wel hieruit:

- 1e. Om kwart voor zeven hebben we onze eigen radio weer beluisterd.
- 2e. Paulus keerde vanavond om 8 uur onder escorte van Jan uit Burum terug.
- 3e. Harry – de Jood – kwam ongeveer met Paul op hetzelfde tijdstip op Lutjepost 18 aan nadat A. van der Meer, die Harry momenteel thuis bij zijn ouders had, gevraagd had of alles weer safe was.

Met Fre is er tot dusver ook nog niets bijzonders gebeurd. Het werk gaat momenteel weer zijn gewone gang in afwachting van de dingen die komen zullen.

Zaterdag 27 november

Jan en ik om 4 uur naar Pieterzijl. Bij de boer Wiersma deden we op: 39 pond tarwe, 20 pond erwten en 20 pond haver. In pikkeduister en vieze regen kwamen we om 7 uur weer terug. Sikke Pietersma thuis uit Berlijn. Heeft ook de aanval op Bremen meegemaakt van vrijdag.

Maandag 29 november

Hedenmiddag te ongeveer half drie ronkten de motoren der Amerikaanse toestellen hoog boven het wolkendek door het noorden om de vijand opnieuw een afstraffing te geven of in de volksmond uitgedrukt: een St. Nicolaas cadeautje te brengen. Rond de distributie-affaire van Fre is alles nog rustig.

Dinsdag 30 november

Op de Bijbelclub van hedenavond voor het eerst in behandeling genomen een A.R.-onderwerp getiteld: 'het volk en zijn politieke organisatie gericht op de toekomstige politieke inrichting van ons staatsbestel'. Deze vergadering werd bijgewoond door den hulprediker kandidaat Van der Zanden (ten huize van T. Mulder). Bedoeld onderwerp, door ondergetekende ingeleid, werd nadien opgeborgen in een daarvoor speciaal ingerichte schuilplaats voor de koe aangebracht.

De radio wordt gereserveerd in een konijnenhok van Jan en overdag en 's nachts onder het hooi in het hok bewaard. Er wordt overdag eenmaal geluisterd.

Woensdag 1 december

Nobach, de vuilste ploert van het noorden, beschikt thans zelf over een overvalwagen naar men zegt. Hij heeft ook te Surhuisterveen een razzia uitgevoerd en ook naar men zegt te Doezum. In deze omgeving (Grootegast, Lutjegast, Doezum) blijft het onveilig. Scholen staan óf stop óf werken op een kwart der normale kracht. Kappers zijn ondergedoken omdat Nobach de scheersalons gevaarlijke broeinesten acht.

Donderdag 2 december

Sieger Hoeksma thans voor het eerst met verlof uit Duitsland in Buitenpost. Hij heeft de bombardementen op Hamburg meegemaakt. Ondergetekende komt voor f 1,50 in het bezit van een nieuwe foto van het vorstelijk gezin, zoals het een tijd geleden te Ottawa bijeen was.

Vrijdag 3 december

Eerste les van de cursus E.H.B.O. uitgaande van de luchtbeschermingsdienst der gemeente Achtkarspelen. Per 100 leerlingen is 1 leerkracht verplicht dit diploma te verwerven, inzonderheid met het oog op lucht-aanvallen.

De Gereformeerde Bijbelclub 'De Onderduiker' bij de boerderij van Mulder op Lutjepost. Van 18 september 1942 - 12 juni 1945 was deze actief. Van links naar rechts, staand: Hendrik Kooistra, Chris Kooistra, Jelle Mulder, Pieter de Vries, Boukje Postma, Libbe Postma, Harm Mulder, T. van der Veen, Jan Veenstra, Kees Veenstra (onderduiker uit Aduard); zittend: Foekje Mulder, Sikke Veenstra (voorzitter) en Saartje Bos.

Zondag 5 december

Van de Nobach-gijzelaars is thans uit Vught bericht ontvangen. Toestand was goed en er werd gevraagd pakjes met levensmiddelen over te zenden.

Maandag 6 december

Rond de distributie-affaire van Frederik komt nieuwe spanning. Het is de Duitsers niet gelukt het derde kantoor op het spoor te komen. De Duitse politie heeft zich nu tot het Centraal Distributiekantoor gewend om opgave over geheel Nederland van alle ambtenaren die op de kantoren na 20 november (de bewuste zaterdag) zonder opgave van reden zijn verdwenen. Op deze wijze gaan ze het thans uitzoeken en Fre, die de opgave verstrekt heeft dat Gatsonides verdwenen is, verwacht de Duitse S.S. deze week.

Dinsdag 7 december

De vos van Doezum, Nobach, opereerde heden met de overvalwagen te Gerkesklooster en Stroobos. Naar men vanavond vertelde werden 2 onderduikers gevat en 2 boeren (waaronder Pel) meegenomen.

Woensdag 8 december

In de bestuurskamer van de Christelijke school hedenavond een samenkomst van 14 personen (acht uit Buitenpost) waar de heer J. Algera van Leeuwarden sprak over het onderwerp 'Regeren en Parlement'. Bovendien werden in deze geheime samenkomst met gegrendelde deuren verschillende mededelingen gedaan van allerlei aard onder andere De Standaard, School-Arbeidsinzet, nieuwe distributiekaarten enz.

Donderdag 9 december

Tot dusver heeft de Duitse S.S. en SiPo* Fre en de distributiedienst nog ongemoeid gelaten maar er wordt elke dag of nacht iets verwacht. Met ons Joodje beleven we elke dag nieuwe sensatie en nieuwe avonturen. Vooral als familie (heden oom Bertus) een nacht komt logeren moeten we hem zorgvuldig op de zolder onder de dekens stoppen en van al het nodige voorzien.

Zaterdag 11 december

Gistermiddag van 12 uur tot 2 uur trokken verscheidene formaties Amerikaanse vliegtuigen over naar Moffrica. Op de terugreis ontwikkelde zich felle luchtgevechten hoog boven in de blauwe lucht. Onophoudelijk ratelden de mitrailleurs en doften de kanonnen der vliegende fortten. Geallieerde jagers beschermden de bommenwerpers en bonden de strijd aan met de Duitse jagers. Er zou een vliegend fort gedaald zijn achter Doezum en ook eentje in de richting Birdaard. De luchtalarmsirene van Buitenpost loeide. Er heerste onder de bevolking grote opwinding en ze stonden in groepjes en onbezorgd en vol genieting te kijken hoewel dit een zeer gevaarlijk amusementje is.

Maandag 13 december

Paulus vernietigde vandaag zijn persoonsbewijs door er oostindische inkt op te kladden. Vervolgens vertrok hij naar Grijskerk per trein om daar de ambtenaar op te zoeken die hem een nieuw en veiliger persoonsbewijs kan verschaffen. Het oude was reeds vervalst maar dit liep te zeer in de gaten. Vandaar deze misdadige sabotage. Met Harry maakte ik een flinke wandeling naar de Tjoele en het Witte Huis, wat mogelijk was door de hard bevroren grond.

Woensdag 15 december

De vos van Doezum controleerde vandaag te Augustinusga de persoonsbewijzen. Hij was vergezeld van Duitsers en schoot eenmaal met de revolver. Een zekere Miedema van Augustinusga werd te Stroobos gevat. Naar men vanavond vertelde is deze later weer vrijgelaten. Te half acht werd de vos te Blauwverlaat gesignaleerd en een waarschuwing naar Lutjepost doorgegeven. Alle onderduikers ontvingen bericht. In verband met dit alarm ging de vergadering van de bijbelclub bij P. Postma wel door maar werd afgezien van gezamenlijk psalmzingen. De vergadering is evenwel rustig verlopen. In ieder geval neemt de onrust van dag tot dag weer toe nu deze schavuit op allerlei satanische middelen zint de moord (terechtstelling) van zijn zoon te wreken.

Donderdag 16 december

Vorige week ontving Frederik bezoek van den voortvluchtige amb-

Duitse propagandaposter.

tenaar van het C.D.K., die de Duitsers in Zwolle ontkomen was. Hij heet Kees, had een metamorfose ondergaan en was in het gezelschap van een N.S.B.'er met driehoeksspeldje op. Laatstgenoemde is in de N.S.B.-kringen gedrongen en weet haarfijn wat daar gebrouwen wordt. Die avond zou hij spreken van de Jeugdstorm notabene! Kees, die wist dat Fre niet ondergedoken was, wilde de duizenden bonnen van hem zien te krijgen die de organisatie zo broodnodig had. Natuurlijk kon hiervan niets komen, nu Fre op zijn poot blijft staan en niets riskeren kan om er geheel buiten te kunnen blijven staan, wat nu zijn standpunt blijft in afwachting van de Duitsers die zeker zullen komen om straks de fraude te onderzoeken als het te veel aan bonnen openbaar wordt.

Maandag 20 december

Tussen 10 en 11 uur 's morgens trekken grote massa's toestellen over deze omgeving om Duitsland te bombarderen. Opnieuw zijn de dampsluier der jagers in de hogere atmosfeer duidelijk zichtbaar.

Dinsdag 21 december

Langs verschillende wegen wordt dezer dagen controle gehouden op de persoonsbewijzen. Ons varkentje werd zaterdag geslacht. Het woog 210 pond netto. Voor de zijden spek werd vader maar eventjes f 1000,- geboden. Het clandestien slachten neemt de laatste maanden hand over hand toe. Dit vindt in twee dingen vooral zijn oorzaak. In de eerste plaats worden de betrapte slagers niet meer naar een concentratiekamp gezonden en in de tweede plaats is er een dringende behoefte aan wol voor het spinnen dat op zeer grote schaal schier overal plaatsvindt. De prijs van deze wol is ongehoord duur. Enige interessante prijzen van de zwarte markt vindt men hieronder.

Zwarte Handel + Bonnenhandel, enig cijfermateriaal:

1 oude-kwaliteitsbuitenband	f 400,-
1 kuschi-band	f 60,-
1 loopvlak (van autoband) en bevestiging	f 20,-
1 weidelam van circa 60 pond kost	f 250,- à f 300,-
1 koe	f 2000,- à f 3000,-
1 kilo wol (voor spinnen)	f 45,- à f 60,-
40 gram tabak (op 2 bonnetjes)	ongeveer f 8,- tot f 10,-
de bonnetjes alleen	f 7,50 à f 8,-
1 ulster jas (nieuwe kwaliteit) brengt zo	f 100,- à f 150,- op
1 pond vlees	f 5,-

Woensdag 22 december

Hedenmiddag in regen en herfststorm ronkten de vliegende fortten hoog boven het wolkendek opnieuw naar Hitler-Duitsland om ze een flinke afstraffing te bezorgen.

Paulus hedenavond naar Grijskerk om zijn nieuwe persoonsbewijs in orde te laten brengen. Even over elf arriveerde hij weer thuis (grote treinvertraging) met zijn nieuwe aanwinst voor het onderduikerschap. Hij is nu 25 jaar, geboren 3 oktober 1918. De vervalsing 1920 in 1918 is zo goed als onzichtbaar.

Vader bofte vandaag bij de centrale dorsplaats te Buitenpost waar 500 ha koren gedorst moet worden. Hij ontving ruim 20 pond tarwe door een tussenpersoon. Het werd vanavond door mij naar den molen gebracht. Wellicht ontvangen de gemeentearbeiders ook nog een kwantum rogge, als helpers bij de oogst.

Donderdag 23 december

Overvalwagen hedenmiddag te Stroobos ditmaal op eigen stoom. Nobach afwezig. Het was te doen om Klaas Kamminga. Men zegt dat een radio gevonden werd bij huiszoeking waarna veel huisraad werd meegenomen. Kamminga werd niet gevonden, met de familie werd bedreigd met Vught wanneer hij niet binnen een week kwam opduiken. Later was deze auto te Augustinusga.

Vrijdag 24 december

Paul vertrekt vanavond per trein naar Zuidhorn. Wanneer hij goed en wel is gearriveerd zal hij oom M. bellen. Er is de onderduikersgevaarschuwd niet met de feestdagen te reizen daar er gecontroleerd zal worden.

Maandag 27 december

Eén der gezinsmoeilijkheden wordt in deze winter wel de toemende klompennood. Tal van kinderen kunnen om die reden de school niet meer bezoeken. De klompen die gedistribueerd worden door middel van klompenkaarten zijn lang niet toereikend. Om deze klompennood te lenigen worden door verschillende timmerlieden onder andere gebroeders Van der Molen te Burum volgens een zeker systeem oude klompen gelijmd. Deze moeten vooraf gereinigd worden met uitsluitend water en zand. Het hout van dit schoeisel is beukenhout. Of de reparatie een hoge vlucht zal nemen dient nog te worden afgewacht. Eén paar hakken en zolen kost f 1,20 (voor mannenklompen) en f 1,- (voor jongensklompen).

Woensdag 29 december

Van 10 tot 12 uur in de avond ronken de Engelse bommenwerpers door regen en stormwind terug van een avondaanval op Duitsland.

Vrijdag 31 december

Deze laatste dag van het spannende jaar 1943 laat ook al weinig ruimte voor rustige oudejaarsstemmingen:

1e Met blijdschap vernam geheel Buitenpost dat Oosterhof uit Vught thuiskwam. Zijn verloofde was net naar zijn ouders te Smilde toen het grote nieuws kwam. Na een gevangenschap van 1 jaar en 8 maanden staat hij thans weer op vrije voeten.

2e Hedenmorgen 10 uur is de N.S.B.-schurk Elzinga, één der beruchte sujetten van het Scholtenhuis te Groningen, op de Paterswoldseweg terechtgesteld en doodgeschoten.

3e Volgens de geruchten zou aan den vos van Doezum, den heer Nobach, de schietwapenen ontnomen zijn. Ook aan de verdere bevoegdheden, die hij zich eigenmachtig toe-eigende, is een einde gekomen. Het is inderdaad te hopen dat het Oudejaar met dit blijde nieuws mag sluiten. De schrik der omgeving zou hiermee getemd zijn.

1944

Zondag 2 januari

Met de jaarwisseling waren verschillende onderduikers thuis.

Maandag 3 januari

1e Voor Radio Oranje wordt er in de eerste uitzendingen van het nieuwe jaar voortdurend op gewezen dat het jaar 1944 de beslissing wel zal brengen maar overigens niet te optimistisch zijn. Geen onnodige geruchten en opwindende fantastische berichten. De spanning zal reeds groot genoeg zijn. De hoofden koel of ge loopt in de hand van de vijand. Bereidt u voor op vreselijke dingen.

2e In zijn nieuwjaarstoespraak zou Mussert er op gezinspeeld hebben desnoods de dijken bij een invasie door te steken.

Nadat het beest Elzinga te Groningen onschadelijk is gemaakt, heeft zich in de stad een ware terreur ontketend. Volgens ongecontroleerde berichten zijn zonder enig bewijs van medeplichtigheid of enige vorm van proces onmiddellijk acht vooraanstaande persoonlijkheden uit de stad neergeschoten. Eveneens zijn 60 personen als gijzelaars gegrepen en weggevoerd.

Dinsdag 4 januari

Volgens een in de vakantie ontvangen formulier van adreswijziging is de stoere vaderlander H. Algra van Huizum dezer dagen als gijzelaar vrijgelaten. Met blijdschap en dankbaarheid werd van dit bericht kennisgenomen.

De zogenaamde groepscommandant Van der Poel is in december uit Apeldoorn teruggekeerd waar hij een 'verplichte' cursus moest volgen. Dit misselijk heerschap is thans zo in de knel geraakt dat hij benoemd is in Harlingen tot korpschef. Zijn titel (rang) is thans officieel reeds op zijn nieuwe naamkaartjes gedrukt: opperluitenant. In werkelijkheid is zijn rang: laffe, onvaderlandslievende, karakterloze baantjesjager, zonder ruggengraat, gewillig werktuig van N.S.B.-booswichten. Van der Poel is reeds vertrokken! Vaarwel laffaard.

Woensdag 5 januari

Achter in ons hok is bij de veestalling de elektrische leiding zo ingericht dat we de radio nu daar gemakkelijk onopgemerkt kunnen beluisteren.

Rond de bonnenaffaire van Fre hangt nog steeds een wazige sluier. Of de moffen stom zijn, dan wel de ambtenaren bij C.D.K. op enige manier handig, in elk geval ontvangt Fre thans het, naar de inwoners van Achtkarspelen gerekend, juiste aantallen bonnen en lijkt die fout dus ook reeds hersteld. Nog maar eens afwachten.

Vrijdag 7 januari

Van Radio Oranje wordt te 1 uur een resumé gegeven van de terreur in onze omgeving, na de terechtstelling van het schoft Nobach Jr.

De bereidwilligheid om voor een tijdje een Jood op te bergen blijkt minimaal gering te zijn. Wel een 14 dagen en dat slechts bij enkele adressen in de omgeving, maar overigens stuit dit op allerlei bezwaren af. Toch zal ons Joodje, dat reeds 3,5 maand bij ons is, straks een ander schuilplaatsje moeten hebben. Het is niet gewenst en verstandig op één adres te blijven.

Zaterdag 8 januari

Met de laatste trein arriveerden Paul en Korrie vanavond opnieuw te Lutjepost. Paul was ruim 14 dagen een perfect duikelaar te Zuidhorn, waar hij de woning van Feldman niet kan verlaten dan een enkel keertje 's avonds.

Zondag 9 januari

Naar vandaag verteld werd zouden er te Kollum een vijftal personen door het mofse gebroed gevat zijn.

Maandag 10 januari

In verschillende delen van ons land, vooral op de Veluwe, worden massa's Duitse geëvacueerden uit het geteisterde Moffrica ondergebracht. Ook grote troepenconcentraties hier en daar in ons land.

Dinsdag 11 januari

Hedenavond de Bijbelclub thans bestaande uit 15 leden te onzent in vergadering bijeen.

Over de eerste dagen van het nieuwe jaar hangt een kalme rust. De vos van Doezum komt tegenwoordig niet uit zijn hol. De alledaagse gesprekken vol van de komende invasie en tweede front.

Woensdag 12 januari

Jan Sevinga opnieuw door Duitse patrouilles aangehouden en naar Leeuwarden gebracht. Na vertoon van allerlei papieren en een nacht arrest in Leeuwarden is hij thans weer op vrije voeten.

Donderdag 13 januari

De vos van Doezum en zijn zoon, een schobbejak van het Oostfront, opnieuw alle dagen in actie. De Duitse escorte thans verdwenen.

Politiestandrecht

Het Politiestandrecht wordt afgekondigd door Rauter (hoogste vertegenwoordiger van de SS in Nederland, [p. 37]). Op 30 april 1943 voor Overijssel, Limburg, Noord-Holland en Gelderland en op 1 mei 1943 voor het hele land, naar aanleiding van het uitbreken van de April-meistakingen.

Iedereen die de openbare orde verstoort wordt standrechtelijk veroordeeld. SS en politie schieten zonder waarschuwing bij samenkomsten van meer dan vijf personen. Iedereen moet tussen acht uur 's avonds en zes uur 's ochtends binnen zijn. Het Politiestandrecht wordt opgeheven op 15 mei 1943.

Propaganda

Het bewust verspreiden van eenzijdige, selectieve of misleidende informatie om de publieke opinie te bespelen.

Radio Oranje

Radio Oranje, 'De stem van strijdend Nederland', is een radioprogramma van de Nederlandse regering in ballingschap in Londen tijdens de Tweede Wereldoorlog. Het programma duurt een kwartier en wordt 's avonds uitgezonden om 20.15 uur door de BBC in Londen. Tijdens de radio-uitzendingen worden ook codeberichten (zogenaamde 'bijzondere berichten') verzonden voor het verzet in Nederland, zoals 'Bericht van Bob voor Jan: blijf op de plaats waar je bent' en 'De kachel brandt haast nooit'. Bekende medewerkers zijn A. den Doolaard, Jan de Hartog, Loe de Jong, Robert Kiek, Herman de Man, George Sluizer en Meyer Sluysers.

RAF

Royal Air Force, luchtmacht van het Verenigd Koninkrijk.

Razzia

Georganiseerde, groots opgezette, opsporing en jacht op een groep mensen.

Represaille

Vergeldingsmaatregel, vaak als reactie op verzetsdaden. Zo worden mensen gefusilleerd of naar werkkampen gestuurd.

RI

Regiment Infanterie

15 januari 1944

Bunkerdrama: In kamp Vught worden 74 vrouwen die gezamenlijk protesteren tegen de bestraffing van twee van hen gestraft door ze gezamenlijk 14 uur op te sluiten in een cel van slechts 3x3 meter. Tien van hen komen om in de verdrukking.

21 januari 1944

Sikke Pietersma wordt gearresteerd en naar Kamp Amersfoort overgebracht. Op 8 september vertrekt hij in een veewagon naar Kamp Neuengamme in Duitsland. Daar bezijkt hij op 27 april 1945.

Transport per veewagen.

22 januari 1944

Een geallieerd bombardement op Maagdenburg mislukt door de Duitse luchtafweer. 58 vliegtuigen raken verloren, het grootste verlies van de Royal Air Force op één dag in de oorlog tot dan toe.

De Amerikaanse president Franklin D. Roosevelt richt de War Refugee Board op, bedoeld om burgerslachtoffers van de asmogendheden te helpen, met name de Joden.

(Oostfront vanwege het mishandelen brugwachter te Stroobos). Nobach en Nobach jr. tieren en vloeken langs de wegen, vaak in kennelijke staat van dronkenschap.

Vrijdag 14 januari

De vos van Doezum heeft gisteravond een jongeman gegrepen, Triemstra te Stroobos. Hij was ondergedoken bij Roorda in het Lage-land van Kollum en was net even naar zijn ouders toen hij plotseling (verraad?) gesnapt werd.

Omdat vader deze zomer het koren (rogge) van de gemeentepolder mee heeft vervoerd had hij recht op een hoeveelheid van dit kostbare goed. Ruim 200 pond werd er thuis gebracht. Ook best voer om het volgende varkentje te mesten.

Zondag 16 januari

Grote streken van ons land moeten thans worden geëvacueerd met het oog op de invasie. Kapitale boerderijen en bossen worden tot stellingen ingericht. Overal bunkers en dynamietopslagen o.a. reeds in de provincie Drenthe. Ook in Delfzijl worden nieuwe vestingwerken aangelegd. Waar zal de aanval geschieden? In heel de provincie Zeeland wordt de bevolking van hoog tot laag gedwongen gedurende 14 dagen met de spade te werken voor het opwerpen van verdedigingsstellingen. In heel de gevaarlijke zone van Nederland worden scholen en grote gebouwen gevorderd.

Gedwongen graafwerkzaamheden voor het maken van verdedigingswerken.

Maandag 17 januari

Groenteboer de Haas vandaag een tijdlang in de cel vastgehouden wegens clandestiene verkoop van een varken. Hedenavond was de smokkelaar weer vrijgelaten.

Dat niet alle boeren woekeren en zwarte handelsprijzen vragen bleek uit de verkoop van een lam van 60 pond voor f 80,- door veehouder Veenland aan S. van der Molen te Burum. In de zwarte handel bracht zo'n lam ongeveer f 250,- à f 300,- op.

Dinsdag 18 januari

In het bezit van het oktobernummer van *Je Maintiendrai* in rood-witblauw druk, gewijd aan ons Indië.

Woensdag 19 januari

Vanmorgen half twaalf vroeg een onbekend iemand bij wed. T. van der Veen, onze buurvrouw, of Veenstra daar woonde. Op het antwoord: "Hiernaast woont Veenstra", zei het heerschap: "Dankjewel" en verdween toen snel op een damesfiets in de richting van Augustinusga. Zonder dus ons op te zoeken en te vragen wat het doel van zijn tocht was. Dit alles enigszins verdacht, vandaar vanavond de volgende voorzorgen:

- 1e Het Joodje Harry, de gevaarlijke onderduiker, gaat overnachten bij A. van der Meer te Buitenpost.
- 2e Paulus gaat vanavond vier onderduikers knippen waaronder twee studenten en overnacht daarna bij Fre en Grietje.
- 3e De radio wordt onder het hooi opgediept en na 11 uur de berichten te hebben beluisterd in een kist buiten tegen de hooiberg geplaatst.
- 4e Mijn paperassen duiken onder voor Gerke, het koebeest, in de illegale schreef, die alles bevat wat tegenwoordig over de schreef gaat.

Donderdag 20 januari

Europa tegen de moffen. Er is slechts één nieuwe orde, de orde van het verzet. De plaatselijke omgeving heden opgeschrikt door razia's te Kollum en Buitenpost. In vogelvlucht de volgende gebeurtenissen.

Om ongeveer 10 uur verschenen deze kinderen van Bellias in Buitenpost en zetten de wegen af onder andere de gehele Kerkstraat. Er speelden zich angstige tonelen af.

- 1e. Onze neef P. de Vries jr. werd vanaf het postkantoor tot W. Dijkstra zes keer gecontroleerd op persoonsbewijs. Hierbij stond het gespuis met het geweer in de aanslag en de helmen op de Herrentronie.
- 2e. Reeds stonden de overvallers in de winkel van Van Tijum toen twee onderduikers, G. Wijnia en G. Bulhuis, ijlings door een raam schoten en door de achtertuinen vluchtten waarna ze weg scholen in het kapokberghok van oom Melle. De dans ontsprongen.
- 3e. A. de Boer en een zekere Gaatze waren eveneens weggekropen voor de schurken en niet gevonden. Toen De Boer daarna onvoorzichtiger wijze zijn schuilplaats verliet werd hij door een andere patrouille gevat. Eveneens L. van der Valle gegrepen, die echter vanavond te 9.30 weer thuis arriveerde met de trein.
- 4e. Slager H.J. Rusticus aanvankelijk aangehouden wegens zoge-

naamd vervalst persoonsbewijs. Klopte evenwel met trouwboekje en omdat Rusticus verklaarde geen krijgsgevangene te zijn weer vrijgelaten.

5e. De booswichten doorzochten de woning van slager De Vries naar een radio omdat ze een oude antenne zagen. Ze verschenen ook nog bij schilder Kingma (niet thuis) en Pietersma waar ze ook al nul op het rekest kregen.

6e. Paulus net de dans ontsprongen omdat hij half tien thuis was gekomen. Paul vanavond naar De Horn vertrokken. Het meest spannend is de opsomming van de lotgevallen van Harry. Vanuit de kamer van H. van der Meer hadden ze het oog op de Grüne Polizei en doorleefden daar de angsten ingeval eens een huiszoeking mocht komen. A. van der Meer vluchtte naar de mieden naar I. van der Meer. Deze ziende het gevaar dat de fam. H. van der Meer en Harry bedreigde heeft Harry op klaarlichte dag met de fiets naar zijn woning in de Mieden gebracht waar hij thans vertoeft.

7e. Collega Beerda hedenmiddag uit voorzorg niet voor de klas.

Vrolijk zoemden en ronkten vanavond (we waren onderweg naar Burum) de Tommies boven ons hoofd. In grote drommen, nadat ze gewroken hadden wat de vuige kinkels heden in onze omgeving uitspookten.

Vrijdag 21 januari

Talrijke diefstallen worden tegenwoordig gepleegd. Hedennacht werd te Dijkhuizen twee schapen gestolen en daarna geslacht achter de rietvelden, eigen aan E. de Haan, Parallelweg. Het zijn schapen van R. Jacobi of Minnema.

Het gespuis dat Buitenpost donderdagmorgen zo onveilig maakte heeft te Twijzel nog een radio gevonden en de eigenaar meegenomen. Ze zijn door Drogeham gereden naar Harkema-Opeinde, alwaar ook een paar onderduikers zouden gevat zijn.

Zaterdag 22 januari

Kandidaat P. Westra die vorig jaar een lange tijd in Amersfoort werd vastgehouden en daarna ontslagen is thans overleden. Na aanvankelijk herstel, daarna opnieuw aangedaan door een geestelijke inzinking van moedeloosheid. Naar Zuidlaren gevoerd alwaar hij is overleden.

Zondag 23 januari

Langs de vaarweg Groningen-Leeuwarden onder andere te Stroobos wordt met de schippers die ladingen voor de Wehrmacht vervoeren ruilhandel op grote schaal gedreven. De schippers roven dit ruilmateriaal van het roofgoed der moffen. Enige ruilcijfers volgen hier:

- 5 pond boter voor 40 pond suiker
- 1 konijn voor 3 zak antraciet
- 1 pond boter voor dikke balken en planken.

Donderdag 24 januari

Van het woensdag 19 januari gesignaleerde nog niets weer gehoord. Paul slaapt en is weer gewoon thuis. Harry is zaterdagochtend weer uit de Mieden verhuisd en in Egypte beland bij S. Schregardus waar hij een tijdlang hoopt te kunnen blijven. In die omgeving zal het ongetwijfeld veilig zijn en kan Harry ook overdag naar buiten. Zijn koffer benevens nieuwe bonkaart werd vanavond aan A. van der Meer afgegeven. Binnenkort zal Harry ons wel eens komen opzoeken te meer daar het afscheid ook zo abrupt was.

Dinsdag 25 januari

Radio Leopoldville bevestigt te 11.15 uur inderdaad dat het vliegveld bij Leeuwarden en eveneens delen van de Zuiderzee door Amerikaanse toestellen werden aangevallen.

Overdag controleerde een patrouille zeer jonge moffen opnieuw de omgeving van Buitenpost. De heer H. van der Weg, die een tijdje geleden voor f 15,- zijn persoonsbewijs verbrandde, werd aangehouden en meegenomen naar Leeuwarden. Bedoeld persoon, groot smokkelaar, was steeds op de publieke weg en reisde zonder persoonsbewijs naar Amsterdam en Den Haag. Nu zit hij in de val. Eveneens de onderduiker van F. Mulder, K. Roolvink, staande gehouden. Met zijn vervalst persoonsbewijs werd hij doorgelaten. De vervalsing werd niet opgemerkt.

Hedenmiddag luchtactiviteit rondom Leeuwarden. Het vliegveld zou gebombardeerd zijn terwijl een stadsgedeelte eveneens getroffen zou zijn. Geallieerde jagers cirkelden in groepjes ter bescherming in het luchtruim van onze omgeving.

Donderdag 27 januari

Hedenavond van 7.00 tot ongeveer 7.45 uur ronkten zware formaties over naar Duitsland. Groene en rode lichttraketten waren boven Leeuwarden in bundels zichtbaar. Af en toe klonk een zwaar gedreun en rammelden deuren en vensters. Op de retourvlucht namen de Tommies een andere route.

Vrijdag 28 januari

Vanmorgen werd het sein onveilig opnieuw gegeven aan de vele onderduikers in Buitenpost. Het is gelukkig de gehele dag rustig gebleven.

Zaterdag 29 januari

Hedenmiddag naar Siegerswoude met Jan waar we 100 pond rogge en 20 pond haver vandaan haalden. In Groninger Opende gecontroleerd door de Rijkspolitie, die na wederzijdse legitimatie ons weer doorliet. Donderdagavond zijn op De Haar bij Marum bommen ge-

Grüne Polizei, lokale Duitse ordepolitie. Zo genoemd vanwege hun groene uniformen.

vallen waarbij honderden ruiten werden ingedrukt en andere delen van woningen zwaar beschadigd. Hier en daar een ware ravage. Een uitgebrande brandbom werd door ondergetekende meegenomen als souvenir.

Zondag 30 januari

Zaterdagmorgen verscheen de vos van Doezum in Burum. Zijn komst was kort tevoren aangekondigd zodat de onderduikers bijtijds een schuilplaats konden opzoeken. De onverlaat wenkte verschillende onderduikers bij zich te komen toen ze gewoon op het land bezig waren. De onderduiker Van Bosscha te Visvliet vluchtte op zijn wenken zodat de vos thans de boer heeft bedreigd wanneer de vluchteling niet verscheen. In Visvliet ontwaarde hij tot grote woede grote kalkletters op de weg: Raad van Verzet. De toevallig passerende vrachtrijder Bandsma dwong hij zonder pardon de letters onmiddellijk over te teren. In Burum richtte hij zijn verradersschreden naar schoenmaker Terpstra alwaar hij zogenaamd schoenen laat repareren maar eveneens naarstig ondervroeg naar onderduikers. Maar, Herr Nobach, in Burum zijn geen anti's of misdadige terroristen of onderduikers!

Dinsdag 1 februari

Hedenavond 12.20 (00.20) uur verscheen de overvalwagen met de Grüne Polizei voor de woning van Frederik. Grietje ontving de heren op herhaald bellen waarna ze verzekerde dat haar man met 10 minuten weer bij haar zou zijn. De heren waren heel beleefd. Ook zou de N.S.B.'er Schleifer in het gezelschap geweest zijn. Fre kwam hierna in pyjama naar beneden en stond de heren 10 minuten te woord aangaande de kassiers van de Distributiedienst, voornamelijk Gatsonides van Twijzel. Fre moest het signalement opgeven en enkele bijzonderheden, wat hij onjuist heeft gedaan. Toen de wagen met in totaal vijf heren vertrokken was, wist Fre de heren van de Luchtbeschermingsdienst te bereiken, die Stroobos en Twijzel opelden voordat de fatsoenlijke schurken daar verschenen. Dit is voorlopig het nieuws wat we alsnog hopen aan te vullen. In elk geval is Fre nog op vrije voeten en heeft hij zijn misleidende rol keurig gespeeld.

Woensdag 2 februari

Rond de distributieaffaire: vrouw Hiemstra op visite bij wed. B. Dijkstra vertelde vandaag dat de Grüne bij haar thuis alles had afgezocht maar niets gevonden. Haar zoon, de sub-kassier, was vorige zaterdag onder water gegaan omdat hij weigerde zich te lenen voor de Arbeidsinzet. Deze persoon weet van de eigenlijke situatie niemandal af en de familie denkt dat hij achtervolgd wordt als doodgewone onderduiker. Het verloop bij Gatsonides nog niet bekend. Veehouder W. Renkema, die maandag een schaaп dacht clandestien te slachten, is er ingelopen of:
1e. door verraad (waarbij de naam A. de B. wordt genoemd).
2e. doordat men de heer J. Bos bij hem zocht, die OW'er is, wegens paardenhandel in het zwart.

Donderdag 3 februari

Hedenmorgen werd te Bergum een aanval gepleegd op de gemeentesecretarie. In hoeverre de aanval als geslaagd mag worden beschouwd dient nog te worden afgewacht. Hij schijnt in zoverre althans gelukt te zijn dat de zegels voor de nieuwe stamkaarten allen werden meegenomen. Bij de overvlucht van de grote formaties vliegende forten hedenmorgen zijn enkele benzinetanks in de omgeving van Buitenpost neergekomen. Door grote onvoorzichtigheid werd Harry, die zich bij S. Schregardus bevindt, hiervan de dupe. Hij snelde naar de gevallen tank toe en bevond zich ineens tussen de werkploeg van de N.S. Schregardus werd hedenavond gewaarschuwd door één der lijnwerkers waarop deze Harry weg wilde hebben zodat door eigen roekeloosheid Harry's mooie schuilplaats momenteel publiek is. A. van der Meer hedenavond reeds weer bij ons om gedurende 14 dagen een nieuwe plaats voor hem te zoeken. Waar het bij ons ook niet zo veilig is komt hij niet terug op Lutjepost.

Vrijdag 4 februari

Het blijkt dat de Duitse politie maandagnacht niet bij de ouders van Gatsonides is geweest. Waarschijnlijk omdat ze vrij sterk vermoeden dat de voortvluchtige kassier toch niet thuis zou zijn. Een distributie-inspecteur vermeldde later aan Fre, dat hij wel van deze nachtelijke visite wist en veel meer wist dan Fre. Een geluk ongetwijfeld voor Fre dat deze N.S.B.'er in de waan verkeert dat Fre geheel buiten de fraude Gatsonides staat.

Er wordt in Buitenpost veel argwaan gewekt door een zwarte lijst, door Tolsma opgesteld. Op deze lijst bevinden zich een aantal vooraanstaande personen uit Buitenpost. Sommigen zelfs met een haakje achter de naam. Wat de N.S.B.-moordenaars met deze lijst willen is niet duidelijk. Misschien wraak oefenen bij sabotage geval, politieke moord of invasie. Op deze lijst bevinden zich o.a. H. Veenstra, Ds. C.J. Goslinga, P. Eringa, J.P. van der Kam, A. Terpstra, U. van der Wal-Pijnacker. Van der Veer (assistent bij Tolsma) enz. Laatstgenoemde heeft de lijst in goede handen gebracht. Bij eventuele 'misdadige overval' zullen betrokkenen worden gewaarschuwd.

Tamme van der Veer. [p.61]

Zondag 6 februari

Momenteel is de omgeving weer rustig. Getuige het feit dat vanmorgen verscheidene onderduikers in het kerkgebouw waren gekomen om met de gemeente het heilig avondmaal te vieren.

Maandag 7 februari

Hedenavond jeugdavond in de consistorie der Gereformeerde Kerk op initiatief van de Kerkeraad. Ook vele onderduikers waren op deze gezellige en opbouwende vergadering aanwezig, die door circa 100 personen werd bezocht.

Zondag 13 februari

Omstreeks de middag kwam een seintje dat de onderduikers op hun hoede moesten zijn omdat een overvalwagen in de richting van Buitenpost was waargenomen uit de richting van Kollum. In de middagdienst waren bijna geen jongelui in de kerk aanwezig.

Toen de onderduiker van E. de Haan gistermiddag een platte pet zag, snelde hij de landen in, temeer daar deze uniform begon te wenken. Later bleek het de rivierpolitie te zijn geweest, die hem zo'n schrik op de hals had gejaagd. Nobach, thans in grote luxe wagen, verscheen vrijdag en zondag opnieuw in Burum om schoenen. Zijn zoon, de S.S.-kerel, gaat trouwen en wellicht gaat de oude vos dan elders wonen als de zoon op de boerderij komt.

Maandag 14 februari

Familie Veenstra te Visvliet is thans volledig ondergedoken om verdere mishandelingen te voorkomen. In deze zaak Veenstra schijnt ook betrokken de heer Y.S. van Stroobos. Elf personen zijn om hem en zijn zoon naar Stroobos gezonden maar ze waren gelukkig weg. Eén der zoons was twee nachten bij Fre en Grietje in Buitenpost.

Dinsdag 15 februari

Overdag de omgeving weer onveilig! Telefoontjes werden doorgegeven! Drogeham werd vanmiddag voornamelijk het jachtterrein. Wegen werden afgezet en huiscontrole ingesteld. Er zijn volgens de berichten zeven onderduikers gevat. Als ik hedenavond tussen 10.30-11.00 uur van Burum naar Buitenpost peddel zit de lucht vol Tommy's die terugkeren van een zware raid op Moffrica. Ik zag twee toestellen omlaaggaan. Eenmaal met een verbazende lichtontwikkeling, waarna een grote brand oplaaid. Dit kon niet enkel een brandend vliegtuig geweest zijn. Het was richting Marum en de brand duurde ongeveer 20 min. Ook waren grote vuurbollen met sterke rookontwikkeling op dat ogenblik op die plaats zichtbaar.

Woensdag 16 februari

Hedenavond tussen 7.00 en 11.00 uur met Jan naar Munnekezijl. Het was mooi stil, enigszins guur maar pikkedonker, zodat de wegen achter Burum haast niet te ontwaren waren. We voerden tege ruiling van een suikerbon +/- 60 pond tarwe en 20 pond groene erwten als buit mee terug. In Burum had ondergetekende een lichte botsing met een mof, die in gezelschap was van een slet.

Donderdag 17 februari

Om terroristische aanslagen op het gemeentehuis af te slaan, zijn nieuwe voorzorgsmaatregelen getroffen. Er is een luik aangebracht op de boven trouwzaal van het gemeentehuis. Door dit luik ziet men omlaag links de kluis met waardevolle bescheiden en de politiewacht. Het is thans de bedoeling dat een politieambtenaar post bij dit luik terwijl de deuren van de zaal zwaar gegrendeld zijn en niemand hem daar overmannen kan. Komt er eventueel een invasie van anderen, dan beschikt hij over een elektrische alarmbel, die overgaat op de kazerne. Onmiddellijk na het alarmsignaal kan nu deze brigade uitrukken om de communistische rebellen onschadelijk te maken.

Distributiekantoor in Buitenpost.

We voegen hieraan toe:

- 1e Het bonnenkonvooi gaat elke morgen door de gemeente, veelal voor ons huis passeert dit konvooi, geëscorteerd door twee politiemannen, die in de wagen hebben plaatsgenomen.
- 2e Het distributiekantoor zelf wordt steeds door twee politieagenten bewaakt.
- 3e Het gemeentehuis wordt overdag door de politie en 's nachts door twee ploegen burgers van twee personen bewaakt, te weten de heren: K. de Jong, S. de Boer, H. v.d. Meer en S. Stel.
- 4e Elke aankomst op het postkantoor van distributiebescheiden wordt gekonvooierd naar de kluis gebracht.
- 5e Er is een aanvang gemaakt met het uitschrijven van nieuwe stamkaarten in onze gemeente. Ook dit werkje, dat in Twijzel is begonnen, staat onder controle van de revolver der politie.

Het Scholtenhuis

In Groningen aan de oostzijde van de Grote Markt stond het Scholtenhuis. Het staat symbool voor de Duitse terreur in Groningen in de Tweede Wereldoorlog. Dit gebouw wordt door de SD (Sicherheitsdienst) in gebruik genomen als een van de zes SD-hoofdkantoren. Hun taak bestaat onder andere uit het opsporen van verzetshaarden, het toezien op de uitvoering van de anti-Joodse maatregelen en het opbrengen en verhoren van arrestanten. Men name dat laatste boezemt angst in. Onder leiding van onder andere de gevreesde SD'er Robert Lehnhoff worden er honderden verzetstrijders gevangengenomen, verhoord, beestachtig behandeld en gemarteld. Daarna worden ze vaak op verschillende afgelegen plekken gefusilleerd. Het Scholtenhuis wordt in de volksmond daarom vaak het voorportaal van de hel genoemd. Bij de bevrijding van Groningen wordt het gebouw in brand gestoken, beschoten en volledig verwoest.

Het voormalige Scholtenhuis in Groningen.

SD

Sicherheitsdienst, Duitse geheime inlichtingendienst, nauw verbonden met SIPO
Sicherheitspolizei, Duitse politieke recherche.

Spoorwegstaking 1944

Nationale staking van het Nederlandse spoorwegpersoneel, die duurt van 17 september 1944 tot de bevrijding op 5 mei 1945. Radio Oranje roept hiertoe op met codebericht: *De kinderen van Versteeg moeten onder de wol*. 30.000 mensen leggen het werk neer. Er kan geen voedsel meer vervoerd worden, wat leidt tot de Hongerwinter.

SS

Schutzstaffel, ook wel Duitse Zwarthemden genoemd, oorspronkelijk opgericht als persoonlijke lijfwacht van Adolf Hitler.

Surrogaat

Veel artikelen waren tijdens de oorlogsjaren niet meer verkrijgbaar of erg duur. Surrogaten zijn vervangers daarvoor. Sikke Veenstra gebruikt dit begrip ook vaak in surrogaat-politie.

Todt Organisatie

Duitse overheidsorganisatie, bouwbedrijf, aanvankelijk onderdeel van het Duitse Ministerie voor Bewapening en Munitie. Nederland krijgt een

15 februari 1944

Zware luchtaanval op Berlijn

22 februari 1944

Duitse bepaling dat daders van overvallen op distributiekantoren en bevolkingsregisters de doodstraf krijgen.

Nijmegen wordt getroffen door een Amerikaans bombardement. Een deel van de historische binnenstad gaat verloren. Bijna 800 mensen komen om en duizenden raken gewond. Ook Arnhem, Deventer en Enschede zijn doelwit, met bijna 100 doden als gevolg.

Zwaar Duits bombardement op Londen. Onder meer de residentie van Koningin Wilhelmina wordt getroffen.

24 februari 1944

Bombardement op het vliegveld Leeuwarden.

8 maart 1944

Evacués uit Zeeland arriveren in Achtkarspelen. Inundatie van de Beemster is voltooid.

1 april 1944

Buiten fotograferen, filmen, tekenen of op andere wijze afbeelden van personen en zaken verboden.

[12 maart]

Psalm 7 vers 8

Hij heeft een diepen kuil doen delven,
Maar 't was, bij d' uitkomst, voor zichzelf.
Schoon hij, met zoveel loos beleid,
Dien had tot mijn verderf bereid;
De moeite, die hij dorst verwekken,
Zal zijnen kop eerlang bedekken.
En zijnen schedel al 't geweld,
Waarmeê hij and'ren had gekweld.

Vrijdag 18 februari

Naar de geruchten in omloop zijn willen de Duitsers met het oog op de verdediging de Beemster weer tot een plas herschapen. Het schijnt thans nog niet het geval te zijn.

Razzia's met sterke Duitse politieafdelingen de gehele dag in de wouden onder andere Murmerwoude. Reeds vroeg verbraken de moffen de telefooncentrale zodat telefoneren onmogelijk was. Ook radio's zijn er gevonden. Gehele wegen werden afgezet en met de mitrailleur bestreken. Een man van 60 jaar zou bij deze binnenlandse oorlog doodgeschoten zijn! Met zegt dat wel 50 onderduikers gegrepen zijn. Het wordt weer erg onveilig in de omgeving na een tijdje rust. Onderduikers gaan waarschijnlijk een zeer moeilijke periode tegemoet.

Als een nieuw proefje van Duitse vernielzucht moeten thans alle vluchtheuvels uit dorp en stad verdwijnen. Met het afbreken van deze verkeerswijzers werd vandaag in Buitenpost begonnen.

Zaterdag 19 februari

In Surhuizum worden versterkingen of luchtafweer kanonnen gebouwd. Boerderijen moeten worden ontruimd. Met de voorbereidende werkzaamheden wordt reeds een aanvang gemaakt. Een stuk land wordt afgegraven.

Zondag 20 februari

Omstreeks twee uur in de afgelopen nacht werd het merendeel der mensen uit hun zoete slaap opgeschrikt door het luchtrumoer van de passerende R.A.F.-luchtarmada. Ook een geweldige ontploffing volgde. Hedenmorgen bleek dat de Rinsmastate te Driezum en een tegenoverliggende boerderij door bommen verwoest werden. In de nacht waren in die richting dan ook grote branden zichtbaar.

Maandag 21 februari

Het blijkt dat bij de razzia, de vorige week gehouden te Murmerwoude en omgeving, ongeveer 40 personen gevat zijn en een persoon van plusminus 60 jaar neergeknald. In het dorp Oudega (Small.) zijn alle ruiten verbrijzeld en vele dakpannen weggeslingerd. Het blijkt voorshands niet mogelijk om ruiten te krijgen en alles zit dichtgespijkerd met hout of papier.

Dinsdag 22 februari

Bij de afgeworpen brandbommen tussen Zwaagwesteinde en Driezum heeft zich zondag nog een ongeluk afgespeeld. Jongens brachten de uitgebrande bommen op een hoop. Eén echter was niet uitgebrand en had daarna nog volle uitwerking. Een jongen verloor een oog. De andere beide oren. In een boerderij in Driezum zijn 40 stuks vee verbrand.

*Helpt nu u self, soo helpt u Godt,
Uit der tyrannen bandt en slot,
Benaude Nederlanden,
Ghij draeght den bast al om u strot,
Rept fluks u vrome handen.*
(Geuzenlied)

Woensdag 23 februari

Naar vandaag van mond tot mond gaat zijn verschillende spoorwegstations in ons land door de geallieerden aangevallen waarbij veel doden te betreuren zijn. Er worden genoemd: Arnhem, Nijmegen, Enschede en Coevorden.

Jouke Pietersma, ondergedoken achter het kleidorp Ee, zou, evenals de boer, gevat zijn. Hier moet vuig verraad in het spel zijn daar hij zijn onderduikersplicht serieus en voorzichtig waarnam.

Donderdag 24 februari

Het vliegveld van Leeuwarden werd vanmorgen door 80 vliegtuigen (50 bommenwerpers en 30 jagers) aangevallen. Er ontstonden grote branden op het vliegveld. Of er slachtoffers zijn en hoe groot het aantal daarvan is laten we thans open omdat de meest zonderlinge geruchten hierover in omloop zijn. Ook te Stiens zou schade zijn. We wachten betrouwbaardere gegevens af.

Paulus schaft een nieuw model spinnenwiel aan voor de prijs van f 70,-. Het spinnen van wol neemt hand over hand toe. Honderden spinnenwielen zijn in de omgeving te vinden. Het is slechts ontzettend jammer dat door het vele roven veel garen uiteindelijk in de handen van de Duitsers komt.

Vrijdag 25 februari

Gisteren moesten de drie kleermakers Fokkema, Ferwerda en Vopenka zich melden op het Gewestelijk Arbeidsbureau te

Leeuwarden. Ze werden opgebracht door de politie. Vopenka is evenwel vastgehouden omdat hij brutaal tegenover Tolsma zou zijn geweest, die dit gerapporteerd heeft. Hij gaat nu voorlopig 3 maand naar een strafkamp en dan...

Zaterdag 26 februari

Heden extra rayonvergadering te Groningen onder leiding van K. Bos van Stadskanaal. Aanwezig de voorzitter der Grote Vergadering: A. Tjoelker van Surhuisterveen. Besproken werden:

- 1e De gedwongen dienstverplichting van de personeel van openbare en bijzondere scholen tot het uitschrijven van de nieuwe stamkaarten. Ook op andere plaatsen als onder andere Hilversum is dit geschied.
- 2e Het incident van onze Vereniging met de bezettende macht door de bevinding van bezwarende geschriften bij den heer Van Popla, hoofd ener school te IJmuiden. Bothof voor het verhoor bij prof. van Dam, die de zaak in tegenstelling met Terpstra, zachtjes aangepakt heeft. Inderdaad lijkt het zo, dat het gevaar dat onze Vereniging in deze omstandigheden loopt, nog afgewend kan worden. Het blijkt in ieder geval een voordeel dat de Duitsers zelf de kwestie niet verder in handen hebben.

Tot aller verbazing is Vopenka zaterdag weer thuisgekomen. Wat de voorwaarden voor de in vrijheidsstelling zijn is niet bekend.

Zondag 27 februari

Vrijdag in Groningen 40 Gereformeerden opgepakt. Het begon met een overval bij den heer Overwijk in de Rabenhauptstraat. Deze persoon verspreidde de berichten van de B.B.C. Men zegt dat ook een drukkerij van Trouw daar gestationeerd was, maar dit is onzeker. Wel schijnt er veel op het spel te staan.

Maandag 28 februari

Zaterdag heeft Nobach, de vos van Doezum, die onder andere Minse Bremer staande hield op de Rijksstraatweg, aan schoenmaker Terpstra een anonieme brief getoond waarop tal van onderduikers in Burum vermeld stonden. Ook enkele militairen, die zich niet gemeld hebben. De brief was uit Burum afkomstig en niet ondertekend.

Verraad loert overal! Nobach heeft toegezegd spoedig met de overvalwagen te zullen komen. De onderduikers zijn thans voorzichtig en voor een deel reeds verdwenen.

Woensdag 1 maart

In het februarinummer van Trouw wordt erop gewezen hoe alom in den lande de bevolking wordt gedwongen mee te helpen aan de bouw der verdedigingswerken, die straks zullen worden stormgelopen door onze eigen jongens uit Engeland. Het parool is dan ook: Weigert, met de Duitsers graven is eigen ondergang graven.

Van het rayon der afdeling brengt ondergetekende verslag uit van de buitengewone rayonvergadering, gehouden te Groningen. Hier wordt een motie van afkeuring over de gevolgde gedragslijn te Stadskanaal en elders en de houding van het hoofdbestuur in dezen. Ondergetekende zal zorgdragen dat bedoelde motie wordt geredigeerd en doorgezonden aan het hoofdbestuur.

Dinsdag 7 maart

In de plaats van Van der Poel is thans een N.S.B.-officier benoemd. De heer Van Mansfoort uit Haren.

Woensdag 8 maart

Vanuit Zeeland en andere delen die ontruimd moeten worden komen de evacués in deze omgeving aan. Speciaal op grote boerderijen worden ze ondergebracht. Ze hebben hun inventaris op zolder moeten achterlaten.

Vrijdag 10 maart

Fré Veenstra, onze neef, een week lang thuis. Gaat hedenavond naar zijn duikplaats terug.

Zaterdag 11 maart

In Grootegast zijn 25 personen van de Landwacht, die beslag legden op de Christelijke Huishoudschool. De dorpelingen moesten zorgen voor bedden enz.

Zondag 12 maart

Op de grafsteen van de landverrader Elzinga te Groningen staat de toepasselijke psalm 7: 8.

Maandag 13 maart

Hedenmorgen te 6.20 uur moest onze neef P. de Vries namens de P.T.T. aan het station controleren of B. Greydanus inderdaad vertrok voor Moffrica.

Woensdag 15 maart

Vandaag in Leeuwarden maakte ondergetekende de plechtigheid mede dat de gevangenen van de strafgevangenis te Leeuwarden weer naar hun cel werden geleid. Per vrachtauto werden ze door de Mof aangevoerd, die ze thans op het vliegveld gebruikt. Voor de arbeidsinzet kan blijkbaar alles gebruikt worden.

Donderdag 16 maart

Een lid van de gestationeerde Landwacht te Grootegast vervoegde zich dezer dagen te Burum bij schoenmaker Terpstra. Dat juist deze schoenmaker voortdurend sinds het begin van den oorlog de aandacht van de nieuwe-orde-schobbejakken trekt, wekt in de gehele omgeving bevreemding.

Luchtopname van het bombardement op vliegveld Leeuwarden, 1944.

Zaterdag 18 maart

De rabauwen van de Landmacht in Leeuwarden beginnen met het afzetten van het stationsgebouw, controleren van persoonsbewijzen en weten zodoende nogal eens wat te grijpen.

Maandag 20 maart

De schoeljes van de Landwacht in Grootegast hebben als vuurwapen een tweeloops jachtgeweer tot hun beschikking. Dat past bij zulk tuig van mensenjagers. Het kanalie heeft nog geen fiets en moet voor het ogenblik zijn vuige taak nog beperken. Heden fietste hier zo'n boef over Lutjepost.

Dinsdag 21 maart

De geschiedenissen van mijn cushion-band nemen een einde sinds ik op 17 maart een nieuwe buiten- en binnenband op vergunning heb ontvangen door bemiddeling van den distributiedienst.

Woensdag 22 maart

Hedennacht werden acht personen (jeugdigen) te Surhuizum van hun bed gelicht en meegevoerd. Het zou hier een actie betreffen van de Landwacht, gestationeerd te Grootegast.

Overdag grote formaties Amerikaanse toestellen, duidelijk tegen blauw der lucht zichtbaar en glanzend in het zonlicht, vliegen over naar Engeland terug van hun dagraid op Berlijn. Een paar achteraan-komers, waarschijnlijk aangeschoten, werden door verscheidene jagertjes voorbeeldig beschermd.

Vanavond tussen 8.15 en 9.00 uur ronkt een zeer sterke formatie R.A.F.-toestellen over naar Moffrica om het hunne bij te dragen tot de uiteindelijke vernietiging van het nazidom.

Donderdag 23 maart

Van de slachtoffers te Surhuizum zijn enkelen huiswaarts gekeerd.

Vrijdag 24 maart

Hedenavond enige activiteit in de lucht. Radio Leopoldstad (Congo), die ondergetekende geregeld te 08.45 of 11 uur 's avonds beluistert, meldt de Duitse stations, die uit de ether in Moffrica verdwenen sedert 7.15 uur. Te 20.30 uur meldde de Duitse radio: Achtung... Achtung... grote vluchten vijandelijke vliegtuigen vallen over Sleeswijk-Holstein Noordwest Duitsland aan.

Zaterdag 25 maart

1e Bij de huiszoeking bij de predikanten te Kollumerzwaag was ds Hazenberg tijdig gewaarschuwd in de vroege morgen (5 uur) en verdwenen. Bij huiszoeking werd niets gevonden maar de verdwenen dominee wakte argwaan en daarom moet deze zich aanstaande dinsdag te Leeuwarden melden. Genoemd onderzoek zou in verband staan met een geheime persactie.

2e Heden waren een tweetal Landwacht-schurken in het West van Buitenpost aan het opereren. Eén der schoelies had een vuurwapen en zou hiermee geschoten hebben op twee voortvluchtigen op de Kuiperssingel. De boeven verdwenen daarna in de richting Twijzel.

Maandag 27 maart

In Dokkum zijn vorige week enkele arrestaties verricht van personen betrokken bij het ondergrondse front. Mijn vriend en onderduiker E.J. van Lune ontmoette ik hedenochtend in het Oost van Buitenpost.

Woensdag 29 maart

In Burum speelde zich maandagmorgen een Nobach-avontuur af. Een jongeman met vegers en gedenktegeltjes (9 mei 1940) werd bij schoenmaker Terpstra door Nobach, die daar aanwezig was, met de revolver gearresteerd. Zijn kameraad werd daarop door Nobach achtervolgd maar de jongeman wist door sloten en over weilanden te ontkomen. Toen de vos daarop zijn andere arrestant wilde ophalen bleek deze door de vrouw van Terpstra uit de gevangenschap te zijn verlost, tot woede van de vos van Doezum. Hij wilde hierop Terpstra en zijn zoon arresteren maar na een kalmerend praatje en een borrel werd dit afgewend. Vrouw Terpstra stelde het geval zo voor alsof de dader na een worsteling ontkomen was. Zelf vertelde ze het zo dat ze telkens geroepen had: "Here help mij".

Donderdag 30 maart

De Landwacht opereerde woensdag te Zwaagwesteinde. Vrouwen met vlees voor de stad werden (of moesten) door de vrouw van de veldwachter in het koffiehuis bij het station worden uitgekleeft. Een oud mannetje werd meegenomen evenals een te zijne huize gevonden radio. De jeugd van Zwaagwesteinde galmde rond het gebouw. Op het dreigement van de Landwacht te zullen schieten schreeuwden ze in aanzwellend koor: "Sjit mar, sjit mar".

Vrijdag 31 maart

Jan voor Paulus naar Grijpskerk om een nieuwe stamkaart. Vermoedelijk ontvangt Paulus er twee (een via Fré en kassier der Distributiedienst) te Grijpskerk en een rechtstreeks. De tweede komt ten bate van Frederik om in een eventueel geval te kunnen helpen.

Zaterdag 1 april

1e Het telefoonverkeer werd vanmiddag in deze omgeving stilgelegd. Wat hiervan de eigenlijke reden is, is niet bekend.

2e Onze neef, P. de Vries jr., ontving gisteren een schrijven van de P.T.T., dat hij zich moest voorzien van een *Ausweis*. In het andere geval – en dit zal voor hem zo zijn – zou hij niet van de lijst van P.T.T.-werkkrachten voor de Arbeidsinzet kunnen worden afgevoerd. Waarschijnlijk zal hij dus straks moeten duiken.

Zondag 2 april

Ter gelegenheid van de verjaardag van zijn moeder is onze neef Fr. Veenstra vrijdagavond per ziekenauto van zijn duikbootbasis naar de ouderlijke woning vervoerd. Niet wegens ziekte maar wegens Landwacht-onheil en dergelijke.

Dinsdag 4 april

Vier Landwachtmannen, hier spottend Jan Hagel* genoemd, hedenmorgen aan het station te Buitenpost. Ze gingen per fiets verder.

Woensdag 5 april

In de afgelopen nacht werd te Burum een nachtoverval gedaan op de woning van P. Meindersma. Aanvallers: zes Landwachtschavuiten onder leiding van Johannes Groenbroek van Kollum. Geen onderduiker was aanwezig omdat deze 's nachts een andere basis kiezen. Een spinnewiel en enige roof werd meegenomen.

Donderdag 6 april

In deze week zijn de wegen in Achtkarspelen die leiden naar Buitenpost vol mensen per fiets, per brik, wagen, te voet om hun nieuwe stamkaart op te halen uit het Nutsgebouw. Aan de andere zijde vindt men hiervan tal van bijzonderheden.

Uitreiking van de nieuwe, tweede distributiestamkaart in de gemeente Achtkarspelen. Sedert 4 juli '43 bezit onze gemeente geen bevolkingsregister meer. De uitreiking van bedoelde stamkaarten ondervond daardoor grote vertraging:

1e Alle ingezetenen moesten eerst verschijnen met oude stamkaart en persoonsbewijs voor de nodige gegevens.

2e Deze administratiehandelingen werden door de bevolking getraineed.

3e Er was geen voldoende personeel omdat door de Distributiedienst van geen andere diensten of particulieren kon worden gebruik gemaakt (zoals in gemeenten met verraders-burgemeesters).

Hierdoor kwam Achtkarspelen in conflict met de hoogste instanties (Lentz – Rauter). Het was de laatste gemeente die nog niet klaar was met de uitreiking. Er is nu met gevangenschap van alle ambtenaren bedreigd wanneer voor 15 april de zaak niet in orde was. Dit poogt men thans klaar te krijgen in circa 10 dagen voor 17.000 inwoners, dus per dag 1.700 aan 13 lokalen.

Er is geen controle mogelijk over woonplaats en leeftijd der ingezetenen. Ook niet precies welke ingezetenen. Het is hierom dat Fré als leider en andere personen (Van Kuil, Van der Kam) proberen door middel van honderden valse uitschrijvingen alle onderduikers een stamkaart te verstrekken met de nodige formaliteiten. Bedoelde onderduikers ontvangen zelf geen stamkaart, maar later alleen de bonkaart. Het is een groots opgezette actie die mede door andere gemeenten gesteund wordt. Nu de zogenaamde 'kraakjes' bijna onmogelijk worden moet alles langs deze gevaarlijke administratieve weg. Reeds werden gehele ambtenarencorpsen gearresteerd te Bolsward. Maar men werkt door. Dit is vaderlandsplicht.

Vrijdag 7 april

Deze gehele geheime actie, dat wil zeggen de honderden bescheiden, worden door mij gisteravond meegenomen om ze op te bergen zolang Fré met vakantie naar Andijk gaat. Hieronder bevinden zich ook valse, keurig opgemaakte tabaksbonnen, die door Paul keurig worden opgeplakt. Zo helpt ieder een handje in dit gevaarlijke werk. Het was die avond zo druk met personen bij Fré, dat eerst te 11 uur door ondergetekende met deze gevaarlijke paperassen de reis naar Lutjepost kon worden aanvaard.

Zaterdag 8 april

Hedenmiddag vertoonde zich de eerste vertegenwoordiger van Jan Hagel op Lutjepost. Voor het ogenblik deed de smerlap geen kwaad. Dit schelmentuig, hoe verguisd en verwenst, doet reeds veel kwaad en maakt het duikelen en smokkelen bijna onmogelijk als geregeld gepatrouilleerd wordt.

Zondag 9 april

Als bewijs voor het kinderachtige talent van het Jan Hagel werd Willem Heins zondagavond door zo'n snotneus aangehouden, alleen om het feit dat hij het heerschap niet beleefd groette. Hij moest zijn persoonsbewijs tonen en mocht na de terechtwijzing weer gaan.

Maandag 10 april

Een groot deel van het Nederlandse volk zal dit jaar zijn Paaseitje hebben gemist nu in de zwarte handel een ei verkocht wordt voor f 0,75 tot f 1,75 per stuk. Voor 1 liter melk wordt de gruwelijke prijs van f 2,- betaald.

Dinsdag 11 april

Paasmaandag werden in Leeuwarden en andere plaatsen in Friesland grote groepen mensen aangehouden en uren vastgehouden. Deze heldendaden komen voor rekening van Jan Hagel. De heer Dorhout had nog niet een controle-zegeltje op zijn persoonsbewijs omdat de uitreiking van de nieuwe stamkaarten in onze gemeente nog in volle gang is. Eerst dan bij de uitreiking ontvangt men dit zegeltje.

Donderdag 13 april

Dinsdagmiddag te 15.00 uur hebben vijf Engelse toestellen, hoogstwaarschijnlijk met Nederlandse piloten bemand, een aanval op Den Haag gedaan. Het gold het gebouw van de Centrale Bevolkingsregisters van Nederland. Het gebouw werd flink geraakt en brandde af. Er vielen eveneens slachtoffers. De toestellen vlogen zo laag over de stad, dat de pannen van de daken werden gelicht. Volgens een ooggetuige, die dit persoonlijk aan ondergetekende mededeelde. Het

eigen bouw bureau en werkt veel met lokale aannemers die zijn aangesteld om de bouw daadwerkelijk te realiseren. Op vrijwillige basis en in het kader van de *Arbeits-einsatz* worden arbeiders aan het werk gezet.

Tommiés

Engelse soldaten.

Trouw

Illegale verzetskrant vanaf begin 1943. De krant wordt landelijk verspreid en wordt een van de meest gelezen illegale verzetskranten. *Trouw* heeft een zestigtal regionale en lokale edities, een landelijk dekkend dagelijks koeriersnetwerk en een eigen intern mededelingenblad. Na de oorlog wordt de illegale krant voortgezet als het landelijk dagblad *Trouw*.

V1 en V2

'Vliegende bommen', Duitse raketten die vanaf het vasteland Engeland kunnen bereiken.

Verduistering

Tijdens het donker mogen de huizen geen licht naar buiten laten schijnen, dat wordt 'verduisteren' genoemd. De bedoeling van deze verduisteringsmaatregelen is om te voorkomen dat geallieerde bommenwerpers hun weg naar Duitsland kunnen vinden of materiaal zullen dropen. De navigatie wordt hierdoor bemoeilijkt.

De Vliegende Hollander

Nieuwsblad dat door de RAF op weg naar Duitsland door de geallieerde vliegers boven Nederland wordt uitgeworpen. De redactie wordt verzorgd door medewerkers van Radio Oranje. Het verschijnt tussen 22 mei 1943 en 10 mei 1945.

Vrij Nederland

Illegale verzetskrant, opgericht in juli 1940. De eerste exemplaren worden gedrukt door Drukkerij Hoekstra in Koudum. Na een conflict eind 1942 maken enkele redacteurs zich los van *Vrij Nederland* en leggen de grondslag voor het illegale blad *Trouw*. Na de oorlog gaat *Vrij Nederland* verder als weekblad.

11 april 1944

De RAF bombardeert het Centraal Bevolkingsregister in Den Haag.

1 mei 1944

Mislukte aanval van de groep Gerrit van der Veen op het Huis van Bewaring in Amsterdam.

16 mei 1944

Landelijke razzia die expliciet tegen de Roma gericht is. Drie dagen later worden al 245 van hen op transport gesteld van Westerbork naar Auschwitz-Birkenau, waaronder 147 kinderen. Van de Roma die bij de razzia zijn opgepakt overleven uiteindelijk 190 de oorlog.

Sinti-meisje Settela Steinbach uit Limburg, wordt op 3 augustus 1944 in de gaskamers van Auschwitz-Birkenau om het leven gebracht.

17 mei 1944

Groningse verzetslieden overvallen op klaarlichte dag drukkerij Hoitsema in Groningen en maken hierbij bijna 136.000 bonkaarten buit. Deze worden vervolgens over het gehele land verspreid.

[11 mei]

Anton Mussert en zijn vrouw (en tante) Maria ('Rie') Witlam.

afweervuur stond volmaakt machteloos. Dit kranige staaltje van moed en durf heeft én in Den Haag én in geheel Nederland tevredenheid en bewondering opgewekt.

Te Utrecht werd gisteren luchtalarm gegeven. De bevolking moest zich dan van de straat begeven en óf in huis óf langs de huizen gaan staan.

Vrijdag 14 april

Op de heen- en terugweg van de Voorvergadering de volgende gegevens verzameld:

- 1e Door het beperkte rollend materieel en het gemis aan locomotieven is het reizen allesbehalve een pretje.
- 2e Dit wordt nog bovendien verergerd door de vele gereserveerde coupés. 'Nur für die Wehrmacht' en de wagons volgeladen met evacuees uit de ontruimde gebieden.
- 3e Het snertzooitje van de Landwacht staat op de perrons te gapen of er ook iets van hun gading is. Hoewel ondergetekende in geen enkel opzicht enige last heeft ondervonden schijnt het bijna dagelijks te gebeuren, dat personen en bagage door dit kanalie gecontroleerd worden.
- 4e Het aantal Duitse troepen schijnt in vergelijking met het vorige jaar zeer toegenomen te zijn. In de stad Utrecht wemelde het van militairen.
- 5e 'Het gaat goed' of 'Het gaat uitstekend' zijn de beide uitdrukkingen, die men in een vertrouwd gesprek en in een vertrouwde coupé telkens opvangt.
- 6e In koortsachtige ijver worden in het midden des lands strategische plannen uitgewerkt door de zogenaamde Todt*-organisatie onder andere bij Amersfoort en Zwolle in de bossen.

Maandag 17 april

Onze neef, P. de Vries, die voor de keuring naar Den Haag moest, heeft bericht ontvangen dat hij is goedgekeurd.

Dinsdag 18 april

Op de lijn Zwolle-Leeuwarden werden vandaag twee locomotieven kapot geschoten door geallieerde jagers. Zowel de locomotief van de trein Zwolle-Leeuwarden en omgekeerd werden aangeschoten. Verschillende ingezetenen uit Buitenpost maakten de sensatie mee. De reizigers lagen langs de baan en in de paden der coupés. Er zijn twee gewonden. Het is mogelijk dat het stagneren van de spoorwegen voorbereidend werk is voor de komende invasie.

Onze neef P. de Vries jr. moet met zijn P.T.T.-collega's reeds 23 april naar Dresden in Duitsland om daar te worden tewerkgesteld.

Woensdag 19 april

Uit vele plaatsen onder andere Heerenveen, Leeuwarden, is het merendeel der Duitsers plotseling vertrokken.

Het personeel van de Gemeentelijke Luchtbeschermingsdienst in Achtkarspelen wordt eveneens opgeëist voor Moffrica. Al deze leden moeten naar Delfzijl, niet als plaats van bestemming, maar zoals uit vertrouwde bron werd vernomen als doorreisplaats. Of de bedoelde personen inderdaad in de val zullen lopen, dient verder nog te worden afgewacht.

Donderdag 20 april

Enkele landwachtsnuiters in onze omgeving ontvangen per post bericht dat ze hun vuurwapen kunnen ophalen.

Zaterdag 22 april

In de afgelopen nacht werden velen in hun zoete nachtrust gestoord door het overvliegen heen en terug van meer dan 1.000 bommenwerpers der R.A.F. bij haar nachtaanval op Brunswijk en Düsseldorf.

De heugelijke tijding verspreidde zich gisteravond dat een groot landverrader en volksmoordenaar gevonnist werd. De opvolger van Elzinga, die Oudejaarsnacht 1943 werd neergelegd, had een waardig opvolger in den heer Keijer, een beul eerste klas van het Scholtenhuis. Hij is onder Bedum neergeknald waarmee aan zijn schanddaden een einde gekomen is. De gehele provincie Groningen moest nu 's avonds 8 uur binnen zijn. De stad Groningen 9 uur.

Jannes Luitje Keijer.

Dinsdag 25 april

In Kollum controle op vrij grote schaal door de Landwacht.

Woensdag 26 april

In de vroegte wordt Zwaagwesteinde afgezet door 300 schurken, gedeeltelijk Duitsers, gedeeltelijk Jan Hagel. Er werden razzia's en huiszoekingen uitgevoerd. Er zouden in dit onbekende gebied een kleine dertig onderduikers zijn meegenomen. Nadere berichten worden afgewacht.

Donderdag 27 april

In de provincie Groningen met name te Bedum, waar Keijer werd terechtgesteld, heerst een ware terreur. Een arts, een bakker en knecht zijn op staande voet doodgeschoten. Voorts zijn enkele an-

dere slachtoffers vermoord gevonden. Circa 400 personen zijn gegijzeld, drie aan drie gebonden en weggevoerd. Alles wat zich op straat bevindt wordt meegesleurd en bij verzet neergeschoten. Bedum is leeg gevluht uit angst voor deze bestialiteit der Duitse duivels en verradersschurken!

- 1e Verschillende overvalwagens waren overdag in Augustinusga.
- 2e In Zwaagwesteinde werden 27 onderduikers vastgehouden uit de 50.
- 3e In Smalinger Opeinde werden eveneens razzia's op de jonge mensen uitgevoerd.
- 4e Onze neef P. de Vries is heden morgen te 6.23 uur naar Dresden vertrokken om onderweg zomaar ergens onder te duiken.

Zaterdag 29 april

Hedenavond clubleider samenkomst ten huize van Van Mourik. Bespreking van het jeugdwerk in de vier verschillende clubs.

De Gereformeerde Kerk liep hedenmorgen tijdens de viering van het heilig avondmaal voor een gedeelte leeg toen afgekondigd werd dat jonge mensen het gebouw moesten verlaten. Overvalwagens waren te Munnekezijl gesignaleerd.

Maandag 1 mei

Op 1 mei, de dag van de Arbeid, sprak leider Mussert voor de radio. Met deze man heeft Nederland geen toekomst meer. We zullen spoedig met het mannetje afrekenen.

Precies een jaar geleden na de ontzettende gebeurtenissen in de meidagen 1943, wordt deze dag voor Drogeham en omgeving een dag van bloed en tranen. Reeds in de vroegte van 6 uur omsingelden circa 200 duivels uit de onderwereld die omgeving. De schoten van de geweren konden op Lutjepost duidelijk worden gehoord. Het was een aanval op weerloze onderduikers waartegen men zwaarbewapend optrekt. Uit alle richtingen kwamen de overvalwagens aangieren. Hier volgen de wandaden:

1. Een jongeling van 18 jaar ontsnapte eerst, gaf zich toen over en werd daarna voor de schurken uitgedreven, die hem in de rug neerschoten.
2. Uit de 17 gevangen personen werden 9 meegenomen.
3. Verschillende personen, in het bezit van radio's, werden gruwelijk, bijna dood, geslagen, in de wagens getrap om weggevoerd te worden onder andere caféhouder Beerstra.
4. Vele diefstallen werden gepleegd: spek en andere etenswaren werden mee gestolen. Zo ook de gehele huwelijksuitzet van een bruidspaar dat ergens op een zolder stond.

Nu het gevaar ons op de hielen zit worden op Lutjepost voorzorgsmaatregelen genomen. De vele radio's worden weggebracht. De onze gaat weer zijn lang gebruikte schuilplaats verlaten naar de 'petten'. Ook de 'papieren'.

Dinsdag 2 mei

Beerstra uit Drogeham is weer teruggekeerd. Om de geroofde goederen (varkens, huwelijksuitzet, enz.) terug te krijgen hebben betrokkenen hun beklag ingediend bij de Ortskommandant te Leeuwarden. Ter gelegenheid van de trouwpartij van Froukje en Dirk gaat de familie per Jan Plezier en het bruidspaar naar het gemeentehuis.

Een Jan Plezier.

Heden de eerste gedenkdag van de stakingslachtoffers. Een jaar geleden vielen enkele onschuldige vaderlanders door het moordend lood van den nietsontziende beulskliek.

Donderdag 4 mei

Er vertoonden zich een Duitse zijspan in de Mieden en op andere punten in Buitenpost. Verschillende onderduikers namen de vlucht.

Vrijdag 5 mei

Met het oog op een mogelijke razzia worden ook te Buitenpost door de ingezetenen verschillende voorzorgsmaatregelen getroffen. Radio's, zwart vet, clandestien vlees, papieren enz. wordt naar veiliger plaatsen overgebracht.

Zondag 7 mei

Nu het radiotoestel in het land verblijf houdt, brengt het luisteren door het transport nogal bezwaren mee! Evenwel we zullen doorluisteren, ondanks bedreiging en woede der bezettingsterreur. Te middernacht vertoeft ondergetekende soms nog in de duistere polder, om het toestel ergens weg te bergen.

Maandag 8 mei

Nu de zoon van de 'vos van Doezum' op de boerderij komt, zoekt de vos een nieuwe woonplaats. Zo stak hij onder andere zijn voelhorens uit te Burum en leek de pastorie van ds. Goudt hem niet onaardig.

Dinsdag 9 mei

De oudste zoon van Grupstra uit de Mieden zou overdag per brik van De Haas naar een andere duikplaats worden vervoerd. In de Surhuizumer mieden werd de wagen aangehouden door de vos van Doezum. Hij greep het ventje in de kraag en riep: "Ben jij niet één van Grupstra, ik moet jou hebben". De schurk ontstal daarop een

zoon van Bakkema een fiets. De gevangene moet nu op deze fiets en Bakkema kon naar huis lopen. De volgende dag kon hij de fiets uit Grootegast halen. Ook hier is duidelijk verraad in het spel.

Woensdag 10 mei

Ter gelegenheid van de gedenkwaardige 10 mei spreken de koningin en prof. Gerbrandy voor de microfoon tot het Nederlandse volk. Het waren woorden van moed en volharding omdat het langste lijden voorbij is. Tijdstip der invasie enz. worden niet genoemd. Wens: dat het de laatste 10e mei onder de tirannenterreur mag zijn.

Donderdag 11 mei

Het nietige lijdertje van het Nederlandse volk herdenkt heden, dat hij op zijn verjaardag, nu 4 jaar geleden, met tante in de hooiberg lag. Het zal hem vandaag wel niet aan belangstelling ontbreken om dit gedenkwaardige feit te herdenken op waarlijk volkse wijze in fierheid en kracht.

Verscheidene landverraders pendelen hedenavond over Lutjepost om ergens met de rasgenoten in volksverbondenheid de historische duikplaats van het mannetje op zijn verjaardag te gedenken.

Vrijdag 12 mei

Onze neef Fre Veenstra is deze week thuisgekomen daar op de duikplaats door verraad verschillende personen werden opgepakt. Bij de buurman zelfs vier personen. Zoals gewoonlijk ook hier lafhartig verraad. Fre blijft voorlopig thuis en heeft thuis een goede schuilplaats.

Zaterdag 13 mei

Door de Duitse politie zijn hedenmorgen te Stroobos vijf personen opgehaald. Hieronder bevindt zich een vrouw en melkrijder. Ook hier was waarschijnlijk Judaswerk verricht.

Zondag 14 mei

Ds. Kersies van Burum.

De 14e mei zal in de dorpsgeschiedenis van Burum voor altijd geboekstaafd staan als een zondag van heftige beweging en felle smart en gloeiende haat. 's Morgens 9.45 uur werd de Gereformeerde Kerk door een 10-tal Duitsers omsingeld. Geweren werden geladen, helmen opgezet en positie ingenomen bij alle uitgangen van de kerk. Tijdens de dienst werd de omsingeling vanaf de galerij opgemerkt door E. van der Molen, die de koster waarschuwde. Deze waarschuwde de kerkenraad. De predicatie van ds. Kersies werd hierop afgebroken en besloten de dienst te beëindigen.

Inmiddels werd het luik van de kelder der centrale verwarming geopend en een tiental onderduikers verdwenen onder de grond. Het valt moeilijk te beschrijven onder welk een spanning en zorg, verdriet en tranen dit plaats greep. Hoewel de dienst niet direct verstoord werd, gelastten de Duitsers eerst de vrouwen om met de kinderen het gebouw te verlaten. De mannen werden hierop gecontroleerd en moesten de persoonsbewijzen tonen. Velen bleken niet in het bezit en kregen f 1,- boete waarna een huisgenoot het van huis haalde. Velen betaalden maar uit de collectezak der kerk.

Zo vingden de beschermers van het edele ras niemand en vroegen de koster of er zich nog onderduikers in de kerk bevonden. "Neen", was het antwoord van Postma. De matten werden opgerold en de vloeren bekleed en spoedig waren de slachtoffers gevonden. Bij de haren werden ze omhooggetrokken en geknuppeld. Ook de koster werd een blauw oog geslagen wegens zijn 'opzettelijke leugen'. In de ijzige koude van de zondagmorgen werden de 10 toen te voet naar Zoutkamp gedreven. Voedsel en jassen mochten ze niet ontvangen van de ouders. De Duitsers veegden de straat schoon door een paar maal over de dorpers te vuren.

Maandag 15 mei

Hedenavond gewaarschuwd voor een nieuwe schurkenstreek van de vos van Doezum. De gevangen Grupstra (zie 9 mei) wordt nu met allerlei moois gepaaid wanneer hij de onderduikerskaart van zijn omgeving slechts wil uittekenen voor de vos. De Grupstra's zijn vrij karakterloos en of de vos ons hiermee een kool kan stoven zien we met enige zorg tegemoet.

Woensdag 17 mei

Een afdeling van Jan Hagel bestaande uit 7 schurken onder leiding van Johannes Groenbroek te Kollum postte hedenavond op de brug bij de Laatste Stuiver. Er gebeurde evenwel niets, later verdwenen ze langs de Rijksweg en werden toen in Burum gesignaleerd. Als door een wonder wist Fokke Bremer – broer van de zondag meegeleerde Gerrit Bremer – de ontmoeting met dit schorem te voorkomen.

Vrijdag 19 mei

Er werd een decreet uitgevaardigd door Seyss-Inquart behelzende terreurbepalingen tegen de bevolking bij een geallieerde inval.

Zaterdag 20 mei

Tot grote verwondering en vreugde is de student Rinus vrijdag-

avond uit Groningen in vrijheid teruggestuurd. In Kollum was alles thans in orde op de burgerlijke stand en kon de landbouwer J. Bos van Munnekezijl op vrije voeten worden gesteld. Droogjes reageerde hij op de begroetingen in Burum met: "Wat heb ik ze prachtig bedonderd".

Zondag 21 mei

Zaterdag 13 mei werd aan het binnenlandse front slag geleverd te Groningen. Om ongeveer 6 uur reed een auto met 'Duitse officieren' van het gebouw der distributie waar de bonkaarten werden bewaard. De 'officiëren' legden beslag op 133.000 kaarten, die in veiligheid werden gebracht. Deze subliem uitgevoerde raid was zorgvuldig voorbereid en is in elk opzicht geslaagd. Een persoon van boven de vijftig schijnt alles te hebben voorbereid. Zijn huisraad en gezin was tevoren in veiligheid gebracht en hijzelf is thans ondergedoken. Hulde! Hulde!

*Er is slechts één nieuwe orde!
De orde van het verzet!!*

Bloed en tranen in Appelscha. Landwachtsschurk werd doodgeschoten. Uit wraak hebben de landverraders toen het hoofd van de openbare school, de heer Lok, naar buiten gelokt en doodgeschoten. Wanneer zal de maat van onze ellende vol zijn?

Maandag 22 mei

Achter gesloten deuren vergaderden we hedenavond in de bestuurskamer der Chr. school met oud-Kamerlid mr. Algera. Het betreft de geheime voortzetting van de arbeid der AR-partij. Inzonderheid de bestudering en gedachtewisseling der naoorlogse vraagstukken.

Enkele mededelingen van den heer Algera:

- 1e Ontvluchtingspoging van prof. Rutgers per motorboot naar de regering te Londen is helaas mislukt. Buiten de gevaarlijke zone heeft het vaartuig op de Noordzee pech gekregen, is afgedreven naar de Zeeuwse kust en de bemanning is naar kamp Haaren gevoerd. Waarschijnlijk: Feindebegünstigung.
- 2e Dr. Colijn weegt nog 120 pond. In het land is een foto in omloop. Hiervan krijgt men de indruk: mager en grijs.
- 3e De bladen *Trouw* en geïllustreerd *Vrij Nederland* zijn voor onze mensen betrouwbaar.
- 4e De politieke gevangenen, die het vorig jaar zijn gevangengezet, zijn naar Duitsland gevoerd.

Twee Jan Hagel-schurken snapten in de buurt van Buitenpost een onderduiker, die naar de trein werd gebracht. Het was een 18-jarige Kooistra uit Harkema-Opeinde. Eveneens haalden Duitsers te Twijzel een onderduiker uit het melkland.

Drukkers van de illegale verzetskrant *Trouw*.

Woensdag 24 mei

Aanvallen op treinen. Tussen Zwolle en Leeuwarden werden 3 locomotieven kapotgeschoten. Bij de aanvallen der Amerik. jagers werden zondag boven Duitsland 39 locomotieven en boven bezette gebieden 11 kapot geschoten. Totaal 50 stuks.

Enkele Jan Hagel-bandieten waren gisteravond in Buitenpost. Ze vertelden tijdens de reparatie van hun fiets een stuk spek te hebben ingerekend. Ze hadden dit een bakker tussen Munnekezijl en Warfstermolen afgestolen. Natuurlijk om hun dievenbedrijf eer aan te doen.

Donderdag 25 mei

Het treinverkeer in Nederland ook erg bemoeilijkt. Slechts 2 treinen tussen Amsterdam en Amersfoort.

Vrijdag 26 mei

Onze neef P. de Vries jr. de Pinksterdagen thuis. Hij is om 4 uur 's morgens vertrokken en hier om 5 uur gearriveerd. Hij is vermomd. Paul heeft hem vandaag geknipt. Hij houdt zich in huis verscholen.

Zaterdag 27 mei

Operatie van Jan Hagel te Lutjepost. Zaterdagavond kwam Willem Nicolai, woonachtig in de Mieden van Buitenpost, van zijn zuster uit Buitenpost. Hij werd door 3 schavuiten van Jan Hagel tegengehouden en moest zijn persoonsbewijs tonen. Hij bezit die niet en werd meegenomen. Later weigerde hij mee te gaan en wilden de schelmen hem boeien. Hij gooide zijn fiets voor hun voeten en zette het op een lopen, achtervolgd door één bandiet. Bij T. Mulder vernam hij dat hij werd ingehaald en sprong over het hek het land in. Er vielen thans twee schoten uit het jachtgeweer. Het eerste was raak en bekwaam hem als een hamerslag in de nek. Het tweede schot miste doel. Door de landen is hij toen ontkomen en later naar huis gegaan. Volgens de dokter zouden de hagelkorrels er wel uitzwerven. Jan Hagel – Willem Nicolai: 0-1.

WA

Weerbaarheidsafdeling van de NSB, opgericht om Anton Mussert te beschermen tegen aanvallen van politieke tegenstanders. Leden van de WA zijn officieel ongewapend, maar treden vaak op als paramilitaire knokploegen. Vanwege hun zwarte uniformen worden leden van de WA ook wel 'zwarthemden' genoemd.

Wehrmacht

Krijgsmacht van Nazi-Duitsland, 1935-1945, bestaande uit land-, zee- en luchtmacht.

De Wervelwind

Nederlandstalig tijdschrift uitgegeven van 1 april 1942 tot en met december 1944 tijdens de Duitse bezetting van Nederland om tegenwicht te bieden aan Duitse propaganda. Het blad wordt uitgegeven in Londen en wordt boven Nederlands grondgebied met speciale bommen afgeworpen door de Royal Air Force (RAF).

Winterhulp

De Stichting Winterhulp Nederland wordt op 22 oktober 1940 opgericht door Rijkscommissaris Seyss-Inquart, naar het voorbeeld van de nationaalsocialistische *Winterhilfswerk des Deutschen Volkes*. Het doel van deze liefdadigheidsinstelling is 'behoefte Nederlandse staatsburgers zonder aanzien des persoons hulp en ondersteuning te verschaffen'.

Evenals het Duitse voorbeeld verstrekt de Winterhulp hoofdzakelijk voedsel en kleding. Gezinnen met nationaalsocialistische sympathieën worden bevoordeeld, terwijl openlijke tegenstand-

6 juni 1944

D-Day, landingen op de Normandische kusten van de geallieerden, ook wel *Operatie Overlord* genoemd. Het is de grootste amfibische invasie in de geschiedenis, en het begin van de bevrijding van West-Europa.

Uit het Oranjehotel (gevangenis in Scheveningen) worden 1500 gevangenen overgebracht naar het concentratiekamp Vught. Tussen juli en september worden 400 van hen gefusilleerd.

10 juni 1944

Gerrit van der Veen wordt in Overveen terechtgesteld na de mislukte aanslag op 1 mei.

Gerrit van der Veen.

12 juni 1944

In Achtkarspelen worden 100 man opgeroepen om luchtdekkingsputjes te graven.

13 juni 1944

De eerste vliegende bommen (V1) komen neer in Engeland.

Buitgemaakte V1.

23 juni 1944

Mislukte overval op het distributiekantoor in Haarlem, gepleegd in opdracht van Johannes Post.

Zondag 28 mei

Operatie Jan Hagel te Burum. 's Nachts om 2 uur meldde Johannes Groenbroek zich met 3 Jan Hagel-kanten bij den heer G. Douma, onder Burum. Hij moest onmiddellijk zijn radiotoestel nemen en meegaan naar Kollum. De zoon, Jelke Douma, de eigenaar van het toestel, is toen meegegaan. "Poog niet te ontvluchten want ik schiet je zo neer", aldus Groenbroek die een revolver bij zich had. In Kollum werd Douma zijn persoonsbewijs afgenomen met de mededeling: "Je zult er morgen wel meer van horen". Deze eend is toen niet ondergedoken.

Maandag 29 mei

In de afgelopen nacht wist een jongeman, die van zijn 'liefje' kwam, Jan Hagel te ontkomen, ondanks de hagelsalvo's rond zijn hoofd. Het speelde zich af om ongeveer 2 uur in de nacht onder Warfstermolen.

Dinsdag 30 mei

De heer Jelke Douma is hedenmorgen door Johannes Groenbroek en een paar Jan Hagel-varkens opgehaald. Douma was zo stom om thuis te blijven, wat hij vanaf dit ogenblik wel diep betreuren zal. Het koste wat het koste, wij moeten uit de poten van dit geboefte blijven. Overdag houdt Nobach een zwelg- en vloekbeurt op Lutjepost en Buitenpost. Behalve grove godslastering heeft hij geen ander kwaad gesticht.

Woensdag 31 mei

Ook in Nederland worden vele geallieerde aanvallen op treinen en schepen uitgevoerd.

Vrijdag 2 juni

Naar men vandaag vertelde zouden in Leeuwarden 300 man politie-versterking komen.

Zaterdag 3 juni

Vier geallieerde toestellen vallen een goederentrein bij Zwaagwesteinde en een aantal schepen bij Gaarkeuken aan. De schepen werden getroffen. Volgens ooggetuigen was 1 persoon gedood en anderen zwaargewond. Doktoren en zusters verleenden medische hulp. De toestellen vlogen laag over Buitenpost en volgden de spoorbaan.

Maandag 5 juni

Een klaagzang heft de moffenpers aan betreffende de luchtaanvallen op schepen en locomotieven.

- Reeds gedurende geruime tijd, dus ook dit voorjaar, moet de provincie Groningen om 9 uur (officiële tijd) binnen zijn. Eerst was dit tijdstip 8 uur. Bij overtreding volgen zware boetes. Een landbouwer werd gestraft met een geldboete van f 5.000,-.
- Reeds zijn de slachtoffers van de raid op de Gereformeerde Kerk te Burum naar Duitsland gevoerd. Enkele ouders moesten de kinderen naar Amersfoort brengen.

Invasie-Europa

6 juni 1944

Tweede front geopend!

Het beslissende uur heeft geslagen

Onze bevrijding nadert!!

Dinsdag 6 juni 1944

Een reusachtig bombardement in de afgelopen nacht met 1.300 bommenwerpers op de Franse kust. 15.000.000 kg aan bommen afgeworpen. 200 mijnenvegers verwijderden de versperringen. Massa's valschermtroepen in de nacht achter de Duitse linies neergelaten. 's Morgens 6 uur kwam de grote landingsvloot aan de kust en begon zich te ontschepen in Normandië tussen Cherbourg en Le Havre.

Hedenmorgen spraken voor de radio:

- Generaal Eisenhower.
- Koning Haakon van Noorwegen.
- Minister-president Gerbrandy van Nederland.
- Minister-president Pierlot van België.

Hedenavond spreekt de koning van Engeland en generaal De Gaulle.

Churchill* verklaarde vanmorgen in het parlement:

- Operaties verlopen volgens plan.
- 4.000 grote schepen, duizenden kleinere schepen en 1.000 vliegtuigen zijn bij de operaties aanwezig.
- Reeds werden 2 bruggenhoofden gevestigd door Engelsen, Canadezen en Amerikanen. Bijna alle kustbatterijen werden tot zwijgen gebracht.
- Het zijn operaties op zeer grote schaal.

Generaal Montgomery was over de uitslag niet twijfelachtig zo verklaarde hij tegenover dagbladcorrespondenten. Er zal een zware strijd geleverd moeten worden van wekenlang.

Er zijn zoveel vliegtuigen in de lucht, dat botsingen niet uitgesloten zijn, zo verklaarde een oorlogscorrespondent, die niet opstijgen kon. In de omgeving van de Franse haven Caen wordt gevochten 15 km van de kust.

Het geallieerde opperbevel in het Westen heeft de bewoners van de Europese kust, wanneer zij woonachtig zijn binnen 35 km van de kust, deze strook met het oog op de operaties onmiddellijk te verlaten. Mochten ze hiertoe niet in staat zijn, dan zullen de blijvers 1 uur voor het bombardement per strooibiljet gewaarschuwd worden om dan ook onmiddellijk uit de gevaarlijke zone te gaan. Onder dit bevel vallen dan ook vele steden en gebieden van ons land.

Overall grote opluchting toen het geweldige nieuws van de inval in West-Europa zich in den morgen van deze heugelijke dag verspreidde. De gezichten van alle vaderlanders, in zonderheid de strijders voor de vrijheid en het legioen onderduikers, waren waarneembaar opgelucht en opgevrolijkt.

Woensdag 7 juni

Tweede front: Met ongekende hevigheid wordt de grootste operatie der wereldgeschiedenis doorgezet. In één stad aan de Franse kust waait de Amerikaanse vlag reeds. In de afgelopen nacht zijn op het schiereiland van Cotentin weer grote massa's parachutisten neergelaten. Achter de Duitse linies vormen deze egelstellingen.

9.000 Amerikaanse toestellen opereren boven de strijdzone. Volgens de berichten waren de verliezen meegevallen. De eerste gewonden zijn reeds weer in Engeland aangekomen alsook de eerste krijgsgevangenen. De operaties verkeren nog in een beginstadium. Vandaar aan weerszijde weinig positieve berichten.

Italië: Ook hier werden de operaties met succes voortgezet.

De onderduiker, Piet uit Enschede, van H.K. Dijkstra, op de wandeling met zijn meisje onder Westerhorn door Jan Hagel gevat. Een dwaas om op de weg te gaan. Papieren waren niet in orde. Piet meegenomen, meisje laten gaan.

Donderdag 8 juni

Dinsdagmorgen was te Bergum te midden van de invasievreugde Jan Hagel in actie om nog wat onderduikers voor de beslissende eindstrijd op te halen.

Vrijdag 9 juni

Tweede front: Het blijkt dat de invasie aanvankelijk een etmaal uitgesteld is wegens ongunstig weer. Van maandag naar dinsdag. Toch bleken de invasielandingstroepen veel handicap te hebben van hoge zeeën en werden de operaties belemmerd.

Bij Caen maakten de Engelsen en Canadezen contact. Er wordt reeds verwoed gevochten met tanks en infanterie. Duitse reserves worden aangevoerd.

Italië: Verrassend snel rukt het 5e Leger op. Aan de Adriatische kust is een deel van het 8e Leger in beweging gekomen. De Duitsers hebben zelf toegegeven dat hun italiaanse divisies de ondergang tegemoet gaan.

In Leeuwarden zouden een dertigtal oud-militairen opgepakt zijn. Als deze geruchten waar zijn, valt daaruit af te leiden, dat de vijand nog eens een greep naar onze voormalige Weermacht doet. Hierbij zullen de personen, die zich een jaar geleden gemeld hebben, het gevaarlijkst zijn. Autobussen worden door de mof momenteel overal gevorderd.

Zaterdag 10 juni

Wilde invasiegeruchten deden vanmorgen de ronde. De geallieerden zouden bij Vlissingen geland zijn. Eén en ander zal wel ontstaan zijn uit de onafgebroken troepentransporten in de afgelopen nacht langs de straatweg. Van de tweede invasie werd door de B.B.C. evenwel niet gerept.

Schrik bij T. Mulder in de afgelopen nacht. Landwachtsturken wilden gaarne een fiets. Ze kregen geen lucht van de 3 onderduikers, die in huis waren.

Eerbiedige hulde aan de gevallen helden van het ondergrondse front. Een volk met zulke helden kan niet sterven! Nederland zal herrijzen door bloed en tranen henen.

Zondag 11 juni

De Duitsers concentreren in deze dagen de troepen te Bergum, Garijp en Noordbergum en omgeving. De militairen worden hier gewoon ingekwartierd, tot grote ergernis van de burgers. Eén boer had er 40 in de schuur. Het doel van deze concentratie is onbekend: vliegveld Leeuwarden, Bergumermeer? Wie zal het zeggen. Er zullen ook kazematten worden gebouwd volgens de Duitsers. De scholen van Noordbergum zijn beide gevorderd.

Maandag 12 juni

De gemeente Achtkarspelen moet morgenvroeg 100 personen leveren aan de Duitse Wehrmacht te Bergum voor militaire doeleinden. Men fluistert zelfs dat er kans op verplichte dienst voor eenieder bestaat. We zullen morgen dus eens toekijken en afwachten.

Dinsdag 13 juni

In het Oost van Buitenpost zijn vandaag langs de Rijksstraatweg door de gevorderde arbeiders (+/- 50) vele mitrailleursneden gegraven. Het is dus het eerste begin van de verdedigingswerken alhier. Eens zullen deze helden met ere genoemd worden als het herboren Nederland ontroerende hulde brengt, want Nederland is herrijzen-de!!

Met deze grootschalige landing op het strand van Normandië begon in de nacht van 5 op 6 juni 1944 de bevrijding van West-Europa.

Woensdag 14 juni

Het offensief op de locomotieven vandaag met kracht voortgezet. 19 locomotieven werden volgens de treinconducteurs stuk geschooten boven Nederland.

Jan Hagel opereerde hedenochtend in de Kerkstraat. Ongetwijfeld zaten ze de heer Posthuma op de hielen, die de Christelijke school binnenvluchtte en verzocht enige tijd op de wc te mogen doorbrengen in de hoop dat Jan Hagel hem daar niet zou opsporen. Later was het weer veilig en Posthuma bijgevolg uit de wc verdwenen. De werkzaamheden voor de Wehrmacht voortgezet. Ook te Hardegarijp en andere plaatsen langs de straatweg ziet men deze 'bekers'.

Donderdag 15 juni

Jan Hagel opereerde hedenavond met de motorfiets in Buitenpost. Een jongen die vijf liter melk vervoerde werd aangehouden en naar de kazerne gebracht. Hier heeft men hem later weer vrijgelaten zodat Jan Schoelje geen succes had.

Vrijdag 16 juni

Jan en Aukje gisteravond op hun eerste wittebroodsdag bij de Laatste Stuiver door Jan Hagel (Johannes Groenbroek en een kornuit) aangehouden. Ze vervoerden een paar schoenen en drie liter melk. Persoonsbewijzen moesten worden vertoond. Drie liter melk was te veel voor twee mensen volgens Groenbroek. Het liep voor het jonge paar verder goed af omdat Jan Hagel van oordeel was dat men na de trouwdag wel drie liter melk nodig heeft.

Zaterdag 17 juni

Ondergetekende in het bezit van het rapport van de algemene en bijzondere richtlijnen van ons jeugdwerk na de restauratie. Het bondsbestuur is zeer actief en bereidt reeds plannen voor in overeenstemming met de eisen van de nieuwe tijd.

Woensdag 21 juni

Vier leden van de Hollandse W.A.-politie (in de volksmond surrogaatpolitie) jagen in Buitenpost op onderduikers. De heer Sikke Pietersma werd in het West van Buitenpost gegrepen, hoewel hij eerst ontkomen was. Het betreft hier een geval van stommiteit. Deze spitsboeven brachten hem naar de kazerne om nog deze dag naar Leeuwarden te worden gevoerd. De bandieten hadden namen op papier en kwamen informeren naar D. van der Bij in de Kerkstraat en G. Bulthuis. Geen resultaat. Bedoelde personen waren reeds lang in Moffrica. Tegen de middag arriveerden de heren op Lutjepost en zagen plotseling iemand verdwijnen in de woning van Joh. Veenstra alhier. De schavuiten gingen onmiddellijk tot de achtervolging over: een nam plaats op de weg, de ander bij de deuren en zocht af en toe in het gras, de beide andere haalden de woning overhoop. De vluchteling zat gemoedelijk in de huiskamer bij de familie en toonde zijn persoonsbewijs. Dit klopte volgens de surrogaten maar ze moesten den vluchteling hebben, die nergens te vinden was. De domme ezels zijn tenslotte weer vertrokken en gaven het op. In hun grenzeloze stommiteit drong het niet tot hen door dat de vluchteling één en dezelfde persoon was, die aan tafel zat. Door zijn onbegrijpelijke kalmte wist hij zich erdoor te slaan. Achteraf bleek deze onderduiker goed bewapend (of gewapend) te zijn en nooit meegegaan zou zijn.

Sikke Pietersma. [p. 55]

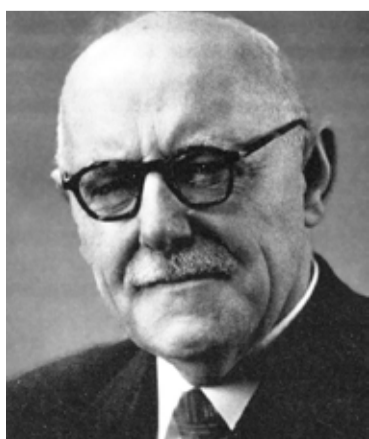
Donderdag 22 juni

Vele avonden fietste hier over Lutjepost in de richting Augustinusga een zootje N.S.B.'ers en Jan Hagel. Sommige in uniform, anderen niet. Tegen 11 uur keren ze dan terug. Waarschijnlijk hebben ze dan één of andere volkse samenrotting voor de bespreking van hun misdadige bedoelingen.

Vrijdag 23 juni

Hedenmorgen verschenen S.S.-politie in Buitenpost om dr. Van der Kam te arresteren. Deze was met zijn vrouw reeds een week ondergedoken omdat hij een 'tip' ontving dat het zaakje niet 'koosjer' was. Ze vonden thuis alleen mej. G. Hagen, die niet wist waar de dokter zich bevond. Eveneens lichtten ze de assistent, dr. Netelenbos, uit bed, die sliep bij dr. Ynzonidus. De schurken hebben toen de assistent en mej. Hagen meegenomen.

Daarop reed de overvalwagen naar de pastorie en wilde dr. C.J. Goslinga spreken. De dominee was evenwel naar de vergadering van de synode te Utrecht en niet aanwezig. Het bleek, dat Gerrit Goslinga in Huizum gevat was door verraad. Hiervoor werd de vader (de zoon was minderjarig) verantwoordelijk

Dominee Goslinga.

gesteld. Ook hier was de vangst nihil. Dr. Goslinga kan nu ook voorzorg nemen en onderduiken. De beide slachtoffers waren hedenavond nog niet weergekeerd.

Zaterdag 24 juni

Volgens berichten uit Grijskerk doet Jan Hagel zijn uiterste best om mej. G. de Boer in handen te krijgen. Huiszoekingen werden bij haar grootvader op de boerderij en bij haar oom en tante te Grijskerk uitgevoerd. Resultaat was nihil voor de ellendelingen.

Zondag 25 juni

Dr. Netelenbos en mej. G. Hagen zijn nog steeds in bewaring. Hedenmorgen verschenen twee Duitsers aan de woning van dr. Van der Kam maar alles was reeds verdwenen. De kinderen zijn ook weggebracht; de baby bij den heer A. Terpstra.

Hedenmorgen werd de heer P. Eringa onder de kerkdienst (leesdienst bij ontstentenis van Goslinga) uit de kerk geroepen, die bij terugkomst meedeelde, dat er enige tekenen waren, die erop wezen, dat het voor sommigen gewenst was het kerkgebouw te verlaten. Hierop verlieten velen (jongen en ouden) de kerk.

Maandag 26 juni

1e In het juninummer van *Trouw* lezen we hedenavond tot onze blijdschap dat ds. Van Ginhoven met 17 andere gevangenen door vrijheidsstrijders te Rotterdam uit een gevangenis is bevrijd. Deze groep zou met de meeste kans door de terreur-Rauter zijn neergeknald. Hulde aan deze frontstrijders!

2e Mej. G. Hagen is gisteravond met de laatste trein uit Leeuwarden teruggekeerd. Ze is dus thans weer op vrije voeten.

3e Het verloop van deze geschiedenis te Buitenpost is veroorzaakt door Gerrit Goslinga, die de naam van dr. Van der Kam heeft genoemd als de verstrekker van het nieuwe persoonsbewijs dat hij had. Door deze stommiteit is de gehele zaak losgekomen. Van der Kam, die een week lang reeds dook voor een andere zaak, zou net weer naar huis terug en is de dans dus precies ontsprongen. Hij is thans reeds in volkomen veiligheid evenals zijn gehele gezin.

Dinsdag 27 juni

Dr. Netelenbos vandaag te Leeuwarden op vrije voeten gesteld. Ze hebben met de beide arrestanten niets kunnen bereiken.

Woensdag 28 juni

De blijde tijding, die volkomen op waarheid blijkt te berusten, deed gisteren hier de ronde, dat de vuile landverrader Wolters te Heerenveen in of bij een garage is doodgeschoten. Voorheen was hij agent te Kollum en had een voornaam en schurkachtig aandeel in de arrestatie van Oosterhof, zaterdag voor Pasen 1942.

Evenals Buursma te Musselkanaal is ook hij thans gevonnist. Het rechtvaardige vonnis voor het grootste misdrijf waartoe iemand komen kan: verraad aan eigen land en volk, met opoffering van vele onschuldige vaderlandse helden.

Vrijdag 30 juni

Zwarte handel:

1 luier	f	20,-
1 laken	f	90,-
1 schrijfbureau	f	500,-
1 kostuum	f	1.000,-

Zondag 2 juli

Naar de courant meldt zal een drastische beperking van het reizen worden ingevoerd. Zullen deze plannen ten uitvoer worden gelegd dan komt het publiek vervoer per trein praktisch stil te liggen. Het motief dat de pers noemt zal wel niet het juiste zijn. Het grote aantal kapotgeschoten locomotieven, een operatie die nog dagelijks doorgaat, zal wel de juiste reden zijn.

Gerrit Goslinga is in Amersfoort aangekomen in het strafkamp.

Dinsdag 4 juli

De woning van dr. Van der Kam door de Duitsers gesloten. Alles verzekerd. De dienstbode en mej. G. Hagen zijn doende om met de permissie der bandieten in Leeuwarden hun kleding uit de woning te krijgen.

Woensdag 5 juli

In de verschillende grote plaatsen van ons land onder andere Groningen staan grote publieke instellingen zoals postkantoren en stations onder voortdurende bewaking van Duitse kogel en bajonet. In de meeste grote plaatsen zijn loopgraven en prikkeldraadversperringen in de nabijheid hiervan aangebracht.

Bonne de Boer is in Osnabrück op een boerderij tewerkgesteld bij een vrouw en dochter. De man strijdt voor Groot Moffrica!! De andere gevangenen uit de kerk zijn ook reeds tewerkgesteld en wel in een wapenfabriek te Hannover. Een troost voor hen is nog dat ze nog bij elkaar zijn in de vijandige omgeving.

Donderdag 6 juli

In de afgelopen nacht alarm op Lutjepost. Twee Duitsers en politie doen huiszoeking bij H. Helder, wegwerker op Lutjepost. Helder, die opende, werd door de schavuiten onmiddellijk in bed gezonden terwijl vrouw en kinderen (dochters) mee door huis moesten. Eén dochter moest zich identificeren. Ze vroegen of er zich ook vuurwapenen in huis bevonden.

ders van de 'Nieuwe Orde' en Joden niet op bijstand hoeven te rekenen. Doordat NSB'ers massaal bij de collectes zijn betrokken, is de organisatie niet geliefd bij de bevolking.

Yankees

Oorspronkelijk scheldwoord voor Nederlandse kolonisten in Amerika. Later wordt het een ander woord voor Amerikanen.

Zwarthandel

Illegale handel in goederen, vooral van voedsel en genotmiddelen.

Zwarthemden

Bijnaam voor WA'ers vanwege hun zwarte uniformen.

14 juli 1944

Opnieuw mislukte overval op het Huis van Bewaring aan de Weteringschans te Amsterdam onder leiding van verzetsstrijder Johannes Post.

16 juli 1944

Johannes Post, een van de bekendste Nederlandse verzetslieden, wordt door de Duitsers gefusilleerd.

Johannes Post.

20 juli 1944

Mislukte aanslag op Adolf Hitler door graaf Von Stauffenberg en mislukking van een staatsgreep door opstandige Duitse officieren.

21 juli 1944

Begin van de razzia's in Amsterdam voor de *Arbeitseinsatz*.

27 juli 1944

Geslaagde overval op distributiekantoor Franeker.

4 augustus 1944

Anne Frank en haar familie worden gevangengenomen door de nazi's.

17 augustus 1944

Bombardement op Bremen. Meer dan 1000 personen komen om.

Zaterdag 8 juli

Bijna iedere week wordt hier op Lutjepost een vet schaap of lam clandestien geslacht door Van der Bij. Soms wel meer dan één. Om de beurt dragen de burens het risico van het slachten en ontvangen daarvoor een fijn brokje vlees. Vrijdagavond werd een schaap geslacht met bijna 40 pond vet. Dit wordt verkocht voor f 16,- per pond of f 640,-. Uit het vet alleen haalt men de kostprijs bijna. Per auto van Anno Wiersma is zondagmiddag het vet in een bak gehaald om dan verder naar Groningen of Leeuwarden te worden gevoerd. Enige tijd geleden werd bij controle niet de bak met vet ontdekt maar wel een bak met boter, die in beslag werd genomen. Eigenaar onbekend natuurlijk. Zo tiert de smokkelhandel nog welig en wordt het clandestiene slachten weer meer beoefend omdat de schrik Vught – Ommen er weer wat uit is. Anderhalf jaar geleden werden de betrapten naar Vught gezonden, maar thans niets meer geregeld.

Maandag 10 juli

1. Hulde aan de vrijheidsstrijders in Friesland. Vrijdag geslaagde aanval op het stadhuis van Workum. Veel distributiebescheiden meegenomen.
2. Hedenmorgen vallen vier gemaskerde vrijheidsstrijders het gemeentehuis te Grootegast aan. 10.000 bonkaarten worden buit gemaakt. Volgens de voorlopige berichten werd een politiemann neergeschoten en gewond omdat hij niet onmiddellijk gehoorzaamde. Drie landwachtsturken, die tussenbeide zouden komen, werden op de vlucht gejaagd, de tuintjes door. Nadere bijzonderheden volgen.
3. Frederik had vorige week een ontmoeting met de vaderlander die Wolters te Heerenveen heeft neergeschoten. Hij toonde hem de revolver waarmee hij deze schurk had neergelegd. Volgens zijn mededeling voerde Wolters nog veel kwade dingen in zijn schild. In de buitgemaakte aktetas bevonden zich nog tal van papieren waarmee zijn boosaardig werk voldoende voor het voetlicht kwam. Wolters kiende alle processen persoonlijk uit en gaf daarna de procedures in handen van de Duitsers.

Dinsdag 11 juli

In de afgelopen nacht melden zich 4 personen in uniform aan de zuivelfabriek Welgelegen te Gerkesklooster. Ze vroegen 100 kg boter tegen betaling voor de 'goede zaak'. De directeur heeft de hoeveelheid afgestaan waarna de heren 'strijders' weer verdwenen zijn.

Woensdag 12 juli

Correctie op de overval te Grootegast. Aanval als zodanig mislukt!! Maandagmorgen 9 uur verlangden een tweetal paartjes te Grootegast in ondertrouw te gaan. Ze werden in het gemeentehuis toegelaten en trokken toen de wapens. Een kluisdeur stond open en opperwachtmeester De Groot trachtte hierin te vluchten en de deur dicht te trekken. Hij werd toen onmiddellijk neergeschoten en stierf spoedig. "t Is mislukt", zeiden toen de aanvallers en vertrokken. De toeloop van mensen na de schoten maakte het uitvoeren van de aanval toen niet meer mogelijk. Ze vertrokken per fiets en ontmoetten bij Boerakker vier landwachtsturken, die de onbekende vrijheidsstrijders staande hielden. Een persoonsbewijs schijnt toen niet geklopt te hebben maar voor Jan Hagel de tijd had maatregelen te nemen waren reeds drie neergeschoten terwijl de vierde wist te ontkomen. Behalve de doodgeschoten agent zullen ook de Jan Hagel bandieten wellicht niet allen het leven behouden. Zo ongeveer is de toedracht van zaken. De vrijheidsstrijders zijn daarop ergens verdwenen en niet weer bespeurd.

*Nederland zal herrijzen
Deez ellenden
gaan volenden
en verpletterd wordt het juk.
o.z.o.'*

Donderdag 13 juli

N.S.B.-terreur als gevolg van de gebeurtenissen te Grootegast en

kele dagen geleden. In de afgelopen nacht werd in zijn bed doodgeschoten de veehouder Top. Vermoord werden eveneens de assistent-directeur van de zuivelfabriek te Marum, de directeur van het transportbedrijf en de onderdirecteur van het hulppostkantoor te Groningen. Beide laatste waarschijnlijk ook voor de aanval te Grootegast en de neergeknalde Jan Hagel schurken.

Vrijdag 14 juli

1. Bij Hoogkerk is vannacht een reusachtige stroberg van de Duitse Wehrmacht door vrijheidsstrijders in brand gestoken. En dat ondanks de bewaking door burgers. Een reusachtige vuurmassa was de gehele dag op grote afstand te zien terwijl het passeren met de trein langs deze vuurzee een fantastisch en verheugend schouwspel opleverde.
2. In Sneek is een N.S.B.'er neergeknald en het lijk meegenomen. Verschillende arrestaties schijnen te hebben plaats gehad. Een aantal burgers uit Sneek en Leeuwarden zouden zijn doodgeschoten door een terreurbende.

Zaterdag 15 juli

- a. In de trein Leeuwarden - Groningen, 17.50 uur, waarin ondergetekende meereist is hij getuige van een treffend staaltje van de vuile N.S.B.-praktijken. Een bejaard heer van ongeveer 70 jaar zegt tegen een Hitler-aanbidder, dat wat de Führer zegt niet alles evangelie is. De nazi-ploert springt op om zijn revolver te trekken onder de uitroep: "Wij nationaal-socialisten tolereren niets meer, belediging van den Führer. Rotvent, het scheelt weinig of ik schiet je neer. Je gaat in Groningen met me mee naar het Scholtenhuis. Ik legitimeer me als verbonden bij de Duitse Wehrmacht". Dit kadaver van nazi-pestes vergif schreeuwde de hele reis over de komende zegeningen in het nieuwe Europa en de rotte maatschappij zonder Hitler en Mussert. Ook enkele ploertige staaltjes wist hij te vertellen over zijn opsporingskunst.
- b. In Sneek zijn na de terechtstelling van de NSB'er 4 burgers gedood en 1 zwaargewond door een terreurgroep.

Zondag 16 juli

Bonne de Boer te Burum heeft kans gezien reeds 4 weken geleden uit Duitsland te vluchten. Hij was zoals eerder gemeld in Osnabrück tewerkgesteld op een boerderij. Met nog twee anderen is hij op een gestolen fiets weg gepeddeld, bij Emmen de grens overgestoken en na twee dagen zonder eten (zondag tot en met dinsdag) in Burum gearriveerd. Hij vertoonde zich gisteravond voor het eerst in Burum op straat.

Maandag 17 juli

Hedennacht is bij 'Lykele Stoom', die een Jan Hagel schurk herbergt (neef), ingebroken. Het jachtgeweer is meegenomen en de ramen ingegooid. Het betreft hier waarschijnlijk een onderhandse aanval. De landwacht-rebel was niet thuis omdat hij 's nachts het arbeidsbureau in Buitenpost moest bewaken.

Woensdag 19 juli

Tjoelker geeft na afloop van de onderwijzersvergadering berichten van partij en volk door.

Vrijdag 21 juli

Onze neef P. de Vries, volgens Duitse administratie in Dresden, is thans van zijn duikplaats in Surhuizum teruggekeerd en slaapt 's nachts in de open lucht en is overdag thuis.

Dinsdag 25 juli

Nieuwe gruweldaden van de vos uit Doezum. In de afgelopen nacht zou de oudste zoon Johan Nobach door 3 vrijheidsstrijders in Duitse uniformen ontvoerd zijn in zijn eigen auto. De 'Duitsers' vroegen de auto met chauffeur omdat de hunne pech had. Johan keerde evenwel niet terug. Te Marum heeft de vos gisteren geweigerd om 2 politieagenten zijn persoonsbewijs te tonen. Hij had met hen niets te maken volgens zijn zeggen omdat hij Pier Nobach was. Hij greep hierop pardoos zijn revolver en schoot de beide politiemannen neer. Wellicht uit woede over de gebeurtenissen van de afgelopen nacht. Zo zijn de geruchten, die ons hedenavond bereikten. Precieze berichten worden nog afgewacht.

Woensdag 26 juli

De vos van Doezum is volgens de berichten op het Scholtenhuis te Groningen gevangengezet. Ter nadere toelichting het volgende: De aanslag op de beide agenten uit Marum is juist. Beide leven nog en liggen zwaargewond in het ziekenhuis te Groningen. De 'ontvoering van Johan' is fantasie uit de volksmond. Wel schijnt de S.S.-soldaat niet weer naar het front te willen en werd deswege opgehaald. Na afloop ging Nobach op stap en trof toen in de buurt van Boerakker de politiemannen op wie hij onmiddellijk vuurde.

Donderdag 27 juli

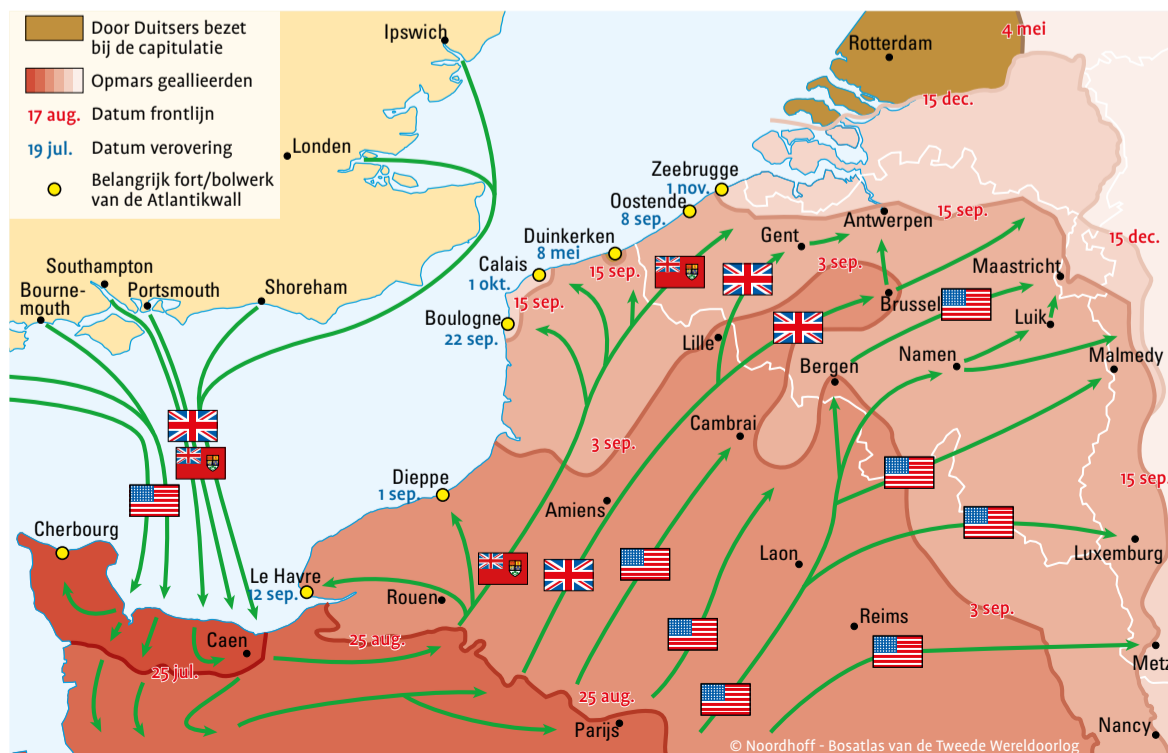
Hedenavond met de gebroeders Van der Molen naar het Ruigezand in de buurt van Grijskerk naar landbouwer Kloosterman om koolzaad. Het dorsen is thans in volle gang. De vangst was goed. Ondergetekende zal ongeveer 28 kg ontvangen of 9 fles olie.

Vrijdag 28 juli

Men meldt een overval op het stadhuis van Harlingen.

Zaterdag 29 juli

- a. Hedenmorgen grote activiteit in de lucht. Duizenden toestellen door het wolkende deels onzichtbaar vlogen over. In de lucht waren enkele gevechten. Kogels vielen bij spelende kinderen in Buitenpost neer en veroorzaakten bij ouders zowel als kinderen

Geallieerde opmars 1944-1945.

(bron: De Bosatlas van de Tweede Wereldoorlog. Uitg. Noordhoff, 2020)

een panische schrik. Ongelukken kwamen gelukkig niet voor.

- b. Er is een aanval op de distributiebescheiden te Franeker uitgevoerd en geslaagd. Dus niet te Harlingen zoals vrijdag werd gemeld. Een politieagent die gediensig de armen omhoogstak is daarop met de vrijheidsstrijders verdwenen.
- c. In Bergum is deze week een onderduiker, die achtervolgd werd door een surrogaat-politie, op last van deze door een aanwezige Duitse militair neergeschoten.

Zondag 30 juli

Naar de grofste willekeur schijnen de moffen en hun ploerten-handlangers personen van verschillende leeftijden van de straat op te pikken en naar Duitsland toe te zenden voor de totale arbeidsinzet. Zo in Groningen en andere plaatsen.

Maandag 31 juli

Omdat ondergetekende met vakantie naar Burum gaat blijft 'de kachel' voorlopig op zijn schuilplaats 'in de petten' en verdwijnt. Al wat illegaal is, is op de thans nieuwe schuilplaats buitenshuis namelijk onder de dakpannen van het hok.

Dinsdag 1 augustus

In de afgelopen nacht opereerden de Duitsers uit Zoutkamp te Burum om Bonne de Boer te achterhalen, die enkele weken geleden het genoegen smaakte uit Moffrica te ontsnappen. Onvoorzichtig genoeg loopt hij overdag langs 's heren wegen en schijnt door deze overmoed of eigenwijsheid het slachtoffer van verraad te zijn geworden. De moffen wisten precies te zeggen waar en hoe laat hij de vorige dag gezien was. Tijdens de huiszoeking bij bakker Knot ontdekten ze Jan Knot, die reeds 1,5 jaar onder water is en thans aan difterie lijdt. Hierdoor werd hij evenwel niet meegenomen en bleven de ploerten op eerbiedige afstand. Het valt erg te betreuren, dat deze voorbeeldige onderduiker het slachtoffer werd door een anders onvoorzichtigheid.

Woensdag 2 augustus

Naar de meest brute willekeur worden thans lui van de straat opgepakt, vooral vaklui, om door den verbitterde vijand als een laatste uiting van zijn terreur naar het Nazi-rijk te worden gesleept. Men schijnt personen van 10 tot 65 jaar te roven.

Vrijdag 4 augustus

SS zocht tevergeefs een onderduiker bij U.T. v.d. Wal. Door verraad was de zoon van Van der Wal voor een onderduiker aangezien.

Zaterdag 5 augustus

Dramatische aanvallen op treinen, inzonderheid de trein Zwolle-Groningen bij Hoogeveen. Twee Amerikaanse jagers, deel van een quadrille die naar Duitsland vloog, schoot en passant de locomotief kapot. Of door de luchtafweer of door misverstand zijn daarna de laatste wagens opnieuw beschoten waar de passagiers reeds weer inzaten. Ongeveer 50 personen werden gedood en velen gewond. Ternauwernood ontkwamen de dochter van evangelist Van der Net, die een kogel door de hoed kreeg en de mouw van de mantel afgeschoten werd. Voorwaar een droeve dag voor Nederland.

Beschoten trein bij Hoogeveen.

Maandag 7 augustus

Operaties der Grüne Polizei te Kollumerpomp en te Zwaagwesteinde. Alles door vuig verraad. In Kollumerpomp werden 3 onderduikers gegrepen en te Zwaagwesteinde werden onderduikers, benevens radio's gevonden. De eigenaar Leegsma werd, toen hij zich in de eikenkist had verstopt, hiermee naar beneden gesmaakt. Zijn buren werd gelast de zolder te ontruimen.

Dinsdag 8 augustus

Grote razzia in de Noordoostpolder. De Duitsers zouden 500 hebben opgepakt van de geschatte 3.000.

Woensdag 9 augustus

Hielke Brouwer uit Twijzel was de contactpersoon in de gemeente Achtkarspelen om Joden te laten onderduiken.

Onder leiding van Van der Grift, de landverrader van Surhuisterveen, overvallen de Duitsers de beide onderduikers Hoekstra te Augustinusga. Ze waren pas thuis, zodat verraad voor de hand ligt. Op de vraag waar ze de bonnen vandaan kregen antwoordde de ene per ongeluk: van Brouwer te Twijzel.

Dr. de Jager, die wegens een toeval van vrouw Hoekstra werd gehaald, hoorde dit en waarschuwde om Brouwer thans direct te waarschuwen. Dit geschiedde niet terstond. Eerst 8 uur 's morgens terwijl te 7 uur Brouwer en zijn dochter waren gehaald en naar Drachten gevoerd.

Wegens clandestien slachten ging het gespuis naar den heer A. Haijema te Augustinusga,

die betrap werd op vlees en clandestiene blaadjes als *Trouw* en *Je Maintiendrai* in de krantenhanger. Hij werd hierop afgeranseld en meegenomen. Het voorval Hoekstra had evenwel grote gevolgen. Toen Brouwer werd opgehaald liep Fré nu ook weer gevaar en dook met Grietje nu onder bij ons op Lutjepost. Ook anderen waren van plan om maar onder water te gaan. We wachten verder af.

Donderdag 10 augustus

- a. SiPo hedenmorgen te Stroobos om een clandestien varken op te sporen. Naar men zegt schoten drie onderduikers door de vaart toen de S.S. even later bij de steenfabriek opereerde.
- b. Fré en Grietje nog op Lutjepost. Fré gaat hedenavond per auto naar Drachten om daar contact met Brouwer te krijgen. Dit contact is intussen tot stand gekomen. Brouwer heeft nog niets losgelaten en geeft voor van niets te weten. Hij zit voor het ogenblik gevangen in de kazerne van de marechaussee. Er wordt zelfs van gerept dat een K.P.* hem zal trachten te bevrijden.

Vrijdag 11 augustus

De onderduiker die in Augustinusga gegrepen is, is deze week te Drachten ontkomen. Door een sprong van 7 meter te wagen vanaf de kazerne is hij heelhuids op de grond gekomen en ontsnapt. Hulde! Temeer daar men hem thans niet opnieuw kan uitvissen. Een K.P. van vier vrijheidsstrijders doet een overval op de kazerne te Drachten met het doel Brouwer te ontzetten. Tegen de verwachting in stuitte ze hier op een ploeg van 12 landwachters en nog anderen. Er ontstond een grote vechtpartij waarbij niet geschoten werd. In de worsteling wisten de strijders te ontkomen met gewonden aan boord. Brouwer is daarna terstond naar Leeuwarden vervoerd. Door bemiddeling van J. Zijlstra, oom van Jan en Aukje, zal nu Fré het contact met Brouwer onderhouden.

Dinsdag 15 augustus

In Birdaard deden een Grüne en een Nederlander in burger (N.S.B.-er) een inval bij slager Leistra en bonden daar iedere verdere bezoeker vast. De eigenaar, die mede in het complot zat van een geheime organisatie haalde 2 vrijheidsstrijders die zich ook in het dorp bevonden op. Eén daarvan schoot ogenblikkelijk de beide ploerten dood. Al de gebonden werden nu bevrijd en later werd de woning in brand gestoken, omdat het niet gewenst was blijkbaar dat de vijand bij huiszoeking iets in dat huis zou vinden. Zoals te begrijpen valt was Birdaard een en al consternatie.

Woensdag 16 augustus

Uit verschillende plaatsen worden nog aanvallen op locomotieven gemeld. Ooggetuigen uit de omgeving (dochters van Veenland, onder andere Burum) vertelden het relaas van een beschieting bij Zutphen. Ook tussen Groningen en Winschoten aanvallen gemeld.

Donderdag 17 augustus

Na de slag aan het binnenlandse front geleverd te Birdaard is dit dorp praktisch leeggelopen. Al wat iets betekent of meent in aanmerking te komen voor represaille*-gruwelen van den vijand is gevlucht. In de gemeente Dantumadeel moet men voor straf om 8 uur binnen zijn.

Vrijdag 18 augustus

Heden werd de woning van Van der Kam in 2 grote vrachten met een verhuiswagen uit Leeuwarden en onder toezicht en bescherming van de Duitse politie geheel leeggeroofd. Trouwpak, ja, letterlijk alles tot het kinderspeelgoed toe, werd ingeladen. Gelaten maar met verbeten woede heeft Buitenpost ook dit geslikt. Plundering, roof en moord, de zegeningen van het Duizendjarige Paradijs der nazi-satans.

Zaterdag 19 augustus

In een vergadering vanuit Londen maakt de koningin bekend dat er thans troepen van de Nederlandse Koninklijke Brigade Prinses Irene strijden aan het front in Normandië. "Op weg naar en voor de bevrijding van het Vaderland".

Op de vuile ellendeling Schleifer, één der 5 schurken die Leeuwarden en Friesland terroriseren, is deze week een aanslag gepleegd, die mislukt is. De verrader werd in een arm en been slechts gewond en zal zijn leven waarschijnlijk een paar maand rekken. In Leeuwarden moet men thans om 8 uur binnen zijn.

Landwacht opereert

Toen ondergetekende hedenavond tegen 12 uur naar buiten ging om zijn papieren en dagboek buitenhuis op de schuilplaats te brengen vernam hij fietsers op de weg, die stilhielden voor zijn huis. Dit kan niet anders dan Jan Hagel zijn. Vlug wierp hij papieren bij de hooiberg en sloop naar de achterdeur. Weldra slopen de gluisperds fluissterend nader en toen ze mijn (ondergetekende) beweging hoorden knipten ze zaklantaarn op en plaatsen mij in verblindend licht. Op mijn vraag: "Wat is hier te doen?" klonk het: "Landwacht, er was hier nog licht op en daar kwamen we op af". Na een praatje over de warme zomerdag en zonder verder iets te vragen vertrokken ze weer. Van tevoren hadden ze Joh. Veenstra uit bed gehaald vanwege lichtuitstraling en 's nachts 2 uur schoof een persoon over de weg, die met twee jonge onderduikers die buiten wensten te slapen, eventjes de straat opgingen. Ze werden niet achtervolgd. Wat het doel van dit sluipen is, kan slechts gegist worden. Vermoedelijk zijn ze iets op het spoor en zwerven daartoe in de nacht over het erf der slapende landgenoten om hun satanische werk in dienst van den aartsvijand te verrichten. Hun duistere praktijken passen ook het beste bij de duistere der nacht. Evenwel is ondergetekende daar hij het gebroed hoorde naderen de dans nog juist ontsprongen.

PERSONEN

Duits en Duitsgezind

Friedrich Christiansen

Bevelhebber van de Wehrmacht in Nederland. Hij geeft onder andere de opdracht tot de razzia van Putten op 2 oktober 1944. Hiervoor wordt hij na de oorlog veroordeeld tot twaalf jaar cel. In 1951 krijgt hij gratie vanwege slechte gezondheid. Hij overlijdt in 1972.

Joseph Goebbels

Nazi-minister van Propaganda die tijdens de Tweede Wereldoorlog het moraal van de Duitse bevolking hoog moet houden. Hij wordt het gezicht van het Derde Rijk en wordt door Hitler als zijn opvolger aangewezen. Op 1 mei 1945 pleegt hij met zijn gezin zelfmoord.

Adolf Hitler

In Oostenrijk geboren Duits politicus en leider van de Nationaalsocialistische Duitse Arbeiderspartij (NSDAP). Hij komt in 1933 na de verkiezingen aan de macht in Duitsland en wordt Rijkskanselier. Hitler belooft de Duitsers een prachtige toekomst met welvaart in een machtig land. Hij schaft de democratie af en noemt zichzelf de *Führer* (de leider). In 1934 wordt Hitler 'Führer und Reichskanzler' (Rijkskanselier). Op 30 april 1945, vlak voor het einde van de Tweede Wereldoorlog, pleegt Hitler, samen met zijn vrouw Eva Braun, zelfmoord.

27 augustus 1944

Bevrijding van Parijs.

3 september 1944

Begin van de spoorwegsabotage op grote schaal.

Prins Bernhard wordt benoemd tot bevelhebber van de Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten.

Na bijna een maand te zijn vastgehouden in Westerbork wordt de Familie Frank naar Auschwitz gedeporteerd. Het is de laatste trein van Westerbork naar Auschwitz.

4 september 1944

De bezetter kondigt in Nederland de uitzonderingstoestand af om de orde en rust in Nederland te handhaven. Iedereen moet zijn werk op de gewone wijze verrichten. Vluchten, ook uit door strijd bedreigde gebieden, is verboden. Elke vorm van verzet tegen de bezettende macht zal met geweld worden bestraft.

Brussel en Antwerpen bevrijd.

5 september 1944

Dolle Dinsdag. Na geruchten over de snelle geallieerde opmars in het zuiden vluchten duizenden NSB'ers naar het noorden.

Uit kamp Vught worden ongeveer 3500 Nederlandse gevangenen overgebracht naar de concentratiekampen Sachsenhausen en Ravensbrück.

Opheffing van de Nederlandse Arbeidsdienst.

7 september 1944

Het verzet laat een trein tussen Buitenpost en Visvliet ontsporen.

8 september 1944

De eerste V2's vallen op Londen.

Maandag 21 augustus

In de avond komt Fré met enkele honderden illegale en vervalste inlegvellen van de distributiestamkaarten. Na ze van het vereiste zegeltje (nummertje) ontdaan te hebben worden ze in een blikken doos geborgen waarna vader ze verstopt tussen de aardbeiplanten in de grond.

Dinsdag 22 augustus

Zondagavond is te Zwaagwesteinde een jongeman door de Nederlandse politie neergeschoten toen hij na herhaaldelijk waarschuwen weigerde na 8 uur binnen te gaan. Na enkele salvo's in de lucht werd het slachtoffer aangeschoten. Hij is wel niet dood, hoewel zwaargewond. De houding van deze politiemannen is ten diepste af te keuren wanneer een rechteloze verordening van de aartsbeul Rauter blindelings wordt uitgevoerd.

Woensdag 23 augustus

In Drachten en omgeving, Rottevalle, Boelenslaan enz., worden elke nacht grote kloppachten gehouden en serieuze huiszoekingen gedaan, waarbij steeds weer onderduikers het slachtoffer worden.

Donderdag 24 augustus

Luchtactiviteit op de grootste schaal in onze onmiddellijke omgeving. Op een boottochtje op De Leijen bij Rottevalle vlogen grote formaties over, zodat we spoedig meer dan 500 hadden geteld. De escorterende jagers doken hier en daar omlaag om de omgeving te verkennen en oorlogsdoelen op te sporen. De min of meer ernstige gevolgen hiervan waren:

- 1e Na eerst laag over De Leijen te hebben gecirkeld vlogen de toestellen op Drachten af en beschoten de locomotieven van de Drachtstertram. Vijf locomotieven werden kapotgeschoten en meerdere wagons. Hoewel de mensen zich in veiligheid konden begeven werd een U.L.O.-leerling(e) van Houtigehage hierbij dodelijk getroffen, doordat beide benen werden verbrijzeld.
- 2e Bij Visvliet werd een melktankwagen kapotgeschoten. Beide inzittenden ernstig gewond.
- 3e In Zoutkamp werden de sluisen beschoten. Enkele vissersschepen zonken en een boerderij vloog in brand, die geheel afbrandde. Door het schitterende zomerweer en de heldere blauwe lucht was het waarnemen der glinsterende vogels hoog in de lucht een majestueus schouwspel.
- 4e Hier en daar (Siegerswoude, Kommerzijl o.a.) werden dorsmachines beschoten!

Vrijdag 25 augustus

Prins Bernhard bracht deze week een bezoek aan de Nederlandse troepen in Normandië. Zijne Hoogheid toonde zich voldaan over de strijdgeest der Nederlandse strijdkrachten.

De persoon, die zondagavond na de spertijd* te Zwaagwesteinde door de Ned. politie werd neergeschoten, is thans te Leeuwarden overleden. De overlijdensadvertentie staat hedenavond in de Kollumer. Deze moord zal eveneens beoordeeld worden naar Nederlandse Wet.

Zaterdag 26 augustus

- a. Achter het wolkendek trokken overdag weer sterke formaties Amerikaanse toestellen naar Moffrica.
- b. In het bezit van het augustusnummer van *Ons Vrij Nederland* en *Vrij Nederland*.

Dinsdag 29 augustus

Door het gedurig onschadelijk maken van locomotieven kan de grote dief niet al ons fruit mee over de grens slepen.

Reeds twee weken aaneen komt een wagon met fruit (peren en pruimen) te Buitenpost aan, die dan naar verhouding verdeeld wordt over de verschillende fruithandelaren van Achtkarspelen enz. Een fijn buitenkansje voor de beroofde Nederlanders. Aan dit fruit zit bovendien een smaakvol proefje: Voor de mof bestemd, in onze maag, dat is zoals het hoort.

Donderdag 31 augustus

Minister Van Heuven Goedhart spreekt op een samenkomst in Londen ter gelegenheid van Wilhelminadag, uitgezonden door Radio Oranje.

- a. Ondergetekende brengt wat koolzaad naar Burum. Het blijkt dat deze de persinstallatie tijdelijk heeft afgebroken wegens de komst van een detachement Jan Hagel-schoeljes te Kollum. Deze zullen niet lang blijven (volgens sommigen 3 tot 5 dagen).
- b. 's Avonds op de thuisrit van Burum had ondergetekende een nieuw incident met dit kanalje, omdat hij zonder licht reed, te ongeveer 5 voor 10 uur. Na enige opmerkingen lieten de jagers hem verder. Sommigen waren als schobbejakken gekleed, allen droegen de gevaarlijke spuit over de schouder.

Zaterdag 2 september

- a. Vrijheidsstrijders hebben te Harkema-Opeinde een loods met dorsmachines opgebrand. Helaas sliep hier een jonge onderduiker Lammert de Haan, waarvan niemand iets af wist. Jammerlijk is hij in de vuurzee omgekomen.
- b. In Veenklooster werden drie onderduikers door Jan Hagel gesnapt. Vandaag werden ze hier op de trein gezet. Eén wist tijdelijk te ontkomen maar na een wilde wedloop door de tuintjes van Bouwwijk werd hij opnieuw door het gespuis gegrepen.
- c. Van het onderwijzersfront weinig nieuws. Alleen worden jonge onderwijzers met vaste betrekking hier en daar opgepakt en naar Duitsland vervoerd. Het blijkt dat in de provincie Groningen gesaboteerd wordt, zoals onschadelijk maken van dorsmachines.

Zondag 3 september

Generaal Eisenhouwer, opperbevelhebber der invasie-strijdkrachten, richt een uitvoerige oproep tot het Nederlandse volk om zich rustig en gedisciplineerd doch ook gereed te houden. "Machtige legers trekken thans België binnen!! Uw bevrijding is thans zeer nabij".

Radio Oranje deelt om 8.15 uur mee: Koningin Wilhelmina heeft in gemeenschappelijk overleg met het geallieerde opperbevel prins Bernhard tot bevelhebber der Binnenlandse Strijdkrachten benoemd in Nederland. Prins Bernhard's toespraak:

- a. Diepe eerbied en hulde aan de ondergrondse strijd.
- b. Thans nadert de grote gebeurtenis.
- c. Ik vertrouw dat u zich absoluut houdt aan mijn bevelen.
- d. Ik beveel u een oranje band in gereedheid te houden. Voorts opletten en afwachten. Er volgt meer.

Verder werd het overheidspersoneel dringend en nog eens dringend op het hart gebonden thans die maatregelen te treffen om den vijand te verhinderen ons volk verdere schade toe te brengen. Hoe groot het risico van u ook moge zijn, het is een bevel van uw regering. Desnoods onderduiken. Aan het gehele Nederlandse volk werd opgedragen onderdak te bieden aan bovengenoemden en aan allen die in de bevrijding een taak hebben. En de klanken van het oude Wilhelmus, die na de rede van den prins door den ether klonken, waren voor het eerst sedert het wegstervend Wilhelmus van 14 mei 1940. Vrijheidsklanken. Ontroerende tonen van een omhooggerichte volksziel.

Maandag 4 september

Radio Oranje:

- a. 2e bevel van Prins Bernhard: alle leden van het Ned. Leger, Marine en Luchtmacht in Nederland, die een uniform bezitten, moeten deze nog niet aantrekken.
- b. Rede prof. Gerbrandy, min. president, tot het Ned. volk: "Welkom aan de bevrijdingslegers die onze grenzen reeds zijn overgetrokken". "Weldra zal onze geliefde vorstin weer in uw midden zijn". Herhaling van de oproep aan de overheidsdienaren. "Nederland herrijst". "Moge het zijn in grootheid".
- c. Oproep van de geallieerde opperbevelhebber aan de bevolking te Rotterdam: Alle havenpersoneel, spoorwegpersoneel en arbeiders in fabrieken moeten vernielingen die de vijand mogelijk in zijn schild voert zien te verijdelen. Let vooral op mijnen en op tijdbommen op belangrijke punten.

Terwijl de zaken zo voorspoedig gaan opereert Jan Hagel nog op de straten van Kollum en Buitenpost. Gisteravond hielden ze nog voeling met een paar verdachte wijven uit het dorp om nog wat kwaad uit te vreten. Wacht maar schurken!! Nog een dag, twee misschien dan.

Dinsdag 5 september

Hedenmorgen wordt officieel gemeld dat het 2e Britse Leger Breda bevrijd heeft. Na de bevrijding van Antwerpen zijn snelle colonnes de grens overgetrokken en razen thans naar het noorden, waarschijnlijk is Rotterdam het hoofddoel, gezien de opdracht van het geallieerde opperbevel aan deze stad. Niet officieel wordt gezegd

Onderwijzend personeel van de Christelijke school in 1944. Van links af staand: Dethmers, ?, Dirk Beerda, I. van der Wey, Terpstra, F. Hoekstra, Van Kempfen, Sikke Veenstra, zittend: juf Fokkinga, ? en ?.

dat Amerikaanse colonnes ver in Limburg zijn doorgedrongen.

Radio Oranje: Over de opmars in Nederland wordt hedenavond officieel niets meer gemeld. Er heerst nog stilzwijgen, hoewel geruchten over de bezetting van Utrecht, Deventer en zelfs Zwolle in omloop zijn. Blijkbaar gaat het Nederland nog niet snel genoeg.

De Oranjender roept op, namens het geallieerde opperbevel:

- 1e Vluchtelingen en evacuees in en uit België en Nederland moeten momenteel blijven waar ze zijn om de wegen vrij te houden.
- 2e Arbeiders in Duitsland moeten op hun hoede zijn en zo mogelijk de fabrieken verlaten.
- 3e In de bevrijde gebieden van Nederland wordt de Militaire staat van beleg afgekondigd.

Vanmorgen en hedenmiddag 3.30 uur gingen de Jan Hagel-schellen met de trein erop uit. In vol ornaat met de spuit gewapend. Waarschijnlijk zijn ze door de partij opgeroepen.

Buurman R. Veenstra glimlachte om dit gedoe en werd door een landwachter staande gehouden. Het uilskuiken schreeuwde: "Waarom lach je? We schieten alles kapot". Buurman antwoordde: "Ik lach omdat ik thans niet huilen kan".

Woensdag 6 september

Van de krijgsoperatie in het zuiden van ons land wordt door het geallieerde opperbevel het diepste stilzwijgen bewaard. Het is voor ons volk een spanning om niet uit te houden. Sedert dinsdagmorgen geen greintje nieuws.

Radio Oranje:

- a. Herhaling van de eerste boodschap van de arbeiders, die in Duitsland werken.
- b. Afkondiging van het militair gezag en de staat van beleg in de bezette gebieden.
- c. Opdracht aan de welgetrouwe civiele autoriteiten in de bevrijde gebieden. Aan N.S.B.-ers, sympathiserende leden der N.S.B. of den vijand begunstigende ambtenaren wordt geen schijn van kans gegeven. Aan hen is men geen gehoorzaamheid verschuldigd.

Troepen van de Koninklijke Nederlandse Brigade Prinses Irene vanuit Normandië via België op weg naar Nederland!!

Een vloot van zeer verspreide viermotorige bommenwerpers vliegt uit noordelijke en oostelijke richting naar Duitsland. Even later verspreidde zich het sensationele bericht: Parachutisten bij Groningen gedaald. Het onevenwichtige, opgewonden volksgemoed is weer zeer vatbaar voor de meest fantastische verhalen.

Donderdag 7 september

Volgens de B.N.O. en het radiopraatje van Max Blokzijl zouden zich op Nederlands gebied geen Britse troepen bevinden. Volgens reizigers is het in Rotterdam en Den Haag volkomen rustig.

Vrijheidsstrijders plegen sabotage:

- a. In de afgelopen nacht is er een stuk spoor opgebroken bij Sarabos tussen Buitenpost en Visvliet. Dientengevolge is een goederentrein te half twee 's nachts ontspoord waarbij de locomotief over de kop is geslagen en meerdere wagons ontspoord. Deze waren geladen met gestolen paarden en granen. Het verkeer was deswege vandaag gestaakt.

Een van de 26 ontspoorde wagons. De locomotief en de kolenwagen kantelden de sloot in. Acht goederenwagons kwamen dwars over de spoorbaan te staan en enkelen schoven in elkaar. Tot een ieders verbazing bleven represailles uit. De Duitsers schreven de ontsporing toe aan een verzakking in de spoorbaan.

- b. Duitsers kwamen hedenmorgen vroeg te Buitenpost. Onmiddellijk werd gedacht aan gijzelaars in verband met a. De school voor L.O. en U.L.O. werd gesloten en tal van vooraanstaande personen waren heden verdwenen. De Grüne kwam evenwel om een bepaald persoon namelijk K. de Vries, steenhouwer. Deze was onder water en uit wraak werd een pak kleren meegenomen.
- c. De burgemeester gelastte op bevel der Duitsers hedenavond tal van personen om behulpzaam te zijn bij

Steenhouwer Klaas de Vries was vanaf het begin van de oorlog betrokken bij verzet tegen de bezetting.

het in orde brengen der spoorbaan. Tal van boeren met paarden-wagen verschenen eveneens. De burgers reden met Duitse militairen als oppassers op de wagen naar de plaats des onheils.

Radio Oranje:

- a. Reportage van Robert Kiek* over de enthousiaste ontvangst van het 2e Britse Leger in Brussel en Antwerpen. Robert Kiek is verslaggever bij de Nederlandse troepen.
- b. Luitenant generaal HKH benoemd tot chef van den staf Militair Gezag in Nederland.

Vrijdag 8 september

In het gehele land is de uitzonderingstoestand afgekondigd met verschillende decreten van onze beulen die men hier kan vinden.

- a. Nu er na 5 september geen enkel officieel bericht over krijgsoperaties in Nederland is gemeld is een algemene teleurstelling na de opwindende radioberichten van zondag en maandag ingetreden, die te begrijpen en te rechtvaardigen is. We zullen dus nog een nieuwe dosis geduld moeten slikken en dat onder moeilijker omstandigheden.
- b. Gisteravond hebben de burgers het werk op Sarabos niet klaar-gekegen en de gehele ploeg trok hedenmorgen opnieuw uit over Stroobos omdat het sabotageterrein anders niet te bereiken was per wagen. Meel en aardappelen moeten naar het station te Visvliet worden gesleept. De Duitsers hebben op spoed aangedrongen anders zouden ze burgers fusilleren. In deze nachten slaapt elk, die wat betekent, buiten het dorp. De spanning is bijna nog nooit zo hoog geweest.
- c. Gisteren passeerden 300 à 400 schapen, die van het vliegveld te Leeuwarden kwamen, Buitenpost. Ze werden geleid door 2 Duitsers met 2 honden. Het geheel was een mooi en ordelijk geheel. Ook al op weg naar de Heimat.
- d. Roofoverval door een dievenbende te Augustinusga. De heer W. Kloosterman, die enige tijd geleden ook zulk een bende, die zich als Duitsers voor huiszoeking voordeden, op bezoek kreeg, sloeg er thans op in. Hij schreeuwde "Moord, moord" waarop de bandieten schoten. Kloosterman heeft een schotwond opgelopen en ligt in het ziekenhuis. Wat ongelofelijk onveilig en onzeker wij thans zijn.

Zaterdag 9 september

Volgens Radio Oranje zouden de bemanningen van de sleepboten in Rotterdam in staking zijn gegaan.

Radio Oranje:

- a. Prinses Juliana is hedenmiddag per speciaal vliegtuig uit Ottawa (Canada) in Londen aangekomen. De reis duurde rond 16 uur en het vliegtuig arriveerde te kwart voor drie. De koningin verwelkomde haar dochter. De prinsesjes kwamen niet mee. Voor haar vertrek richtte HKH een boodschap tot het volk van Canada.
- b. Robert Kiek rapporteert de felle strijd der Nederlandse troepen te Beringen aan het Albertkanaal.

Van de voorraden meel en aardappelen, die uit de wagons te Sarabos door de boeren per wagen naar Buitenpost werden gebracht, werd door de burgers dapper 'gestolen'. De Duitse commandant ontdekte een hoop zakken meel en was woedend. Later arresteerde hij Th. Roorda en Laanstra met een zak meel op de fiets. Beide zijn in kazerne opgesloten en vreesden het ergste. Door veel handigheidjes toe te passen zijn ze vanavond weer vrijgekomen. Het één met het ander is er met deze ontsporing veel te doen geweest. De lijn is thans weer in orde. De locomotief en de ontladde wagons blijven bij de baan liggen. Men beschikt niet over het materiaal om deze weer op de rails te brengen.

Zondag 10 september

De leider spreekt, kondigde de B.N.O. aan, en ja, te 1.30 uur sprak het manneke Mussert voor de microfoon tot het Nederlandse volk. De grote mond is gestopt. Hij sprak heel lief en prees Nederland als een goed volk. Tussen de regels door vroeg hij clementie aan de andersdenkenden.

Radio Oranje:

- a. Robert Kiek vertelt van de brigade Prinses Irene aan het Albertkanaal. De tegenstand is hier thans gebroken. Vijandelijke verzetsnesten werden door onze infanterie opgeruimd. Nederlandse S.S.-soldaten werden als krijgsgevangenen binnengebracht.
- b. De minister van Financiën in Londen maakt bekend: de geallieerde troepen zullen voorzien zijn (of worden) van Nederlands geld dat de Nederlandse regering in Engeland heeft laten aanmaken. Papiergeld: 2,50, 10, 25, 50 en 100 gulden. Zilvergeld: dubbeltjes, kwartjes en guldens. Zolang dit geld nog niet aanwezig is, door de snelle opmars was dit mogelijk, zullen de troepen zich moeten behelpen met Frans en Belgisch geld. 1 gulden = 18,70 Franse francs en 16,50 Belgische francs.

Maandag 11 september

Het binnenlands verkeer bijzonder gestagneerd door de bijzondere tijdsomstandigheden. Scheepvaart, spoorwegen leggen alles zo goed als stop. Voor de voedselvoorziening van de steden ziet het er slecht uit. Steenkolen uit de mijnen van Limburg komen niet meer aan. De zuivelfabrieken zitten straks zonder steenkool.

Theo Roorda en Laanstra moesten zich vandaag wegens de sabotage-diefstal verantwoorden voor de Orts-commandant te Leeuwarden. Met enige verdraaiing der juiste feiten is de zaak ook te Leeuwarden goed afgelopen. De heren zijn hedenavond weer teruggekeerd.

Hanns Albin Rauter

Een Oostenrijker die tijdens de Tweede Wereldoorlog in Nederland de hoogste vertegenwoordiger van de SS is en als zodanig hoofdverantwoordelijk voor vervolging en onderdrukking van het Nederlandse verzet en medeverantwoordelijk voor de deportatie van de Nederlandse Joden. Na de oorlog wordt Rauter ter dood veroordeeld en geëxecuteerd.

Arthur Seyss-Inquart

Een Oostenrijkse nazi, die vanaf mei 1940 namens Duitsland de macht heeft over Nederland. In een toespraak op 12 maart 1941 zegt hij: '... Wij zien de Joden niet als een deel van het Nederlandse volk. De Joden zijn voor ons geen Nederlanders. Zij zijn vijanden, met wie wij noch tot een wapenstilstand, noch tot een vrede kunnen komen. Verwacht u van mij geen verordening die dit vaststelt, behalve politie maatregelen. Wij zullen de Joden raken, waar wij ze raken kunnen. Wie hen helpt, zal net zo hard getroffen worden.'

Hendrik Alexander Seiffardt

Zijn naam wordt in kranten als Seyffardt geschreven. Tijdens de Tweede Wereldoorlog collaboreert hij met de Duitsers als boegbeeld van het Nederlandsch Legioen, een onderdeel van de Waffen-SS dat aan het Oostfront wordt ingezet. Op 5 februari 1943 wordt Seiffardt in zijn eigen huis neergeschoten. Een dag later bezwijkt hij aan zijn verwondingen.

11 en 16 september 1944

Bombardement op vliegveld Leeuwarden. In 10 minuten tijd worden er 5000 bommen gedropt op het vliegveld, dat tijdens de oorlog door de Duitsers is overgenomen. Het grootste deel van de startbanen raakt ernstig beschadigd.

12 september 1944

Mesch wordt als eerste dorp in Nederland bevrijd door de Amerikaanse 'Old Hickory'-divisie.

14 september 1944

Amerikaanse troepen bevrijden Maastricht als eerste Nederlandse stad.

17 september 1944

Oproep van Radio Oranje tot een algemene spoorwegstaking om de Duitse oorlogsinspanning te hinderen. 30.000 personeelsleden van de NS leggen het werk neer.

17-26 september 1944

Operatie Market Garden, ook wel: Slag om Arnhem. Massale luchtlandingen om de bruggen tussen Eindhoven en Arnhem te veroveren en door te stoten naar het Ruhrgebied. Alleen het zuiden van Nederland tot aan de grote rivieren wordt bevrijd.

18 september 1944

Eindhoven bevrijd.

20 september 1944

Terneuzen bevrijd.

21 september 1944

De Duitsers beginnen met het vernielen van de Amsterdamse haven.

22 september 1944

Weert bevrijd.

23 september 1944

De Duitsers beginnen met het vernielen van de Rotterdamse haven.

Dinsdag 12 september

Radio Oranje:

- a. Radiorede van onze minister van Oorlog. Punten:
 1. Houdt u kalm en vastberaden na de aanvankelijke teleurstelling.
 2. Zorgt voor de grootst mogelijke samenwerking en eensgezindheid.
 3. Eendracht maakt macht.
- b. Prins Bernhard spreekt vanuit zijn hoofdkwartier tot de binnenlandse strijdkrachten:
 1. Maakt de noodzakelijke voorbereidingen.
 2. Met enkele organisaties reeds contact. Zoekt contact met de mij bekende organisaties.
 3. Mijn bevelen zullen u bereiken. Soms door een koerier.
 4. Volgt die bevelen stipt op.
 5. Binnenlandse strijders: ik weet dat ik op u rekenen kan.
- c. Robert Kiek, 16.00 uur vanuit Brussel:
 1. Bruggenhoofden gemaakt over het Albertkanaal.
 2. Onze brigade op weg naar de grens.
 3. Nog geen dorpen of steden veroverd.

Sinds een week is onze radio overdag in en 's nachts buitenshuis. Nu grote dagen aanstaande zijn worden de berichten van uur tot uur beluisterd. Meer geregeld worden thans de berichten in de omgeving beluisterd, daar Jan Hagel niet meer opereert en om de huizen sluipt. Een groot deel van de te Buitenpost opgeslagen radiotoestellen zijn voor een tijd weggevoerd. Al die personen die indertijd hun mooie apparaat hebben ingeleverd door de dreigementen van de nazi-schurken, kunnen er straks naar fluiten.

Woensdag 13 september

Het gehele treinverkeer op de lijn Leeuwarden-Groningen met ingang van heden volledig stopgezet. Het is niet nader bekend of deze maatregel op alle baanvakken is doorgevoerd.

Donderdag 14 september

Radio Oranje:

- a. Nieuwe instructies voor de arbeiders in Duitsland. Ze moeten trachten te ontkomen naar het platteland waar velen werk voor hen hebben en hen eventueel willen verbergen.
- b. Boodschap Prins Bernhard: "Betoon uw vrijgevigheid aan de geallieerde bevrijdingslegers niet met bloemen, vruchten of andere voorwerpen". Het is voorgekomen dat de vijand of landverraderlijke elementen hier ontplofbare elementen onder leggen. Geallieerde troepen moeten zich hiervoor hoeden en zullen eventueel vuren wanneer dit huldebetoon toch plaatsvindt. "Uit uw vreugde op andere wijze".

Op bevel van Mussert mogen leden der partij vrouw en kinderen, benevens beddengoed, in veiligheid brengen. Gisteravond passeerden hier 2 vrachtwagens vol. Vrouwen op de fiets ernaast en gescorteerd door Jan Hagel. Met een speciale Wehrmachtstrein is het volkje daarna vertrokken naar Westerbork waar ze worden ondergebracht. De leden van het corps Jan Hagel moet op zijn post blijven maar velen worden naar andere plaatsen gedirigeerd.

Vrijdag 15 september

Radio Oranje: Uitvoerig verslag van Robert Kiek over de bevrijding van Maastricht. Overal enthousiaste vreugde, die geen grenzen kent. De stad was verscholen in oranjekleuren. Het was een vreugde zoals Kiek in België zelfs niet had meegemaakt. Hij zag soldaten in het oude uniform. Eveneens marechaussee in oude uniformen, die weer voor de dag waren gehaald. Hij sprak met mensen van het ondergrondse front. Het opperde vragen over de koningin, de prinses, enz. Radio Oranje waarschuwt het ondergrondse front in Nederland: "Belangrijke versterkingen van de Sicherheitsdienst zijn in Nederland aangekomen".

Afgrijpselijke bloeddorst van de 'N.S.B.-demonen in volle aftocht':

- a. Drie eerbare burgers van het dorpje Doezum, het hol van eertijds roerige vos Pier Nobach, hedenacht in hun huizen doodgeschoten. Aanleiding onbekend.
- b. Te Zuidhorn werd een inval gedaan bij de gereformeerde predikant Van Otterlo. Toen men hem niet thuis aantrof, werd in de woning alles kort en klein geslagen.

Wie zal het getal van de nazischanddaden bijhouden?

**En nu is het toch waar!!
De bevrijding is op mars
Maastricht en Eijsden
Eerstelingen der bevrijding!!**

Zaterdag 16 september

- a. Uitreiking van nooddistributietaamkaarten.
- b. Verbod voor het gebruik van krachtstroom.
- c. Ingrijpende bepalingen op de voedselvoorziening.

Radio Oranje:

- a. Minister Burger spreekt vanuit Londen tot burgemeester en ambtenaren van Maastricht. Strikte op-

volging van de reeds afgekondigde beschikkingen betreffende bestuur, pers enz.

- b. Robert Kiek spreekt te Brussel over de opstelling en proviandering van het 2e Britse Leger nabij het Maas-Scheldekanaal. Enorme versterkingen worden aangevoerd. "Uw geduld zal thans niet lang meer op de proef worden gesteld".
- c. Antwoord-telegram van president Roosevelt* aan Maastricht en Eijsden.
- d. Opdracht regering: dorsmachines in verband met de eigen voedselvoorziening niet meer beschadigen.

Radio België nam namens Jan Moedwil afscheid uit den ether omdat na de bevrijding van België zijn taak geëindigd was.

Tijdens de nachtaanval op Kiel op grote schaal uitgeworpen te Blauwverlaat:

- a. De Vliegende Hollander*.
- b. Nachrichten für die Truppe.
- c. Oproep namens het geallieerd opperbevel.

Zondag 17 september

Nederland

Thans is het beslissende ogenblik aangebroken!!

1. Sterke eenheden van het 1e Amerikaanse Luchtleger landen ten zuiden van Rijn en Lek!
2. Het 2e Britse Leger rukt ons Holland binnen!
3. Oproep van het geallieerde opperbevel aan het Nederlandse volk bezuiden en benoorden Rijn en Lek!
4. Opdracht van de Nederlandse regering tot een algemene staking van het spoorwegpersoneel!

We voegen aan het klinkende nieuws nog het volgende toe:

1. De landingen uit de lucht werden voorafgegaan door een zwaar bombardement van 750 tot 1.000 bommenwerpers der Amerikanen en R.A.F. De landingen der luchttroepen vonden plaats bij schitterende weer en vlot. Parachutisten werden uitgeworpen terwijl de hoofmacht der landingstroepen per zweefvliegtuig daalde.
2. Uit den oproep van het geallieerde opperbevel:
 - a. De bevolking ten zuiden van Rijn-Lek moet alle mogelijke steun bieden aan de weerstandsgroepen van het thans bovengronds geworden verzet.
 - b. Personen die thans moeten onderduiken moeten voortvarend worden geholpen.
 - c. Geen beschadigingen en sabotage meer. Bewaar olie, smeerolie en benzinevoorraden.
 - d. Geen openlijke volksopstand mag er komen.
 - e. De bevolking ten noorden van Rijn-Lek mag nog niets doen. Dit geldt niet het spoorwegpersoneel.
3. Prins Bernhard heeft eveneens nadere instructies uitgevaardigd aan het Nederlandse volk, inzonderheid aan de binnenlandse strijdkrachten.

Maandag 18 september

- a. Het vliegveld van Leeuwarden werd op zaterdag op zondag gebombardeerd. Het dorp Beetgumermolen werd hierbij zeer tragisch getroffen. Een zestal doden en veel meer gewonden.
- b. Het spoorwegpersoneel van Leeuwarden staakte vandaag volledig. Groningen gedeeltelijk. Ons dorp Buitenpost sloeg hierbij een minder goed figuur, daar twee heren aanwezig waren.

Dinsdag 19 september

Belangrijkste nieuws hieronder:

Halst en Eindhoven bevrijd!! Als 4e en 5e in de rij der victorie. Het tweede Britse Leger hedenavond op 4 km van Nijmegen. Snelle opmars: 48 km in 5 uur! Het eerste Canadese Leger over onze grens! Het eerste Amerikaanse Leger voor Sittard.

Drie belangrijke regeringsverklaringen:

- a. Spoorwegpersoneel!
 - b. Roverij door Landwacht en Mof!
 - c. Slavenjacht door Rauter!
- a. Hier volgen de belangrijkste aanvullingen: Aalst spoedig na Valkenswaard veroverd. Eindhoven volgde overdag. De stad zelf niet veel beschadigd. Via Radio Oranje vertelde Robert Kiek van de bijdrage der patriotten tot de bevrijding. Auto's en wapenen waren eerst buitgemaakt en daarna ging men in de straten tot de aanval over.
 - b. Het 2e Britse Leger dat 8 km ten noorden van Eindhoven aan het Wilhelminakanaal zou staan, hedenavond 8 uur plotseling en uitermate onverwacht voor Nijmegen gesignaleerd.
 - c. Gisteren werden meer landingstroepen neergelaten dan zondag. Ze opereren vooral bij Arnhem en Nijmegen. Aan de landingsovername van zondag namen 3.000 toestellen deel. Het contact met de Airborne-forces werd bij Eindhoven reeds gemaakt.
 - d. Regeringsverklaringen:
 1. Met grote voldoening constateert de Ned. regering de algemene staking van het spoorwegpersoneel in het gehele land.
 2. Belet diefstallen van Landwacht en Sicherheitspolizei, die tot ongelimiteerde plunderingen permissie hebben.
 3. Rauter heeft Wehrmacht, Sicherheitspolizei en Nederlandse politie bevel gegeven tot arrestatie van alle mannelijke Nederlanders van 16 tot 50 jaar. Een laatste woeste poging om de Nederlandse volkskracht mee te zuigen in het verderf. Weest allen op uw hoede!!

Heden enkele Duitsers op het station ten einde polshoogte van de plaatselijke staking te nemen. Er werken nog de Deutsch freund-

Luchtlandingen tijdens Operatie Market Garden in september 1944.

Spoorwegstaking.

lichen. Sedert zondagavond is geen enkele trein Buitenpost gepasseerd. Gezien de uitstekende indruk in Londen, schijnt deze vaderlandslievende daad de geallieerden straks zeer te steunen.

Woensdag 20 september

- Vandaag felle strijd voor en in Nijmegen. Volgens de Duitse soldatenzender zou de stad in brand staan. Engelse oorlogscorrespondenten melden hedenavond dat de Britse tanks over de Waal zijn en op mars naar de Rijn bij Arnhem waar bruggen in handen zijn van de landingstroepen.
- Volgens Duitse niet bevestigde berichten zijn ook luchtladingstroepen neergelaten op de Veluwe en in de provincie Utrecht. Eveneens tussen Dordrecht en de Moerdijk. Dit is evenwel niet door het geallieerde hoofdkwartier bevestigd. Wel dat vandaag nieuwe luchtversterkingen geland zijn.
- Te Hengelo, Zutphen en Zwolle zijn duizenden burgers door de Duitse Wehrmacht opgeroepen voor het opwerpen van verdedigingswerken. In verband daarmee waarschuwing van Radio Oranje.
- Eindhoven vannacht door 30 à 40 Duitse bommenwerpers gebombardeerd.

Radio Oranje: Rede van den minister van Financiën Ir. J. v.d. Broek over vraagstukken van de voedselvoorziening na de bevrijding.

- In Veenwouden zijn de stationschef en de politieman Prins door de moordenaars van het Derde Rijk gefusilleerd. Reden wachten we af. In Drachten is ook een spoorman doodgeschoten.
- Hier passeerde vandaag een goederentrein bestuurd door Duits personeel. Ze bewaakten de overweg bij de Stationsweg, drongen in het gesloten station door en bedienden zelf de wissels. Dit geschiedde omdat na herhaaldelijk fluiten het signaal op onveilig bleef. Al het spoorwegpersoneel is thans verdwenen in onze plaats, ook de weifelende Van der Jas.
- De bakkers van Buitenpost bakken al hun roggebrood bij bakker Vlieg; het wittebrood bij van Tijum. Reden: op de brandstof der bakkers werd beslag gelegd.
- Het verkeer ligt thans zo goed als stil. Schepen, wagens, paarden, auto's, alles is 'ondergedoken' uit vrees voor Duitse roofbendes.

Donderdag 21 september

- In de strijdgebieden worden vandaag nog nieuwe luchtladingstroepen neergelaten namelijk Polen bij Arnhem. Heel de dag volgt gans de aarde – de nieuwsuitzendingen in verschillende talen – met klimmende aandacht de strijd om de overgangen over de grote rivieren inzonderheid de worsteling om de grote Waalbrug bij Nijmegen. Deze is ongeschonden overmeesterd. Dat ze niet opgeblazen is, is te danken aan de dappere daad van een paar patriotten of parachutisten, die de draden naar de mijnen onder de brug hadden doorgesneden. In de stad Nijmegen zelf werd verwoed gevochten tussen Engelse en Duitse tanks.
- In de sector Eindhoven werd de corridor van het 2e Britse Leger verbreed. Een grote stroom van voertuigen en versterkingen stroomden Holland binnen.
- In Zeeuws-Vlaanderen hebben Poolse troepen Terneuzen bereikt. Ook andere stadjes werden hier door de Canadezen van het 1e Canadese Leger bevrijd. De zuidelijke oever van de Westerschelde werd hier bereikt.
- Volgens een Engelse oorlogscorrespondent zou Rijksminister Dr. Seyss-Inquart via Venlo ons land verlaten hebben op weg naar Berlijn.

Heel de wereld volgt met adembenemende spanning de grote worsteling om de Waalbrug bij Nijmegen. Eindhoven ontvangt een laatste knauw van het woedende maar doodbloedende Nazi-monster. Terneuzen door de Polen bevrijd!! Het geallieerde opperbevel meldt hedenavond: de Waalbrug bij Nijmegen in onze handen!! De brug is geheel in tact!!

Vrijdag 22 september

- Na de dag van gisteren is een niet minder spannende aangebroken, waarbij de berichten rondom Arnhem van ogenblik tot ogenblik gevolgd worden. De Britse en Poolse landingstroepen verkeren na 5 dagen felle strijd tegen een grote overmacht van artillerie en tanks in een moeilijke positie. Er is reeds terrein prijsgegeven en een oorlogscorrespondent seinde: "We verkeren hier in een hel". Of er nog bruggen in hun handen zijn is onbekend. De Duitse omroep verklaarde 2.000 gevangenen gemaakt te hebben. Terwijl de dappere bevrijders hun hartenbloed

voor onze nationale zaak storten en smartend uitzien naar de komst van het 2e Britse Leger uit Nijmegen, die in de Betuwe door een verwoede Duitse strijdmacht wordt opgehouden. Het geallieerde opperbevel zag de toestand hedenavond niet optimistisch volgens Radio Oranje. Het hart van een iedere ware vaderlander is bij de kleine schare dapperen, die bij Arnhem in het nauw gedreven met doodsverachting strijden.

- De Koninklijke Nederlandse Brigade is hedenmorgen vroeg Eindhoven gepasseerd op weg naar het front. In alle steden en dorpen waar de Brigade langstrook heerste uitbundige vreugde.
- Robert Kiek vertelt van zijn bezoek aan Nijmegen, dat vandaag geheel bevrijd werd. De stad is vrijwat gehavend. Het aantal slachtoffers zal meevallen.

Nijmegen zwaar geteisterd maar bevrijd!! Slag om de Rijnbruggen nadert zijn hoogtepunt. Luchtladingstroepen strijden reeds vijf dagen en nachten tegen grote overmacht heldhaftig door!! Het 2e Britse ontzettingsleger tracht in de Betuwe naar Arnhem door te breken!!

Zaterdag 23 september

De strijd om Arnhems bruggen duurt in al zijn bloedige hevigheid onafgebroken voort!!

- De landingstroepen bij Arnhem, dat wil zeggende Rijnrovers ten westen van de stad, vechten onvermoeid door zonder rust of slaap.
- Poolse troepen samen met het 2e Britse leger bereiken de zuidelijke Rijnroever. Britse troepen voeren een verwoede strijd in Elst, Duitse pantserdivisies zijn hier in de strijd geworpen.
- Ten noorden van Eindhoven, tussen Uden en Veghel, deden de Duitsers gisteren een verwoede aanval op de geallieerde corridor en wisten deze af te snijden. Een tegenaanval gesteund door Typhoon-vliegtuigen met raketbommen dreef hen terug. De corridor werd naar Helmond en Weert verbreed.
- Bij de Waalbrug te Nijmegen liggen volgens oorlogscorrespondenten de gevallen Engelsen, Amerikanen en Duitsers in grote hopen. Velen met afgesneden halzen als gevolg van de verwoede man tegen man gevechten bij de bestorming van de brug.

Vol spanning wordt de loop der krijgsgebeurtenissen in Nederland gevolgd. De belangstelling voor ambt en bedrijf is geheel op de achtergrond geraakt.

Zondag 24 september

De Poolse en Britse luchtladingstroepen bij Oosterbeek ontvangen versterkingen! Het 2e Britse Leger maakt contact met zijn heldhaftige wapenbroeders over de Rijn!

- Aanzienlijke versterkingen aan manschappen en materiaal zijn gisteren in het gebied van het luchtladingleger bij Oosterbeek geland. Ondanks verwoede tegenstand van de grond en uit de lucht werd een aanzienlijk luchtkonvooi van 450 km waaronder vele zweeftoestellen behouden aan land gebracht.
- De strijd in de Betuwe is nog niet beslist. De Engelse hoofdmacht wordt nog steeds opgehouden te Elst.
- Aanval op de corridor Eindhoven – Nijmegen niet herhaald op de schaal van zaterdag. Vanuit de bossen wordt thans gevuurd op de transporten die passeren. De stad Weert is bevrijd.

- De Nobach's uit Vught keren terug. Het merendeel der politieke gevangenen is naar Duitsland gevoerd.
- Dit geschiedt ook met de gevangenen te Leeuwarden, die op platte auto's in groepen van 20 à 30 worden weggevoerd. Zaterdagmiddag passeerde een wagen Buitenpost. Rond de slachtoffers zaten een zevental Grüne Polizei.
- Vorige week werden bij de straatweg te Visvliet twee jongen mensen door een Duitse auto opgepakt en meegenomen. De beide jonge mannen hadden zelf de aandacht op zich gevestigd door in de bosjes bij de slootkant weg te kruipen. Dit wekte natuurlijk argwaan waarna de Duitsers stopten.
- Fusillering van Julius, stationschef te Veenwouden, en wachtmeester Prins is waar. Ze waren reeds 14 dagen geleden gevat en zijn met een persoon, bij wie een oranjeband (prins Bernhard) werd gevonden en die zich bevond in het spergebied te Harlingen, te St. Nicolaasga doodgeschoten. Vijf over zes verlieten ze de gevangenis te Leeuwarden. In St. Nicolaasga was de tram ontspoord en op die plek hebben de Duitsers de drie onschuldigen vermoord. De chef schijnt een 'groot woord' tegen de Duitse militairen in het station gehad te hebben.
- Het vertelde onder d. werd verteld door den heer J. Zijlstra te Leeuwarden, die thans bij Jan en Aukje ondergedoken is en voor het verhaal in stond.

Maandag 25 september

- Strijd bij Arnhem: Patrouilles van het Britse leger hebben contact gemaakt met de Britse en Poolse luchtladingstroepen bij Oosterbeek. Ze zijn 's nachts de rivier overgestoken en zijn met nieuwe voorraden aan de overzijde aangekomen. De luchttroepen hebben het nog steeds hard te verduren. Ze vechten in de nabijheid van de spoorbrug bij Oosterbeek. De verkeersbrug bij Arnhem is niet in hun bezit geweest.
- In de Betuwe zijn de Britten Elst binnengedrongen. Er bevinden zich tussen Elst en Arnhem nog een aanzienlijke Duitse troepenmacht. Het is de bedoeling der Duitsers straks hun troepen terug te nemen en dan de grote brug op te blazen. Ze vormen een nieuwe linie aan de noordelijke Rijnroever tussen Arnhem en Rhenen.
- In Noord-Brabant is de corridor bij Eindhoven thans 40 km breed. Het plaatsje Deurne is thans genomen.

Collaborateurs

Max Blokzijl

Deze in Leeuwarden geboren journalist en ambtenaar is een van de bekendste Nederlandse collaborateurs tijdens de Tweede Wereldoorlog. Hij is presentator bij de Nederlandsche Omroep, de radio-omroep onder Duits bestuur in Nederland tijdens de bezetting. De meeste functies worden bekleed door NSB'ers en andere nationaalsocialisten. Op basis van zijn uitspraken tijdens radio-uitzendingen voor de deze omroep wordt hij na de oorlog door een Bijzonder Gerechtshof ter dood veroordeeld. Max Blokzijl wordt op de Waalsdorpervlakte doodgeschoten.

Anton Mussert

Een van de oprichters van de NSB; hij collaboreert met de nazi's. Mussert is getrouwd met zijn tante Maria (Rie) Witlam, waarmee in de oorlog de spot wordt gedreven. In 1942 wordt Mussert door de Duitse bezetters erkend als leider van het Nederlandse volk. Hij is een zwakke leider, die door velen wordt geminacht. Een dag na de capitulatie van de Duitse troepen wordt Mussert gearresteerd. Eind 1945 wordt hij ter dood veroordeeld. Op 7 mei 1946, wordt Mussert op de Waalsdorpervlakte geëxecuteerd.

Pier Nobach

Hij is een Nederlandse oorlogsmisdadiger en NSB'er, ook wel 'de duivel van het Westerkwartier' genoemd of 'de vos van Doezum'. In 1937 koopt hij een boerderij aan de Eesterweg in Doezum. Daar voert Nobach in de oorlogsjaren een enorm schrik-

27 september 1944

Een verbod van rijkscommissaris Seyss-Inquart om voedseltransporten uit de overige delen van Nederland naar het westen van het land toe te staan.

Helmond en Oss bevrijd.

1 oktober 1944

Na een aanslag op Duitse soldaten bij Putten op de Veluwe, op 30 september, worden in dit dorp alle mannen tussen 18 en 30 jaar gearresteerd en in de loop van de maand overgebracht naar het concentratiekamp Neuengamme in Duitsland. Van de 582 gearresteerden overleven er slechts 49 de oorlog.

Wegvoeren van de opgepakte mannen uit Putten.

3 oktober 1944

Begin van de bombardementen door de Britse RAF van de dijken van het eiland Walcheren. De volgende bombardementen vinden plaats op 7 en 11 oktober, het grootste gedeelte van het eiland loopt onder water.

Deze operatie is bedoeld om het eiland te inunderen en de Duitse verdediging te verzwakken, als voorbereiding op de amfibische landingen.

Walcheren onder water.

7 oktober 1944

Razzia's: begin Duitse klopjacht in geheel bezet Nederland op mannen van 17 tot 50 jaar.

Radio Oranje:

- Nieuwe instructies aan de binnenlandse strijdkrachten door Prins Bernhard.*
- Oproep namens het geallieerde opperbevel aan de georganiseerde buitenlandse arbeiders in Duitsland. Deze moeten tot actief verzet tegen den vijand overgaan. Apparaten zullen uit de lucht met gebruiksaanwijzing worden neergelaten. Leer de gebruiksaanwijzing van buiten en verberg de voorwerpen zorgvuldig.*

Af en toe passeert nog een goederentrein geheel bediend door Duits personeel. Hulde aan het spoorwegpersoneel!!

Dinsdag 26 september

- In het blauw tussen de buijige lichten waren grote formaties bommenwerpers waar te nemen.
- In IJlst zou vandaag een locomotief met goederenwagens door het openstaan van de brug in de vaart zijn gereden. IJlst is grotendeels gevlucht!

Woensdag 27 september

De moffen hebben gisteren met een aantal van de grootste vrachtauto's de magazijnen van de firma Baarsma te Zwaagwesteinde leeggeroofd.

Donderdag 28 september

Radio Oranje: *Vandaag horen we weer Robert Kiek.*

- Hij vertelt dat een aantal van zijn platen bij een Duitse aanval bij Veghel vernield werden.*
- In Nijmegen vertelde men hem van de patriot, die de Waalbrug redde. Deze held heeft alleen gehandeld en is later van een Engelse tank gehaald en door de Duitsers gefusilleerd. Alzo een onbekende soldaat.*
- Vanavond vertelt Kiek van de ondergrondse strijders in Oost-Zeeuws-Vlaanderen. Tal van soldaten werden gevangengenomen, wapens buitgemaakt en Amerikaanse piloten gered.*

Algemene down-stemming na de geallieerde tegenslag bij Arnhem en Oosterbeek. Sommigen gaan in hun pessimisme zover dat ze geloven ook nog deze winter onder het Duitse juk te moeten doorbrengen.

Vrijdag 29 september

- Naar gemeld wordt beginnen de Duitsers in het noorden met troepenconcentraties. Zo zouden in Grijpskerk 700 man en in Zuidhorn 1.400 man gelegerd zijn.
- Woningen van ondergedoken spoorwegpersoneel worden in Leeuwarden en elders op grote schaal leeggeroofd. Op andere plaatsen wordt de inboedel kort en klein geslagen of de woning in de as gelegd.
- Er lopen sterke geruchten, dat de toevoer van elektrische stroom binnenkort zal worden afgesneden of in elk geval sterk gerantsoeneerd.

Zaterdag 30 september

In Leeuwarden en Groningen worden alle personen verplicht (tussen 18 en 35 jaar) voor de Wehrmacht te werken. Wie weigert wordt op staande voet doodgeschoten. Dit staat thans ook te Buitenpost aangeplakt. In Leeuwarden zijn gisteren honderden personen van de straat en uit de huizen opgepakt. In Groningen zijn de scholen gesloten en vluchten velen nog uit de stad, wat hedenmorgen niet meer mogelijk was omdat de toegangswegen bewaakt werden.

Zondag 1 oktober

Het kleine blaadje van de *Noordoosthoek* meldt, dat de ongelimiteerde roof van auto's, wagens, karren, fietsen, paarden enz. door de bezettende bandietenbende als de gewoonste nieuwe-orde-regel wordt gedecreteerd. Niets is meer veilig op de weg. Persoon en goederen lopen beide al evenzeer gevaar inzonderheid op grotere verkeerswegen.

Maandag 2 oktober

Dringende waarschuwing van het geallieerde opperbevel aan de bevolking op de eilanden in het mondingsgebied van De Schelde!!

Wegens komende en herhaaldelijke en langdurige bombardementen op deze gebieden moet deze bevolking zich zoveel mogelijk in veiligheid stellen. Of vertrekken of veilige plaatsen opzoeken. Alle gevaarlijke plaatsen vermijden, niets meenemen, te voet gaan en niet de hoofdwegen nemen!

Brand, bloed en tranen in de noordelijke helft van de provincie Groningen. Bij weigering om voor de Wehrmacht kuilen te graven of de dijken door te steek worden de strengste meest onmenselijke represailles geno-

men. In Appingedam, waar velen weigerden, werd een hele straat in brand gestoken, waar zich de woningen van de ondergedoken spoorwegmannen bevinden. Op vele plaatsen laaien de branden en sneuvelen de vaderlanders. Volgens de laatste berichten staat het water thans aan Groningen.

Dinsdag 3 oktober

Regering te Londen draagt op: Spoorwegstaking* volhouden!!

Heden passeerde een trein uit Leeuwarden, volgepropt met slaven opgejaagd in Leeuwarden en bestemd voor tewerkstelling in Groningen. Eveneens een trein met gestolen auto's, wagens, fietsen enz.

Woensdag 4 oktober

- Een nieuwe trein volgepropt met slaven als gevolg van de drijfjachten te Leeuwarden is Buitenpost gepasseerd om bij de Wehrmachtswerken in Groningen te worden tewerkgesteld.
- Het secretariaat-personeel te Bergum, dat in zijn geheel is ondergedoken, moet een nieuw offer brengen nu hun woningen door de Hunnen van de 20e eeuw worden leeggestolen.

Donderdag 5 oktober

- Betuwe: Volgens een Engelse oorlogscorrespondent is het Britse 2e Leger een offensief begonnen richting Arnhem.*
- Twee legers rukken in Noord-Brabant op Tilburg af. Hilvarenbeek werd bevrijd.*

Radio Oranje:

- Rede voorgelezen van minister prof. Gerbrandy (minister op het laatste ogenblik verhinderd wegens een dringende samenspreking met den heer Churchill). Inhoud: spoorwegstaking.*
 - Heeft grote diensten aan de geallieerde zaak bewezen.*
 - Staat buiten de kolenpositie van ons land.*
 - Bemoelijk de voedselvoorziening.*
 - Duitse vogelaar wil ons Duitse kolen leveren mits de staking ophoudt.*
 - Loopt niet in de val; een Duitser is nooit te vertrouwen. Zoudt ge terugkomen, dan zou de geallieerde luchtmacht een gedeelte van uw strijd moeten overnemen.*
 - Een parool: volhouden tot de vijand verdreven is. Daarmee spreek ik geheel in de geest van de stakers.*
- Instructie van prins Bernhard aan het Nederlandse volk betreffende wapenen, die voorhanden zijn.*

De Duitsers die te Zuidhorn en Grijpskerk ingekwartierd liggen zijn overdag in de kwelders aan het oefenen met zwaar oorlogsgeschut. De donder van het geschut is te Buitenpost zeer goed waar te nemen en doet deuren en ramen dreunen.

Vrijdag 6 oktober

- Nu het prachtig helder herfstweer is geworden ziet, we mogen het wel zeggen, geheel bezet Nederlands gebied uit naar het ogenblik, dat er wat groots in de richting van onze uiteindelijke bevrijding gaat gebeuren.
- Duitse spoorwegambtenaren in Duitse dienstuniform nemen de dienst waar aan het station te Buitenpost waar af en toe een trein passeert.
- In Zuidhorn en Grijpskerk doet al het spoorwegpersoneel nog dienst, ook de lijnwerkers. Dit verraad zullen we niet vergeten!
- De distributienoodkaart is thans een week in gebruik. De meeste rantsoenen zijn verlaagd. Alleen kaas is verhoogd. Suiker zal niet meer verstrekt worden. 4 personen ontvangen 750 gram vlees in 14 dagen. De noodkaart is voor ons alleen in Friesland geldig. Andere provincies hebben weer andere kaarten.

Zaterdag 7 oktober**Radio Oranje:**

- Bijzonderheden worden gemeld over de onbeschrijflijke en onmenselijke gruwelen van de gehate vijand in ons schone land. Alles wat waarde heeft laten de duivels in de lucht vliegen. De vruchten van onze energie en technische kunsten worden onder de Duitse laars platgetrapt. Bij dit alles dreigt hongersnood.*
- De minister van Justitie Van Heuven Goedhart meldt hedenavond nieuwe gruwelen: 500 vaderlanders in Vught zonder vorm van proces standrechtelijk gefusilleerd. 800 mannen en 400 vrouwen in beestenwagens met prikkeldraad naar Sachsenhausen en Oranienburg gevoerd. "Verzamel thans gegevens om straks des te spoediger de bandieten en moordenaars op te sporen en te straffen".*

Hedenavond ongeveer 6 uur schieten vier Engelse toestellen een locomotief kapot onder Zandbulten. De machinist wordt gedood. Eén wagon der trein was geladen met nog ongebrande koffiebonen. Het mitrailleur der vliegtuigen was hier duidelijk waar te nemen.

Zondag 8 oktober

Van het binnenlandse strijdfront weinig of geen nieuws. Grote offensieven verkeren nog in het verschiet en er schijnt aan weerszijden aan te worden gewerkt.

Alle inwoners van den mannelijke bevolking tussen 18 en 55 jaar in de gemeente Grootegast moeten maandag rond 7 uur aan de stations te Visvliet en Grijpskerk zijn om per extra trein naar het spitgebied te worden gebracht. Boeren moeten paard en wagens voor het vervoer naar het station beschikbaar stellen.

Moderne slavenhandel! Weigeren blijft toch het parool. Tanden op elkaar!!

Voedseluitdeling in de Centrale keuken in Amsterdam. (foto: Stadsarchief Amsterdam, Jan van Zijp)

Maandag 9 oktober

- Walcheren: Opnieuw worden de dijken onder handen genomen en een nieuwe bres geslagen. Walcheren weigert te spitten. Duitsers kondigen het standrecht aan.
- Vanuit basis Terneuzen landen de Canadezen in west Zeeuws-Vlaanderen. Operaties verlopen vlot.

- Met spanning en verklaarbare zorg wordt de dag afgewacht waarop ook Achtkarspelen tot jachtgebied van de moderne slavenhandel wordt verklaard. In de provincie Groningen gaan velen spitten en gaan dan bidden om een bevrijding, die ze zelf bemoeilijken. Dit blijft een onuitwisbare smaad voor elke vaderlander, die het ware offer der vaderlandsliefde weigert te brengen.
- Wegen vol met vluchtende duikelaars enz. Personen, die voor het spitten zijn afgekeurd, gaan lopende naar Leeuwarden terug. Wat we liever aannemen is, dat deze personen zijn gevlucht.

Dinsdag 10 oktober

Radio Oranje waarschuwt voor de 8.000 man Grüne Polizei, die in Amsterdam is aangekomen. Men verwacht razzia.

De slaventrein verscheen gisteravond en velen uit de gemeente Grootegast gingen naar de Duitse loopgraven en tankgrachten in de provincies Groningen en Drenthe. Gelukkig ook vele weigeraars!!

Woensdag 11 oktober

Radio Oranje deelt mee:

- 2.000 Utrechtenaren zijn na de eerste weigering om te spitten uit hun huizen gesleept en naar Meppel gebracht. Een andere 2.000 zijn naar het oosten des vaderlands gebracht.
- Binnenlandse strijders worden bij gevangenneming op onmenselijk wrede wijze door de Duitsers ter dood gebracht. Hoe zou het ook anders verwacht kunnen worden van een dier soort, geïnstrueerd door de beestenkliek uit de Wilhelmstrasse te Berlijn.

Radio Hertzend Nederland: Hiervoor spreekt te 8.30 uur de Rotterdammer, de bekende radiospreker van Radio Oranje.

Af en toe controle door Duitsers op de Rijksstraatweg.

Donderdag 12 oktober

Radio Oranje deelt mee:

- Bijna overal in het nog bezette deel van ons vaderland worden de steden ontmand. Bij duizenden worden ze naar de Wehrmachtswerken gesleurd.
- Vijf vrijheidsstrijders werden gevat. Tussen Maarsen en Breukelen werden ze met een touw om de hals achter een auto gebonden en de straatweg langs gesleurd. Na deze beestachtige gruwel werden ze afgemaakt.

Duitse soldaten, nee rovers, op klaarlichte dag roofden vandaag fietsen op de openbare weg. Ze opereerden onder andere te Buitenpost, Stroobos en Surhuizum. De bende bestond uit 16 personen, die per fiets op plundering uitgingen.

Vrijdag 13 oktober

Radio Oranje waarschuwt:

- De binnenlandse strijdkrachten, daar de vijand gebruik zal maken van een geheime zender op verschillende golflengten, ten einde de ondergrondse tot ontijdige acties te verleiden.
- De vijand, die in zijn duivelspogingen om ons land en volk te verdelen niets ontziet, is bezig provocateurs op te leiden, die zich zullen trachten in te dringen in de geheime organisaties. Zelfs zullen ze zich hierbij voordoen als parachutisten van de geallieerde legers of als leden van de Brigade Prinses Irene.

Reeds anderhalve maand beluisteren we thans weer geregeld de radio, die overdag in huis en 's nachts onder het hooi moet duiken achter ons huis. Te midden van de pakkende zorg en de storm der gruwelen, ook in de provincie, blijft het een opluchting, dat het ras der Jan Hagel-ploerten hier niet elke avond rond het huis loert.

Zaterdag 14 oktober

Heel weinig nieuws. Vanuit Overloon zijn de Britten thans Venray genaderd. In de sector van de dam van Zuid-Beveland felle strijd. Biddag in Engelse kerken voor de schrijnende nood in Nederland.

- Drachten moet vanmorgen 800 personen voor het spitten leveren.
- Leeuwarden moet vanmorgen nog 2.500 man opbrengen (men ging tot 60 jaar).
- De toestanden bij de tewerkstelling zijn meer dan treurig. Geen slaap en geen eten. Verkleumd van de kou liggen ze 's nachts bij honderden in schuren en op andere plaatsen. Enkele doctoren, die vrijwillig meegegaan zijn, sturen de zieken weg als de Duitsers daartoe tenminste verlof willen geven.
- Vandaag zagen we een sterke rookontwikkeling in de lucht, zoals men waarneemt bij een vliegtuig dat brandend neerstort. Het heette nu een afgeschoten V1* te zijn te Harlingen gelanceerd en die nu onder rookontwikkeling zou omhoogstijgen. Ook vanuit Gaasterland zouden deze helhonden nog van de ketting losgemaakt worden.

Zondag 15 oktober

- Gisteravond 10 uur werd in Buitenpost, Surhuisterveen, Harrema-Opeinde en Twijzelerheide een lastgeving bekend gemaakt waarbij alle mannelijke ingezetenen, geboren tussen 1 januari 1895 en 31 december 1927, werden opgeroepen tot het verrich-

ten van persoonlijke diensten voor den vijand. Deze lastgeving werd gegeven door Ross, de hoogste Duitse autoriteit in Friesland. Des middags werd overleg gevoerd met hem en de burgemeesters Matzer en Feitsma.

In Buitenpost wilde niemand de lastgeving ophangen waarna de Luchtbescherming het tenslotte heeft uitgevoerd. Deze oproep of liever bevel om vrijwillig in het Duitse diensthuis der slavernij te gaan wekte grote beroering in de betreffende dorpen. Ook de plaats Kollum valt eronder, die voor Kollumerland het kwantum moet leveren. Vrijgesteld zijn: doctoren, geestelijken, de personen van de P.T.T. en spoorwegen, uniformdragenden en diegenen, die op grond van een doktersverklaring ongeschikt zijn. Meenemen voor de reis naar Drenthe (om de boeren daar z.g. 14 dagen af te lossen teneinde deze de gelegenheid te schenken hun aardappelen te rooien):

- schop of spade
- etensgerei
- toiletartikelen
- 2 dekens
- dubbele verschoning

Loon: 5 gulden per dag. Extra voedseltoewijzing.

- In Kollum gistermorgen geautoriseerde fietsendiefstal op straat en bij de kerken. Resultaat was gering. Een schipper verborg er heel wat in het ruim van zijn schip. Een rijwielhandelaar gooide zijn nieuwe rijwielenvoorraad in de Trekvaart voor zijn woning.
- In Burum was zaterdag fietsenroof door 35 Duitsers van de Leek-garnizoen. Ze pakten één fiets. Hadden meer honger dan lust van fietsen roven. Of dit plunderen op eigen houtje geschiedt, dan wel bevolen wordt van hogerhand, valt niet uit te maken. Het blijft schunnig banditisme.

Ook Achtkarspelen en Kollumerland door den gewetenloze tiran in slavernij gevoerd!! maar...

Deze prent sloot aan op de gevoelens van veel Nederlanders.

Maandag 16 oktober

Volgens gegevens niet voor het publiek bestemd had Ross gevraagd om 1.200 personen. Het liep door bemiddeling van Matzer uit op 400, die eerst alleen uit Buitenpost moesten komen. Ook dit werd gewijzigd. Wanneer dus morgen 400 personen zich melden zijn de Duitsers tevreden (althans naar men zegt). Zo niet dan zal de S.S. handelend optreden. Grote menigten begaven zich vanmorgen naar het gemeentehuis om een vrijstelling. De politie kon met moeite de weg vrijhouden.

Hier kan aan worden toegevoegd:

- Het personeel van de chr. school (L.O. en U.L.O.) heeft geweigerd voor een voorlopige vrijstelling in aanmerking te komen. Ze hebben zich solidair verklaard achter al diegenen, die niet voor een ontheffing der dienstverplichting in aanmerking komen. De school, die door burgemeester Matzer persoonlijk werd bezocht om mededeling van vrijstelling te doen, wordt morgen voorlopig voor een week gesloten.
- In Buitenpost is bekend gemaakt, dat Lutjepost er niet bij hoort. Verder is een lange lijst met namen gepubliceerd met personen, die vrijgesteld zijn door de burgemeester. Het is natuurlijk de vraag of dit iets zal geven. Wanneer de 400 personen niet aanwezig zijn zal een greep gedaan worden uit de voorlopig vrijgestelden natuurlijk, die dan geregistreerd zijn.
- Het heeft vele warme vaderlanders geschokt, dat zovelen zonder nader inzien zich spoeden om een vrijstelling, om zichzelf zo spoedig mogelijk in vrijheid en veiligheid te stellen en de beproeving voor de anderen daardoor juist des te zwaarder te maken.

Dinsdag 17 oktober

Weinig nieuws. Van Woensdrecht nog een gedeelte in Duitse handen. Op West Zeeuws-Vlaanderen vooruitgang van 3 kilometer Canadezen te IJzendijke. Breskens werd zwaar gebombardeerd.

Beide gemeenten stonden heden pal!!
Met fierheid en in trouw
Van 't Vaderland!!
Wat zulke moed weer brengen zal?

Deze dag was er één van grote spanning en afwachting. Aan de lastgeving van de Duitsers is zo goed als geen gehoor gegeven. Aan het station te Buitenpost waren vanmorgen ongeveer 13 personen uit Kollumerland en 16 uit Achtkarspelen, dus nog geen 1/10% der bevolking. Van Buitenpost waren er 3 namelijk K. (schilder), W. en S. P.. Wat het resultaat in Twijzelerheide is geweest was nog niet bekend. Nu het aantal slechts 4% van de 400 bedroeg was het dorp Buitenpost in grote zorg over de komende wraakoefening der S.S. Overdag was niemand op straat of aan het werk. Alleen vrouwen, meisjes en kinderen waren te zien. Velen, vooral die een nogal vooraanstaande plaats in het dorpsleven bekleeden, zijn uit het dorp verdwenen of in

bewind, maar doodt, voor zover bekend, eigenhandig geen mensen. Op 30 oktober 1943 wordt er een aanslag op Nobach gepleegd door het verzet, waarbij onbedoeld zijn 27-jarige zoon Herman om het leven komt. Als vergelding worden enkele dagen later de beschuitfabrikant Taeke Schuilenga uit Surhuisterveen en Gerrit Pieter Beukema, gemeentesecretaris van Grootegast, gearresteerd en geëxecuteerd.

Op 15 april 1945 hoort het verzet het bericht dat hij zich waarschijnlijk heeft verscholen in de Stroobosser mieden. Samen met twee anderen wordt hij gearresteerd. De arrestanten moeten worden overgebracht naar Blauwverlaat, maar onderweg springt Pier onverwacht in het kanaal. Hij wordt weer op het droge gebracht, op een ladder gebonden en naar Blauwverlaat gebracht. Groot is de vreugde bij de brug als de groep met de gevreesde mensenjager terugkomt. Hij krijgt een NSB-vlag om en wordt daarna naar Leeuwarden overgebracht voor berechting. Gelet op zijn gevorderde leeftijd en de moord op zijn zoon legt het hof hem een levenslange gevangenisstraf op. Maar enkele maanden later wordt hij alweer vrijgelaten wegens zijn slechte geestelijke gezondheidstoestand. Nobach overlijdt op 3 maart 1965.

Cornelis van der Poel

Op 1 juni 1938 treedt Cornelis van der Poel vanuit Den Haag als chef-veldwachter in dienst bij de gemeente Achtkarspelen. Hij woont in de Julianalaan. Zijn mentaliteit botst nogal eens met de nuchtere Friezen.

Als chef voelt hij zich ver boven zijn minderen verheven. In 1941 geeft hij zich op als lid van de NSB, maar binnen een week bedankt hij weer. Zijn slaafs volgen van de voorschriften en opdrachten van de bezetter maken zijn manschappen wantrouwend. Ze merken op dat hij steeds meer in Duitse richting drijft. Per 1 februari 1944 wordt Van der Poel benoemd tot commissaris van politie in Harlingen. Begin 1945 wordt hij benoemd in Groningen.

18 oktober 1944

Verplichte inlevering van textiel ten behoeve van de Duitse troepen.

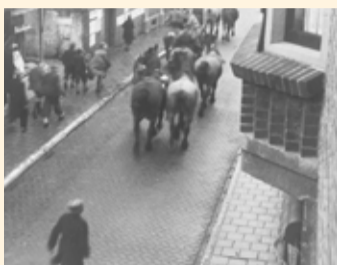
Venray bevrijd.

23 oktober 1944

In Amsterdam begint een centrale keuken voedsel uit te reiken aan de hongerende bevolking.

25 oktober 1944

Grote paardenvordering op de Kuipersweg.

Paardenvordering in Groningen.

In Amsterdam wordt de levering van gas gestaakt.

27 oktober 1944

Bergen op Zoom, 's Hertogenbosch en Tilburg bevrijd.

29 oktober 1944

Breda en Goes bevrijd.

30 oktober 1944

Drastische daling van de voedselrantsoenen in de westelijke delen van Nederland.

Tholen bevrijd.

2 november 1944

Vlissingen en Noord-Beveland bevrijd.

6 november 1944

Middelburg en Moerdijk bevrijd.

hun schuilplaats verdwenen. Onze broer Jan is reeds gisteravond met J. IJlstra uit het dorp verdwenen. D. Zwart uit Buitenpost heeft zijn beddeken gespreid bij oom P. de Vries. Hoewel het enerzijds een fijne voldoening heeft geschonken, dat onze gemeente zich niet als kuddedieren hebben laten verslepen naar des vijands stellingen, vreest men thans niettemin zijn schrikbarend wreed geweld van bloedige terreur.

Woensdag 18 oktober

Radio Oranje bespreekt de nood van Amsterdam: geen licht, geen brandstof of voldoende gas en geen elektriciteit voor het bereiden van een warme maaltijd. Fabrieken en kantoren liggen stil. Het stadsbeeld is dood. De laatste voorraden voedsel zijn aangebroken. Velen zijn ondergedoken. De volksgeest is onverzettelijk en ongebroken!

- In Buitenpost ligt de dorpsarbeid grotendeels lam wegens het onderduiken van tal van dorpelingen van hoog tot laag. De Duitsers hebben nog niet gereageerd. Alleen verschenen heden 4 moffen op het gemeentehuis om te informeren. Burgemeester Matzer gaf ter verontschuldiging op, dat de weigering voortvloeide uit wantrouwen omdat de *Leudmadden* [?? slecht leesbaar, red.] met 14 dagen niet terug mochten maar hun dienstverplichting met 14 dagen was verlengd. Zwijgend zijn de militairen vertrokken.
- Naar hedenavond verteld werd is een N.S.B.-politieaanpak te Buitenpost aangekomen. Hij is ondergebracht bij wed. B. Dijkstra te Lutjepost. De poging hem bij Tolsma te krijgen mislukte omdat deze over geen telefoon beschikt.

Donderdag 19 oktober

- Ondergetekende gaat hedenmiddag naar Burum om ook daar een paar dagen te 'duiken'. In Buitenpost ziet hij niet anders dan een paar grijsaards, enkele vrouwen en groepjes argeloos spelende kinderen.
- De politieaanpak bij de wed. Dijkstra blijkt geen aangesloten lid van de N.S.B. te zijn. Het is de nieuwe luitenant in de plaats van Van Montfoort uit Haren, die thans weer een andere functie heeft. Hij maakt een zeer goede collegiale indruk op het politiecorps en kan politiek nog niet bevorderd worden. Oorspronkelijk komt hij van Berlikum en is gedetacheerd uit Haren naar Buitenpost.

Vrijdag 20 oktober

- Een nieuwe dag van schrik en ontzetting. Bij de angst en zorg te Achtkarspelen in deze week voegt zich nu een nieuwe schok van opwinding en beroering. Van mond tot mond verspreide zich het bericht dat te Twijzelerheide politie Reitsma en een Duitse militair waren doodgeschoten. Deze feiten bleken spoedig maar al te waar te zijn. We voegen hieraan toe: Woensdagavond 11 uur meldden zich 3 personen, die de Duitse taal machtig

Veldwachter Reitsma.

waren, bij de wed. Dijkstra op het Wildpad te Twijzelerheide en vroegen nachtlogies. Dit werd toegestaan en tevens gewaarschuwd de politiemannen of de Duitsers met hun aanwezigheid niet in kennis te stellen. De volgende morgen kreeg de zoon der weduwe argwaan toen hij verschillende namen op de fietsen las o.a. Jantje Mulder uit die buurt (met een psalmboekje in de fietstas). Ook zaten er Duitse uniformen en een stencil drukwerk in de fietstassen. Bedoelde persoon dacht toen aan diefstal en wat dies meer zij en overtrad het bevel der mannen, die nog boven sliepen en waarschuwde de politie. Veldwachter Reitsma ging toen met de aanwezige Duitse Feldwebel naar de woning en trokken reeds de revolver in de gang. De drie personen, inmiddels opgestaan (8 uur 's morgens) wisten hiervan niets en zagen ineens het gevaar dat hen bedreigde namelijk dat ze gearresteerd zouden worden. Eén van hen deed toen de kamerdeur open en voordat de politie of Duitser iets konden doen werden ze beide neergeschoten. Tijdens de opwinding en consternatie, die hierdoor ontstond in de buurt wisten de drie met achterlating van alles te ontkomen en paktten de fiets van Reitsma, de Duitser

en Dijkstra. Twee boeren zijn onderweg gedwongen zich uit te kleden waarna 'de strijders' in boerenkleding verdwenen.

- In de stad Groningen moesten gisteravond alle mannelijke personen tussen 16 en 35 jaar op de trein om weggevoerd te worden. En dat nog wel nu de periode van 14 dagen om te spitzen voor hen verstreken was. De werkelijke bedoeling van onze dwingeland komt steeds meer duidelijk aan het licht: deportatie van de mannelijke bevolking op grote schaal.

Radio Oranje deelt mee:

Op last van de Duitsers moeten de mannelijke personen uit de stad Amsterdam naar Drenthe om aardappelen te rooien. Met heel wat lokmiddelen wordt deze deportatie aanbevolen. Burgemeester Voûte, de N.S.B.-er, gaf bevel, en dat was zijn grote stommiteit, om o.a. een spade mee te brengen voor het aardappelen rooien.

Zaterdag 21 oktober

- In West Zeeuws-Vlaanderen staan de Canadezen op 2 km van Oostburg, dat zwaar gebombardeerd werd. Vandaag werd Vlissingen door de RAF aangevallen.
- Het nieuwe offensief in de richting van Roosendaal vorderde vandaag 8 km. Alle hier genomen plaatsen liggen nog in België.

- Vandaag werd het gerucht bevestigd door de plaatselijke politie, dat één der drie 'geheimzinnige strijders' onder Noordbergum gegrepen is. Hij heeft zich eerst nog een tijdlang in een kuil met een vuurwapen verdedigd en is toen bewusteloos gevonden. Hij is naar het ziekenhuis vervoerd. Op hun vlucht werd te Drogendam nog een fiets meegenomen toen één der banden sprong.
- Hoewel het optreden der 3 gewapende mannen in generlei verband staat met een bekende ondergrondse gewapende actie (althans niet voor zover bekend) zijn de heren B. IJlstra en W. IJlstra ook ondergedoken. J. IJlstra was reeds met Jan vertrokken. Dinsdag namelijk hebben 'twee Duitsers' enige tijd in de drukkerij van IJlstra doorgebracht en daar ook gedrukt. Onder de stukken van de achtergelaten bagage bevond zich ook een cliché, op de kazerne ontcijferd is zoiets als: oproep aan het Ned. volk. Dit schijnt evenwel niet van IJlstra's drukkerij afkomstig te zijn. Ook wordt beweerd dat de drie heren in uniform ondergedoken leden van de NSKK* waren en op eigen houtje handelden.
- Vandaag zijn 700 vrijstellingen in de gemeente uitgereikt. Ze zijn in het Duits gesteld, van een Duitse handtekening voorzien en slechts geldig tot 10 november 1944. Nu de Duitsers te Leeuwarden deze zaak hebben geregeld, wordt vandaag sterk beweerd, dat er voor de andere niet vrijgestelden razzia's op handen zijn. Te Drachten zijn ze gisteren geweest waar 30 personen uit het gehele stadje werden gegrepen waarbij nog velen uit andere plaatsen zich bevonden.

Zondag 22 oktober

Gisteren passeerden Buitenpost opnieuw 2 slaventreinen volgepropt met slachtoffers van een onbekende en gevaarlijke bestemming.

Radio Oranje geeft een reportage van een Engelse kerkdienst in Nederland. Het betrof een kerkdienst van Britse soldaten in een Luthers kerkje ergens in Nederland. Ditmaal werd de dienst bijgewoond door koning George van Engeland (bij het inspecteren van de troepen) en generaal-veldmaarschalk Montgomery. Aan het slot werd het Engelse volkslied gezongen.

Maandag 23 oktober

Radio Oranje deelt mee dat de radiospreker van hun omroep, de Rotterdammer, benoemd werd tot omroepvoorman van Herrijzend Nederland, de radio-omroep op vrije Nederlandse bodem.

- Aan de Christelijke school geeft alleen mej. Geerling onderwijs. Aan de chr. U.L.O. geven het hoofd der school, juffrouw Fokkinga en Van Kempen les. Laatstgenoemde schijnt een vrijstelling te hebben aangevraagd en gekregen als translateur en tolk. Onderwijzers komen niet in aanmerking voor een *Bescheiningung*. De openbare school staat thans ook stop, daar het schoolhoofd de aanvankelijke toezegging werd ontzegd. Zoals bekend heeft het personeel der Christelijke school te kennen gegeven niet voor een vrijstelling in aanmerking te willen komen omdat zij ten enenmale het recht ontkennen tot een lastgeving, zoals de vijand die vorige week bekend heeft gemaakt.
- Bij de razzia te Drachten vorige vrijdag waren 150 Grüne Polizei aanwezig, die per tram arriveerden. Evenwel hadden leden van de Deutsche Wehrmacht vooraf de burgerij gewaarschuwd. Vandaar het povere resultaat.

Dinsdag 24 oktober

Heden niets te melden. Alleen zijn te Surhuisterveen uit de gemeente 150 arbeiders tewerkgesteld voor het uitgraven van kabels voor den vijand. Gerekend bij de graverij tussen Buitenpost en Twijzel en op andere plaatsen kan dit een compensatie vormen van de weigering een week geleden. Vele ondergedoken burgers uit Buitenpost keren langzamerhand terug.

Woensdag 25 oktober

Duitse paardenvordering in de omgeving. Gisteren te Kollum, vandaag onder andere te Achtkarspelen. Langs de straatweg passeerden in de richting Groningen cavalerie met honderden gevorderde paarden. De Duitse militairen hierbij betrokken lieten zich door de boeren (daartoe gedwongen) naar Buitenpost vervoeren. Hedenavond grote bedrijvigheid in Buitenpost. Een kleine honderd militairen worden ingekwartierd bij de burgerij. Wellicht voor een nacht, misschien langer.

Donderdag 26 oktober

- Overdag vliegen honderden toestellen boven het wolkendek voor een dagraid op Duitsland.
- De 'putjesgravers' van Pieterzijl zijn eigenmachtig te voet uit Haren teruggekeerd. Ze hadden de 14 dagen om en wachten geen verdere risico's af. De weggevoerde bevolking uit de gemeente Grootegast is nog niet teruggekeerd.

Verplichte graafwerkzaamheden.

Vrijdag 27 oktober

- Barbaarse klopjachten op de grootste schaal in Friesland's hoofdstad. Vanmorgen vroeg werden wegen, bruggen en kanalen afgesloten door de strijdmacht van de S.S. en Grüne Polizei: sirenes loeiden, burgers mochten niet meer op straat maar deuren van de huizen moesten wijd open staan. Toen begon de klopjacht: honderden werden opgedreven en naar het Zaailand gevoerd en daar voorlopig achter prikkeldraad gebracht. Zelfs politieagenten en predikanten werden meegevoerd. Het aantal slaven is nog niet bekend, men noemt het getal 1.000. Alle zaken in Leeuwarden waren gesloten. Het was angst, woede en opgekropte haat. Tegenover dit gewetenloos banditisme heeft de beschaafde wereld geen pen om het te beschrijven. Alleen het tuig uit de onderwereld, dat in Friesland is bovengedoken, kan zulks doen met duivels welgevallen en goddeloze huichelarij.
- Grijskerk: In deze gemeente moeten thans allen zich melden voor de slavendiensten. In de eerste plaats al diegenen, die de vorige maal niet verschenen zijn. Hetzelfde geldt voor de gemeente Grootegast.

Zaterdag 28 oktober

De drijfjacht te Leeuwarden leverde om de 1.000 slachtoffers. Hieronder bevonden zich predikanten, geestelijken en politiemannen. Ook zouden er personen zijn doodgeschoten. Bij informatie bleek dit getal drie te zijn. Een op de drie artsen werd genomen. De bandieten gebruikten luidsprekers om aan hun terreur kracht bij te zetten. In de vroege morgen reeds waren de pamfletten aangeplakt, de bruggen afgedraaid en de wegen afgezet. Er speelden zich zeer droeve en beklagenswaardige toneeltjes af.

Zondag 29 oktober

In alle uitzendingen van de B.B.C. en Radio Oranje richt de Nederlandse regering zich met een Nota tot de Geallieerde Volkeren. Ze wijst hierin op de verwoestingen in ons land door de leiders van het Duitse Volk als:

- Inunderen met zoutwater (als zoetwater aanwezig is) van de beste cultuurgronden.
- Vernielen van havenwerken, fabrieken en mijnen.
- Het opzettelijke vernielende element in deze wandaden, die met defensie niets uitstaande hebben.
- De Nederlandse regering houdt zich daarom het recht voor, straks na de oorlog, rechtmatige vergoeding te eisen en aanspraken te maken op een deel van Duitsland.

Gisteren drijfjachten gehouden in Sneek.

Maandag 30 oktober

- In Noord-Brabant werden vandaag Roosendaal en Oosterhout bevrijd. Geallieerden staan op 5 kilometer van de Maas. Duits offensief bij Meijel en Liessel over het Deurnse Kanaal vandaag tot staan gebracht.
- Op Zuid-Beveland werd Goes bevrijd en staan de Canadezen voor de dam naar Walcheren. Lancasters bombarderen opnieuw opstellingen bij Vlissingen.
- In West Zeeuws-Vlaanderen loopt de strijd voorspoedig en werden Zuidzande en Cadzand bevrijd en worden de Duitsers samengedrukt tot een hoekje Belgisch gebied bij Knokke.

Na een veertiendaagse stagnatie is vandaag de school weer in zijn geheel begonnen. Ook de meeste ambtenaren en beroepen worden thans weer geregeld waargenomen. Zulks ook al uit de overweging dat alle arbeid niet mag blijven rusten en de Nederlander momenteel zelf niet weet waar hij nog wel veilig is voor de onmenselijke onderdrukking.

Dinsdag 31 oktober

Met grote bezorgdheid zien de meeste dorpsgezinnen de winter tegemoet. In de allermeeste plaats rijpt wel het brandstofprobleem. Alleen de diensten die noodzakelijk moeten doorwerken als gemeentehuispersoneel en distributiedienst zullen nog verwarming ontvangen waarvan de brandstof van elders moet worden gehaald. Voor het gemeentehuis te Buitenpost uit Drachten waar op een hoeveelheid beslag werd gelegd.

Woensdag 1 november

Radio Oranje deelt mee:

- De Nederlandse Brigade Prinses Irene strijdt thans in Noord-Brabant te midden van de geallieerde strijdkrachten.
- Minister President Gerbrandy bracht met den minister van Oorlog een bezoek aan generaal Eisenhower in het geallieerde hoofdkwartier in Frankrijk. Na het bezoek werd verslag uitgebracht aan de Koningin.

Van de uit onze omgeving weggevoerde slaven voor zogenaamd 14 dagen spitten is zo goed als niemand nog teruggekeerd.

Vrijdag 3 november

- Franeker, waar de vrijstellingen zijn verlopen, is weer voor een groot deel ondergedoken. Razzia's worden elke dag verwacht.
- S.S. doet een overval op de boerderij van Turkstra te Kollumerzwaag. Het betreft hier een geval van verraad. Een onderduiker, die zijn schuilplaats niet tijdig kon bereiken, werd gevat. Boer en knecht ontkwamen. De hooiberg werd overhoop gehaald waaronder een auto werd gevonden. Een ondergedoken motorfiets werd niet ontdekt. Het gebroed heeft daarop de woning verzegeled.

*Helpt den herder die voor U strijt,
Of helpt den wolf, die U verbijt.
Weest niet meer Neutralisten,
Vernielt den Tyran
't is meer dan tijt,
Met al zijn Tyrannisten*

(Geuzenlied 1944)

*Op bevel van der Duitse Wehrmacht
Moeten zich melden voor graafwerk
Alle mannelijke ingezetenen, geboren tussen
1 jan 1895 en 31 dec 1927
Voor omgeving: te Buitenpost-station
Maandag 6 nov 9 uur a.m.
Kollumerland: dinsdag 7 nov.
In de komende dagen vele gemeenten in Friesland*

*Maar:
Zo lang nog één geallieerde soldaat
Zijn bloed en leven waagt
Voor Neerlands' zaak,
Antwoordt de Vaderlander recht kordaat
Ik spit niet, noch ik graaf
Voor 's vijands zaak.*

Zaterdag 4 november

Het hoofdnieuws van vandaag is wel de oproep tot putjesgraven met de traditionele dreigementen van strop en kogel. Er wordt gezegd, dat deze lastgeving van Ross (onderbeul van Seyss en Rauter) betrekking heeft op geheel Friesland. De Wehrmacht heeft 10.000 man nodig voor de Organisatie Todt. Allen moet meenemen: overjas, goede schoenen, warme onderkleden. Garantie: na de verrichting der werkzaamheden komt men terug. Loon: 5 gulden per dag. Rookartikelen en goede kost. Oh, wat zijn die moffen toch lief. Zelfs een fiets, die men meebrengt, krijgt men ook nog terug. Vanwaar al die verzekeringen en beste bedoelingen? Is dat het kwaad geweten van de gebruikelijke ontrouw der Duitse Judassen. Gemist werd in de oproep: Hoelang moet ik werken? Waar moet ik werken?

Zaterdag 5 november

- Uit voorzorg bleven heden weer vele personen uit de kerk vandaan. Aller gesprek gaat over de nieuwe massale aanmelding van morgen. En eensgezind neemt een ieder zich voor om niet te gaan!! Er is maar één nieuwe orde, de orde van het verzet.
- De woningen van burgemeester en secretaris der gemeente Grijskerk, die voor vorige week zijn ondergedoken met hun staf en bevolkingsregister, zijn door de handlangers van Beëlzebub leeggestolen!

Maandag 6 november

- Opnieuw een dag van felle opwinding en angstige spanning. Van de gehele gemeente Achtkarspelen waren vanmorgen 8 personen aan het station aanwezig en dat wel alleen personen, die zo goed als zeker waren van een *Ausweis*. Deze personen zijn dan ook alle weggestuurd! Uit het feit, dat thans voor de tweede maal (dus 17 oktober en thans 6 november) praktisch niemand opgekomen is en alle dreigementen der beulen ten spijt de gemeente Achtkarspelen geweigerd heeft, bewijst de schitterende verzetshouding van dit deel van ons Friese volk. En nu de wraak van deze tirannie? Wie zal het zeggen. Verwacht wordt, dat verschillende huizen in brand zullen worden gestoken en razzia's in de verschillende dorpen zullen worden gehouden. Wanneer dit het uiterste is, zal ook dit manhaftig worden gedra-

Geallieerde leiders**Winston Churchill**

Premier van het Verenigd Koninkrijk sinds 10 mei 1940, als nazi-Duitsland de Lage Landen en Frankrijk binnenvalt. Hij wordt de oorlogsleider van het Verenigd Koninkrijk. Hij is vastberaden door te vechten tot de laatste man en is een anti-fascist maar ook een anticommunist. Samen met de Amerikaanse president Roosevelt ondertekent hij het 'Atlantic Charter' en zorgt ervoor dat Groot-Brittannië blijft doorvechten. Op de conferentie van Potsdam in juli 1945 wordt hij vervangen door Clement Attlee, die Churchill opvolgt als premier van het Verenigd Koninkrijk.

Franklin Delano Roosevelt

President van de Verenigde Staten 1933-1945. Hij is het militaire genie achter de geallieerde overwinning in de Tweede Wereldoorlog. Roosevelt beseft in januari 1943 dat alleen Amerikaanse militaire macht de Duitse Wehrmacht kan verslaan. De Britten zijn uitgeput en militair niet in staat noch echt bereid om nazi-Duitsland offensief aan te pakken. Hij overlijdt in april 1945 aan een beroerte.

Jozef Stalin

Secretaris-generaal van de Communistische Partij van de Sovjet-Unie. Onder zijn dictatoriale bewind versnelt de industrialisatie van de Sovjet-Unie en groeit het land uit van een achtergebleven boerenmaatschappij tot een wereldmacht. Iedereen die zijn machtspositie 'bedreigt' wordt uit de weg geruimd. Zijn bewind kost miljoenen Russen het leven. Churchill, Roosevelt en Stalin beloven de handen ineen te slaan om de asmogendheden te verslaan. In Jalta wordt door hen drieën de toekomst van Europa na de Tweede Wereldoorlog besproken.

7 november 1944

Razzia in Buitenpost. Folkert Smit en Keimpe Kooistra worden doodgeschoten in de Mieden. Alle tachtig opgepakte mannen worden naar Glimmen gebracht om tankgrachten te graven.

Folkert Smit.

7 november 1944

Franklin Delano Roosevelt wordt in de Verenigde Staten herkozen als president.

8 november 1944

Aanslag van het verzet op commissaris Blank bij De Laatste Stuiver in het Oost. Hij overleeft. Er volgen gelukkig geen represailles.

Walcheren geheel bevrijd.

10-11 november 1944

Razzia's in Rotterdam. Er worden ca. 52.000 mannen gedeporteerd. Het is de grootste razzia die de Duitse bezetter in Nederland tijdens de Tweede Wereldoorlog heeft gehouden.

11 november 1944

De sluizen bij Gaarkeuken worden gebombardeerd.

21 november 1944

Grote razzia in Den Haag. In totaal worden 15.000 mannen tussen de 17 en 40 jaar op transport gesteld naar Duitsland om daar als dwangarbeider te werken in het kader van de *Arbeitseinsatz*. Veel Haagse mannen komen in Hamburg terecht.

22 november 1944

Burgemeester Matzer meldt de komst van 2000 vluchtelingen uit Nijmegen.

Het weer tijdens de grote razzia op 7 november 1944

Temperatuur	
Gemiddeld	6,4 °C
Gevoelstemperatuur	1,6 °C

Neerslag	
Neerslag	14,4 mm
Duur neerslag	3,3 uur

Zonneschijn	
Duur	3,8 uur

Wind	
Gemiddeld	6 Bft
Minimum	5 Bft
Maximum	7 Bft
Richting	west

(bron: KNMI)

gen. Als het maar geen onschuldig burgerbloed vraagt. Velen hebben het dorp opnieuw verlaten. Voorraden huisraad en kleding worden in veiligheid gebracht. Het dorp lijkt uitgestorven. Wie een goede schuilplaats in huis heeft, blijft thuis zoals thans Jan. Anderen riskeren in deze omstandigheid niet het gevaar, dat hun woning in vlammen kan opgaan en buiten het dorp onder andere Lutjepost slapen (zoals oom Melle).

b. Morgen staat Kollumerland voor hetzelfde feit en dezelfde keuze. Vandaag werden in Kollum geen vrijstellingen afgegeven. Betrokkenen moeten zich maar melden aan het station te Buitenpost en het risico daarvan zelf dragen.

Dinsdag 7 november

**Achtkarspelen en Kollumerland weigeren voor de tweede maal het slavenjuk der Duitse beulen!
In blinde woede slaat het Nazi-schrikbewind toe.
Terreur en Razzia in Buitenpost, Lutjepost en Twijzel.
Weerloze Nederlanders worden:
met karabijn en mitrailleur in de slaap overmeesterd uit hun huizen meegesleurd in veld en rietpolder opgejaagd in vrachtauto's als boeven weggevoerd en om de bloeddorst der beesten te stillen als schadelijk ongedierte met duivels welgevallen vermoord!!!**

De vermoede wraak van gisteren is gekomen. De slag is heden gevallen. Hedenmorgen 4 uur was Twijzel reeds afgezet, benevens het West van Buitenpost. Vele slachtoffers werden tijdens de slaap verast, boeren onder de koeien vandaag gehaald. In dit gedeelte van het dorp werden velen gepakt en gingen de boeven ver 'Egypte' in en haalden de slachtoffers uit de eenzame huisjes en boerderijtjes vandaan. Verschillende schoten werden gelost. Zeven uur was Buitenpost reeds aan alle zijden afgezet en werden passerende mensen wel in, maar niet weer buiten het cordon toegelaten. Zo liepen vader, oom Melle en P. Postma (allen ouder dan 50 jaar) in de val maar werden later, na het vertonen van het persoonsbewijs, ongemoeid gelaten. Op het kerkhof wist iemand achter de grafstenen te ontkomen, hoewel de Duitsers hem voortdurend onder vuur trachten te nemen. Het was de winkelier Joh. Hoekstra uit het West, die eerst reeds aan de Duitsers ontkomen was en daarna vanaf het kerkhof onder een dekkleed wist te kruipen waar de Duitsers net niet onder gekeken hadden.

Enige honderden militairen gingen in het dorp van huis tot huis maar vonden naar verhouding in het dorp niet veel daar honderden de dag tevoren het dorp verlaten hadden. Op Lutjepost hoorden we van de afzetting van Buitenpost 's morgens om 8 uur. Dit was feitelijk op het nippertje. Onmiddellijk trokken we (dat wil zeggen J. IJlstra, Jan, Paul en ondergetekende) naar de rietplassen achter Lutjepost om ons daar te verschansen. Uit alle richtingen trokken toen de buurtmensen het veld in zodat de koppel aangroeide tot 10 man. In het geheel waren toen reeds een dertigtal mensen in het veld achter ons huis waarvan enkele groepjes naar De Tjoele trokken.

Plots klonk het: Daar zijn ze!! En de gehele groep stooft uiteen. De grootste groep sprong over een sloot en verder het land in; van de weg af. Op dit ogenblik reed een Duitse auto langzaam over Lutjepost waarvan de inzittende officieren alle kanten uitkeken maar niets bemerkten omdat allen wegdoeken. De auto zwaaide daarna en reed bij P. Postma terug. Ondergetekende had op dit ogenblik de gehele rietplassen alleen en bleef een uur zo liggen. Later werd het hoofd opgestoken en leek alles veilig ook al omdat jongens door de polder liepen om hun vaders op te sporen. Het was 11 uur en alles scheen afgelopen. Plotseling klonk er vreselijk schieten dat al dichtbij kwam in de richting van Lutjepost. Op dit moment liep mejuffrouw W. Helder door het land, die ons de wenk gaf om te duiken. We schoten toen midden in een rietplas en gingen daar platliggen. We waren reeds drijfnat geworden in het water en het weer was een storm. Vreselijke hagelbuien en buitengewoon guur. Edoch, dit was nog minder dan bijzaak, want tussen 11.30 en 12.30 uur was het in één woord vreselijk welk een angst we toen met z'n drieën doormaakten en met ons al de anderen in het veld. Anderen vluchtten tijdens het knallen der schoten al verder De Tjoele over en zelfs over het Kolonelsdiep (per roeiboort of zelfs zwemmende om zich het vege lijf te redden). J. IJlstra was reeds aan het kanaal gearriveerd en ging met zes anderen in een bootje over.

Tijdens dit alles speelde zich niet minder dan een bloedig drama af op Lutjepost en in de Mieden. Blijkbaar totaal verrast werden de inwoners van een deel van Lutjepost en de Mieden overvallen door ruim 100 Duitsers, die snel op de fiets kwamen aanzetten. Velen in de Mieden zetten het toen nog op een lopen wat aller verderf betekende. De onverlaten openden een moorddadig vuur. Er knalde schot op schot. Onze buurtgenoten Keimpe Kooistra en Folkert Smit werden pardoes doodgeschoten. In deze onbeschrijflijke consternatie vielen de lafaards velen in handen.

Een andere groep zette in de richting van Rohel een rietplas af. Er schoten verschillende kogels door het riet, een paar honderd meter van onze schuilplaats. Maar we bleven in onze 'bunker' omdat alleen dit onze enige redding zou zijn. De schoten knalden toen vlakbij en het was aller ijselijks dit aan te horen. Na een uur was dit gevaar voorbij en durfden we weer op te kijken. We bleven evenwel tot 5 uur in het land waar vader ons om kwart over vier op snert met kluijf verraste. Om vijf uur trokken we huiswaarts, waar we de natte kleren door droge vervingen. In geheel verschillende groepjes waren de duikelaars toen op Lutjepost allen teruggekeerd. Naar Bui-

Huiszoeking.

tenpost waren toen van de Mieden en Lutjepost gevoerd (te voet, door Duitsers bewaakt, en gevolgd door vrouwen en meisjes met kleding en dekens):

1. S. Hamstra	9. D. Kooistra
2. verloofde van J. Piso	10. H. v.d. Valle
3. P. Reitsma	11. ? v.d. Valle
4. Jac. de Haas	12. ? v.d. Valle
5. Hepke v.d. Weg	13. H. Metzlar
6. Haize v.d. Weg	14. G. Wijma
7. J. Visser	15. P. v.d. Meulen
8. W. Tjoelker	16. Sj. Kooistra

De heer Fokke van der Weg werd een oor doorschoten maar deze ontkwam. Met een grote tractor werden de slachtoffers weggevoerd op de middag. Het totaal aantal was 78 waaronder enkele personen boven de 50 jaar. Ze waren opgesloten bij het station in de rijwielstalling en werden in de auto in de richting Groningen vervoerd. Nadere bijzonderheden volgen in de aantekeningen van morgen.

Woensdag 8 november

Nieuwe bijzonderheden over de moorddadige razzia's van gisteren.

- a. Niet meer dan 20 burgers werden in totaal in Buitenpost gevangen. Al de anderen dus in de omtrek van het dorp: het West en Lutjepost.
- b. Dat de aanval zich na 11 uur vooral op de Mieden en Lutjepost richtte wordt verschillend verklaard. Een grote groep denkt aan verraad door J. de B., zoon van een gezin in de Mieden, dat voor N.S.B. bekend staat. Een andere zoon is aan het front. Een andere mening is dat de Duitsers zelf vanuit de toren en molen met verrekijkers dit jachtgebied hadden ontdekt. Misschien moeten beide meningen worden gecombineerd.
- c. De heer F. Smit, ondergedoken spoorwegman, wilde niet capituleren en werd onmiddellijk doodgeschoten. De heer K. Kooistra kon niet zo spoedig de handen omhoogsteken en werd naast zijn zoon doodgeschoten. Deze zoon is later weer op vrije voeten gesteld.
- d. Weggevoerd werden in het West en Buitenpost (voorlopige lijst):
1. Joh. Vlieg	14. W. Dijkstra (ouder dan 50 jaar)
2. S. Wijma	
3. Drie zoons van S. de Boer	15. J. Miedema
4. J. Spriensma (??)	16. L. Miedema
5. D. Pilot	17. Lieuwe Miedema
6. Feddema	18. Haitink
7. Bos	19. Arbeider Rispens
8. Hollinga	20. 2 arbeiders Hoeksema
9. Hetteema jr.	21. R. Waltje
10. Hielema	22. J. Wiersma
11. W. Postma	23. Joh. Helboezem
12. Jac. de Boer	24. A. Wijnstra
13. de Wal (N.S.B.)	
- e. Het lijk van timmerman Van der Velde uit Twijzel werd bij een rietplas gevonden. Hij is 's morgens bij een vlucht in het duister door een vijandige kogel achterhaald. Het lijk werd pas 's avonds gevonden omdat hij vermist werd.
- f. Sabotage (?) op Kootstertille. Twee boten in het Kolonelsdiep tot zinken gebracht en dwars in de vaargeul gelegd. Alle scheepvaartverkeer stopt. Duitsers onderzoeken het geval.

Donderdag 9 november

Aanvullingslijst van de razzia-slachtoffers van dinsdag j.l.:

28. Zoon van W. Berda	31. R. Heidbuurt
29. R. Heidbuurt	32. W. de Vries (Oost)
30. Ate Heidbuurt	

Reeds gisteren ontvingen verschillende vrouwen bericht van de gedeporteerde mannen. Het geschiedde door vrouwen, die uit Drenthe terugkwamen na hun mannen daar bezocht te hebben. De slachtoffers zijn niet naar Duitsland gevoerd maar naar Glimmen in Drenthe, waar ze tewerk zijn gesteld. Ze zijn ondergebracht in een school met centrale verwarming. Ze maakten het naar omstandigheden wel!

Vrijdag 10 november

In het Dokkumer Diep in de buurt van Ee is evenals op Kootstertille een schip met zand geladen tot zinken gebracht. Het scheepvaartverkeer is daar volledig tot stilstand gekomen.

Een lid van de Geheime Dienst is reeds bij Froukje en Dirk geweest om te informeren hoeveel zij van deze zaak afwisten. Het was namelijk uitgelekt, dat de bewoners van 'Pielkwierum' die daar wonen de daders zouden noemen omdat die bekend waren daar ze over het kanaal waren gezet. Anne, de broer van Dirk, die onderdook bij D. en Fr. wist er nog meer vanaf en is door de G.D. uitgehoord. De vrees voor Duitse represailles is niet denkbeeldig en daarom zijn de onderduikers vandaar weer vertrokken. Anne de Haan is gisteren in dameskleden weer vertrokken.

Zaterdag 11 november

Canadezen zijn vanuit Sint Philipsland het Zijpe overgestoken en hebben een begin gemaakt met de bevrijding van Schouwen-Duiveland. Van de andere fronten in Nederland in het geheel geen nieuws.

- Vandaag werden de 3 slachtoffers van de razzia van 7 november, J. v.d. Velde, F. Smit en K. Kooistra, ter aarde besteld.
- Omstreeks de middag cirkelden een tijdlang een escadrille vliegtuigen in de lucht in noordoostelijke richting. Ze lieten iets vallen, dat een explosie veroorzaakte. Ook werden de mitrailleurs gehanteerd. Tegen de avond werd verteld dat de sluiswerken van Gaarkeuken in de waterweg Groningen-Lemmer waren aangevallen en vernield zodat het scheepvaartverkeer is stop gelegd. Nadere bijzonderheden worden nog afgewacht.

De graven van Keimpe Kooistra en Folkert Smit op de begraafplaats aan de Kuipersweg.

Zondag 12 november

De diensten van de kerken in Buitenpost waren door de Nazi-terreur slecht bezocht. Tussen de 17 en 50 jaar was zo goed als niemand onder de dienst. Enkelen, die vrijgesteld waren als distributie- en gemeentepersoneel, waren aanwezig.

Maandag 13 november

- Bij Gaarkeuken zijn de grote sluisen vernield. Scheepvaart is thans alleen nog mogelijk door de kleine sluisen en dan uitsluitend voor kleinere schepen.
- Gistermorgen razzia op een kleine school te Stroobos. Omstreeks 7 uur 's morgens waren twee bussen en een luxe Duitse wagen gearriveerd. Een negental slachtoffers werd weggevoerd.
- Teneinde bij eventueel herhaalde razzia en huiszoeking aan de greep van den vijand te ontkomen hebben we een grote schuilplaats met slaapgelegenheden gebouwd. Deze schuilplaats bevindt zich achter de stal onder de turf en bestaat uit luik, turftunnel en kist. Het geheel is opgebouwd uit turf en wekt voor het speurende oog niet de minste argwaan. Het interieur is opgevuuld met hooi en bevat een inrichting voor luchtverversing.

Dinsdag 14 november

- Tijdens een hevige sneeuwstorm flitste gisteravond om ongeveer 8 uur het licht uit. Ook tijdens de gehele dag behoefden we 'de kachel' niet tevoorschijn te halen vanonder het hooi buiten. Naar aanleiding van dit defect werd hedenmorgen gezegd dat gisteravond een vliegtuig tegen de stroomleiding Groningen-Leeuwarden was gebotst. Hoe dit zij, inderdaad was er gisteravond in het noodweer een Duits vliegtuig in de lucht, dat waarschijnlijk het vliegveld niet kon bereiken en geen geschikte landingsplaats kon vinden. Het wierp namelijk lichtfakkels uit en zou in de Mieden achter Stroobos geland zijn.
- Met de Jan Plezier van D. Miedema en anderen per fiets hebben verscheidene vrouwen en meisjes reeds een bezoek aan Glimmen gebracht. In deze plaats zijn de razzia-slachtoffers tewerkgesteld. Ze moeten werken van 8 uur tot half 5, ook in slecht weer. Eveneens moet er zondagen gewerkt worden en wordt er f 7,50 verdiend. In de vrije uren 's avonds wordt gezongen, geciteerd enz. om de gedachten wat andere leiding te geven. Men slaapt in het stro en deed er reeds de eerste ongemakken op omdat zindelijk en smerig thans broederlijk en zusterlijk verenigd is. Het eten gaat zowat maar alles wijst erop om al het mogelijke te beproeven om thuis te kunnen blijven. Het is een strafkamp zondermeer. Hoewel de eerste strenge bewaking reeds verlicht is.
- Gemeentewerkvolk en gemeenteambtenaren benevens politie en brandweerlieden krijgen in Achtkarspelen thans opnieuw een *Bescheinigung* geldig 'zum Widerruf'.

Woensdag 15 november

- Gisteravond werd de lichtstoring opgeheven en konden kaarsjes en petroleumlichtjes weer van de tafel verdwijnen. In verscheidene gezinnen waar ook dit materiaal niet aanwezig was zat men óf in het donker óf ging men vroeg in de rust.
- Gisteravond zouden de Duitsers een inval hebben gedaan in de

woning van I. van der Wey, hoofd van de chr. L.O.- en U.L.O.-school. Door een raam werd of geschoten of het werd kapotgeslagen. Van der Wey schijnt gewaarschuwd te zijn en was niet aanwezig. Gevreesd wordt dat de onderwijzerswoning zal worden leeggestolen derhalve werd vanmorgen veel huisraad in veiligheid gebracht. Nadere bijzonderheden volgen.

Donderdag 16 november

Radio Oranje:

- Na hun onbeschrijflijke verwoestingen in Rotterdam uitgevoerd te hebben, hebben de Duitsers een nieuwe wandaad op de bevolking begaan door 10.000 burgers weg te slepen voor het opwerpen van verdedigingsstellingen.
- Koningin Wilhelmina feliciteert president Roosevelt met zijn 4e herkiezing als president van de U.S.A.
- Minister-president Gerbrandy wenst generaal Eisenhower geluk met de bevrijding van Walcheren en Noord-Brabant. De geallieerde opperbevelhebber antwoordt den minister en geeft de verzekering dat dit mee te danken is aan de dappere Brigade Prinses Irene en de N.B.S.*

- Gisteren passeerden Lutjepost talrijke Duitse patrouilles, die evenwel geen kwaad deden. Naar men zegt zullen deze patrouilles andere Duitse patrouilles, die de bruggen bewaken, aflossen.
- Over de aanval op I. van der Wey nog weinig licht. De personen, die in burger gekleed waren, reden in een ongenummerde auto en verscheen na 8 uur. Op een persoon (H. Wever?), die de woning verliet, werd heftig geschoten. Uit deze vage gegevens zou men kunnen opmaken te doen te hebben met een moordbrigade der N.S.B.-bandieten. De woning bevat een kapotte ruit bij de voordeur en is thans onbewoond. Kleding in veiligheid gebracht.
- Onze vroegere buurjongen, H. van der Veen (vorig jaar getrouwd en woonachtig te Workum) is gisteren thuisgekomen bij zijn ouders op Lutjepost. Hij is gevlucht uit Assen waar hij voor graafwerk reeds 4 weken werd vastgehouden. De toestanden bij het graven zijn vrij slecht; verlof bij sterfgevallen of ziekte wordt door de Duitse beulen niet verleend. Het meest pijnigt de mensen het onzekere gevoel: "Wat gaat de vijand straks met ons doen?" Het lijkt dat uit de Z.W.-hoek van Friesland velen zijn gegaan en gezwich hebben voor de Duitse dreigementen. Echter gaan velen thans – nu het verlof te laat is – de ogen open voor dit vuile bedrog. Van de 270 personen uit Workum waren reeds de helft gevlucht.

Vrijdag 17 november

- Thans nieuw licht op de aanval op Van der Wey. Inderdaad was het een overval, zoals allereerst gemeld door de Duitsers namelijk de Grüne Polizei. Het gezin was een half uur tevoren, ongeveer 7.30 uur gewaarschuwd door een persoon bij bakker Penninga op de hoek waar Van der Wey woonde. Het gezin kon toen nog vluchten. De persoon, die aangeschoten werd, was S. Hoekstra, die thans in het ziekenhuis ligt. Hij is namelijk door de Duitsers meegenomen. Jantje Bakker die in dit verband een brief naar Bergum moest brengen is daar door de Duitsers eveneens vastgehouden. Het schijnt dat deze zich genesteld hadden in de woning van hem, voor wie de brief bestemd was. We wachten dit nog verder af. Om de roofzucht der Hitler-kanalje voor te zijn (denk aan de woning van Van der Kam) is reeds veel beddengoed en meubilair door de burgerij uit de schoolwoning gehaald.
- De Duitse razzia-ploeg, die zondagmorgen op Stroobos was, heeft naar hartenlust gouden horloges en sieraden geroofd toen het hen mislukte enkele personen in hun schuilhoeken op te sporen. Wel ontdekten ze een ondergedoken rechner uit Amsterdam, die met zijn gehele gezin werd meegenomen. De marechaussee van Stroobos werd eveneens als verdachte meegenomen.

Zaterdag 18 november

Volgens de mededelingen van de Noordoosthoek zullen de evacuees uit Arnhem en Oosterbeek volgende week in Achtkarspelen en Kollumerland aankomen. De nodige voorbereidingen daartoe worden thans in de gemeenten getroffen.

Radio Oranje:

- Geregeld worden thans berichten van allerlei aard uitgezonden over het bevrijde gebied.
- Gewaarschuwd werden tegen op handen zijnde razzia's in Amsterdam en Delft.

Zondag 19 november

Te Glimmen vrijgelaten: R. Waltje en S. van der Veen, beide werkzaam bij de Zuivelfabriek te Twijzel.

Maandag 20 november

Te Glimmen vrijgelaten: Willem de Vries (pas getrouwd) en Jelle Wielsma. Tot aller verbazing komen dus enkele razzia-slachtoffers vrij.

Dinsdag 21 november

Allerwege worden in de gemeente Achtkarspelen de laatste voorbereidselen getroffen voor de ontvangst van de evacuees. Huis aan huis wordt de woon- en slaapgelegenheden geregistreerd en met de bewoners afgesproken het aantal en soort der te ontvangen gasten.

Woensdag 22 november

Radio Oranje:

- Rede van Gerbrandy. Inhoud: de fiere, massale, ongeëvenaarde

Oorlogsverslaggevers

Robert Kiek

Een van de verslaggevers van Radio Oranje, die een groot deel van de geallieerde opmars door Frankrijk, België en Nederland verslaat, is Engelandvaarder Robert Kiek. Hij verblijft al vanaf het begin van de oorlog in Engeland. Op 4 augustus mag hij samen met de Prinses Irene Brigade, mee naar Normandië. De geallieerde legers zijn dan al tot in België gevorderd. Op 22 augustus 1944 is de eerste Nederlandse radioreportage vanaf het front te horen. Kiek bericht verder over de bevrijding van Parijs, van Brussel en van Antwerpen. Vanuit Maastricht meldt hij: 'Begon van Alkmaar de victorie, van Maastricht begint de bevrijding. Vier jaar, vier maanden en vier dagen nadat de Duitsers ons land waren binnengerukt, stroomden eenheden van het Amerikaanse leger onze oudste stad binnen'. Hij doet ook verslag van het oppakken van NSB'ers en moffenmeiden.

De Rotterdammer

Hendrik Johannes van den Broek, die bekend staat als *De Rotterdammer*, wordt veelvuldig in de dagboeken van Sikke Veenstra genoemd.

Deze journalist richt in 1940 Radio Vrij Nederland op, en verzorgt na zijn vlucht naar Londen uitzendingen voor De Brandaris. Die zender gaat in 1942 samen met Radio Oranje, waar Van den Broek chef wordt.

25 november 1944

Beschieting van de trein tussen Buitenpost en Visvliet door jachtvliegtuigen.

26 november 1944

Dreigende hongersnood in het westen van Nederland. Het begin van hongertochten waarbij naar schatting 50.000 mensen per dag op zoek gaan naar eten. Bakkerskarren en voedseltransporten worden geplunderd.

4 december 1944

In Noord- en Zuid-Holland en in Utrecht wordt het broodrantsoen teruggebracht tot 1000 gram per persoon per week. De eerste voedseltransporten ter bestrijding van de honger worden uitgevoerd door Centrale Rederij voor de Voedselvoorziening.

8 december 1944

Het verzet overvalt het Huis van Bewaring in Leeuwarden en bevrijdt 51 gevangenen.

11 december 1944

Een vliegtuigbom doodt de familie Barkmeijer in Kollum.

Overval op het Huis van Bewaring in Assen, 31 gevangenen worden bevrijd. Londen heeft de overval verboden bij monde van een verbindingsofficier, maar de knokploeg voert de overval toch uit.

14 december 1944

In Noord- en Zuid-Holland wordt het gebruik van elektriciteit verboden.

Duitse bekendmaking van de 'Liese-Aktion', oproep tot totale arbeidsinzet.

15 december 1944

Razzia in Kollum.

[24 november]**Herfst 1944**

In de maand november 1944 werd in Fryslân ruim 184 mm regen afgetapt, in Dokkum zelfs 230 mm. Daarmee is het de natste novembermaand sinds het begin van de metingen in 1901.

(bron: Klaas Ybema, Wat een weer!)

en reeds 2 maanden volgehouden spoorwegstaking. Aan de nagelaten betrekkingen van de slachtoffers dezer staking zal evenals aan die van de gevallen leden der binnenlandse strijdkrachten financiële bijstand worden verleend.

- b. Opnieuw wordt Amsterdam speciaal (leeftijd 17-40 jaar) gewaarschuwd tegen reeds waarschijnlijk begonnen zijnde razzia's.
- a. Gisternacht werden de onderduikers L. Riemersma en zijn vriend te Twijzel opgepikt en meegevoerd. Waarschijnlijk verraad.
- b. Gister overdag werd gemeld dat Duitsers opereerden in Zwagerbosch en een aantal personen hadden buitgemaakt.
- c. Gister was een patrouille Duitsers in Buitenpost, die alle garages doorsnuffelden naar auto's waarschijnlijk. Op de brandstof werd aanmerking gemaakt bij H.K. Dijkstra.
- d. Mej. J. Bakker en logé bij R. van der Meulen, die voor jodin werd aangezien bij de razzia, thans beide vrijgelaten. Mej. Jantje Dijk, de dienstbode van J. van der Wey, nog gevangengehouden in het huis van bewaring te Leeuwarden.

Koerierster Jantje Dijk. [p.51]

Donderdag 23 november

Radio Oranje:

- a. Volgens een verslaggever Van Beers (A.N.P. te Londen) zijn deskundigen van Rijkswaterstaat reeds bezig plannen te ontwerpen voor de drooglegging van Walcheren. Indien de nodige zandzuigers voor het herstel der zeedijken, waarin 3 grote bressen geslagen zijn, spoedig aanwezig zijn, zal Walcheren binnen een jaar weer droog gelegd zijn. Het zal daarna nog enkele jaren duren voor het land weer in cultuur kan worden gebracht.
- b. De scheepsbouwwerf De Schelde is weinig beschadigd. Er staat zelfs een onbeschadigd vrachtschip van 24.000 ton op stapel.

Vrijheidsstrijders leveren slag met den vijand bij Drachten.
Vier moffen bijten het zand. Hulde! Vernielt den tiran!!

Vrijdag 24 november

Zelden een herfst als die van 1944. Met zoveel donker en slecht weer en buitengewone regenval. Het regent dag op dag. Het water is in de polders in de omtrek onder andere IZermieden en Rohel zeer hoog gestegen. Vele weilanden en akker zijn ondergelopen. Enkele huizen zijn reeds onbereikbaar en de bewoners moesten vluchten. Het euvel wordt zeer verergerd door de omstandigheid, dat de gemalen (elektrisch of stoom) slechts zeer beperkt kunnen lozen.

Krachtstroom is gerantsoeneerd tot 6 uur per nacht en stook- en smeerolie voor de oliemotoren van de andere gemalen is zeer beperkt aanwezig. Het best zijn nog af de polders met de oud-Hollandse watermolen en de windmolen waarvan de kosteloze wind een onuitputtelijke krachtbron is.

Zaterdag 25 november

Radio Oranje:

A. den Doolaard sprak tot het bezette gebied en draagt het parool uit: Niet vrijwillig melden. Grote razzia's zijn gehouden in Rotterdam (50.000 mannen weggevoerd waarvan 25.000 zich vrijwillig aanmelden), Delft, Leiden en Voorschoten. Thans de hoofdstad aan de beurt. "Mannen bukt niet voor de tirannen van ons volk, meldt u niet vrijwillig voor onvaderlandslievend slavenwerk, dat dient om onze volkskracht te breken".

Hedenavond tussen 8 en 9 uur opereerde een Engels vliegtuig bij maanlicht en lichtkogels boven het Kolonelsdiep. Verschillende mitrailleurssalvo's klonken in de richting van Gaarkeuken en een achter onze woning. Het toestel cirkelde telkens heen en weer en was af en toe zichtbaar.

Zondag 26 november

- a. Enkele gegevens over de Gereformeerde Bijbelclub op Lutjepost:
In de eerste helft van 1944 vergaderde de club vrij geregeld op een avond namelijk de dinsdagavond. Was er alarm dan werd soms een of twee maal overgeslagen. Later volgde de vakantie tijdens de hooicampagne in juni en de gewone zomervakantie. In de zomer en de herfst sloopt voortdurend het gebied van Jan Hagel langs pad en weg en was het onmogelijk om 's avonds op pad te zijn. Bovendien werd begin september de uitzonderingstoestand in het bezette gebied afgekondigd toen de oorlog aan onze grenzen kwam. Na 8 uur was het verboden zich in de open lucht te bevinden. Zou het werk der Club voortgang vinden, dan moest dit op een middag plaatsvinden. Dit werd geprobeerd maar bleek minder doeltreffend omdat een aantal leden wegens verschillende werkzaamheden verhinderd was. In aanmerking genomen het feit, dat de onderduikers zich geen kerkgang meer konden veroorloven en gedwongen waren de zondag thuis door te brengen, werd besloten de clubvergaderingen te verleggen naar de zondagmiddag, indien gewenst zondagmorgen. Deze bijeenkomsten vonden nadien geregeld plaats wat dan alleen de Club op Lutjepost betreft. Door de toestand geschapen door de verplichte massamelding in Achtkarspelen en andere gemeen-

ten in Friesland en de tirannieke razzia's op 7 november werden de vergaderingen een aantal zondagen uitgesteld. De gemoeederen waren zodanig ontrust, dat een rustige bijeenkomst ten enenmale onmogelijk was. Vandaag had weer de eerste samenkomst plaats, de 40e sinds de Jaarvergadering in september '43.

b. Het vliegtuig van zondagavond heeft een locomotief van een goederentrein tussen Buitenpost en Visvliet kapotgeschoten.

c. Gisteravond verscheen te 10 uur opnieuw een vliegtuig, dat in de richting van het kanaal te Stroobos onophoudelijk vuurde. Het cirkelde verscheidene malen boven onze woning en begaf zich dan opnieuw naar zijn doel.

Maandag 27 november

Minister-president Gerbrandy hield gisteravond een rede via de zender Herrijzend Nederland. Hij bracht hulde aan de geallieerde soldaten en hoopte spoedig enige orde te scheppen in de toestanden van het bevrijde gebied.

Dinsdag 28 november

In de gemeente Zuidhorn houden nieuw schriftelijke oproepen der Duitse Wehrmacht plaats voor verplicht graven, zoals het heet. Van zaterdag op zondag hield een Jan Hagel-schoeliebende razzia en huiszoeking in het dorp. Resultaten en gevolgen nog niet bekend.

Radio Oranje: Uit de rede van de Koningin:

- Lof voor het stakende spoorwegpersoneel.
- Oproep tot samenwerking en onderlinge hulpvaardigheid te midden der benauwenis.
- Woorden van bewondering gericht tot Walcheren en West Zeeuws-Vlaanderen. Walcheren en Zeeuws-Vlaanderen zullen herrijzen.
- Oproep aan de mijnwerkers. Uw plichtsbetrachting zeer vereist in het koude jaargetijde.
- Oproep aan de boeren wier hulp thans het meest onmisbaar is.

Leve het Vaderland!!

Woensdag 29 november

- a. Troepen van het 1e Canadese Leger zijn naar het front bij Nijmegen overgebracht.
- b. Gister had generaal Eisenhower, de geallieerde opperbevelhebber, een langdurig onderhoud met generaal-veldmaarschalk Montgomery in diens hoofdkwartier aan de Nederlandse grens. In verband met deze besprekingen zinspeelt men erop, dat ook in het noorden een offensief aanstaande is.

- a. Een Engels vliegtuig mitrailleurde in de nacht van maandag op dinsdag een Duits schip van 500 ton te Kootstertille. Het schip werd in de grond geboord. Het lawaai van deze nachtaanval maakte de meeste mensen wakker uit de slaap en veroorzaakte in de onmiddellijke nabijheid doodsangsten.
- b. De brandstofnood is hoog gestegen. 's Avonds bij donker of 's morgens vroeg trekken velen erop uit met zaag en/of bijl en vellen het hout langs de wegen in de weilanden. Sommigen gaan ook gewoon overdag. De beide onderwijzeressen, mej. W. Geerling en mej. G. Hagens, kostte dit aan de Parallelweg bijna een bekeuring. Overigens wordt door de politie dit wilde kappen oogluikend toegelaten.

Donderdag 30 november

In de afgelopen nacht heeft het elke avond opererende vliegtuig een sleepboot bij Blauwvallaat en de zuivelfabriek gelegen bij Gerkesklooster-Stroobos gemitrailleerd. De boot werd kapotgeschoten. De directeurswoning en het kantoor van de fabriek werden vrij ernstig beschadigd. Persoonlijke ongelukken hadden niet plaats.

Zaterdag 2 december

Radio Oranje:

Geeft voortdurend een reeks nieuwsberichten uit het bevrijde gebied. Deze mededelingen strekken zich over alle levensgebieden uit en maken melding dat alle pogingen worden aangewend om spoedig het volksleven weer wat op normaal niveau te brengen.

Het lichtrantsoen is thans voor allen vastgesteld op 8 kWh. Dit geldt ook voor hen die elektrisch koken. Iets nieuws, dat er na 20.00 uur geen elektrische stroom meer mag worden gebruikt. Boeren maken een uitzondering. Voor de boerderij mag eveneens 8 kWh. worden gebruikt en voor een pomp bovendien nog 8, dus in totaal 24.

Zondag 3 december

Het elektrisch licht werd gisteravond 7.20 uur plotseling uitgeschakeld. Een ieder zat toen in het donker. Tegen middernacht was er weer stroom verkrijgbaar. Vermoed wordt dat dit een strafmaatregel is aangezien in alle woningen na 8 uur nog stroom voor verlichting wordt verbruikt.

Maandag 4 december

De roep om brandhout heeft grote afmetingen aangenomen. Vele boeren willen geen takje verkopen en rijden het hout, dat ze laten kappen van hun landerijen, in de schuren. Een wagnovol eikenhout kost f 200,-.

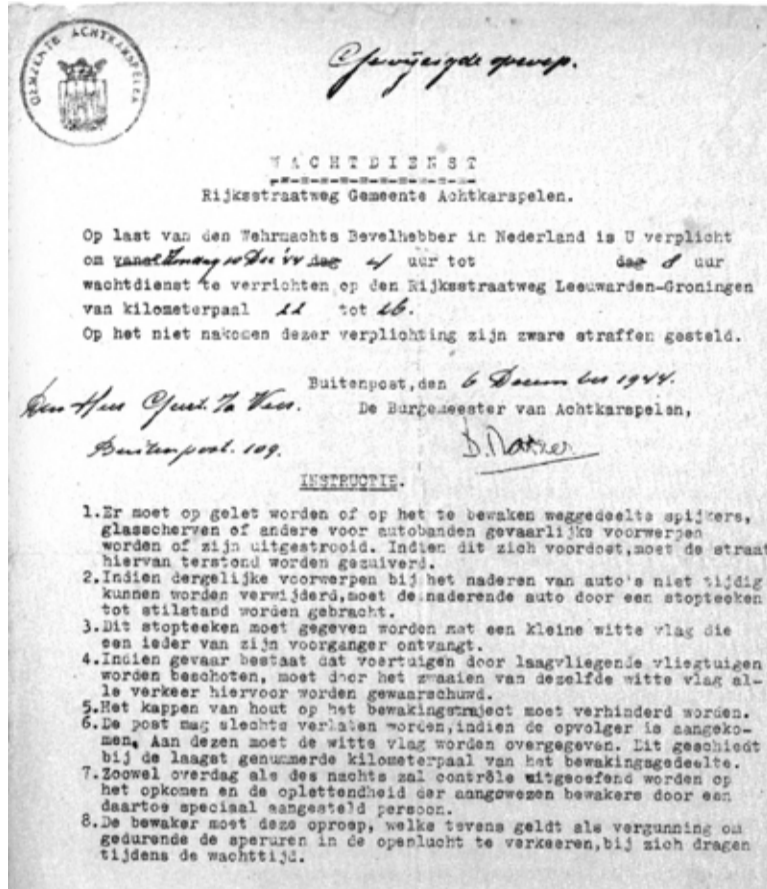
Dinsdag 5 december

Minister Gerbrandy hield gisteren een persconferentie. Hij verklaarde:

- Na de algehele bevrijding van ons land treedt het kabinet in zijn geheel af.
- Kabinetformateur moet een persoon zijn, die de gehele bezetting heeft meegemaakt.

3. Het ondergrondse verzet zal in de nieuwe regering vertegenwoordigd moeten zijn.
4. Over de samenstelling der volksvertegenwoordiging en de algemene verkiezingen kon nog weinig worden gezegd. Dit is in voorbereiding.
5. De regering zal nieuwe stappen ondernemen bij het geallieerde opperbevel teneinde de voedselvoorziening te verbeteren.
6. Rechtbanken, waarin de verzetsgroepen in de eerste plaats vertegenwoordigd zullen zijn, zullen worden opgericht in Middelburg, 's Hertogenbosch en Breda ter berechting van de landverraders.

Volgens ingekomen geruchten moeten thans burgers tussen 50 en 60 jaar patrouilleren op de Rijksweg met een rood vlagje. Dit vlagje dient om passerende leden van onze vijand te waarschuwen bij aanwezigheid van vliegtuigen. Verder moeten ze spijkers en glas oprapen van de straatweg. Opnieuw een treffend staaltje van Duitse bluf en satanisch negeren van de bevolking.

Oproep voor Spijkerwacht op de Rijksweg.

Woensdag 6 december

De wereldhaven Antwerpen in dienst gesteld der geallieerde invasiestrijdkrachten.

De gisteren gemelde Spijkerwacht berust op ware feiten. Personen uit Buitenpost boven de 50 moeten of des daags of des nachts 8 uur aaneen patrouillediensten verrichten.

Donderdag 7 december

Gisteren werden door een Engels vliegtuig bommen in de buurt van Stroobos geworpen. De vrees onder de bevolking, die langs het kanaal woont, is groot. De bewoners bij de sluizen van Gaarkeuken en ook te Stroobos slapen 's nachts buiten deze onveilige zone.

Vrijdag 8 december

a. Uit Glimmen (één der Duitse slavenkampen in Drenthe) gevlucht:

1. Wijma	6. J. de Haas
2. Hettema	7. v.d. Valle
3. W. Postma	8. D. Wijnsma
4. G. de Boer	9. G. Wijma
5. de Boer	

Alle personen zijn niet bekend, daar sommigen zich niet op straat begeven. Het staat thans vast dat, de vrijgestelden meegerekend, ongeveer 20 personen van de 78 weer thuis zijn.

Over het weerbarstige Buitenpost zijn de moffen uitermate verbolgen en dreigen met nieuwe razzia's wanneer nog meerderen vluchten. In Leeuwarden staat de betreffende Duitse instantie niemand te woord wanneer deze verneemt met een duivel uit Achkarspelen te doen te hebben.

De Jan Verdriet van D. Miedema heeft een geregelde dienst op Glimmen.

b. Gisteren was er alarm onder de Duitsers. Vele auto's reden in grote haast langs de Rijksweg. De Duitsers in Noordbergum en Twijzelerheide stonden gereed om te vertrekken. Of dit heeft plaats gehad, is niet bevestigd.

c. Hedenavond opnieuw gewaarschuwd dat er morgen een nieuwe razzia zal plaatsvinden.

Zaterdag 9 december

A. den Doolaard deelt via Radio Oranje mede, dat de hongernood in het bezette deel van het vaderland begonnen is. Er is geen licht-gasbrandstof en bitter weinig voedsel. Roof op broodkarren worden met wapengeweld onderdrukt.

Onverwachte razzia's vinden niet alleen in grote bevolkingscentra plaats maar eveneens op dorpen.

Zondag 10 december

a. Vrijheidsstrijders overvallen de gevangenis te Leeuwarden en bevrijden ruim 40 gevangenen. Dit vond zaterdag plaats. Dezelfde dag razzia's te Leeuwarden op grote schaal. Op deze aanval, waardoor de S.S. een grote nederlaag leed, komen we nog nader terug. Een warm saluut aan de onversaagde bevrijders, die hun makkers in vaderlandse trouw uit het hol van de leeuw bevrijdden.

b. Vandaag voor het eerst weer naar Burum sedert 6/11.

Maandag 11 december

a. Het dorp Kollum hedenavond zwaar getroffen door het leed van de oorlog. Half tien werpt een vliegtuig een bom af boven het dorp. Dit werd een voltreffer op de woning van den heer G. Barkmeijer. Van de gehele woning was niets meer te zien. De bom had een aller vreselijkste uitwerking. Het hele gezin bestaande uit man, vrouw en 3 kinderen en 2 logees vonden allen een vreselijke dood en werden voor zover mogelijk onder de puinhopen vandaan gehaald. De beide aangrenzende woningen van Koningsveld en Heeger werden vreselijk gehavend en stortten voor een deel in. Wonder boven wonder werd in deze gezinnen niemand ernstig getroffen.

b. Onder Drogeham werd omstreeks 12 uur 's nachts nog een bom uitgeworpen. Lichtkogels verlichtten de donkere hemel. Algemeen is de bevolking verontwaardigd over dit roekeloos afwerpen van bommen op plaatsen waar geen enkel militair doel aanwezig is.

Dinsdag 12 december

Bijzonderheden overal Leeuwarden:

Halfzeven 's avonds arriveerden enkele luxewagens + bus aan de gevangenis. De wagens waren in de Duitse camouflagekleuren. De inzittenden meldden zich als leden van de Sicherheitspolizei met enkele arrestanten. De onderdirecteur van het Huis van Bewaring gaf de postende Duitsers de opdracht de gevangenispoort te openen, waarna de Sicherheitsdienst beslag legde op telefoon en sleutels. Duitsers werden overweldigd en de celdeuren geopend waarna de arrestanten zogenaamd voor een verhoor per naam werden afgevoerd. Ze werden hierna in de bus geladen d.w.z. 49 stuks waaronder 10 vrouwen (mev. Jantje Dijk uit Buitenpost bevond zich helaas niet onder de bevrijden). Twee commissarissen van politie werden eveneens bevrijd, die door den vijand werden gewantrouwd. Het schitterende staaltje van moed en durf slaagde volkomen. De tussen 800 en 1.500 gevangen mensen op zaterdag werden allen weer losgelaten daar de vogels alle reeds lang gevlogen waren. Omdat Duitse auto's dienst deden wordt vermoed dat de vrijheidsstrijders Duitsers hebben omgekocht.

In de afgelopen nacht werd de heer P. Plantinga te Stroobos door de Landwacht opgehaald.

Donderdag 14 december

Niets te melden. Uit alle steden hongersnood gemeld. Hetzelfde geldt voor het bevrijde gebied.

Zaterdag 16 december

In een toespraak van A. den Doolaard voor Radio Oranje blijkt dat in het mijngebied in Limburg soms wilde stakingen uitbreken. Ondanks het herhaalde beroep op de mijnwerkers gedaan onze kolenproductie op te voeren, ook voor straks, wordt er niet geregeld gewerkt. De oorzaak hiervan is de ontevredenheid der mijnwerkers over hun loon en pensioen en de vrees dat er weer vooroorlogse toestanden zullen ontstaan. Ze willen dit sociaal probleem reeds thans opgelost zien.

a. Volgens berichten zouden uit de gevangenis te Assen eveneens 30 gevangenen zijn bevrijd.

b. De gevangenen die te Leeuwarden werden bevrijd zijn door de Duitsers vreselijk mishandeld. Vingers werden uitgerekt en nagels afgerukt. De dames-gevangenen brachten soms 4 uur aaneen onder een koude douche door.

Maandag 18 december

a. Hulp aan hongerig Amsterdam. In de Gereformeerde Kerken in de omgeving werd heden een beroep op de bevolking gedaan voor noodlijdend Amsterdam. Bijstand in de vorm van voedsel of kleding zal op hoge prijs worden gesteld. Een schip van 100 ton ligt in Stroobos voor de wal, dat de Duitsers ongemoeid zullen laten voor doorvaart naar de hoofdstad.

b. Het ondergrondse front heeft een andere vorm van hulpverlening georganiseerd. Het vervoer van deze noodzakelijke voorraden voor de uitgehongerde steden heeft plaats onder valse papieren der S.S. en gaat veel vlugger in zijn werk.

c. Razzia's te Drogeham, Murmerwoude, Driesum enz.

Dinsdag 19 december

Resultaat van de gisteren gemelde razzia's te Murmerwoude, Driesum enz. en Drogeham ongeveer 80 slachtoffers, die als een kudde werden weggedreven naar een loods van de firma Baarsma te Zwaagwesteinde. Hieronder bevonden zich twee kooplui uit Buitenpost namelijk K. de Vries en Joop Fokkinga, die zich op die plaatsen bevonden. Heden kloppachten gemeld uit Rottevalle, Bergum, Dokkum en meer plaatsen.

Woensdag 20 december

De Duitsers ingekwartierd te Twijzelerheide, Zwaagwesteinde en Zwagerveen hedenmorgen voor razzia's opnieuw uitgerukt. (Hier bevinden zich een 1.000 militairen). Kloppachten te Boelenslaan en Surhuisterveen en Kortwoude. Buit zeer schaars: ongeveer 16.

Pieter Sjoerds Gerbrandy

ARP-politicus. Minister-president van de Nederlandse regering in ballingschap in Londen tijdens de Tweede Wereldoorlog. Voor de oorlog is hij hoogleraar recht aan de Vrije Universiteit (VU) en minister van Justitie in het kabinet De Geer (vanaf augustus 1939). Vanuit Londen spreekt hij het Nederlandse volk toe via Radio Oranje. Hij leidt in die tijd drie kabinetten. Na de oorlog is hij onder meer lid van de Tweede Kamer voor de Anti-Revolutionaire Partij (ARP) (1948-1959), voorzitter van de Raad voor het Rechtsherstel en de Radoraad. Hij overlijdt in 1961.

24 december 1944

De Duitse bezetter verplicht alle mannen tussen de 16 en 40 jaar zich aan te melden voor de verplichte arbeid in Duitsland. De afgekondigde maatregel geldt voor Noord- en Zuid-Holland en Utrecht.

29 december 1944

In geheel Nederland worden alle mannen van 17 tot 40 jaar opgeroepen voor de Arbeidsinzet in Duitsland

3 januari 1945

Opening centrale keuken in de melkfabriek van Augustinusga. Ook Buitenpost wordt voorzien van het daar bereide voedsel.

13 januari 1945

Suikerbieten op de bon.

14 januari 1945

Begin van massale evacuatie in Limburg.

Donderdag 21 december

- a. Hedenmorgen wordt uit Surhuisterveen gemeld, dat de Duitsers thans met speurhonden opereren om de weggedoken burgers in hun schuilplaatsen op te sporen. Welk resultaat dit heeft is niet bekend.
- b. Hedenmorgen 7 uur was Kollum door een andere macht soldaten van het duivelras afgezet. Volgens geruchten zou het gisteravond reeds bekend zijn geweest, zodat velen reeds gisteren de wijk hadden genomen. Resultaat van de razzia te Kollum: 13 personen waaronder enkele zieken. Deze personen werden in hoofdzaak 's morgens in het donker gearresteerd, terwijl ze onderweg waren naar hun werk.

Het voorgemelde in Surhuisterveen blijkt slechts als gerucht in de volksmond gerijpt te zijn, die buitengewoon sensationeel is in deze vreselijke dagen voor kerstmis.

Vrijdag 22 december

Hedenmorgen 6 uur drijfjacht in het Oost van Buitenpost. Verschanst in het donker achter het geboomte sprongen de vertegenwoordigers uit de moffricaanse onderwereld tevoorschijn en grepen de mensen, die op weg naar hun werk waren.

Het waren voor zover bekend: J. v.d. Meer (op weg naar de dorsmachine), B. Storm, Y. van Lune, Poortinga en enkelen niet nader bekend.

Verder patrouilleerden de gehele dag Duitse groepjes in Twijzelerheide, Oudwoude, Veenklooster en Buitenpost. Een en ander bracht voortdurende onrust. In Buitenpost achtervolgde de patrouille W. van der Net en J. Molenaar, zonder resultaat.

Naar de Duitsers zeggen zullen tot het einde der oorlog in plaats van razzia's, die zonder resultaat blijven (schuilplaatsen), de burgers van de straat worden gevist tot de laatste man. Zelfs met Weihnachten zullen de wilde jachten voortduren.

Verklaarde onrust in het zuiden des lands als gevolg van het Duitse offensief in België en Luxemburg. Sommige steden aan nieuwe luchtbombardementen blootgesteld.

Zaterdag 23 december

Gisteravond drijfjacht tussen 6 en 8 uur. Velen werden door dit 'duisternis'-offensief der duisterlingen verrast. Men zegt dat 50 werden gegrepen. Ook vrouwen, die om melk de boer op waren, werden een paar uur vastgehouden, om niets te kunnen doorgeven. Heden werden de slachtoffers te Zwaagwesteinde in vrachtauto's geladen en

naar Leeuwarden vervoerd. Dit heeft deze week reeds verscheidene malen plaats gehad.

Decreet van den schavuit Liese.

Duitse bezettende macht wil uitroeiing der Nederlandse volkskracht.

Nieuw decreet van de gewelddenaars der Duitse tirannie. In Achtkarspelen werd op zaterdagmiddag en in Kollumerland op zondagmorgen een nieuw schilderijtje aangeplakt. De bekendmaking is op verordening van den Rijkscommissaris afgekomen en wordt uitgevoerd door de beul Liese, als gemachtigde voor de totale oorlogsinspanning.

Voor de totale arbeidsinzet moeten alle mannelijke personen tussen 16 en 50 jaar in de provincie Gelderland, Overijssel, Drenthe, Groningen en Friesland worden opgeroepen voor het verrichten van werkzaamheden elders.

Het decreet is overigens overvloeiende van minzame bedoelingen aan de ene zijde en dreigende straffen aan de andere kant. Doodstraf wordt niet genoemd, wel zware gevangenisstraf. Vrijstellingen zijn er in het algemeen voor boeren, tuinders en hen die verder onmisbaar zijn. Oproepen zullen volgen. Maar het Duitse dreigement helpt niet meer en werd door heel de omgeving voor kennisgeving aangenomen.

Maandag 25 december

Radio Oranje: H.M. de Koningin richt zich met een Kerstboodschap tot haar land en volk.

Ondergetekende waagde, ondanks de grote onrust der laatste week en de gevaren van Duitse patrouilles op de weg, de reis naar Burum. Hij arriveerde hier zaterdagmiddag in zonnig winterweer na een zeer voerpoedige reis. Ook hier hadden hulpvaardige handen bijgedragen tot zijn persoonlijke bescherming en vrijheid door het timmeren van zijn 2e schuilplaats. Door het wegnemen van een plank kon hij op de zolder van de leegstaande woning komen en zich daar verder in een donker hoekje onder het schijnsel van een olielampje verschansen wanneer eventueel het gespuis het rustige Burum tot doelwit van zijn schelmstukken mocht uitkiezen.

Dinsdag 26 december

Niets te melden dan de dagelijks weerkerende verhalen van hongersnood en brandstofnood in de grote steden.

Na tal van zondagen uit voorzichtigheidsoogpunt de kerkdienst te hebben verzuimd gaat ondergetekende met Weihnachten naar de kerk. Tijdens dit feest zullen ze de bevolking ongetwijfeld wel met rust laten. Verschillende personen, die anders nooit meer ter kerke durfden komen, waren thans aanwezig. Met name was dit ook het geval in Buitenpost.

Woensdag 27 december

Duitse patrouille zou een persoon te Kollum hebben gegrepen. Ook een patrouille te Halfweg gesignaleerd voor wegcontrole. Onmogelijk is dit niet hoewel veel geruchten onnodige ongerustheid verwekken.

Donderdag 28 december

Met het invallen van de winter is het putjesgraven voorlopig van de baan. De personen, die vrijwillig gegaan zijn, mogen thans naar huis.

Vrijdag 29 december

Ten huize van den heer D. Kampijon werd gister een koe geslacht bestemd voor de zwarte markt. De zwarthandelaars K. de Vries en J. Fokkinga verdienen aan dit rund f 1.000,-. Slager P. de Jong en D. Kampijon verdienen ieder f 100,-.

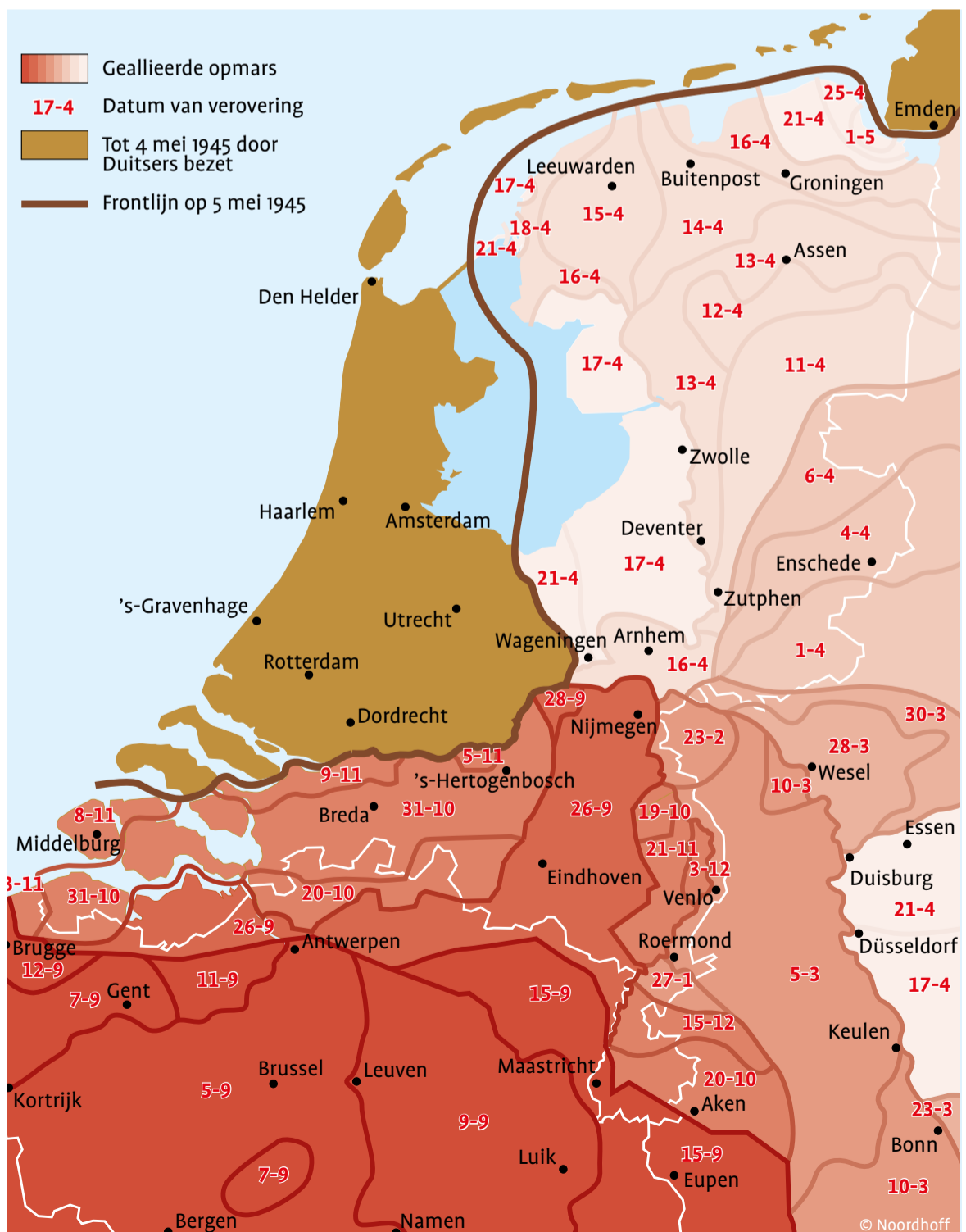

Zaterdag 30 december

Burum heden van het elektrisch net afgesneden. Boeren en ernstige zieken houden het licht. In Kollumerland deze nieuwe zorg bijna voltrokken.

Zondag 31 december

Oudejaarsdag 1944. Dag van Daniel Kampijon.

Opschuivende frontlijn 1944-1945. (bron: De Bosatlas van de Tweede Wereldoorlog, Uitg.Noordhoff, 2020)

weemoed en smart, dag van rouw en leed. Maar bovenal Oudejaars-zondag 1944 dag van geloofsmoed en geloofsvertrouwen.

Weet dat de Heere is God.

Oudejaarsdag 1944. Voor Gods volk een dag van berouwvol smeekgebed van onzen eersten minister Prof. Mr. P.S. Gerbrandy, in zijn slotwoorden der Oudejaarsrede:

Adolf Hitler spreekt in de nacht.

De verloren machtswellusteling bralt: We zullen nooit capituleren!

1945

Maandag 1 januari 1945

Gisteravond vloog tussen 6 en 7 uur een zeer geconcentreerde luchtvloot der R.A.F. over naar Duitsland. Bij enkele walmende raapoliepitjes viert Burum in het schemerdonker deze eerste dag van het jaar. Donkere schaduwbeelden tekenen zich af op de wanden der woonkamer en ze dragen bij tot een nog grotere gedempte stemming. Evenwel: despereert niet.

Dinsdag 2 januari

Hedenmorgen de terugreis van Burum naar Buitenpost langs de Rijksweg zonder stagnatie volbracht. In heel de omgeving is het momenteel rustig. Razzia's zijn niet meer aan de orde van elke dag. Evenwel hangt door het nieuwe decreet opnieuw iets dreigends in de lucht.

Woensdag 3 januari

Radio Oranje:

De Nederlandse regering te Londen legt een uitvoerige verklaring af ten aanzien van de grote Duitse poging tot massadeportatie der mannelijke bevolking uit Nederland. Met deze nieuwe poging der Duitsers om ons volk te verdelen verklaart de regering met nadruk, dat dit verboden is:

1. aan burgemeesters, politie en ambtenaren en ambtenaren van de burgerlijke stand hieraan mede te werken.
2. aan iedere Nederlander deze misdadige poging mee te helpen uitvoeren.

Zij verzoekt verder, dat niemand zich om een vrijstelling zal begeven naar de betreffende lichamen. Overtreding van het hier bepaalde zal later streng worden gestraft.

De in de Kerstweek gevangen slachtoffers der Duitse klopjachten op weerlozen zijn voor een groot gedeelte weer thuis na een zeer geslaagde vlucht. J. v.d. Meer en Poelman vertrokken reeds de volgende morgen (23 december) om half 7 uit Assen, waar ze heen waren getransporteerd. De heren J. Fokkinga en K. de Vries met nog anderen zijn 's nachts uit een rijdende Wehrmachtbus gesprongen en weer thuis. In Kollum is het merendeel eveneens teruggekeerd.

Vrijdag 5 januari

Het V1- en V2-wapen der Duitse oorlogsvoering tegen Engeland wordt ook in Friesland gehanteerd. Men zegt vanuit de duinen te Bakkeveen en Gaasterland (wellicht ook nog andere startplaatsen). Bij heldere lucht ziet men overdag plotseling een lange rechte rookzuil tegen de lucht en daarna niets meer ('s avonds geeft deze kolom een rode gloed). Bij het waarnemen van dit verschijnsel is een bomprojectiel het heelal ingeschoten, ontwikkelt daarna een zeer grote snelheid om ergens in Engeland neer te storten en te exploderen.

Zondag 7 januari

P. de Haan, politieagent te Den Haag, zaterdag in Groningen door den gewestelijken politie-president opgesloten. Op de uitdrukkelijke verzekering van de onschuldigheid der aanmelding begaf De Haan zich zaterdagmorgen naar Groningen en werd ondanks Van der Poel zijn verzekering ingerekend.

Maandag 8 januari

Radio Oranje:

Gisteren sprak de Rijkscommissaris Seyss-Inquart over de B.N.O. tot het Nederlandse volk. Het was een banaal woord, waarin het brute nazi-schrikbewind opnieuw het masker afwierp. Roof werd tot het hoogste recht verheven, uitroeiing van een weerloos volk de nobelste trek van het eeuwige Duitsland, het land dat enkel cultuur schepend bezig is op de grondslagen van een nieuw duizendjarig rijk.

Radio Oranje (A. den Doolaard) besprak de moordaanslag op geheel Nederland en verzoekt met de meeste aandring deze duivelse poging mee te helpen verijdelen.

Het recht der edelgermanen bestaat o.a. in:

- 1e Het wegvoeren der mankracht uit bezet Nederland naar Duitsland (17-41 jaar).
- 2e Wegvoering van alle machines en technische middelen naar Duitsland.
- 3e Verbeurdverklaring in Nederland van alles wat Duitsland tekort komt of niet meer heeft. Seyss-Inquart noemde onder andere de naaimachine.
- 4e In het opheven van alles, waardoor Duitsland de oorlog ten behoeve van Europa moet winnen.

Dinsdag 9 januari

Letting op de nood der grote steden (honger en koude) is de voedseltoestand ten plattelande nog uitstekend te noemen. Brandstof wordt nog wat opgescharreld of gestolen. Noodkeuken maakt grote opgang waarover deze week nog meer. Wat ons persoonlijk betreft,

we ontvingen vandaag 110 pond tarwe uit Burum en 8 liter raapolie. Verder 1 pond zeep (bereid uit lijnolie en kaliloog). We zijn ruim voorzien van aardappelen en kregen ons gedroogd spek enkele dagen geleden eveneens thuis. Voeg hier nog aan toe: voldoende melk, boter en brandstof. Dan mag elke klacht op onze lippen wel ogenblikkelijk verstommen.

Radio Oranje:

Rede van Gerbrandy tot het Nederlandse volk naar aanleiding van de rede van Seyss-Inquart. De Nederlandse regering eist van elke ambtenaar in publieke dienst geen medewerking te verlenen en draagt elke vaderlander op geen Ausweis aan te vragen.

Woensdag 10 januari

Weiger!! Weiger!! Weiger!!

**In de strijd om Neerlands naam en eer en lot
Moet de Deutsche Arbeitseinsatz thans kapot!!**

Radio Oranje:

Felle rede van minister Van Heuven Goedhart, minister van Justitie, naar aanleiding van de plannen van de duivels onder leiding van de aartsverrader Seyss-Inquart. "Veel honing, een paar bittere pillen en een spuit venijn". Zie daar de rede. Uitgegeven parool: Weiger, weiger, weiger. De Deutsche Arbeitseinsatz moet kapot.

De fiere vaderlander uit Grijpskerk, politieman Boonstra, die manmoedig weigerde het Joden-drama in zijn omgeving uit te voeren, thans in Duitsland overleden. Hoe hij aan zijn einde kwam is niet bekend.

Donderdag 11 januari

Het vervoer van briefpakjes (tot een gewicht van 2 kg) is heden stopgezet wegens het uitvallen der boottendiensten over het IJsselmeer op Holland. Dit betekent voor het hongerende Holland een nieuwe beproeving. Dit wordt scherp geïllustreerd door het feit, dat te Buitenpost per dag ongeveer 50 zulke pakjes werden uitgegeven. Persoonlijk vervoer van levensmiddelen per auto wordt door de Duitsers belet. Ze motiveren dit door de spoorwegstaking. Het door Achtkarspelen bijeengebrachte voedsel (meest aardappelen en rogge) wordt voorlopig in een loods te Blauwvallaat bewaard, daar het schip met een laadruimte van 172 ton reeds te Stroobos vol was. Deze spontane hulpverlening van het noorden aan het westen en midden des lands wordt door de ingevallen winter erg belemmerd.

- a. Het luidt thans, dat volgende week +/- 500 evacuees zullen aankomen voor de gemeenten Achtkarspelen en Kollumerland.
- b. De arrestatie van den heer P. de Haan door de N.S.B.-er overste Blank te Groningen blijkt, gezien de naderhand openbaar geworden feiten, een gemene truc van den schurk C. v.d. Poel. Deze duisterling, politiek parvenu 1e klasse, heeft na zijn eer in Buitenpost en Harlingen volkomen te hebben bezoedeld een nieuwe standplaats in Groningen gevonden. Vermoedelijk om zich uit zijn diskrediet op te heffen en een wit voetje bij zijn superieuren te verwerven, heeft hij thans zijn oud-leerling en vertrouwde vriend in het kerkerhol geloodst. Ondanks de plechtigste verzekeringen van deze eerloze schavuit is De Haan zich gaan melden om een standplaats in Ee of Twijzel te krijgen en thans zit hij in de doos. Nu Van der Poel in de laatste dagen betreffende deze gemene zet voortdurend zijn woord breekt en geen ernstige stappen onderneemt om De Haan vrij te krijgen, zelfs het tegendeel doet namelijk een koude en onverschillige houding aanneemt, kunnen we slechts concluderen dat dit heerschap voor de zoveelste maal een karakterloos sujet blijkt te zijn, die zelfs eigen vrouw en eigen vriend opoffert aan een ongebreideld, grenze-loos egoïsme.

Vrijdag 12 januari

- a. Ontruiming van scholen in Achtkarspelen. Dit geschiedde in Twijzel en Twijzelerheide voor Duitse troepen, die al meer en meer op het platteland worden ingekwartierd (hongersnood in de steden!!).
- b. In Buitenpost werden vandaag alle banken uit de scholen gebracht en deze van stro voorzien. Dit ter wille van de evacuees waarvan de eerste groep van 500 zondag aanstaande wordt verwacht. Verscheidene groepen zullen volgen.

Zaterdag 13 januari

Gisteren en vandaag werden twee brandspuiten uit Buitenpost door de edelgermanen weg geroofd. In het konvooi-brandspuiten waren er ook van de gemeenten Dantumadeel en Oost-Dongeradeel.

Zondag 14 januari

Uit een door ondergetekende vertaald schrijven (gericht aan P. van der Meulen, Lutjepost en bestemd voor burgemeester Matzer) blijkt dat de Duitsers geen vrijstellingen meer verlenen voor de Baustelle O.F. in Drenthe. Tenzij Matzer zorgt voor het vereiste contingent van 250 personen. In dit geval worden de 27 aanwezigen te Glimmen direct vrijgesteld. Het aantal is thans maar 14 meer (van de 78). De heer R.H. die geestelijk niet normaal is, beviel Glimmen zo goed, dat hij niet weer naar huis wilde. Toen de Duitse 'Führer' zich van *diesen Geisteskranken* wilde ontdoen kwam de politie eraan te pas en werd H. door twee agenten weggeleid.

Maandag 15 januari

De gevluchte putjesgravers uit Glimmen hebben thans persoonlijk bericht ontvangen onmiddellijk bij hun werkzaamheden terug te keren. Zo niet, dan staan ze bloot voor kogel en strop. De

Burgemeesters

Burgemeester Pier Eringa

Op 12 oktober 1917 wordt de Groninger Pier Eringa (1879-1962) burgemeester van Achtkarspelen en blijft dat ruim 27 jaar. Tijdens de bezettingsjaren wordt hij door de bezetter uit zijn ambt ontheven op vermoeden van onwelgevallige sympathieën. Na de oorlog is hij korte tijd opnieuw burgemeester in de gemeente Achtkarspelen.

Eringa is naast zijn werk als burgemeester ook bijzonder betrokken bij het welzijn van de bevolking in de gemeente en Buitenpost in het bijzonder. Hij neemt een lange rij publieke vrijwillige functies op zich zoals in het Nut en het Groene Kruis. Niet zonder reden wordt hij daarom geëerd met een vernoeming in een straatnaam in ons dorp: de Eringalaan. Hij overlijdt op 10 juli 1962 op 83-jarige leeftijd.

Burgemeester Dirk Matzer van Bloois

D. Matzer van Bloois is op 21 april 1942 de opvolger van burgemeester Pier Eringa.

Zijn aanstelling doet vermoeden dat hij, in tegenstelling tot Eringa, wel op de hand van de bezetter was. Direct na de bevrijding wordt hij even uit zijn ambt ontheven en krijgt zijn voorganger Eringa de burgemeestersketen weer omgehangen. Later blijkt dat hem daarmee toch danig tekort was gedaan.

Tijdens de oorlog heeft hij door passief verzet verschillende mensen uit de gemeente voor arrestatie behoed en zelfs door persoonlijk ingrijpen iemand van een zekere dood gered. Erkenning van deze feiten leidt ertoe dat Matzer van Bloois in oktober 1945 opnieuw burgemeester wordt. In november 1949 vertrekt hij als burgemeester naar Renkum. Begin 1991 overlijdt hij op 83-jarige leeftijd.

16 januari 1945

Aankomst van 250 vluchtelingen uit Tiel. De meeste van hen worden buiten de gemeente ondergebracht.

22 januari 1945

Twintig willekeurige gevangenen uit Leeuwarden en Groningen worden aan de Wâldwei in Dokkum doodschoten als wraak van de Duitsers na een aanslag door het verzet bij De Falom.

Oorlogsmonument in Dokkum op het Noorderbolwerk.

25 januari 1945

De centrale keukens in de grote steden in het westen van het land verlagen het dagelijks rantsoen van ¾ naar een ½ liter.

26 januari 1945

Per trein komen 1000 evacués uit Roermond aan in Buitenpost. Deze worden over de hele gemeente verspreid ondergebracht. Buitenpost brengt ruim 400 personen onder. Gezinnen die evacués weigeren krijgen Duitsers ingekwartierd.

28 januari 1945

In de haven van Delfzijl arriveert Zweedse voedselhelp (o.a. meel), waarmee Zweeds wittebrood wordt gebakken. De Duitsers proberen de voorraden van de bakkerijen te traineren, waardoor pas in maart 1945 daadwerkelijk tot het verstrekken van het brood kan worden overgegaan.

29 januari 1945

Broodrantsoen in Nederland wordt verlaagd tot 500 gram per week.

eerste 5 gevluchte personen stonden niet op deze lijst. Het is niet bekend of de burgemeester of zijn personeel aan deze berichtgeving heeft meegewerkt. Zo al, dan verdient dit strenge veroordeling en bewuste overtreding van het Regeringsbevel.

Dinsdag 16 januari

- Radio Oranje geeft een verklaring van den Regeringsvoorlichtingsdienst door van de volgende inhoud: De Duitse poging om de Nederlandse mankracht door vrijwillige aanmelding naar Duitsland te voeren is in het westen des lands op een totale mislukking uitgelopen. 92% der bevolking heeft geweigerd. Hulde hiervoor speciaal aan de ondergrondse groepen, die ten gunste van deze uitslag een schitterende actie hebben gevoerd. De Londense Times wijdt een speciaal artikel aan de nood en de heldenmoed van het verdrukte volk van Nederland. Van de westerse landen is het Nederland, dat tot dusver de zwaarste beproevingen doorstond. Laat het voor de geallieerden een drijfveer te meer worden om hun uiteindelijke bevrijding te bespoedigen.*
- In sommige delen van bevrijd gebied worden een verplichte burgerdienstplicht ingevoerd, zo op Walcheren en Zuid-Beveland. Het resterende volksdeel, dat nog niet geëvacueerd is, wordt op sommige plaatsen ondergebracht, zoals bijv. in de kerk van Veere, waar ook vee is gestald. Aanvoer van wrakhout (brandstof) en redding van vee behoort tot de werkzaamheden van deze burgers, die door het Militair Gezag zijn opgeroepen.*

Hedenmorgen 4 uur zou de eerste groep evacués arriveren. Deze zouden aanvankelijk in de Gereformeerde Kerk worden ontvangen. Vele boeren waren met de wagens gearriveerd. De boeren en andere betrokkenen dragen een witte band met in zwarte letters het opschrift: Evacuatie. Op de wagens prijkte een witte vlag. Evenwel de gasten arriveerden niet. Ze bevonden zich nog tussen Zwolle en Groningen. De trein heet thans vanavond om 5 uur aan te komen.

Woensdag 17 januari

- Deze dag staat geheel in het teken van de evacuatie-misère. Indrukken en bijzonderheden staan hieronder vermeld.
- Burum had hedenavond zijn eerste contingent van 30 evacués ontvangen. In verband hiermee leverde de vordering van de woning van S. van der Molen door de plaatselijke evacuatie-commissie een complete dorps-sensatie. Het eigendomsrecht van particuliere personen wordt evenals alle recht in deze oorlogstijd met voeten getreden.

Evacuatiezorg en -leed

Dinsdagavond 17.45 uur. Een snijdende januariwind giert langs het stationsgebouw. Mensen groepen samen. Kinderen klauteren over het hek. De politie drijft de druktemakers terug. De evacuatiereis komt. Eindelijk... langzaam kruipt de lange duistere slang voort in het duister. Een lange rij, schier zonder einde, veewagens. De remmen knarsen en de mensen springen op het perron. Eindelijk... dit is Buitenpost. Het eindpunt van de lange reis, van 3 dagen. Drie dagen als vee in het stro gelegerd, koud, uitgehongerd en verkleumd. Voortgejaagd door een wrede vijand, die te Utrecht zijn woeste klauw in de weerbare manschap sloeg en 80 mannen wegvoerde. Hoor jammerende vrouwen om het lot van een weggesleepte man... klagende babystemmetjes... is het angst, schrik, ...honger of koude. Een mengeling van al deze grote kindervijanden, die loeren op het jonge leven als roofdieren rond hun prooi.

De leden van de evacuatiecommissie schuiven het perron op. De witte band geeft de herkenning. 't Is alles donker... nu en dan flikkert een zaklamp van een agent.

Ruimte!... klinkt een gebiedende stem. Een ziek vrouwtje wordt naar het noodhospitaal gereden.

Bagage wordt uitgeladen. En dan komen ze. De stakkers uit Tiel en andere plaatsen. Karren, fietsen, kinderwagens beladen met koffers en zakken. Oudjes mogen in een rijtuig stappen. Een voortzeulende stoet trekt door het donkere dorp. In de kerk fleurt het zwerfend volkje op en komen de verhalen los.

Om 8 uur klimmen de gasten opnieuw op de wagens. Kollum ontvangt nog vanavond de helft. Een wijkzuster regelt het vervoer. De gezonden komen op open wagens...

Om 9 uur volgt een tocht naar de school. Ruim voorzien van voedsel en drank gaat het thans naar het nachtkwartier. Het duurt nog lang voor alles rustig wordt. Ver van huis en haard verdreven door de harde oorlogswinter 1945. Wie peilt de bron van al dit verdriet? Zo gaat het naar de dag van morgen.

Donderdag 18 januari

Gisteren ondernam ondergetekende een tocht naar Pieterzijl. Hoewel de gevaren nog dagelijks in de lucht hangen, verliep de tocht zonder arrestatie door Jan Hagel of mof. Zijn tocht werd ondernomen met het oog op de voedselpositie. Hij bracht hedenmorgen 15 pond tarwe en 16 pond erwten thuis. Wie niet waagt, die niet wint.

Vrijdag 19 januari

Tallos zijn de gevallen van diefstal en grof winstbejag. Schapen worden buiten geschoren of op schandalige wijze geplukt, waarbij wol wreed van de huid wordt gescheurd om maar aan wol te komen. Behalve diefstal van hout (bomen, heesters, telegraafpalen) worden ook schapen gestolen. Gisternacht werd een schaap ontvreemd uit de weide van G. Bou op Lutjepost. De politie was heden op Lutjepost aan het opsporen. De heer S. werd gearresteerd. Bij de heer ?? werden 3 schapen en een varken in beslag genomen. Nooit tierde de zwarte handel weliger dan thans.

Zaterdag 20 januari

Nadere bijzonderheden van het 1e contingent evacués. Ongeveer de helft van de groep van 100, die in Buitenpost overnachtte, is niet naar Augustinusga doorgezonden. Des woensdags werden allen gekeurd op gezondheid en zindelijkheid. Voorlopig bleef een 40-tal in Buitenpost. Een groep met kleepluis werd naar de voormalige bewaarschool getransporteerd. Eén lokaal is voor kamer ingericht, het andere voor slaapgelegenheden. Het stro wordt af en toe vernieuwd. Een tweede groep met schurft is ondergebracht in een lokaal van H.K. Dijkstra. De derde groep, waar onder andere zieken, bevindt zich in het nutsgebouw. Ze worden hier door wijkzusters, artsen en vrouwelijke helpsters verzorgd. Al deze groepen zullen pas na enkele weken kunnen worden doorgezonden. Al deze evacués ontvangen extra voedsel uit de noodkeuken van Augustinusga.

Zondag 21 januari

Een geallieerd vliegtuig loste gisteravond enkele schoten terwijl het cirkelde in het Oost van Buitenpost. Onmiddellijk daarop ritselden honderden krantjes door het luchtruim, die zich op het sneeuwdek verspreidden en tegen de volgende morgen bij honderdtallen te vinden waren. Het betrof hier exemplaren van het dagblad *De Vliegende Hollander* en wel nr. 95 van vrijdag 19 januari. Onder grote koppen werden de verbazingwekkende Russische offensieven gemeld.

Maandag 22 januari

Naar men vertelt zou het stadje Dokkum vandaag het schouwspel zijn geworden van de duivelse terreur der onverlaten, die behoren tot het zogenoemde cultuur scheppend ras der Ariërs.

Het burgerbloed van 20 weerlozen zou door Dokkums straten zijn gevloeid. Ook Duitsers zouden in een schermutseling gesneuveld zijn. Men spreekt verder nog van een gevonden munitiedepot der ondergrondse strijdkrachten.

Dinsdag 23 januari

- Twee Engelse jager-toestellen mitrailleurden hedenmiddag verschillende objecten in de omgeving waarschijnlijk de spoorlijn en het kanaal. Toen ze vuurden in de buurt van Gaarkeuken kwam een krachtig afweervuur los uit die richting.
- Gisteravond postte een Duitse patrouille op de brug van de Laatste Stuver. Alle verkeer werd aangehouden. Waartoe dit geschiedde is een open vraag. Waarschijnlijk Dokkum?

Woensdag 24 januari**Radio Oranje:**

- Nederlandse artsen richten zich andermaal in een uitvoerig, wel gedocumenteerd schrijven tot de heer Rijkscommissaris Seyss-Inquart. In dit schrijven spreken ze uit:*
 - De slechte voedselpositie in ons land is de schuld der bezettende macht.*
 - Allerwegen wordt voedselverstreking opzettelijk door de Duitse instanties belemmerd.*
 - De spoorwegstaking kan de benarde toestand niet worden toegeschreven.*
 - Deutsche Arbeiseinsatz betekent wegvoering in slavernij.*
 - Duitsland verliest zijn recht op de naam van beschaafd cultuurvolk.*
- Prinses Juliana is van een kort bezoek aan de prinsesjes in Canada teruggekeerd. Ze bezocht op doorreis president en mevrouw Roosevelt.*

De vliegtuigen gisteren gemeld verrichtten goed en slecht werk. In Zwaagwesteinde werden Duitse wagens gemitrailleerd. Een Duitser werd gedood en enkelen gewond. Onder Twijzel werd een particuliere vrachtauto beschoten. Op deze wagen zaten enkele vrouwen, die hun mannen in Vries (gevangenkamp en verdedigingsstellingen) hadden bezocht. Eén vrouw werd doodgeschoten en twee anderen zwaargewond. Het kan niet worden ontkend, dat sommige piloten vrij onverschillig hun objecten uitkiezen en bestoken, zonder zich rekenschap te geven van de soms noodlottige gevolgen.

Donderdag 25 januari

- Enkele feiten, dat de zwarte markt nog welig tiert: Groothandelaren in het zwart en clandestien slachten (onder andere K. de V. en J. F.) kopen koeien van f 2.000,- per stuk. Gister werden onder Buitenpost (bij v.d. L.) 2 koeien geslacht door P. de Jong te Burum voor genoemd tweetal. Deze runderen kosten f 4.000,-. Aan het alleen krijgt men dit bedrag terug. Deze geslachte dieren houden 180 pond samen à f 23,- per pond = f 4.140,-. De slager verdient f 100,- per koe. De heren zelf f 1.000,- per koe.
- Een pakje 40 gram Beka-shag kost f 20,- à f 30,-. 1 pond boter f 30,-. Droog spek f 20,- per pond.
- De Duitse Wehrmacht heeft zijn 'dikdekken' hier gedaan. Naar boter, spek en eieren of melk wordt telkens gevraagd. Aan de spoorbaan, waar soms losse locomotieven rijden, wist J. Heins voor 4 pond spek en 10 pond boter 7 zakken steenkool te bemachtigen. Mensen, die aan het Kolonelsdiep wonen, handelen

Gedenkteken aan de Woudweg in Dokkum ter nagedachtenis aan de fusillade op 22 januari 1944 van twintig gevangenen.

op soortgelijke wijze met schippers of Duitsers op in beslag genomen schepen.

Vrijdag 26 januari

Radio Oranje:

- a. Volgens Radio Herrijzend Nederland begonnen de Duitsers op grote schaal de bevolking van Oost-Limburg te evacueren. Het is een bruto gedwongen evacuatie waarbij de mannen bij oproep of razzia eerst bij duizenden zijn weggevoerd. Via Duitsland zouden de evacuees naar de provincies Groningen en Friesland worden gezonden.

- b. Installatie van het eerste Tribunaal in Den Bosch.

Dat uw vlucht niet in de winter geschiedde

Buitenpost is in rust. Buiten de woningen triomfeert de ijzeren vuist van koning Winter. Een dikke koude mist hangt over dorp en veld. Het heldere maanlicht wint nauwelijks de strijd naar de aarde, die rijkelijk rust onder dikke lagen donzige sneeuw. Klagend knerpen de boomtakken onder de loden last van de rijp. Het vriest hard en het is vinnig koud. Een heldere telefoonbel rinkelt door één der stille woningen. Evacuatie-transport op komst, kan ieder ogenblik arriveren. IJlboden snellen door de nachtelijke stilte en naburige dorpen om de plotselinge komst der gasten te verwittigen. In het dorp rinkelen de huisbellen. Aanvankelijk schrik... zou het S.S. zijn? gaat spoedig over in vastberaden optreden en mee aanpakken.

Als de mannen de witte evacuatieband om de arm hebben geschoven schieten ze haastig voort als donkere silhouetten over de blanke sneeuw. Voort naar het station. Reeds is een lange rij beestewagens binnengelopen en vult zich het dorp met een onafgebroken rij voortgedreven vluchtelingen. Een duizendtal. Uit Roermond, Venlo en omgeving, door de vijand verdreven en via Duitsland naar het noorden van Nederland gejaagd. Twee dagen en twee nachten in de koude en het stro van veewagens, waar kindertjes ter wereld kwamen. Wie daalt opnieuw af in de diepe diepte van dit lijden en ontbering? Met hun haastig verzamelde povere huisraad zeulen ze voort. Sleden en karren, fietsen en kinderwagens slepen ze mee als één brok ellende, waaronder ze bijna bezwijken. Mannen en vrouwen, ze schreien over de koude en hun betreurenswaardig leven van vandaag.

En nog is het einde niet. Boevenwagens rollen aan en verder gaat het weer, verder naar onbekende dorpen en vreemde mensen. In een gehurkt op hotsnede wagens of duwende hun sleden en beschermende hun kleintjes van enkele weken met alle mogelijke beschutting van jas of deken. Nagekeken en diep beklaagd door nog goed en vredig gehuisvest Friesland verdwijnen ze aan het oog in de koude nevel van de winterdag, wiens starre kou hun levenshoop verdonkert.

Roermondse evacués arriveren bij het station.

Zaterdag 27 januari

De evacuees zijn over Achtkarspelen en Kollumerland verdeeld. Surhuizum ontving gisteren zijn contingent op boerenwagens en sleden. Vandaag gaan er gedeelten afzwaaien in de richting Kooten. Een gedeelte blijft in Buitenpost. Onder deze evacuees bevonden zich enkele leden van de N.S.K.K.* Door paters werd de bevolking hier gewaarschuwd, omdat zich landverraders onder dit volkje bevonden. Zeer nette families worden eveneens aangetroffen zoals oprichters bij de Rijkswaterstaat en fabrikanten. Verscheidene nonnetjes kwamen eveneens mee. De reis duurde 36 uren onafgebroken in de trein zonder drinken.

Zondag 28 januari

Van het transport evacuees uit Oost-Limburg ontving het dorp Burum bij de 80. Tot verbazing van geheel de omgeving bevonden zich hieronder twee Russische dames. Deze twee waren als dwangarbeidsters naar Duitsland vervoerd vanuit Rusland. Ze ontvluchtten het nazi-paradijs en kwamen in Roermond terecht. Kollum scheen de onreine families niet zuiver ontluisd te hebben. Een groot gezin, waarvan de ouders bij den hervormden predikant werden bezorgd, zat onder de kleerluis. Vanzelfsprekend regende het klachten bij de plaatselijke commissie die vandaag dit luizenvolkje ter reiniging opzond naar Leeuwarden. Onder de geëvacueerden bevonden zich niettemin zeer nette en beschaafde mensen.

Maandag 29 januari

- a. Een groot aantal evacuees wordt vandaag in Buitenpost bezorgd door de commissie. Het droeve feit deed zich voor, dat enkele burgers weigerden evacuees op te nemen onder andere P. H. en H.. Over het algemeen vlot deze arbeid goed en is er toewijding

en grote medewerking van de zijde der burgerij in kleren en materiaal verstrekking.

- b. Een zestal nonnetjes wordt in een aparte woning ondergebracht. Ledikanten en brandstof werden hier bezorgd door de burgerij.
- c. Een contingent van enkele honderden Duitsers zal tijdelijk de Chr. school bevolken. Het gaat hier om een grote paarden- en naar men zegt trekhondenroof van de Duitse Wehrmacht. Deze plundering zal door militairen moeten worden uitgevoerd.

Dinsdag 30 januari

Opruiming van alle leermiddelen en verder materiaal uit de school. Deze moet namelijk enkele weken beschikbaar worden gesteld voor een Greif-commando der Duitse Wehrmacht. Alles wat vervoerbaar was of los mee te nemen is uit de school gehaald. Sommige scholen in de omgeving worden namelijk droevig geschonden door de cultuurscheppers van het Derde Rijk. Omdat er nu geen school beschikbaar is voor evacuees is dit plaatsen van nieuwe transporten uitgesteld.

Woensdag 31 januari

Een contingent Duitse cavalerie in de school aangekomen. Het aantal is momenteel nog niet groot. In de richting Kollum zijn ook 60 manschappen vertrokken.

Donderdag 1 februari

Maarschalk Zjoekov op 100 km van Berlijn. Hij volbracht zijn onstuimige opmars van 425 km in 18 dagen!!! Adolf Hitler roept de Heimat op voor de laatste doodstrijd.

Een Dokkumer vertelt van Dokkum op 22 januari.

Inderdaad zijn 20 vaderlanders op een weiland bij Dokkum gefusilleerd. De slachtoffers waren voor een deel Dokkumers, voor een deel gevangenen uit het moordkot der S.S. te Leeuwarden. Bekende slachtoffers waren:

De arts van Ee, L. Hulshof en assistent-directeur van het postkantoor, G. Postma en boerenknecht, 5 joden. Ze werden in auto's naar Dokkum gebracht, moesten een tijdlang op benoemd terrein exerceren om daarna te worden doodgeschoten. Het ontbreekt aan woorden om de droeve situatie naar behoren te omschrijven. We beschikken niet over een woordenschat meer om deze gruwelen weer te geven. De heer L. Hulshof stierf als een christenheld. Het hoofd omhoog en de handen gevouwen. Vooraf gaf hij de groeten nog aan zijn moeder door. Burgemeester Jonker moest bij de executie aanwezig zijn. De lijken bleven de middag en de nacht daaropvolgend liggen. De volgende morgen werden ze vrijgegeven en door de bevolking gekist. Op een wagen werden de kisten per 5 tegelijk naar de begraafplaats gereden. De kisten werden genummerd in een massagraf van 14 meter gelegd. De nabestaanden mochten nog een blik op hun geliefde doden werpen.

Deze terreurdaad was het gevolg van een aanval op een Duitse auto met gevangenen in de Valom. Bij deze overval werd een brug afgedraaid en 2 Duitsers doodgeschoten.

In Dokkum zelf, dat diep ontroerd onder deze gebeurtenissen voortleeft, heerst nog dagelijks een schrikbewind. Verschillende zaken en woningen zijn leeggestolen en vele personen worden nog dagelijks door de Duitsers of Jan Hagel gearresteerd. Bij boer Benedictus onder Dokkum zijn bovendien wapenen gevonden. De boer ontkwam. Twee arbeiders werden bij de 20 slachtoffers neergeschoten. Het losraken van een draad der ondergrondse beweging is de oorzaak van deze ellende. Men heeft van L. Hulshof o.a. een koffertje gevonden en meegenomen. Bij Wetsens werd gisteren een Dokkumer doodgeschoten en vorige week één te Holwerd.

Vrijdag 2 februari

In deze omgeving, waar enkele honderden Duitsers zich ophouden voor het vervoer van een paardentransport en nieuwe paardenroof, doen de uitgehongerde moffen hun uiterste best om bij de boeren spek, boter of eieren op te scharrelen. Ze gaan hierin zo ver, dat ze de boeren ontheffing van hun levering geven. Sommigen geloven dit in aller ernst en kopen voor spek hun 'verplichtingen' af. Anderen, die hun verstand gebruiken, gaan op dit aanbod niet in.

Zaterdag 3 februari

Een zestal geallieerde jagers opereerde omstreeks 12.30 uur boven onze omgeving. Af en toe werd heftig gemitrailleerd. Het stationsgebouw van Buitenpost is beschoten. Verdere bijzonderheden zijn nog niet bekend.

Maandag 5 februari

Heden paardenroofdag in Achtkarspelen. De boeren kregen persoonlijk bericht (wie heeft hier den vijand hulpverlenend en staat deswege schuldig?) maar kwamen niet met hun paarden. Naar berekening zouden een 1.000 paarden moeten komen, er waren er geen 50. De dieven vorderden een 8-tal paarden en waren hun woede nauwelijks meester. Ze dreigden op de bekende wijze en zullen een nieuwe dag bepalen voor de boeren-saboteurs. Een afdeling cavalerie van Augustinusga deed vanmorgen dienst en kwam met 40 paarden over Lutjepost. Dit aantal werd verkregen omdat verscheidene boeren de paarden uit de gemeente Ferwerderadeel en Dokkum op de kost hadden. Ook in andere gemeenten is de paardenroof officieel door de burgemeesters uitgeschreven notabene met Duitse dreigementen inbegrepen. Vaderlanders om ervan te huilen!

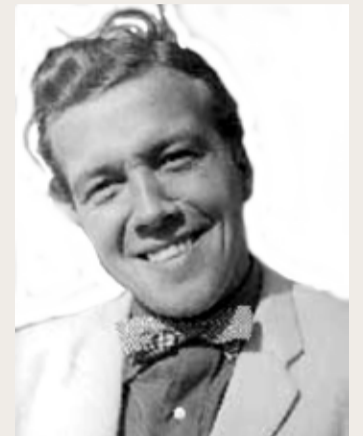
Dinsdag 6 februari

Radio Oranje meldt de gedwongen ontruiming van Oost-Limburg. De inwoners van Roermond moeten naar het Duitse stadje Brüggen lopen.

Buitenposters

Sjoerd Bakker

Sjoerd Bakker wordt op 10 juni 1915 in Leeuwarden geboren, maar brengt zijn jeugd jaren in Buitenpost door. Hij werkt aan het begin van de oorlog als zelfstandig coupeur/ontwerper in Amsterdam.

Al vanaf 1942 helpt Sjoerd Joden bij het onderduiken. Via de bekende verzetsman Willem Arondeüs raakt hij verder betrokken bij het verzetswerk. In februari en maart 1943 maakt Sjoerd de uniformen die gebruikt worden bij de overval op het Amsterdamse bevolkingsregister op 27 maart 1943. Hij neemt zelf ook deel aan deze actie. Vijf dagen na de aanslag wordt Sjoerd gearresteerd.

Na door het SS- en Polizeigericht ter dood te zijn veroordeeld wordt hij op 1 juli 1943 gefusilleerd. Sjoerd Bakker is na de Tweede Wereldoorlog op de Eerebegraafplaats te Bloemendaal herbegraven.

Jantje Dijk

Jantje Dijk was een schakel in de illegale berichtendienst tussen Leeuwarden en Groningen. Zij brengt, voor haar onbekende, papieren over tussen contactpersonen in Burgum en Grijpskerk. Op 13 november 1944 wordt ze opgepakt en naar de gevangenis in Leeuwarden gebracht. Pas op 3 februari 1945 wordt ze vrijgelaten. In 1946 trouwt ze met Pieter Bulthuis. Zij wonen dan in de Kerkstraat (waar nu Slagerij Van der Bijl is gevestigd)

februari 1945

Alle elektrische en stoomgemalen in Friesland staan praktisch stil door gebrek aan kolen.

1 februari 1945

Duitse inkwartiering in Buitenpost.

2 februari 1945

Veel bordjes in Amsterdam met de tekst *Voor Joden Verboden* worden onderschreven door de naam Feitsma. Jan Feitsma is een NSB'er en procureur-generaal in Amsterdam. Uit hoofde van die functie geeft hij opdracht tot de verboden. Door het verzet wordt hij van zijn fiets geschoten en sterft ter plaatse. Hij is de oudere broer van de burgemeester van Kollumerland en eveneens collaborateur.

3 februari 1945

Beschieting door vliegtuigen van onder andere de wateroren bij het station van Buitenpost.

4 februari 1945

Conferentie van Jalta begint waarin Churchill, Stalin en Roosevelt bespreken wat er met Europa moet gebeuren na de Tweede Wereldoorlog.

5 februari 1945

Paardenvordering.

7 februari 1945

Duitse inkwartiering in Buitenpost.

12 februari 1945

Afsluiting van het elektrisch net.

14 februari 1945

Zwaar bombardement op Dresden. Het centrum van de stad wordt grotendeels verwoest. Tienduizenden mensen komen om het leven.

Naar uit Burum bericht wordt zijn reeds twee van de vier slachtoffers terug. Een zwakke plek in het front van den onderdrukker is de bres geslagen door het wapen van den honger. Zo zouden de jongens voor spek zijn vrijgekocht.

Woensdag 7 februari

Klimmende watersnood in de polder Rohel. Het water van de gedooide sneeuw en de voortdurende regenval en zuidwestenwind heeft het polderwater zo hoog doen stijgen, dat thans verschillende woningen in de laagste delen vol water zijn gelopen. Aardappel- en bietenhoppen en keldervoorraden moeten thans naar droger gebied worden overgebracht. Het bestuur van het Waterschap Rohel heeft thans ook een contract afgesloten met het Waterschap Opeinde. Vandaag wordt een buisleiding voor waterlozing naar deze polder, onder de weg door, aangelegd. 't Is te hopen, dat de pogingen uiteindelijk zullen slagen, om het wei- en bouwland van deze polder, dat grotendeels ondergelopen is, voor het cultuurgebruik in 1945 alsnog te redden.

Donderdag 8 februari

Kabinet Gerbrandy afgetreden

Radio Oranje:

Regeringsverklaring: Kabinet Gerbrandy afgetreden.

Reden:

- a. *Koningin en regering achten het gewenst reeds thans het bevrijde gebied (2 miljoen inwoners) in het kabinet te doen vertegenwoordigen.*
- b. *Ministers Albarda en Van den Tempel hebben ontslag aangevraagd omdat zij het niet met den premier eens waren over de wijze waarop hij het ontslag van minister Burger heeft bevorderd.*

H.M. de Koningin heeft prof. Gerbrandy opgedragen te zorgen voor de herconstructie van het kabinet.

Fietsenroof door de Duitse Wehrmacht in uitzicht gesteld op 12 of na 12 februari. Dat het gemeentepersoneel opnieuw medewerking verleent aan den vijand, blijkt uit de gelegenheid om een vrijstelling aan te vragen. Zoals gewoonlijk maakten velen hiervan gebruik om daarmee wellicht uit vrees en eigen belang het recht tot dezen diefstal van den gehaten rover te erkennen.

Er zal thans spoedig een tijd komen, dat we voorlopig scherp moeten uitkijken wanneer we langs de wegen peddelen.

Vrijdag 9 februari

Geallieerde jagers opereerden gistermiddag boven deze omgeving. Bij Tietjerk werd een Duits bevoorravingsvaartuig tot zinken gebracht. Verscheidene Duitsers werden gedood of gewond. Op de Rijksstraatweg werd een particuliere auto gemitrailleerd bij Quatrebras. Hierbij hadden geen persoonlijke ongelukken plaats.

Zaterdag 10 februari

Grote formaties 'Yankees' vlogen hedenmiddag over, boven het dikke wolkendek. Als blijk van hun aanwezigheid gooiden de piloten een 4-tal benzinetanks uit, die in de weilanden terecht kwamen. Deze lege tanks trokken nogal belangstelling. Een paar uur later verscheen een colonne Duitsers (11) op zoek naar deze vijandelijke onderdelen. Het gehele gezelschap schoot de woning binnen van buurman R. Veenstra. Hoewel hun bezoek niets onheilspellends betekende wekte hun verschijning aanvankelijk enige ongerustheid. Het kappersbedrijf van Paul lag een kwartier stil als gevolg van dit onverwachte bezoek.

Zondag 11 februari

Na veel inspanning en verscheidene bezwaarlijke fietstochten naar Groningen, zijn van de 4 slachtoffers, door de bandieten van Zoutkamp vorige week weggesleept in een vrachtauto, 3 personen weer vrij. Waaraan deze jongens hun vrijheid te danken hebben is moeilijk te ontwaren omdat de booswichten van het Scholtenhuis nu eenmaal absoluut willekeurig te werk gaan.

Maandag 12 februari

- a. Vandaag nog geen fietsenroofdag door de Duitse Wehrmacht. Ondergetekende vandaag in het bezit gesteld van een 'ondergrondse' vrijstelling van de vordering. Heden 2e paardenroofdag in Kollumerland. De boeren in de omgeving ontvingen verder schriftelijke uitnodiging tot een extra hoge veelevering.
- b. De groot-smokkelaars K. de V. en J. F. verloren vorige week enkele duizenden guldens toen een geslachte stier in Zuidhorn in beslag werd genomen. Voerman Joh. Veenstra bracht het transport ditmaal niet tot een goed einde.

Dinsdag 13 februari

Voor de radio worden uitvoerige reportages gegeven over de aankomst in Engeland van de eerste groep van 500 kinderen. Engeland heeft kosten noch moeite gespaard voor dit doel en alles in Oranje-keuren gestoken. De kinderen hadden een goede reis gehad en waren zeer opgewekt. Sommigen kwamen persoonlijk voor de microfoon en allen tezamen riepen in koor: Dag vader, dag moeder, leve Nederland, leve Engeland. Het Nederlandse volkslied werd uit volle borst gezongen en tot stomme verbazing der Engelse gasten volgde daarna het God save the King.

Radio Oranje:

Uit naam van het volk van Nederland richt de Nederlandse Ondergrondse Beweging een manifest tot het wereldgeweten. Het laat een dringend beroep uitgaan tot heel de beschaafde wereld zijn stem te verheffen tegen de Duitse plannen om Nederland te doen onder-

gaan. Misschien mocht Duitsland zich nog te elfder ure bezinnen en zijn brute deportatieplannen laten varen.

Heden vernamen we, dat onze vriend P. de Haan, politiebeambte te Den Haag en reeds enkele weken gevangene te Groningen, zaterdag naar Duitsland is gevoerd. Niettegenstaande de meest pertinente verzekeringen van den booswicht C. v.d. Poel, levensverwoester van vaderlanders, echtgenoot en trouwe vriend, is het dan zover gekomen, wat met vrees en beven werd aangevoeld. De ontuchtering voor zijn vrouw, die hem vorige zondag dacht te bezoeken, laat zich verstaan. Met een vrouwenhart vol tedere zorg stond ze machteloos tegenover de boze machten van laag vleierend geteem enerzijds en rauwe wrede werkelijkheid der beulen anderzijds. De snoodaard Van der Poel diende zich thans aan als een Engel des Lichts door duivels boos tegen de vrouw te durven zeggen: "Je moet het oog omhoog richten. Dat moet ik ook in mijn persoonlijke omstandigheden". Over de verblijfplaats van Pop in Duitsland is niets bekend.

Woensdag 14 februari

De Krim-conferentie der drie Wereldgroten bezegelt het lot van het 'Duizendjarig Rijk' der Nazi-bonzen.

- a. Op de paardenroof-dag werden ongeveer 40 paarden gevorderd. De Duitsers met de vordering belast, legden een vrij grote soepelheid aan de dag.
- b. Vanaf vrijdag jl. wordt Buitenpost thans van het elektrische net afgesneden. Er was in dit dorp veel stroom verbruikt door het gebruik van elektrische fornuizen en dergelijke apparaten. Deze zijn het eerste afgesneden en thans volgen de anderen. Trouwens er zijn reeds gedurende een week stroomloze uren geregeld. Lutjepost bezit gelukkig nog stroom voor radio en licht.

Donderdag 15 februari

Radio Oranje leest een artikel uit het illegale blad Het Parool, getiteld Hongertochten. Het artikel beschrijft de eindeloze rijen uit de grote steden naar het platteland. In de hoop door ruiling wat voedsel voor de achtergeblevenen op te kopen. Velen bezwijken tijdens de hongertocht en komen nooit meer thuis. Anderen hadden allerlei ongelukken met de verschillende voertuigen of zien aan de rand van de stad hun duur en met alle moeite opgescharrelde voedsel door een brute mof gegapt. De beide Hollanden en Utrecht razen van de honger.

Hongertocht vanuit het westen van het land.

- a. Gisteravond bij donker en vanmiddag passeerden hier grote colonnes geroofde paarden. De groep cavalerie was vergezeld van een wagen geladen met hooi.
- b. In Akkerwoude gisteren en vandaag in Driesum zouden de razzia's opnieuw zijn ingevoerd. Nadere bijzonderheden ontbreken voorshands nog.

Vrijdag 16 februari

- a. Gisteren werd geheel Rohel van het licht afgesloten, ook de boeren. De afsluiting geschiedde in de transformator.
- b. Door bemiddeling van Jan kregen we gisteravond 5 liter ruwe olie van een schipper te Blauwvallaat tegen ruiling van 2 pakjes Beka-shag. 1 pakje shag kost tussen de 30 à 40 gulden. De gasolie kost in het zwart f 17,50 tot f 20,-. Zuivere petroleum kost f 30,- de liter. De prijzen van deze verlichtingsproducten stijgen met de dag nu men van deze verlichting al meer en meer gebruik moet maken. Jan ruilde een mud (2 zakken vol) steenkool tegen een pond boter, eveneens bij dezelfde schipper. In verband met één en ander maakten we gisteravond en vanavond (met een handkar) twee tochtjes naar Blauwvallaat.

Zaterdag 17 februari

Vandaag oproep van burgemeester Matzer aan de bevolking van Achtkarspelen voor het zenden van 30 personen naar Kuikhorne op maandag 19 februari 's morgens 8 uur. Wordt aan deze oproep voldaan dan zullen geen razzia's volgen, ook geen oproep voor graafwerk in Drenthe en betrokkenen kunnen een vrijstelling voor hun fiets ontvangen. Wel lief, vindt u niet?

Schaap gestolen bij O. Adema en 4 geplukt bij J. de Boer. Op Lutjepost zijn een hele rij telegraafpalen afgezaagd en voor brandstof meegenomen. De houtkap, dat wil zeggen de wilde, neemt grote afmetingen aan en hierbij wordt zeker kwistig te werk gegaan. Gehele wallen staan thans gedeeltelijk kaal omdat een groot stuk der stammen nog triest omhoogsteekt. In de omgeving van Kollum en andere plaatsen wordt door de gemeente veel hout gekapt en over verschillende dorpen gedistribueerd via plaatselijke commissies.

Zondag 18 februari

- a. De elektrische gemalen van de omliggende polders zijn thans van de stroom afgesneden. Voor de ingelanden van de polder Rohel wordt de situatie nu meer hopeloos dan ooit tenzij de eigen waterlozing nog slaagt wanneer een voldoende hoeveelheid ruwe olie voor eigen gemaal betrokken wordt.
- b. In Pieterzijl is thans een tweede doodsmare binnen twee weken ingekomen. Ook een jongeling, Stuu, naar het slavenrijk getransporteerd vorig jaar, is daar om het leven gekomen. Zo stapelen Duitsland en meer nog onze volksmoordenaars der N.S.B. schuld op schuld en moord op moord.

Maandag 19 februari

Nog steeds geen inzet van de uiteindelijke bevrijding van ons, als nooit tevoren, zwaar beproefde volk.

Op de middag tussen 13.00 en 14.00 uur vlogen talrijke formaties bommenwerpers van de Amerikaanse luchtmacht over naar het oord van allerlanden-vijand. De toestellen waren door het wolkendek niet waar te nemen maar hun geronk klonk zwaar en fors als één massale oorlogsmars door het resoneren der wolkenlagen.

Dinsdag 20 februari

De beide Hollanden en Utrecht razen van de honger. Wanneer daagt de bevrijding? Neerlands 'zijn of niet te zijn' staat op het spel.

Ongekend zijn de noden en rampen, die Nederland de laatste maanden moet doormaken. Het scherpe zwaard van den honger maait thans verwoestend onder de bevolking van het land eertijds 'overvloeiende van melk en honing'. In de historischebladen van ons land zijn die van honger en ontbering in de omvang als thans geheel onbekend. De nood is dan ook zo nijpend hoog geklommen, dat de bevrijding voor duizenden te laat komt. Vele malen hebben we gezegd: "Het kon niet minder, nu moeten we verlost worden uit de nood". Helaas miljoenen van dit ons kleine geliefde dappere volk zijn niet verlost. Het hoogtepunt van ons lichamelijk kunnen en volhouden is voorbij. Het is voor velen... die ook jaren smartend hebben uitgezien... te laat. Ja meer nog, zo God het niet verhoedt, en laten we dat dagelijks worstelend met God vragen, we razen als volk naar de ondergang.

En toch... ondanks dit geloven we het nog: Nederland zal herrijzen. Enkele feiten (uit een schrijven van hongerend Amsterdam, dat uit het noorden een schip levensmiddelen ontving):

- Rantsoenen per week: 1 kg aardappelen en een ½ wittebrood. Anders niets.*
- Wil men per dag een ½ liter uit de Centrale Keuken* dan moeten de aardappelen worden ingeleverd.*
- Velen zijn doodgevroren. Een vrouw die Noord-Holland introk om voedsel op te kopen vond bij thuiskomst haar vier kinderen dood bij de tafel zitten. Deze gevallen kunnen met velen vermeerderd worden.*
- De doden worden als regel niet meer gekist maar in een laken of karton ter aarde besteld. Van een geregelde teraarde bestelling is geen sprake. Vele lijken staan 14 tot 20 dagen boven de grond omdat het begrafenispersoneel is ondergedoken of geen zwaar werk meer kan verrichten.*
- Zuigelingen krijgen vaak niets anders dan thee-surrogaat* en sterven voor 80% omstreeks als ze drie weken oud zijn.*

Zwarte handel

Als nooit tevoren in deze oorlogsjaren tiert het kwaad van de zwarte markt. Het vormt wel de meest schrijnende tegenstelling met de hongerdood der grote steden. Hier volgen enkele sprekende cijfers:

1 pond boter	f 40,-
1 pond zout	f 9,- à f 10,-
1 pond spek	f 25,- à f 30,-
1 pond vlees (met weinig vlees)	f 5,- à f 6,-
1 pond vet	f 25,-
1 liter petroleum	f 30,-
1 liter ruwe olie	f 17,50 à f 20,-
1 roof garen (d.w.z. van een ½ ons)	f 13,-
1 kilo wol	f 100,-
1 pond suiker	f 30,-
1 pakje Beka-shag (40 gram)	f 30,- à f 40,-
1 pond 'eigen bouw' tabak	f 100,-
1 mud antraciet	f 100,-

In Amsterdam en andere hongerende steden kost

1 mud tarwe	f 1.500,-
1 sneetje wittebrood	f 1,40
1 aardappel	f 1,50
1 pond vlees	f 75,-

- a. De vrijwillige oproep der Duitsers aan Achtkarspelen voor 30 arbeiders te Kuikhorne gisteren is opnieuw, voor de zoveelste maal, op een fiasco uitgelopen. Sommigen zeggen dat niemand aanwezig was, anderen dat twee uit Buitenpost (vluchtelingen uit Glimmen) waren verschenen. We voegen hier nog aan toe, dat burgemeester Matzer geweigerd heeft een persoonlijke oproep uit te vaardigen door schriftelijke aanzegging. In het dorp heerst overigens geen spanning als in november en oktober van vorig jaar. Achtkarspelen is reeds gehard in zijn verzet en ongevoelig voor dreigementen.
- b. Lutjepost werd vanmorgen van het licht afgesneden. Met enige camouflage der feiten bereikten we met de amateuraanleg der lichtleiding naar de stal, dat we aangesloten bleven. Met 2 boeren verkeerden we in deze gelukkige omstandigheid. Voorwaar een boffer wat de berichtendienst uit Londen aangaat.

- c. Hedennacht (of gisteravond) werden niet minder dan drie dubbele telegraafpalen zeer ruw afgezaagd en meegenomen. Zou het wel steeds nijpend brandstofgebrek zijn?

Woensdag 21 februari

Jantje Dijk, gijzelaarster van de inval bij Van der Wey te Buitenpost, is zaterdag 10 februari door haar beulen te Leeuwarden losgelaten. Ze was wel vermagerd maar gelukkig in de gevangenis niet vergeten en mocht in tamelijk goede welstand de celdrempel overschrijden.

Donderdag 22 februari

- a. In het bezit van het februari-nummer van *Trouw*. Uitvoerig wordt in dit nummer stilgestaan bij de moorden te Dokkum.
- b. Oom Bertus verhaalt heden, dat de omgeving van Dokkum nog erg onrustig is. Duitse patrouilles en Jan Hagel-tuig pikken zonder onderbreking de mensen van de straat. Vele van Dokkumers vooraanstaande burgers zijn gearresteerd
- c. Een leeg Amsterdams schip is in de gemeentehaven gearriveerd om de 2e voorraad aardappelen en andere voedingsmiddelen, die in de gemeenteloods nog lagen opgeslagen voor hongerend Amsterdam op te halen. Wat een vreugde zal het wekken, mocht ook straks dit vaartuig behouden met een rijke lading in onze bedreigde hoofdstad aankomen.

Vrijdag 23 februari

Op de houtladingen van schepen, die in de gemeente Achtkarspelen voor anker liggen, wordt beslag gelegd. Het betreft hier ladingen voor de Wehrmacht, die de schippers niet willen vervoeren. Machinaal hout gaat naar de gemeentetimmerwerkplaats en de plaatselijke timmerlui. Een schip met juffer-palen wordt gebezigd voor brandstofdoeleinden o.a. voor de centrale verwarming van het gemeentehuis.

Radio Oranje:

De Koningin sprak hedenmiddag voor de microfoon. Ze sprak met name over twee punten:

- De onnoemelijke ellende van het zuchtend vaderland.*
- De herconstructie van het kabinet en het doel daarvan.*

Haar slotwoorden waren: "En nu... voorwaarts. Leve het Nederland! Leve het Koninkrijk".

In een officieel regeringscommuniqué werd daarna de samenstelling der nieuwe regering bekend gemaakt. Verschillende nieuwe persoonlijkheden zijn opgenomen. Het kabinet treedt af na de alghele bevrijding. 5 ministers zijn katholiek en 2 A.R.

Zaterdag 24 februari

- a. Een zestal Duitsers in Buitenpost is thans belast met het controleren van de clandestiene verkoop van melk door de boeren. Reeds een paar dagen zijn ze in de stallen van de veehouders aanwezig en nemen het melkvee op. Ze gaan zelf de koeien melken wanneer ze menen in het ootje te worden genomen. Sedert melk en boter op verschillende zuivelfabrieken in beslag werd genomen door het hongerrige en roofzuchtige ras der Arische boeven, het schuim der aardbodem, leveren vele boeren geen druppel melk meer af aan de fabriek. Dit leidt straks weer tot een crisis natuurlijk.
- b. Volgende week staat in Achtkarspelen en Kollumerland een grote rundveeroof voor de deur. Op 27 en 28 februari. In het gezicht van zijn ondergang slaat het doodbloedende roofmonster nog diep met zijn wrede klauw in het vlees van zijn thans nog machteloze prooi.

Zondag 25 februari

Het noordelijk deel van onze provincie met Dokkum als middelpunt is het toneel van een dagelijkse misdadige mensenjacht. Niemand verschijnt op straat. De Duitsers doorkruisen de weilanden en bezoeken afgelegen boerderijen waar ze alles overhoophalen en roven naar hartenlust. Bij Durk en Froukje staat alles onder water en kunnen de schurken niet komen tot dusver. Ze hebben reeds 2 onderduikers van 21 en 24 jaar. Durk lag een deel van de dag op het land achter een bietenhoop toen de ploerten in de buurt waren. Ze werden niet opgemerkt maar thans ligt hij met een zware kouvassing te bed.

Maandag 26 februari

Hedenmorgen arriveerde een groot transport evacuees van 750 personen. Ze waren afkomstig van het platteland van Roermond en hadden een moeilijke, lange en gevaarvolle reis achter de rug. Vorige zaterdag werd de trein bij Raalte in Overijssel gemittraillerd door geallieerde jagerbommenwerpers, die 5 personen doodden en ruim 40 personen verwondden. De droeve treinbevolking zette de reis voort naar Zwolle, waar de gewonde slachtoffers werden opgenomen in het ziekenhuis.

Half vijf arriveerde het transport, nadat de Evacuatie-Commissie gisteravond op de hoogte was gebracht. De evacuees werden voorlopig ondergebracht in de Gereformeerde Kerk, waarna de gemeente Kollumerland 350 personen overnam op boerenwagens waarop een grote witte vlag wapperde.

Het gehele dorpsleven stond vandaag weer geheel in het teken van de zorg voor en hulp aan de diep geslagen landgenoten, die meer dan wij het slachtoffer werden van het oorlogswee. Zo op het gezicht maakten deze mensen een minder goede indruk, dan de beide eerste transporten wat aangaat netheid en zindelijkheid.

Dinsdag 27 februari

- a. De 400 evacuees van Achtkarspelen gaan naar de dorpen Twijzel, Twijzelerheide, Kooten en Drogeham. Er bevindt zich een vrij groot aantal onder, die vooraf gereinigd moeten worden. Hun reis naar het noorden duurde vele weken, ze verbleven een

Dr. Johan Piet van der Kam

Dr. Van der Kam wordt vaak in het dagboek genoemd. Hij woont aan de Stationsstraat en kent als arts de inwoners van het dorp. Van die kennis maakt hij gebruik voor zijn werk in de LO en OD en bouwt daarmee zijn netwerk op. Van der Kam heeft landelijke contacten, waaronder de bekende Wim Speelman van *Trouw*. Zijn woning wordt een doorgangshuis voor gezochte personen. Tweemaal krijgt hij de waarschuwing om onder te duiken omdat zijn naam is genoemd in Groningen. De eerste keer blijft hij twee weken met 'vakantie' en keert dan weer terug. In mei 1944 blijft hij tot het einde van de oorlog met zijn gezin ondergedoken in Amersfoort, om daar zijn illegale werk voort te zetten.

Keimpe Kooistra

Bij de razzia op 7 november 1944 wordt 's morgens om half zeven heel Buitenpost geheel afgezet en doorzocht. De Duitsers hebben door observatie uit de kerktoren gezien dat er in de mieden groepen mannen aanwezig zijn en besluiten een patrouille te sturen. De soldaten omsingelen het gebied en roepen de mannen om tevoorschijn te komen. Dat geldt ook voor de 47-jarige boer Keimpe Kooistra die met vrouw en vier kinderen aan de Rohelsterweg 1 woont.

Even buiten de bebouwde kom heeft hij een vrij goed uitzicht om bij eventueel onraad snel weg te komen. Als hij de patrouille aan ziet komen zoekt hij zijn toevlucht in het miedengebied, ongeveer bij het huidige 'Laarzenpad Mem Wedman'. Keimpe reageert niet op de oproep van de Duitsers om tevoorschijn te komen en wordt daarop doodgeschoten.

Zie ook: Folkert Smit [p. 57].

26 februari 1945

Opnieuw aankomst van een trein met evacués in Buitenpost. Ditmaal 743 personen. Veel van hen krijgen huisvesting in scholen.

1 maart 1945

Roermond en Venlo bevrijd.

3 maart 1945

Een Brits bombardement op het Haagse Bezuidenhout: meer dan 500 doden.

4 maart 1945

Anton Mussert probeert het land te ontvluchten maar strandt in Den Haag waar hij op 7 mei wordt gearresteerd.

7 maart 1945

SS-officier Hanns Albin Rauter raakt bij een aanslag zwaargewond. Op 8 maart 1945 executeren de Duitse bezetters als represaille 300 gevangenen.

9 maart 1945

Tamme van der Veer overlijdt, mede aan zijn verwondingen ten gevolge van zijn eerdere arrestatie. [p. 61]

13 maart 1945

Koningin Wilhelmina passeert de Nederlandse grens bij Eede (Zeeuws-Vlaanderen). Zij bezoekt in ruim een week tijd de bevrijde delen van Zeeland, Noord-Brabant en Limburg. Daarna keert zij terug naar Londen.

Koningin Wilhelmina loopt in Eede over de meelstreep (er is geen verf).

- poos in Duitse lagers, geen wonder dus, dat sommigen niet vrij bleven van den vermenging van ongedierte.
- Kollumerland leverde vandaag zijn rundvee aan de gehate rover. Een ruim 100 stuks vee was aanwezig.
 - Melkcontrole op Lutjepost door een fanatieke Duitser, S.S.-ploert eerste kwaliteit, en een Nederlandse controleur. Ze hebben een lijst met namen, waarop de boeren vermeld staan, die te weinig melk aan de fabrieken afleverden en dus clandestien verkochten. Bij H. Oldenburger zouden ze om die reden een koe hebben gevorderd. We wachten af.

Woensdag 28 februari

- Van het transport evacuees bevinden zich nog ruim 200 in Buitenpost (van de 400). Al deze mensen moeten vooraf nog gereinigd worden. De Commissie heeft handen vol werk en hoofden vol zorg om alles weer 'in het reine' te krijgen met dan als nieuw probleem: Wie moeten deze lui opbergen? De bakkers hebben het met de nieuwe gasten eveneens druk met bakken. De noodkeuken met koken; de dames in Buitenpost met brood snijden en smeren; de doctoren, zusters en vele helpsters met het uitzuiveren van het 'ongemak'. Ook onder dit transport kwam weer onderlinge diefstal voor.
- Vandaag brachten de burens in Achtkarspelen hun koetjes op voor den gehate rover. Over het geheel zijn veel koeien naar Buitenpost gedreven, soms in grote koppels. Het kwantum van Kollum is gisteren direct in een goederentrein geladen en weggevoerd. Dat het vleesrantsoen voor het ogenblik in Duitsland niet verlaagd wordt, kan de Friese boer verstaan.

Zaterdag 24 februari**Indrukken uit Den Haag**

Een Hagenaar vertelt van zijn hongerende stad.

In Rotterdam en Amsterdam is nog enig voedsel o.a. aardappelen (Amsterdam). Rantsoen in Den Haag is 500 gram brood per week. Overigens ontvangt men niets op de bon. Deze toestand van hongersnood is na 1 januari 1945 ingetreden en de sterfte bedraagt 50 à 60 personen per dag op een bevolking van 500.000 zielen. In het eerst trokken de mensen zelf het platteland in om voedsel op te kopen of voor bezittingen om te ruilen. Thans nu de voedselpositie zo slecht is geworden en het lichamelijke weerstandsvermogen buitengewoon verslapt, treedt ook een inzinking in de geestelijke capaciteiten in. Er komt een downstemming, de mensen gaan bij de tafel zitten in grenzeloze moedeloosheid, hun bewustzijn wordt verengd als gevolg van hun droeve lot de hongerdood voor ogen te zien als een onafwendbaar lot. Dit is momenteel de grootste vijand, de levenslusteloosheid van Den Haag. De Heer Van Dijke, mijn zegsman, vertelde hoe het door de betreffende instanties onmogelijk werd gemaakt om kinderen naar het noorden des lands over te brengen. Hem was het via het Ned. Rode Kruis gelukt omdat hij zelf de laatste tijd bij het Rode Kruis betrokken was. 36 kinderen, waaronder zijn eigen, waren op die manier naar hier gebracht. Per schip of auto voedsel te halen of kinderen te brengen wordt door de beulen van ons volk niet toegestaan.

Nog vertelde de heer van Dijke:

- Een in deze omstandigheden te verschonen egoïsme heeft zich van de bevolking van Den Haag meester gemaakt. Valt een stadgenoot dood neer, een ander bekommert zich daar niet over.
- Ik zag een klein jochie met een brood lopen door de stad. Een grote vent loopt toe en rukt het schreiende ventje het kostbare rantsoen af.
- Een aardappelschil op straat veroorzaakt een volksoploop.

*Soo het den wil des Heeren
Op dien tijd had geweest,
Had ik gheern willen heeren,
Dan u dit zwaer tempeest,
Maar de Heer van hierboven,
Die alle dinck regeert,
Die men altijd moet loven,
En heeftet niet begheert.*

Donderdag 1 maart

Voor Radio Oranje leest A. den Doolaard een artikel voor uit het Eindhovens Dagblad over het verwoeste dorp Montfoort in Oost-Limburg. Onbeschrijfelijk is de oorlogsellende in dit dorp tijdens en na de bevrijding. Uit één kelder werden 40 doden gehaald, uit een tweede 25. De lijken waren zo gruwelijk verminkt, dat ze niet konden worden geïdentificeerd. Montfoort een dorp in het oorlogsvuur voor lijf en goed al te samen.

- De Duitsers, die de nieuwe bruggen bewaakten over de vaarweg Groningen-Lemmer, zijn gisteren vertrokken. Op Blauwvallaat en Kootster-tille betekent dit verlichting van zorgen, hoewel deze patrouilles nooit meededen aan jacht op onderduikers.

- Met de gegevens verzameld op de Coöperatieve Zuivelfabriek te Gerkesklooster trekt een Duitse officier met een mindere en Thomas van der Meer (werkzaam op het kantoor v.d. fabriek) bij de boeren langs om de melkproductie op te nemen. Deze officier is zelf boer en weet heel goed de melkproductie der runderen te schatten. Verschillende boeren zijn er nog niet af en zullen met veevorderingen dat wil zeggen roof gestraft worden.

Vrijdag 2 maart**Evacuatie op Duits bevel
Bedoelt Plundering en roof door 't moffenstel**

Het is komen vast te staan, dat mijn vriend P. de Haan, vanuit Groningen als gevangene weggevoerd, niet in Duitsland is beland. Met een groot aantal collega's zitten ze in een groot kamp te Schalkhaar en staan onder bewaking van Duitsers. Ze staan allen als vrijwilligers ingeschreven nota bene om de opleidingscursus van dit N.S.B. politie-instituut te volgen. De kost is goed en ontsnapping is ook wel mogelijk. Het heet, dat twee collega's voor zulk een feit worden gefusilleerd. De gevangenen politiemannen zitten of voor hetzelfde feit als De Haan of zijn thuis of op straat doodleuk gearresteerd en weggevoerd. Hieronder bevinden zich hoge politiefunctionarissen uit Amsterdam en Den Haag. Het braakmiddel C. v.d. Poel was schier opgetogen, toen hij dit nieuws naar Buitenpost kon doorgeven aan de fam. de Haan. Evenwel was deze door betrokkene zelf per brief reeds in kennis gesteld. Het bericht dat Pop niet over de grens was, was voor hen een pak van het hart.

Zaterdag 3 maart**Roermond en Venlo bevrijd!!**

- De evacuees uit Limburg zijn over het algemeen anti-Engels. Dit is vooral ten gevolge van 2 feiten:
 - De grote verwoestingen, die de Engelse artillerie schier doelloos aanrichtte in steden en dorpen.
 - Maandenlang zag men het Engelse leger en het kwam maar niet om de bevrijding te brengen uit de tirannie.
- De bezetting van Twijzel is eergisteravond per trein vertrokken. Ook de dorpen Twijzelerheide en Zwagerveen zagen het razzia-gespuis van deze bewogen winter verdwijnen.

Zondag 4 maart**S.S.-sadisten plassen door Grijskerks burgerbloed!**

In de nacht van vrijdag op zaterdag 2 op 3 maart is het dorp Grijskerk voor de tweede maal in deze bezettingstijd het schouwspel geworden van een bloedige wraakoefening der S.S. Naar de ronde doende verhalen is de ondergedoken heer Van Weeren uit Grijskerk in Groningen gegrepen. Zijn vrouw en dochter zijn de vorige herfst reeds gearresteerd toen hij zich niet thuis bevond. Na zijn arrestatie (of hij iets bekend heeft, wie zal het vooralsnog zeggen) leidde het spoor naar Grijskerk o.a. naar veehouder R. Ploeg. Met een rivierpolitie vluchtte deze in de schuilplaats, waarna de Grüne dreigde het huis vol verstikkingsgas te drijven. Het vee werd van de stal gedreven en het boze spel zou beginnen. Naar alle waarschijnlijkheid slechts voor de vorm. Het schijnt, dat de vrouw daarna ten einde raad de mannen bevolen heeft de schuilplaats te verlaten. De beide mannen werden daarna doodgeknald op het dak. Hun voor het vaderland geplengde bloed stroomde daarna langs de pannen omlaag.

Maandag 5 maart**Geheel Limburg bevrijd!!**

- Uit een felicitatie van prof. Gerbrandy, namens de Raad van Ministers, blijkt dat geheel Limburg thans van den gevloekten tiran der Arischer demon verlost is. Het blijde feit der bevrijding zal voor Limburg de spoorslag zijn om de ontzettende verwoestingen, vooral in Oost-Limburg, aan te grijpen tot het herstel van de materiële en geestelijke schade.
- A. den Doolaard bespreekt de verbetering der levenspositie der mijnwerkers. Door het ingrijpen der regeringsinstanties worden of zijn reeds verbeterd:
 - De pensioenregeling.
 - De loonkwestie. Beide maatregelen zullen ongetwijfeld ten gevolge hebben, dat de kolenproductie straks opgevoerd kan worden.

De Chr. School herbergt momenteel het grote kwantum onreine evacuees van ongeveer 200. Bij H.K. Dijkstra in het noodlazaret worden per dag 30 gereinigd. Deze gaan dan naar de voormalige bewaarschool om daarna in de gemeente te worden geplaatst. De keurige school van voorheen maakt met dit volkje tezamen de indruk van een woonwagenkamp. Enkele zieken liggen als zieke honden op het stro. Het één zowel als het ander spreekt van een ontzettende teistering van ons land en zijn bevolking onder de schrijnende roede van het oorlogsoordeel waaronder gans de wereld zucht.

Dinsdag 6 maart

- Vandaag voor de tweede maal in twee weken runderroof in Achtkarspelen en Kollumerland. Een grote trein staat gereed om de trots van onze weilanden naar den gehaten vijand te brengen, om alvorens definitief te vertrekken, nog onze veestapel in zijn roofhol te slepen.
- In Burum en omstreken zijn onder andere geëvacueerd:
 - 4 Russische dwangarbeidsters (naar Roermond gevluht).
 - 1 Duitse militair, ondergedoken in 'burger' daar hij heette Nederlandse vrijwilligers over de Maas te brengen.
 - 1 Italiaan (ook gevluht)
 - 1 joden-echtpaar, hoewel Jan-publiek hier niet van weet.

Marcherende Duitse soldaten.

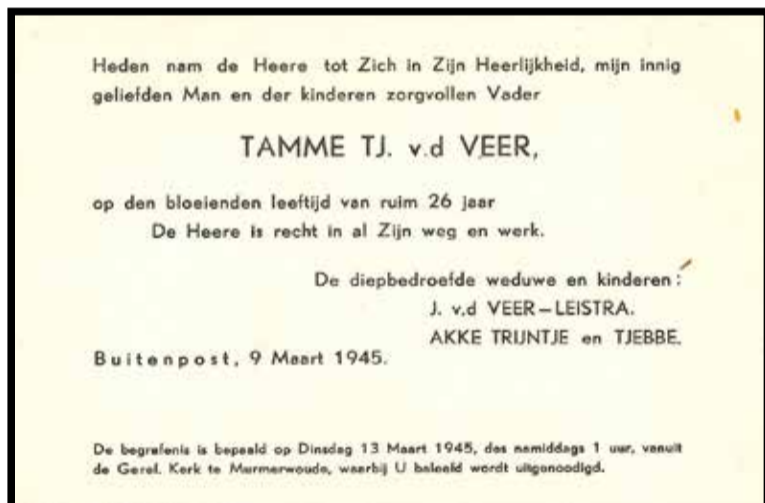
Woensdag 7 maart

- Om uiteindelijk het binnenwater uit de Rohel te lozen is het polderbestuur door bemiddeling van zwarthandelaars ertoe overgegaan, om door ruiling ruwe olie te krijgen voor de motoren van het gemaal. Omdat het hier olie betreft, die feitelijk aan de Duitse Wehrmacht behoort, wordt deze transactie zo stil mogelijk gehouden. Met beschikt reeds over 2.000 liter. Wanneer het buitenwater wegvloeit probeert men straks allereerst de 'kop' natuurlijk te lozen door de dijk door te steken. Het vele andere water wordt dan voor rekening van het gemaal genomen. Het is nog mogelijk op deze wijze de grond van de polder voor veeteelt en landbouw in 1945 te redden. Een ramp wordt zo voor velen afgewend.
- Langs de wegen van Friesland zeulen de honger-vluchtelingen uit de grote steden van Holland. Op Lutjepost een oude stakker van 60 jaar gearriveerd, die 5 weken gelopen heeft. Hij slaapt bij Elzinga en ontvangt de kost hier en daar op Lutjepost. Hedenmiddag trok een familie uit Den Haag met een grote kar voorbij. Een gezin met 4 kinderen. 2 kinderen waren te Frieschepalen bij de boeren gebleven. Bedelend trokken ze van huis tot huis. Thuis konden we de stakkers gelukkig wat pannenkoeken aanbieden, wat grotelijks werd gewaardeerd. De stoet trok daarna verder.
- De Bijbelclub vergaderde gisteravond voor het eerst weer in de week. Afspraak voortaan te vergaderen van 7.30-7.50 uur, dinsdagavond.

Vrijdag 9 maart

De puinhoop van Keulen, wrange vrucht van Edel-germanisme, in handen der Amerikanen.

- Grüne Polizei op Stroobos om olie voor de Wehrmacht op te sporen. Vermoedelijk is door loslippigheid (in de wachtkamer van dr. Keizer) de vijand ter ore gekomen, dat er olie voor de polder Rohel is opgeslagen (zie aantekeningen 7/3/45).
- Gisteravond kwamen vrij veel Duitse militairen in Buitenpost aan, die met de trein naar het front zullen worden gedirigeerd.
- Vanmiddag 3 uur wordt Lutjepost van het elektrische licht radicaal en allemaal afgesneden. Alle boeren rond Buitenpost zouden op hetzelfde ogenblik uit bezuiniging stroomloos zijn gemaakt. Een grote strop met het oog op het nieuws. Maar ook deze hinderpaal zullen we te boven komen en het nieuws van de fronten zullen we weten en horen tot het glansrijke einde der geallieerde overwinning.

Overlijdensbericht van Tamme van der Veer.

Zaterdag 10 maart

Het 1e Amerikaanse Leger bij Remagen over de Rijn!!

De zootjes aan retirerende Duitsers, die hun winterkwartieren in Friesland hadden opgeslagen, brengen hun inventaris en verder ingepalmde goederen naar Buitenpost om het per span te vervoeren. Grote voorraden van alles en nog wat liggen in Buitenpost op transport te wachten. Dit is slechts een begin want voor ons is de tijd van de systematische plundering begonnen. Vanavond reeds +/- 100 Duitsers in Buitenpost op reis naar Oldebroek om nieuwe divisies te vormen. De openbare school, pas geschoond, wordt nu weer door dit vuil bevolkt.

Zondag 11 maart

Volgens de B.B.C. worden in Nederland troepenbewegingen van den vijand waargenomen.

De vredige zondagsrust van Buitenpost vandaag op velerlei wijze gestoord. Inkwartiering, gedwongen vervoer van Duitse militairen en voorraden, grote stromen van parachutetroepen door het dorp enz. Reeds zondagavond werd de boeren en verder elk, die de beschikking had over een paard en wagen, opgedragen de volgende dag voor de Wehrmacht te werken. Met grote gevoelde bezwaren gingen allen, behalve de heer W. Dop, die de kerkdienst bijwoonde. Bij zijn thuiskomst werd hij spoedig door de Duitsers verrast, die hem vroegen waarom hij niet verschenen was. Van Dops motieven hadden niet de minste uitwerking, of wel ten kwade, want de onmenselijke sloegen hem met een wapen ter aarde, zodat hij hevig aan het gezicht bloedde. Daarna traptten de schurken hem voor zich uit om de verplichte diensten uit te voeren. Evenwel, Van Dop had zijn nalatigheid nog niet verreffend. Hij kreeg bevel een deken op te halen, waarna hij in gevangenschap zou worden gevoerd. In de Hervormde consistorie werd hij gebracht, maar door bemiddeling van

burgemeester Matzer kwam hij weer vrij.

Dit zondag-incident is nog een duidelijk bewijs, dat de tirannie nog volop heerst in het bezette deel van ons land. Slaafse opvolging van een uitgevaardigd bevel, dat is wat het Hitler-geboefte vraagt. Maar ook onze rekening zal spoedig worden gepresenteerd.

Maandag 12 maart

Mensen en materiaal der Wehrmacht zijn vannacht voor het grootste deel vertrokken. Gisteravond rolden ook nog enkele lichte tanks naar het station. Met een paar treinen is vannacht alles vertrokken hoewel op andere en dezelfde plaatsen nieuwe contingenten troepen zijn gearriveerd. Voor de leek is het verplaatsen van al deze onderdelen vaak onduidelijk. Maar zoveel is wel zeker, dat een conclusie gewettigd is: de terugtocht uit het uiterste noorden is begonnen en we zijn er niet 'rouwig' om!

Dinsdag 13 maart

Ton van Beer, oorlogscorrespondent van A.N.P. te Londen, geeft enkele beschrijvingen uit de Betuwe, tegenwoordig populair 'het eiland' genoemd. Militair gezag heeft voor de overstromingen het grootste gedeelte van de veestapel in veiligheid laten brengen. Kinderen en vrouwen bevinden zich niet op 'het eiland'. Alleen arbeiders en soldaten. De landarbeiders moeten het koren op de eenzame hoeven afdorsen.

Een mof is een dure vreter, maar ook een brutale gast. Zijn officiële bescherming kunnen we beter vertalen door onbeschaamde geweldenaar. Gisteravond werden verschillende burgers even na 8 uur door de vijand 'ingesperrt', onder andere onze neef Fr. Veenstra, Jaap Penninga, J. Dorhout, J. Bolling enz. Genoemde personen werden door den modernen slavendrijvers naar de Chr. School gevoerd, waar het niet mogelijk bleek hen af te grendelen. Het Ariër-schoft maakte daarna het nodige germaanse getier en liet de heren één voor één onder beding de volgende dag bij den bakker brood en in Gasthof schnaps te ontvangen.

Woensdag 14 maart

- Het motorgemaal van de polder Rohel is gistermorgen 13 maart begonnen te malen. Oostenwind is uitgebleven en het gemaal zal nu de totale watervoorraad moeten lozen. Er is 2.000 liter clandestiene olie. De motor neemt 40 liter per dag, dus is er voor ongeveer 50 dagen genoeg. De machinist gelooft, dat ruim 1 maand voldoende zal zijn om de ingelanden van de waterplag te bevrijden.
- Tijdens de bijna vijf jaar bezettingstijd bleef Buitenpost zo goed als verschoond voor Duitse inkwartiering. Maar nu wordt het bar. Het wemelt gewoonweg van soldaten, die aankomen en weer vertrekken. De scholen liggen vol en de soldaten gaan de boer op om voedsel en melk. Het gooien met handgranaten schijnen ze als een spelletje te beschouwen. Nu en dan horen we een zware knal, het bewijs dat een granaat is weggeworpen. Vanmiddag gooiden ze een granaat in het water om vis uit het water op te diepen. Een mof raakte bij het bedrijf te water wat de lachlust van Jan Publiek opwekte.
- Gistermorgen bracht de bisschop van Roermond een bezoek aan de katholieken, die in deze omgeving zijn ondergebracht. De samenkomst vond plaats in het kerkgebouw van de Gereformeerde Kerk, dat geheel gevuld was.

Donderdag 15 maart

- Het eiland Walcheren werd bezocht door verschillende Engelse autoriteiten onder andere den plaatsvervangende eerste minister Atlee en de chef van het militair gezag.*
- Winston Churchill sprak gisteren in het Lagerhuis over het voedselprobleem in bezet Nederland. De minister zei: Er is reeds hulp verleend door 2 schepen van het internationale Rode Kruis en het Zweedse Rode Kruis. Grote voorraden worden verder opgeslagen om straks onmiddellijk hulp te kunnen verlenen wanneer de vijand wordt verdreven of wegvlucht.*

- Gisteravond reeds de aankondiging van een nieuwe onderduiker. Vanavond arriveerde hij en wel de heer L. van Dijk, hoofd van de Geref. School te Nes. Hij is reeds, in verband met de affaire Dokkum, onderwater sinds 16 december 1944. Hij is bij ons aangeland via Fré en heet thans officieel evacué Van der Beek uit Oosterbeek. Zijn papieren worden hiermee in overeenstemming gebracht. Hij vertelde onder andere dat het afwickelen der draad van de Geheime Dienst in Nes was begonnen.
- Voedselreis naar Munnekezijl. Ondergetekende arriveerde met 31 pond erwten terug. Eveneens ontving hij wat tarwemeel en een paar pond gort.
- Geval van erge difterie in Lutjepost. In het gezin van A. Zwaagstra liggen 5 met deze besmettelijke ziekte te bed. Zelfs moest het jongste meisje vanmorgen op doktersadvies naar Groningen worden vervoerd.

Vrijdag 16 maart

Manifest der Nederlandse Ondergrondse Beweging aan de wereldpers: 'Een oud cultuurvolk wordt met de ondergang bedreigd'.

Gisteren passeerden enkele Rode Kruis-schepen de vaarweg Groningen-Lemmer met lading voor de hongerende steden. Grote Rode Kruis-tekens identificeerden de herkomst. Het betreft een zending van het Zweedse Rode Kruis, die in Delfzijl is overgeladen.

Zaterdag 17 maart

Voortdurende Duitse bedrijvigheid in Buitenpost. Het heet, dat alle Duitsers vanavond zullen vertrekken en dat een nieuw contingent

Gerrit Leistra

Gerrit Leistra is geen lid van het verzet maar komt wel in verzet. Als gemeenteambtenaar heeft hij toegang tot het bevolkingsregister in Nijenstein. Dat geeft hem de mogelijkheid tot een belangrijke daad tegen de bezetter.

Via een kennis wordt een onderduikadres in Donkerbroek verkregen en als dwaalspoor koopt hij op zaterdagmorgen 3 juli 1943 een treinkaartje, maar stapt niet in de trein. 's Middags verscheurt hij in zijn eentje het grootste deel van het bevolkingsregister van Achtkarspelen. Het is zwaar werk dat meer tijd vraagt dan gedacht. Gerrit kwam tot de letter V en stelt de rest op een andere plek veilig. Daarna gaat hij op de fiets naar Donkerbroek en duikt onder. Later vertrekt hij naar Zeist en blijft werkzaam in het verzet.

Sikke Pietersma

Sikke woont met zijn ouders op de Bouwyk (nu Herbrandastraat) en wordt op woensdag 11 november 1942 op transport gesteld naar Berlijn als opgeroepene voor de arbeidsplicht. Hij werkt lange tijd in een garage in Berlijn en maakt daar bombardementen mee. In november 1943 doet zich de mogelijkheid voor naar huis terug te vluchten. Op 21 januari 1944 wordt hij bij toeval door twee landwachters gearresteerd en naar kamp Amersfoort overgebracht. Daarna belandt Sikke in concentratiekamp Neuengamme, waar hij overlijdt in ellendige omstandigheden. De plek van zijn graf is onbekend.

24 maart 1945

De geallieerde legers trekken over de Rijn. Het Canadese leger begint haar opmars door Nederland.

26 maart 1945

Een Duitse auto wordt bij De Laatste Stuiver door vliegtuigen beschoten met twee zwaargewonden tot gevolg.

28 maart 1945

Algehele Duitse terugtocht op het westfront.

30 maart 1945

Begin van de bevrijding van Oost-Nederland.

4 april 1945

Buitenpost komt in vrijheidsstemming.

Achterhoek bevrijd.

5 april 1945

Afweergeschut in actie vanaf een spoorlijn tegen een kabelballon.

6 april 1945

De hele nacht troepenvervoer met auto's, wagens en te voet door het dorp.

7 en 8 april 1945

Landing van Franse parachutisten (operatie Amherst) in het gebied tussen Groningen, Coevorden en Meppel.

8 april 1945

Ongeveer 150 soldaten komen aan in Buitenpost. Een viertal huizen moet worden ontruimd.

Zutphen bevrijd.

zal aankomen. Gecamoufleerd onder dekriet worden vele auto's op spoorwagens geladen.

Zondag 18 maart

Geen nieuws opgevangen wegens ontbreken van stroom en elke andere gelegenheid tot het opvangen van wereldnieuws.

In de afgelopen nacht werden enkele jongen mensen te Lutjewoude door de Duitse patrouille van Zoutkamp uit hun bed gelicht met bestemming de N.O.-polder naar het heet.

Maandag 19 maart

In het Trouw-bulletin van 17 maart wordt gemeld, dat er te Woeste Hoeve tussen Arnhem en Apeldoorn een aanval is gepleegd op de opperbeul Rauter. De generaal is stervende. Chauffeur en adjudant waren dood. Vermoed wordt hier met een nazi-truc te doen te hebben om een rechtsgrond te vinden honderden onschuldige gevangenen Nederlanders te kunnen vermoorden. In Amsterdam zijn 75 doodgeschoten. In Assen, Zwolle, Apeldoorn en andere plaatsen eveneens honderden. Het satanisch bloedbewind gaat voort ons volk te laten doodbloeden door hongersnood en moord.

- Geallieerde jager mitrailleur vanmiddag om 12 uur een Duitse bus tussen Buitenpost en Visvliet. Er waren twee doden waaronder een Duitser. De andere dode was een verpleegster. De bus werd geheel vernield.
- Hedenmiddag samenkomst met het oud-kamerlid mr. J. Algera. Van Leeuwarden in de consistorie der Gereformeerde Kerk. Met een 13 leden van de voormalige A.R.-Kiesvereniging werd hier gesproken over:
 - Een nieuwe partij namelijk de Nederlandse Volksbeweging.
 - Een nieuw politiek program van 19 artikelen van de A.R.-richting.

Dinsdag 20 maart

Hollandse opperbeul Rauter stervende. Honderden onschuldige vaderlanders plengen hun bloed op het altaar van Nederlands herrijzenis!

- Duitsers stoven de zwarthandelaren van Stroobos een bittere kool, toen deze ijlings met achterlating van hun artikelen als spek en eieren het hazenpad hadden te kiezen. De list van schipper en Duitsers bezorgde hen een gratis omvangrijke buit.
- De stoomboot van N. de Poel te Stroobos is zondagavond door de Wehrmacht gevorderd. Voedseltransport van dorp naar stad en omgekeerd krijgt voor de omgeving opnieuw een knoei.
- De gemaalinstallatie van de polder Rohel heeft de laatste dagen te kampen met pech aan de zuigers der machine. Toch is het water reeds een paar cm gezakt.
- De Duitsers, die de Christelijke School hebben verlaten, hebben zelfs wc-deksels weggenomen. Waarschijnlijk voor brandstofdoeleinden. Met witte verf werd als souvenir een groot hakenkruis op het bord geschilderd.

Woensdag 21 maart

L. de Jong, radiospreker voor Radio Oranje, spreekt over een bezoek dat hij bracht aan Walcheren. Temidden van al de verwoestingen en inundatie houden we vol al dus De Jong: Walcheren zal letterlijk en figuurlijk herrijzen.

- Inbraken op Lutjepost.
 - Bij S. Jagersma werden 2 fietsen + 1 schaap uit een hok ontvreemd.
 - Bij O. Jagersma vielen de dieven 8 kippen in handen.

Donderdag 22 maart

- Het enig zontje van A. Zwaagstra op Lutjepost aan difterie gestorven.

- Inbraak in de voormalige zuivelfabriek op Lutjepost. Rogge en tarwe, eigen aan de heer Bos, werd brutaal gestolen.
- De politie van Augustinusga gaat op Lutjepost van huis tot huis om de dieven van de telefoonpalen op te sporen. Geen succes. De opdracht geschiedde door de P.T.T. te Drachten.

Vrijdag 23 maart

Uit veler mond vangt men in deze dagen de meest fantastische berichten op. Men kan dit tweeledig verklaren. Enerzijds het hartstochtelijk begeren naar de uiteindelijke bevrijding en anderzijds de zeer beperkte mogelijkheid betrouwbaar nieuws op te vangen. Ondergetekende speelt dat nu als volgt klaar. Hij beluistert per dag een uitzending in de buitenlandse taal bij oom M. De redactie van het blad Trouw is op zijn post. Hieraan dankt de betrouwbare en gesloten vaderlander tweemaal in de week een uitvoerig nieuwsbulletin.

Zaterdag 24 maart

Uit het Trouw-bulletin van heden 24 mrt. blijkt dat het nazi-monster Rauter is aan de verwondingen bezweken.

In Leeuwarden zijn de laatste dagen weer razzia's uitgevoerd op burgers. Vermoedelijke heeft men werkkrachten nodig op het vliegveld waar men V1-startbanen tracht aan te leggen.

Zondag 25 maart

Prins Bernhard richt als opperbevelhebber der N.B.S. zich tot deze verzetsgroepen met de oproep: Houdt u rustig en doet niets! De grote krijgsoperaties dienen mede tot de spoedige bevrijding van Nederland boven de rivieren!! Het 3e Amerikaanse Leger vormt bij Oppenheim een bruggenhoofd over de Rijn!! Veldmaarschalk Montgomery ontketent heden het grote offensief over de Rijn!! Het Britse 2e, het 1e Canadese en het Amerikaanse 9e Leger bestormen Rijnstellingen!!!

Maandag 26 maart

Bruggenhoofd van 50 km over de Rijn tussen Nederlandse grens en Ruhr! Het 3e Leger breekt uit het bruggenhoofd bij Oppenheim!!!

- Twee geallieerde jagers mitrilleren vanmorgen een auto waarin twee Duitse militairen. Dit had plaats op de brug van de Laatste Stuiver. De auto werd kapotgeschoten en vloog bij de berm omlaag. De chauffeur wist zich in veiligheid te stellen. 1 Duitser werd zwaargewond. De brug werd beschadigd en op vele plaatsen door de zware kogels doorboord. We ervaren steeds meer, dat Noord-Nederland operatiegebied wordt.
- Dit laatste wordt wel het meest bewezen door het duidelijk hoorbare gedonder van het geschut aan het Rijnfront, dat nu reeds een paar dagen en nachten aanhoudt. Afstand hemelsbreedte ongeveer 180 km. Het onafgebroken gebulder klinkt ons als de aankondiging van de aanstaande bevrijding.

Dinsdag 27 maart

- Bij een aanval op een Duitse bus van 19 maart werd de woning van S. Ploegh doorzeefd met kogels terwijl ook een soort explosieve granaat gebruikt werd. Van de bewoners werd niemand gewond. Er waren twee Duitsers dood en drie gewond. Een stuk schedel met haar hangt in de buurt nog steeds aan een boomtak. In de woning werd een linnenkast doorboord en een jurk en overjas doorschoten. Een stuk spek in het spekhok is nooit teruggevonden.
- De gewonde Duitser bij de aanval op de Laatste Stuiver van 26 maart was een militaire dokter.

Woensdag 28 maart

Het Duitse Rijnfront stort ineen!! Geallieerd veiligheidswaas over alle fronten! Het 2e Britse Leger raast Westfalen binnen! Het 9e Amerikaanse Leger bestormt het Ruhrgebied! Het 1e en 15e Amerikaanse Leger op weg naar Kassel! Het 3e staat tussen Würzburg en Neurenberg!! Het 7e staat op 10 km van Mannheim!

- Het blijkt juist te zijn dat de omgeving van Drachten zelf nog het doelwit der Grüne is voor razzia's en stelselmatige roof. Alles wat van hun gading is bij rijwielhandelaren en smeden nemen ze mee. Ook naaimachines. Het zal thans niet lang meer duren.
- Uit het stationsgebouw van Visvliet deze week alle bruikbare instrumenten door de Duitsers weggehaald.

Donderdag 29 maart

Het Ruhrgebied ingesloten! Duisburg en Frankfurt genomen! Het 7e Amerikaanse Leger over de Midden-Neckar! Het 1e Canadese Leger over de Nederlandse grens in Gelderland.

Het betrekkelijke pessimisme van vele Nederlanders is plots omgeslagen in een ongegrond en ongemotiveerd optimisme als zou Nederland nog voor Pasen bevrijd zijn, ja meer nog als zou de grote wereldvijand, het gehate Hitlerdom, nog voor Pasen op de knieën zijn gebracht. Evenwel het grote beest is dodelijk gewond!

Vrijdag 30 maart

Het 1e Canadese Leger heeft ten noorden van Emmerich en Isselburg de Nederlandse grens bereikt en de beide grensplaatsjes Netterden en Dinxperlo bevrijd.

- Een grote armada Amerikaanse vliegende fortten geëscorteerd door jagers passeert vanmiddag onze omgeving. Het was een indrukwekkend schouwspel, dat duidelijk waarneembaar was tegen het diepe blauw der maart hemel. Er knalden een paar schoten en daarop dwarrelden een paar pakketten pamfletten

De familie Mulder. Van links naar rechts, staand: Jelle, Betske (vrouw van Harm), Sjoerd, Sietze en Foekje; zittend: Harm, vader Folkert met eerste kleinzoon Folkert, en moeder Sjoukje.

omlaag. Ze vielen in het Oost van Buitenpost. Ze waren in het Duits gesteld en bevatten een dringende oproep aan de Duitse bevolking zich niet langer te lenen voor *Volkssturm* en *Arbeits-einsatz*. De vliegtuigen kwamen uit noordelijke richting aanvliegen en koersten naar het zuidoosten.

- b. Een panische schrik ontstond onder de Duitsers, die per auto Buitenpost passeerden en per boot het Kolonelsdiep doorvoeren. De auto's zagen zo snel mogelijk om naar een schuilplaats en de boot-moffen voeren naar de wal en renden het land in. De Am. jagers lieten hen evenwel met rust.

Zaterdag 31 maart

Voor Radio Oranje wordt meegedeeld, dat een Nederlandse professor in 3 maanden geen aardappel geproefd had; dat suikerbieten het volksvoedsel is geworden en dat 1 mud tarwe f 4.000,- kost. Deze gegevens werden voorgelezen uit een rapport, dat men van een ter zake kundige had ontvangen.

Een nieuwe aanpassing in onze tijd is het zoeken naar een vervangingsproduct voor zeep. Men bereidt o.a. zeep uit lijnolie-raapolie, paardenvet en kaliloog. Het nieuwste foefje is dit: kook de as van groen hout (speciaal elzenhout) tot een papje en ge hebt een uitstekend reinigingsmiddel. Het is niet onmogelijk, dat in de as van hout nog sommige kali-houdende elementen voorkomen.

Zondag 1 april

Zware strijd in Gelderland. Duitse troepen-colonnes trekken uit Nederland terug. Gisteren is er door de 2e Tactische Luchtmacht gebombardeerd. 600 voertuigen vernield. Eveneens twee Duitse hoofdkwartieren aangevallen nl. te Hilversum en Oldenzaal.

De familie Wiersma te Pieterzijl ontving de droeve mare uit Duitsland, dat thans ook hun tweede weggevoerde zoon vermoord is door de demonen van het Edelras. De doodstijding ontving op dezelfde wijze het gezin Radema te Visvliet, zodat thans reeds 4 personen uit deze groep, die vorig jaar door de schelmen van het Jan Hagel-schorem werden weggesleept, het leven lieten in het paradijs der nieuwe cultuurorde.

Maandag 2 april

Het 2e Britse Leger opent een nieuw offensief tussen Nijmegen en Arnhem. Over de andere operaties in Nederland hangt nog het veiligheidswaas. De Duitsers trekken nog steeds terug, wat niet zeggen wil, dat de Duitsers Nederland verlaten.

Dinsdag 3 april

De algehele bevrijding van zwaar beproefd en tergend vertrap Holland komt in zicht! Het 1e Canadese Leger en het 2e Britse Leger trekken door Oost-Nederland naar het noorden! De Liemers, de Graafschap en Twente bevrijd! De steden daar begroeten de bevrijding. Nederland herrijst! o.z.o.

De sluier van het offensief in Nederland even opgelicht. Het blijkt thans, dat de bevrijding van Nederland in volle gang is en dat zonder twijfel grote dagen voor land en volk aanbreken. De Achterhoek van Gelderland en De Liemers bevrijd. Winterswijk werd zaterdag voor Pasen door de Canadezen bevrijd. Vrijdag: Aalten. Enschede en Hengelo alsook Oldenzaal werden bevrijd door het Britse 2e Leger.

- a. Onder getekende heeft op de Rijksstraatweg een ontmoeting en een gesprek met twee vluchtelingen, die vanaf Groningen waren gelopen. De ene was een student uit Küstrin (Kostrzyn nad Odra) afkomstig en de andere een Todt-arbeider uit Yde in Drenthe, beide op weg naar huis.
- b. Naar hedenavond bericht wordt is een broer van den heer J.B. Vierhuis te Buitenpost door de S.D.* vermoord te Groningen. Het slachtoffer, een politiemann, zou ondergedoken zijn en opgespoord om hem daarna zonder enige vorm van proces naar te knallen.

Woensdag 4 april

Van het front in Nederland wordt hedenmiddag of liever hedenmorgen (8 uur) gemeld dat het 1e Canadese Leger aan het Twente-Rijn kanaal staat, waarover bij Almen en Goor twee bruggenhoofden werden gevestigd. Over verdere operaties ligt opnieuw het veiligheidswaas. Van het nieuw geopende offensief wordt gemeld dat de gehele Betuwe thans bevrijd is.

Donderdag 5 april

Over het offensief in Nederland hangt thans opnieuw het veilig-

Aftocht van de Duitsers.

(foto: NIOD)

heidswaas. Er wordt nog medegedeeld, dat de Canadezen voor Doesburg in de IJssellinie staan en dat er om en in Zutphen zwaar gevochten wordt.

Patrouilles zijn aan weerszijden van Arnhem de Rijn overgestoken. Montgomery's Legergroep op 50 km van Hannover! Amerikanen 300 km diep in het "duizendjarige" Hitler-Reich.

- a. Volgens de hardnekkige geruchten in omloop zou Zwolle door de geallieerden bereikt zijn. Ook Coevorden en Nieuweschans. Voorshands is het veiliger deze geruchten geen voedsel te geven en de mensen te kalmeren met officieel nieuws, dat hiervan in het geheel niet heeft gerept.
- b. Hedenmorgen nog razzia te Surhuizum door het vieze Jan Hagel-vuil. Jonge mensen werden opgepakt maar later ook weer vrijgelaten. Bedoeling voor dit optreden nog niet bekend. In ieder geval blijkt thans opnieuw afdoende dat zoiets in dit stadium wijst in de richting van idiotisme. Het blijkt achteraf dat de twee Jan Hagel bandieten zijn uitgekleeft voor enige dagen. Het spoor van de wandaad schijnt naar Surhuizum te wijzen. Vandaar dat Landwacht en S.S. vannacht om half twee het dorp afzetten. 30 mensen werden meegevoerd maar later weer in vrijheid gesteld.
- c. Het bataljon Jan Hagel-kanalje werd bij Niekerk uiteengedreven door een geallieerd vliegtuig.
- d. Twee geallieerde jagers vallen onder Oldehove de postauto van Buitenpost aan, die de post naar Groningen bracht. De rode postwagen, eigen aan D. Miedema van Buitenpost, werd kapotgeschoten. Het vliegtuig was door een uitkijkpost boven op de wagen opgemerkt zodat de 3 inzittenden zich bijtijds in veiligheid konden stellen. De chauffeur Smid kreeg een kogel vlak langs zijn gezicht. Een huis in de buurt liep nogal schade op.

Vrijdag 6 april

Nederland herrijst! Almelo, Doesburg en Coevorden bevrijd! In het nieuws over Nederland hedenmorgen wordt gezegd, dat Arnhem zonder slag of stoot genomen is. In Zutphen duurt de strijd voort. Het bruggenhoofd bij Almen ligt onder granaatvuur. In Almelo wordt gevochten en de Britten zouden een punt bereikt hebben 20 km ten noorden van Almelo.

Grote groepen Duitse militairen passeerden vannacht de Rijksstraatweg in de richting Groningen. Ook langs andere binnenwegen waren de moffen aanvankelijk althans in de aftocht. In Buitenpost en vooral in het West roofden de schavuiten verscheidene fietsen van de burgers. Deze werden daartoe in het holst van de nacht uit de slaap getrommeld.

Zaterdag 7 april

Verscheidene Nederlandse steden werden vandaag bevrijd: Doesburg, Almelo en Coevorden. Canadezen staan nog 2 kilometer voor Deventer. Andere colonnes bereikten gisteren Coevorden waarvan 1 afdeling heden naar het westen is gewenkt en Ommen bestookt terwijl Zwolle binnen het bereik van de artillerie ligt. Andere colonnes die Coevorden bevrijdden zijn verder gerukt in de richting van Ter Apel. Volgens een allerlaatste bericht hebben de Canadezen Dedemsvaart bereikt. In Deventer vechten 1.500 man Ned. S.S. met Duitse opleidingstroepen een wanhopige strijd tegen de Canadezen.

De morgenuren van de 7e april leverden de ene oorlogssensatie na de andere:

1. Fietsenroof op grote schaal door grote colonnes lopende moffen. Op Blauwvallaat en te Buitenpost werden vele fietsen gestolen. Anderen, die de vijand aandurfd, kregen hun eigendom terug. Wij op Lutjepost brachten vliegenvlug de fietsen in veiligheid. Onder het hooi en onder een hoop takken. Anderen brachten de fietsen het land in.
2. Er volgden lange lopende troepencolonnes. Ze liepen verspreid met het oog op aanvallen uit de lucht. Boeren (onder andere O. en S. Jagersma) waren geprest om de uitrustingsstukken te vervoeren naar Bergum of Leeuwarden. Vele vijanden reden mee op de wagens. Het geheel vormde een haveloze ordeloze troep; scherp contrast met de gemotoriseerde stoottroepen, die 5 jaar geleden dezelfde weg langs reden.
3. Een half uur nadat de soldaten voorbij waren verschenen een zevental Engelse jagers op het toneel, die de soldaten spoedig op de Rijksstraatweg in de gaten kregen en er met een donderend geknetter op vuurden. De meeste soldaten waren reeds in veiligheid maar op Zwartkruis werden twee gedood en acht zwaargewond. Voor F. Mulder op Lutjepost stond nog een wagen met uitrustingsstukken en plotseling dook een vliegtuig omlaag en scheurde over het vijandelijke materiaal. Er volgde gelukkig geen salvo wat noodlottig voor de familie Mulder had kunnen worden. Het gezin zat met de moffen reeds onder het hooi. De vliegtuigen opereerden een half uur en verdwenen daarna.
4. Enkele boeren kregen vanavond nog niet vrijaf maar moesten de gehele nacht mee naar Leeuwarden. Enkele vastberaden boeren wisten te ontkomen met hun wagens.

Zondag 8 april

In een extra bericht wordt gemeld, dat in de afgelopen nacht luchtstroepen zijn neergelaten voor het Canadese front ten oosten van de Zuiderzee. Verder geen bijzonderheden over dit verrassende wapenfeit. Weinig nieuws van het landfront in Overijssel en Drenthe. Gemeld wordt hedenavond, dat de Canadezen op 10 km voor Mepel staan.

Hedennacht worden de pas gereinigde en opnieuw voor schooldoel ingerichte scholen opnieuw door de Duitsers gevorderd. Over-

Folkert Smit

Door het in de ogen van de bezetter steeds slechter functioneren van het arbeidsbureau en het toenemend aantal onderduikers, komen er andere methoden om aan werkvolk te komen. Op 7 november 1944 's morgens om 6.30 uur wordt Buitenpost geheel afgezet. De jacht op mannen levert zo'n tachtig slachtoffers op. Velen vluchten de mieden in, waarbij Keimpe Kooistra (47 jaar) en Folkert Smit (36 jaar) worden neergeschoten.

Folkert Smit woont met zijn vrouw Grietje en zoontje Tjerk op Lutkepost. Hij werkt bij de spoorwegen en heeft in september 1944 gehoor gegeven aan de oproep van de Nederlandse regering in Londen tot de algemene staking op het spoor. Hij duikt onder in het evangelisatiegebouw in de Irenestraat en verbergt zich in het orgel. In de vroege morgen van 7 november 1944 krijgt hij het er te benauwd en besluit de mieden in te vluchten. Daar wordt hij doodgeschoten, net als Keimpe Kooistra. Als de bezetter vertrokken is, wordt in het dorp bekend dat er iets ergs gebeurd is. Omdat niemand van de overgebleven mannen zich nog durft vertonen, wordt de 10-jarige zoon Tjerk naar de mieden gestuurd. Eerst vindt hij Keimpe, even verder zijn vader voorover in de modder liggend. Folkert vindt zijn laatste rustplaats op het kerkhof aan de Kuipersweg. Ter herinnering aan hem is er door de spoorwegen een gedenkplaat aan de muur van het station aangebracht.

10 april 1945

Deventer bevrijd.

11 april 1945

Twee Duitse auto's worden beschoten in het West.

Concentratiekamp Buchenwald wordt door de Amerikanen bevrijd.

Kamp Erika bij Ommen wordt door Canadese eenheden bevrijd.

Hoogeveen bevrijd.

12 april 1945

Vertrek van de Duitse troepen uit het dorp.

Kamp Westerbork bevrijd.

Onverwacht overlijden van de Amerikaanse president Franklin D. Roosevelt. Hij wordt opgevolgd door Harry S. Truman.

13 april 1945

Hevige beschieting van een trein in het Oost.

Meppel en Assen bevrijd.

De slag om Groningen begint. Voor de Canadezen was de slag om Groningen een van de zwaarste stadsgevechten van de bevrijding.

14 april 1945

De Binnenlandse Strijdkrachten (NBS) van Buitenpost bezetten de brug bij Blauwverlaat en verdedigen deze daarna.

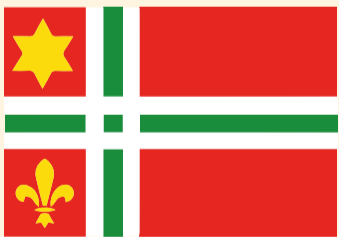
Tal van Duitsers en NSB'ers vluchten door ons dorp. Een kleine groep wordt aangehouden op de Bruggelaan waarna een schotenwisseling volgt. Hierbij sneuvelt de Duitser Heinrich Apel.

Gevechten bij de sluis van Dokkumer Nieuwe Zijlen waarbij vier NBS'ers sneuvelen.

Arnhem, Zwolle en Assen bevrijd.

15 april 1945

De eerste Canadese verkenningsvoertuigen verschijnen in Buitenpost. Buitenpost is bevrijd!!

De geallieerden bereiken Zoutkamp. In onze omgeving beginnen de Binnenlandse Strijdkrachten met de arrestatie van NSB'ers en Duitse sympathisanten.

Leeuwarden bevrijd door de Canadezen.

dag worden verschillende vooraanstaande burgers onder andere ds. Hannema uit hun woningen gezet door de Wehrmacht. Naar de praatjes gaan is het morgen razzia, moeten we putjes graven en wordt Buitenpost een vesting. Het dorp onderging vandaag opnieuw de opwinding en spanning van al deze oorlogsgebeurtenissen.

Maandag 9 april

Luchtlandingstroepen neergelaten ten oosten van het IJsselmeer voor het Canadese front! Parachutisten in contact met de Canadezen! Zutphen bevrijd na vier dagen bittere strijd! Radio Oranje deed de hedenmiddag 13.00 uur mede dat de 14e Canadese Pantserdivisie contact maakte met de luchtstroepen op de spoorlijn Zwolle-Meppel, 1,5 km ten noordoosten van eerstgenoemde stad. Van de luchtstroepen, die gisteren zijn geland, wordt alleen meegedeeld, dat ze de verbindingen achter het front der Duitsers verstoren en afsnijden. Zutphen is thans bevrijd na een felle strijd van 4 dagen.

- Op de Rijksweg onder Burum werd mij heden de fiets afgenomen door een stelletje moffen, dat een fiets moest afdanken, die in elkaar was gezakt. In ruil kreeg ik dan laatstgenoemd wrak. De vordering geschiedde op grond van het feit, dat het merk Veena niet klopte met het merk Gazelle op mijn Freistellung. Dat ondergetekende recht had op een fiets was voor hen bijnaak. Reeds had de vijand zijn uitrustingsstukken op de fiets, toen een Feldwebel tussenbeide kwam, die gelastte mij de fiets terug te geven. Zulks geschiedde en het vrijpostige soldaatje kon lopen.
- Er zijn tussen de 150 en 200 Duitsers in Buitenpost, die rond Buitenpost (onder andere op de Laatste Stuiver en op Lutjepost) aan de weg en in het land putjes gaan graven. Het heeft er veel van, dat men Buitenpost nog verdedigen wil. Vanmorgen vroeg marcheerde een hele colonne over Lutjepost, luidkeels zingend de heerlijkheden van het Groot-Duitsland. Tegen de middag kwamen ze langs de huizen om spaden. Wat afgedankt materiaal kregen ze hier en daar mee.

Dinsdag 10 april

Wanneer we dit schrijven is er nog weinig nieuws over het front in Gelderland en Overijssel. Wel wordt gemeld, dat de Canadezen gisteren snelle voortgang maakten in de richting van de Noordzee, waarvan ze nog 40 km verwijderd zijn. Andere Canadese colonnes trekken naar het IJsselmeer op waarvan ze nog 10 kilometer verwijderd zijn. Het heeft er momenteel veel van, dat de Canadezen naar het noordwesten trekken in de richting van Friesland om Noord-Holland bij de afsluitdijk te isoleren. Nog wordt gemeld, dat de luchtstroepen achter de Duitse linies goed werk doen door de verbindingen af te snijden. Deze operatie kan als zeer geslaagd worden beschouwd.

Canadese verkenningswagen.

- Buitenpost vandaag voor het eerst en voorgoed in de frontzone. De gehele dag door patrouilleerden en attaqueerden twee tot vijf geallieerde jagers de Rijksweg Leeuwarden-Groningen. Ze verschenen minstens tienmaal opnieuw. In het West van Buitenpost werden twee Duitse auto's in brand geschoten. Zware zwarte rook kolommen stegen op. Bij deze aanval werden zes Duitsers (waarvan drie zwaar) gewond en een gedood. De gewonden werden eerst naar Buitenpost en later naar Kollum vervoerd. In het Oost van Buitenpost werd een andere auto kapotgeschoten, in de nabijheid waarvan twee Duitsers met mitrailleur bleven vuren op de Engelse toestellen. De gehele namiddag werden donderende salvo's door de vliegtuigen gelost, waarop de Duitsers terugschoten. Op de avond werd het wrak van de auto nog in brand geschoten. Angst, schrik, sensatie, vreugde mengden zich vandaag wonderlijk dooreen bij de honderden in onze anders zo rustige omgeving, die het gewone werk niet konden vatten en almaar naar buiten liepen om het oorlogsrumoer vanuit de lucht te volgen. Het was een dag van huivering en vrees voor allen, die aan de Rijksweg woonden.
- Onder de Duitsers (circa 50) op Lutjepost aan het werk ontstond telkens bij de nadering van het geronk der vliegtuigen een panische schrik. Ze holden in hun witte werkkleding de schuren der boeren binnen en lieten alles in de steek. Toen ze 12.15 uur afmarcheerden naar Buitenpost om te eten en volop zongen stooft de hele boel in de slootwal toen opnieuw een vliegtuig naderde. Toen het gevaar schijnbaar geweken was en opnieuw mitrailleurgeknetter in de verte klonk holden ze in wilde vlucht naar Buitenpost. Vanmiddag was de angst niet weg en gingen ze opnieuw onderdak zoeken, maar ze waren thans donkergroen gecamoufleerd en hadden het witte werkpak achtergelaten in de school.

Woensdag 11 april

Deventer werd gistermiddag 12.00 uur bevrijd. De stad zelf werd weinig vernield. L. de Jong gaf voor Radio Oranje een uitvoerig beeld van de strijd in Overijssel en Gelderland. De Canadezen zijn vanuit Nijverdal naar het noorden gestoken. De strijd in Overijssel heeft veel van een guerrilla-oorlog. Eigenlijk geen front en de vijand trekt van dorp op dorp terug almaar tegenstand biedend. Zo gebeurde het ook dat de Nederlandse vlag reeds werd uitgestoken terwijl de Duitsers even later het dorp terugnamen. Dit kostte reeds slachtoffers onder de burgers. Radio Herrijzend Nederland kwam

vanmorgen met het bericht, dat de Canadezen stonden ter hoogte van Westerbork, 16 km ten zuiden van Assen. Radio Oranje heeft dit niet bevestigd en enkel van Drenthe gezegd, dat Meppel nog stevig in Duitse handen is. Onze bevrijding voltrekt zich wel langzaam maar niettemin zeker!

De tankoperaties van het 9e Amerikaanse Leger rukken in één dag 90 km op en bereiken de Elbe op 110 km van Berlijn!! Een Poolse divisie trekt op naar Groningen!! De Canadezen over de IJssel!

- De bouw van mitrailleurvesten vandaag door de vijand voortgezet. Vannacht zijn bij deze verdedigingswerken Duitse wachten geplaatst. Er staan voor en achter deze putten vier soldaten op wacht, maar zonder geweer. Men beweert, dat er gisteravond vuurwapenen zijn gearriveerd.
- Vanmiddag vielen vier Engelse jagers opnieuw doelen op de straatweg aan. Toen ze doken vuurden de Duitsers op de Laatste Stuiver met geweer- en mitrailleurvuur terug. Er volgde nu een heftig gevecht vanuit de lucht en vanaf de grond. Hierop verdwenen de vliegtuigen en zagen we op de straatweg zwarte rookkolommen als teken, dat een doel getroffen was.
- Het weer leent zich de laatste dagen schitterend voor luchtoperaties. Moge het de bevrijding van het noorden van Nederland ten zeerste bespoedigen.

Donderdag 12 april

Volgens de gegevens die ons vandaag ten dienste staan zijn Emmen en Weerdinge bij Ter Apel bevrijd. Het veiligst is de situatie als volgt aan te nemen: de Canadezen staan bij of in Assen. Verder gaan hardnekkige geruchten, dat de Canadezen reeds in zuidoost Friesland is. De Canadezen zijn de IJssel overgestoken.

President Roosevelt overleden!
Een groot vriend der mensheid gaat heen!

- Hedennacht passeerden om 10 uur, 1 uur, 2 uur en 4 uur grote troepentransporten over Lutjepost. Een groot aantal boeren was hierbij gevorderd onder andere Bos op Lutjepost. Andere boeren wisten zich handig uit de moeilijkheid te redden. De soldaten kwamen uit de Dongeradelen en moesten tot zuidoost Friesland terug. Eén groep hield stil op Lutjepost en sloeg met de kolf van het geweer op de deuren om fietsen. Wij bleven verschoond, maar P. Postma en P. de Vries moesten een fiets afstaan onder bedreiging met de kogel.
- Alle Duitsers zijn uit Buitenpost met deze colonnes vertrokken. Ze marcheerden hier om 10.00 uur langs en waren voor de hoofmacht op.
- Vandaag vertoef een 50-tal S.D. in Buitenpost.
- Het ondergrondse front meldt: Leden van de Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten hebben een brug bij Witmarsum opgeblazen. De vijand nam bloedig wraak door voor dit feit 50 vaderlanders te vermoorden. Nadere bijzonderheden, ook inzake het doel van dit feit, wachten we af. Correctie: 13 Nederlanders gefusilleerd bij Dronrijp als represaille waaronder drie neven (Wierda's) van dr. H. IJzonides te Buitenpost.

Vrijdag 13 april

Van het front in Drenthe wordt vanmiddag gemeld dat Diever, Westerbork en Exloo zijn bevrijd. De Canadezen hebben een bruggenhoofd over de Beilervaart. Zwolle ligt onder artillerievuur. Gisteravond trokken de Britten van het 1e Leger bij Westervoort over de Rijn. Ze vechten thans in de oostelijke buitenwijken van Arnhem.

Jozef Stalin* geeft het laatste beslissende commando!
De stormloop om Berlijn in het laatste stadium!

- Vanmorgen ontvangt ondergetekende bezoek van de Commandant N.B.S.-Achtkarspelen met het verzoek aan ondergetekende om als informator op te treden bij de Geallieerde Legers, zo die mogelijk het eerst uit de richting Groningen naderen. Zijn taak was dan, om de Canadezen in te lichten betreffende de positie der bruggen en mogelijk andere gegevens. Daartoe moet hij aan de straatweg (grens der gemeente) ergens onderduiken. Daar zal een koerier hem van alles op de hoogte houden betreffende de te verstrekken gegevens. Ondergetekende houdt de opdracht even in beraad om in Burum af te spreken en neemt tegende avond de opdracht aan. Hij mag als ongewapend N.B.S-er zich niet in gevaar begeven. Hij ontvangt van den Commandant een oranjeband en een oranje identiteitsbewijs.
- De meeste boeren, betrokken bij het nachttransport van Duitse troepen van woensdag op donderdag, zijn te voet teruggekeerd. Ze melden, dat ze bij Wijnjeterp en Roden en nog meer plaatsen aan het front hadden gestaan. Ze waren blij daar vandaan te zijn en hadden paard en wagen in de steek gelaten. Het schijnt dus waar te zijn, dat parachutetroepen in zuidoost Friesland zitten.
- Vanavond wordt uit betrouwbare bron gemeld, dat enkele Engelse tanks in Drachten waren signaleerd en over Ureterp terugreden. Ze kwamen waarschijnlijk uit de richting Heerenveen, dat men reeds bevrijd noemt. Het gaat er nu om spannen of al dit heugelijke nieuws waar is.

Zaterdag 14 april

Groot nieuws is er vandaag van het front in Drenthe en zuidoost Friesland. Het Duitse front wankelt en stort ineen. Reeds werden Assen en Gieten bevrijd en staan de Canadezen (of Polen) voor Groningen. Tal van kleinere plaatsten werden eveneens bevrijd.

FRIESLANDS BEVRIJDING STAAT VOOR DE DEUR!!*De Canadezen staan bij Heerenveen!**De Canadese gevechtswagens racen door Drachten!**Gewest Friesland van de Ned. Binnenlandse Strijdkrachten opent het langverbeide offensief tegen moffen en landverraders!!**Heldhaftige strijd om het bezit van de brug op Blauwvallaat!**Stoutmoedig optreden op Dokkumer Nieuwe Zijlen!*

Toenemende spanning in de buurt nu vanmorgen de N.B.S. in actie zijn gegaan op Lutjepost. Hedennacht om twee uur werden de boerderijen van J. Elzinga, L. van der Meer, H. Oldenburger en B. Oldenburger opgeëist door de knokploeg van de N.B.S. In de vroege morgen werden wapens en munitie aangevoerd en de nodige voorlichting in het hanteren der nieuwe wapens (o.a. de Engelse sten) gegeven. Drie passerende Duitsers werden op de Bruggelaan gevangengenomen. 's Middags om 2 uur volgde een aanval op de brug van Blauwvallaat, die goed verliep. We konden het geknal der automatische vuurwapens goed horen. De zeven Duitsers gaven zich over en deze werden in de schuren van H. Oldenburger gevangengezet. De brug werd thans omhoog gedraaid en nieuwe stellingen opgeworpen. Commandant was W. van Mourik van Buitenpost.

De brug bij Blauforlaet in 1945.

Onze zogenaamde evacu  Van der Beek veranderde plots in vrijheidsstrijder L. van Dijk en vertrok de middag naar Nes om zijn post te bezetten. Ondergetekende stelde zich met de Commandant N.B.S. in verbinding te Buitenpost om zijn post te betrekken in Burum voor het geval geallieerde legers het eerst van het oosten mochten arriveren! Om drie uur werd een aanval ondernomen op de brug van Kootstertille.

Wanneer ondergetekende vertrokken is ontbrandt spoedig een felle strijd om de brug genomen op Blauwvallaat. Uit de richting Stroobos naderde een sleepboot met schepen. Aan boord bevonden zich een vrij groot aantal Duitsers. Het vuur werd geopend en door de Duitsers beantwoord, die steeds in de mening zijn gebleven, dat ze stonden tegenover een voorhoede van Canadezen. Het geluk, dat de N.B.S. zulk een bevoorrechte positie innam op de brug deed hen volharden. Had de vijand met zijn veel sterkere wapens de brug bestormd, dan zou het goede werk van de gevechtsgroep ongedaan zijn gemaakt. Dit inziende werd koerier F. Holwerda per motor uitgezonden om hulp op te halen van de Canadezen. Deze hulp kwam niet, omdat er geen gevechtswagens meer ter beschikking waren voor de brug. Desnoods Blauwvallaat prijsgeven aldus de Canadian Commander. Vreemd hiertegenover staat, dat andere gevechtswagens reeds in Twijzel waren en 's avonds in Zwaagwesteinde fuifden met de bevolking.

Op Lutjepost dreigde nieuw gevaar toen twee wagens met Jan Hagel en moffen naderden. Deze werden onder vuur genomen en gaven zich spoedig over. Boer Elzinga onderscheidde zich hierbij met grote stoutmoedigheid. Een gewonde Jan Hagel-schurk werd bij L. van der Meer binnengebracht en maandag naar het ziekenhuis vervoerd. In de avonduren duurde de felle strijd op Blauwvallaat voort. De invalende duisternis kwam de knokploeg te hulp en wonder boven

*Jaap Elzinga.**Monument ter nagedachtenis aan de slag bij Blauforlaet, onthuld op 15 april 1955. Het monument benadrukt dat vrijheid het hoogste goed is.*

wonder tegen 11 uur raakte de sleepboot in brand en volgden er gedurig grote ontploffingen die heinde en ver te horen waren. De gehele avondhemel was fel verlicht. En toen daalde het rumoer en werd alles stil. Verschillende Duitsers waren verdronken, een doodgeschoten en het merendeel vluchtte door de IJzermieden. De strijd was door de onzen gewonnen. Hulde voor al deze dappere kerels, die in het heetste gevaar hun bloedfeit hadden voor Koningin en vaderland. Een groot deel van Lutjepost was op aanraden van de N.B.S. 's avonds nog geëvacueerd naar veiliger plaatsen. Het mag een wonder heten dat geen der burgers noch der strijders werd gedood. Alleen W. van Mourik was door het hagelsalvo gewond aan hoofd en hand.

15 april 1945*Friesland herrijst!!**Leeuwarden en Dokkum bevrijd!!**Canadese tanks en gevechtswagens razen door en bevrijden:**Kollum, Buitenpost, Visvliet, Grijskerk, Zuidhorn, Munnekezijl, Zoutkamp, Augustinusga, Surhuisterveen, Stroobos enz. enz.**De bevrijding is daar!!**Dag van aangrijpende ontroering!**Dag van uitbundig enthousiasme!**Dag van ongekende verlichting!**Dag van ootmoedige dank!*

a. Met ingehouden adem wachtte thans eenieder in Buitenpost, Kollum of waar ook op het grote ogenblik: de aankomst der bevrijders. Omstreeks 11 uur, terwijl heel het dorp op de been was, naderden uit de richting Dokkum, dat zaterdagavond bevrijd was, de snelle gevechtswagens. Met een donderend gejuich, dat schier niet meer eindigde, werden de Canadezen begroet. Velen werden de ogen vochtig van diepe ontroering van dit geweldige moment van de totale ommekeer. De gevechtswagens werden gewoonweg bestormd en het gejuich nam geen einde.

Op hetzelfde moment barstte het enthousiasme in Augustinusga los, het bewijs, dat ook uit die richting de bondgenoot naderde. En ja hoor! De fier verdedigde brug ging omlaag en alle strijders sprongen in de houding! De Canadese commandant sprong van de wagen en wenste de binnenlandse strijders geluk met het succes. Hierop ging de heer H. Mennema, waarnemend sectiecommandant op de brug, als tolk mee en verdween in de richting Stroobos. Een andere colonne, die op Lutjepost stopte vroeg een tolk en verdween daarna. Eén dezer colonnes schoot, op vermoeden dat Duitse soldaten in de boerderij verschanst zaten, de grote boerderij van Z. Kooi in brand.

In Burum vloog heel het dorp uit toen de eerste wagens de straatweg passeerden. Ze stopten in Visvliet. Ondergetekende stelde zich later in verbinding met een kleinere colonne, die stopte bij Veenland, waar vijf Duitsers opdoken en vuurden. De Canadezen openden het vuur, vier moffen gaven zich over, een werd gedood, die dood langs de weg bleef liggen.

De taak van ondergetekende als Informer was feitelijk reeds afgelopen toen de Canadezen het eerst uit de richting Leeuwarden naderden. De eerste bevrijdingscolonne werd later signaleerd in Niezijl, Zuidhorn, Kommerzijl en Munnekezijl, tot ze bij Zoutkamp de zee bereikten. De bezetter van deze plaats werd gevangengenomen en Zoutkamp stak de vlaggen uit en vierde feest. Het was in de dorpen Grijskerk, Visvliet en Burum nog verboden te vlaggen, daar er nog steeds kans was, dat Duitse groepen uit de provincie Groningen zouden proberen een uitweg te zoeken en de Canadezen dan hier, dan daar patrouilleerden en dus niet overal tegenwoordig waren. De bevrijders gaven dan ook het advies: Past op voor de Duitsers. De bevrijding zolang verbod, kwam ons nog over als een overrompeling van wonderlijke blijdschap. Het was alsof wij droomden.

b. In Buitenpost en voorts in de gemeente Achtkarspelen werd deze dag nog begonnen met het arresteren van de landverraders en handlangers van de verachtelijke vijand, die er na 5 jaar van terreur uitgetrapt werd. Deze lijsten van personen waren van tevoren reeds vastgesteld, zodat de arrestaties een ordelijk verloop hadden. Van het politiecorps in Buitenpost werden gearresteerd luitenant Dijkstra, hoofd der politie, en politiemans Scholte. In Surhuisterveen politiemans Reinders.

Onder donderend hoera werden de soldatenwifwen opgehaald: mooi Jei, mooi Jo en een vrouw Postma, het zogenaamde N.S.B.-vrouwtje.

Deze gevangenen werden voorlopig opgesloten in de Chr. School en onder strenge bewaking gesteld. De gehele dag heerste in Buitenpost de grootste opgetogenheid en opwinding als zeer verklaarbare reactie na de weken van grote spanning. Kerkdiensten werden niet gehouden in Buitenpost. In Burum gingen deze gewoon door.

c. Aan het verslag van deze dag voegen we toe enkele staaltjes van moed en dapperheid van de strijdgroep N.B.S., die te Dokkumer Nieuwe Zijlen vocht.

In de nacht van vrijdag op zaterdag moesten zij de sluis en brug bij de Nieuwe Zijlen nemen. Dit zou 's nachts om 2 uur plaatsvinden met een boot, die oversteken moest. Ongelukkigerwijze blafte een hofhond, de wacht der Duitsers gaf alarm en de N.B.S.'ers kwamen direct onder een moordend vuur. Hun commandant geraakte te water en de aanval mislukte. Pas 7 uur 's morgens zou een nieuwe aanval worden beraamd, in de wetenschap dat de vijand thans op zijn hoede was. Ze namen hun toevlucht tot het machtige wapen van het gebed en gingen toen tot de aanval over! En welk een wonderlijke verhoring. Als eertijds onder Israël de Syriërs, de vijand was afgetrokken en de brug werd bezet. Er volgde thans de gehele zaterdag een verwoede strijd, wan-

Sjouke Stel

De 31-jarige Sjouke Stel is groenteboer in Buitenpost en heeft een zaak aan de Voorstraat in de Gerbozalen. Kort na het begin van de April-mei-staking, op maandag 3 mei 1943, besluit hij om samen met dorpsgenoot Hennie Dijkstra aardappelen te kopen 'op de klei'.

Hennie vertelt later: "Het was maandagmorgen en prachtig mooi weer. Het was in die dagen melkstaking: de boeren weigerden nog melk te leveren aan de Duitsers. Daar waren ze kwaad om. Overal plakten ze papieren op waarop stond dat het standrecht gold. Als er meer dan vier personen samenkwamen, zou er worden geschoten. Maar wij reden op 'it fytske' richting Kollum over de Heemstraweg. Plotseling zagen we allemaal mensen op fietsen achter een man aankomen die riepen: "Keer hem! Keer hem!". We fietsten hen voorbij en Sjouke en ik zeiden: "Dit willen we even zien". We hadden het nog niet gezegd of daar kwam een politiemans aan op zijn motor met zijspan met een aantal Duitsers op motoren, die mooi achter hem aan reden. De Duitsers begonnen te schieten - niet gericht, maar wel met de mitrailleur. Sjouke en ik reden het erf op en zochten dekking onder onze fiets. Maar Sjouke viel naast me neer. Ik kan dat nooit meer vergeten. Hij had een gaatje in zijn voorhoofd, daar kwam bloed uit; zijn brillette was naar beneden gegleden".

Sjouke wordt later die dag liggend op een ladder naar Buitenpost gebracht. De verslagenheid in het dorp is groot. Uit vrees voor nieuwe onrust mag slechts een enkel familielid bij de begrafenis op het kerkhof aan de Kuipersweg aanwezig zijn.

16 april 1945

Duitse troepen in de stad Groningen capituleren. Canadezen bevrijden Groningen.

17 april 1945

Duitsers steken de dijk van polder Wieringermeer door, deze wordt daarmee onder water gezet.

Oud-burgemeester Pier Eringa houdt op de stoep van het gemeentehuis een rede.

Apeldoorn bevrijd.

Verzetstrijdster Hannie Schaft, *het meisje met het rode haar*, wordt geëxecuteerd in de duinen bij Bloemendaal.

18 april 1945

Eenheden van de Canadese 3e Divisie bevrijden Harlingen en stoten door tot de Afsluitdijk. Daarmee is heel Friesland bevrijd.

19 april 1945

Kamp Amersfoort wordt overgedragen aan het Rode Kruis.

20 april 1945

De Duitsers laten de Beemster en de Schermer onder water lopen.

21 april 1945

De Duitsers blazen de sluizen bij IJmuiden op.

Hitler beveelt om alle documenten in de gebouwen van de SS en de Wehrmacht in Berlijn te vernietigen om te voorkomen dat de Russen ze in handen krijgen.

neer Duitse auto's via Zoutkamp naar Friesland poogden te ontsnappen. De dappere kerels namen meer dan 150 soldaten gevangen en er sneuvelden ongeveer 30. De wagen van Ross, één der beulen uit Friesland, werd buitgemaakt. Er bevond zich een vrij grote voorraad tabak en sigaretten, alsook een kinderwagen vol suikergoed in de wagen.

Bij het ontwapenen geraakte een manschap zwaar gewond, die zondagmorgen overleed. Deze morgen werd het kritiek, toen een motorordonnans veinsde zich gewonnen te geven en verraderlijk de posities der N.B.S.'ers aanwees, die door een volgende groep Duitsers met handgranaten werden aangevallen. Er volgde nu een verwoed gevecht, waarbij de meeste Duitsers in het koolzaad zich wisten te verschansen en later te ontkomen.

Dit echte stukje Duitse liederlijkheid en valsheid kostte twee strijders het leven. Zij stonden op om de ordonnans gevangen te nemen, toen de andere ploerten ze neerknalden. Alle drie slachtoffers vielen hier door verraad.

En toen kwam voor deze dapperen het grootste moment. De eerste Canadese gevechtswagens stormden aan en hun zaak was gered. Zeer amicaal was de omgang tussen deze wapenbroeders, die allen beziel waren met die ene grootse gedachte: De Tirannie verdrijven.

De dag der vergelding is gekomen!!

Geen bijtjesdag!

Maar de gerechtigheid zal zegevieren.

En niet 10 mei 1940!

Het arrestatiebevel heeft geklonken!

De zuivering is begonnen!

De grote schoonmaak is daar!

Het N.S.B.-gespuis,

De Jan Hagel-spitsboeven,

en soortgelijk schuim,

maar ook de karakterloze moffenknechten

achter slot en grendel gezet!!

Nu zal het grote wasdag zijn!

Nu de zwarte hemden aan de lijn!

De elkaar snel opvolgende gebeurtenissen van onze bevrijding en de totale ommekeer der verhoudingen doen voorlopig het andere nieuws geweld aan.

Maandag 16 april

Ondergetekende is nog in Burum. Reeds de vorige avond was het gehele dorp uitgelopen om het verwachte hoofdleger te verwelkomen. Echter passeerden toen enkele grotere of kleinere colonnes, die gevangen moffen en landverraders mee terugvoerden.

's Morgens maakt ondergetekende een tochtje naar Dokkumer Nieuwe Zijlen om van de gevoerde strijd aldaar verschillende gegevens te verzamelen. De wapens aldaar waren de bekende Tommy Guns, de mitrailleur en de Bazooka. Onder Kollum vertoefden de Canadezen. Ondergetekende droeg thans de band der N.B.S. met het opschrift Oranje en begaf zich naar de Canadezen. Met verschillende Canadezen onderhield hij zich en informeerde naar leeftijd, rang en legeronderdeel.

Het was hier eveneens, dat hij van de eerste Canadese sigaret mocht profiteren. De grote colonne tanks en gevechtswagens vertrok daarna. Op verschillende wagens bevonden zich antennes en stonden de radiotelegrafisten voortdurend in gesprek met andere Canadese eenheden.

Op de terugtocht naar Burum via Kollumerpomp ontsnapte ondergetekende ongetwijfeld aan een zeer groot gevaar. Hij was thans kenbaar behorende tot de N.B.S. en reed even voor halftwaalf over Warfstermolen, toen vlak daarop een auto voorbij stooft, een Duitse auto met een vrachtauto met Duitsers en de mitrailleur op de wagens. Deze wagens, die zeer snel reden passeerden de strijdgroepen van de N.B.S. bij Zoutkamp en Dokkumer Nieuwe Zijlen (deze waren in het geheel overrompeld) en raasden dan door Kollum, waar een N.B.S.'er werd doodgeschoten. Het dorp Kollum, dat geheel in vlaggentooi was, hoorde schoten door de straten knallen, drie personen werden nog gewond waarvan een dodelijk. De wagens werden later achterhaald en gegrepen.

Dit droevige gebeuren maande opnieuw tot voorzichtigheid, zodat de dorpen Grijpskerk, Visvliet en Burum maandag niet vlagden. De

bevolking van Burum, die bijna in zijn geheel aan de straatweg stond opgesteld, werd zelfs naar huis gestuurd.

Schrijver dezès begeeft zich hierna naar Buitenpost om zich te melden bij de Commandant der N.B.S. Hij ontvangt hier enkele nieuwe opdrachten als tolk van een paar arriverende colonnes Canadezen.

In het dorp heerste nog de jonge vreugde over de bevrijding. Verscheen maar één Canadees of een auto van de N.B.S. dan daverde het gejuich door de straten. Wanneer een landverrader werd opgebracht, dan zwol dit aan tot ontembaar uitbarsten van opluchting en vermaak.

Heine de Bruin kwam om in Kollum.

Op maandag bereikte dit zijn hoogtepunt toen Tolsma en echtgenote werden opgebracht. Het was haast een onmogelijke opgave, om de arrestanten door het publiek te loodsen.

Twee Nobachs, de één een zoon van de vos van Doezum nl. Bertus Nobach, werden aan een scherp verhoor onderworpen en in de gang van het gemeentehuis tegen de muur gezet onder strenge bewaking met de revolver. 's Avonds werden ze in de cel van de mareschausseekazerne opgesloten.

Intussen waren in de loods van Blauwvallaat reeds tientallen landverraders en dergelijk schuim opgesloten. De meest bekende waren: Van der G., B. van der M., K., A. de L. en last but not least Pier Nobach. Deze wilde zich na de arrestatie verdrinken onder de uitroep: Ik ga naar Jezus. Dit werd evenwel verhinderd. Deze vuilak, die niet anders dan vulgaire praat had tegen zijn vroegere arrestanten, maakte thans in werkelijkheid zichzelf vuil, uit doodsangst voor een wrekende gerechtigheid. De smeerlap Haje de Vries, die verscheidene moorden op zijn geweten had, wilde bij zijn arrestatie ontvluchten, maar hij werd onder vuur genomen en neergeschoten.

Op Lutjepost werd A. de B. en zoon gearresteerd. Ook vele vrouwen, die verdacht waren, zijn naar Blauwvallaat overgebracht en daar in een voor anker liggend schip ondergebracht.

Arrestatie van NSB'er, Pier Nobach, de vos van Doezum.

Dinsdag 17 april

Nederland herrijst! O.Z.O. Groningen, Sneek, Franeker, Harlingen, Apeldoorn en andere plaatsen in Gelderland bevrijd!! Max Blokzijl gegrepen!

De arrestaties worden vanmorgen voortgezet. Waarschijnlijk een zeer belangrijke arrestant, de heer Bohmers, professor in de archeologie en geologie, werd naar de Chr. School overgebracht. Inder tijd werd dit heerschap in het illegale blad *Het Parool* gesignaleerd als Gestapo-agent, een beschuldiging, die ondanks het protest van Bohmers, nooit werd teruggenomen. Opvallend was ook de uitlating van Bohmers vrouw in juni vorig jaar, toen Van der Kam verdween. Nogal logisch vond zij dit want hij was "groepsleider van de estafettedienst". Ook F. v.d. V. werd gearresteerd, die zich in 1940 tooide met het N.S.B.-speldje. Ondergetekende bleef de gehele dag op het gemeentehuis en wachtte op een toertje als tolk met de Geco door de gemeente. Pas om 6 uur konden we vertrekken en bezochten achtereenvolgens de gevangenen te Augustinusga en Surhuisterveen. In het stafkwartier van Surhuisterveen, gevestigd in de woning van verrader Glomb, zagen we een groot schilderij van de Führer, uitgereikt in juli 1940 nota bene voor 'Freue Mitarbeit'.

De middag van de 17e april was hoogtij voor Burum. Er verscheen een auto met N.B.S.'ers, die de wethouder en zijn echtgenote arresteerden. Hierna werd het huis van T. T. omsingeld en alle gezinsleden in hechtenis genomen. Nu zal de gerechtigheid zegevieren. "Maar niet die van 10 mei 1940", riep boer Sikkema tegen zijn collega Kloppenburg. Het mooiste komt evenwel nog. De soldatenmeiden of moffenjagers werden gearresteerd en naar de Hoofdstraat gevoerd. Heel Burum was naar buiten gestroomd en nu kon eenieder het publieke vonnis aanzien en horen. Op de vragen van politieman Tilstra antwoordde het geachte publiek van Burum met een donderend: "Ja". Heeft deze meid met de moffen gevrijd? Ja. Heeft zij ten volle verdiend, dat haar hoofdhaar in het publiek wordt afgeschoren? Antwoord: "Ja". Hierna verrichtte de kapper de plechtige handeling. Aan het einde van het bedrijf werd uit volle borst door heel de menigte een vaderlands lied aangeheven! Zo vierde Burum zijn bevrijding.

Canadese bevrijders.

In Buitenpost nog geen aanvang gemaakt met het arresteren van de soldatenmeiden en de beruchtste zwarthandelaren. Hoewel de verschillende lijsten reeds van tevoren in gereedheid zijn gebracht, is met de afwerking hiervan niet begonnen. Voorshands heeft de N.B.S. ook genoeg van doen met de uitgesproken verraders en collaborateurs*. Vandaag volgde ook de arrestatie van twee politiemannen. Hiermee is feitelijk het gehele corps wachtheesters vastgezet, wat van de laatsten, heel wat misnoegen onder de burgers heeft opgewekt. Het feit, dat de wachtheester Kooistra vooraan staat met de band om, terwijl hij begin 1940 vrij pro-Duits was, wordt met verontwaardiging besproken!

Woensdag 18 april

De personen, die de N.B.S. in zijn corps heeft opgenomen, staan aan veel kritiek bloot. Dit geldt niet zozeer voor de staf, samengesteld uit Pijnacker, K. de Vries, H. Brouwer, van Kuil en P. Brons, als wel van de leden van de wachten. Hierbij zijn ingedeeld zij, die nog nooit een vuurwapen hebben gehanteerd en niettemin met een geweer op wacht staan. Deze kritiek is billijk bij al het andere, dat onbillijk is, als zou het Geref. volksdeel het heft in handen hebben. Vandaag wordt de Engelse en Amerikaanse vlag gehesen in Buitenpost. Als bijzonderheid zij hierbij opgemerkt dat vier dames acht uur gewerkt hebben om dit stukje werk klaar te krijgen. De vlaggen werden gehesen op een mast van een gevonden Engelse rubberboot; de mast was indertijd niet bij de moffen ingeleverd.

Te midden van alle gezellige drukte op straat stopten af en toe enkele Canadese wagens. Ze werden nog steeds enthousiast begroet en de meisjes en jeugd klauterden op de wagens en probeerden een gesprek aan te knopen. Onze bevrijders trakteerden de dames op bonbons en chocola en sommige keren op een Amerikaanse sigaret. Tegen de avond zagen we reeds liefdestoneeltjes toen een paar Canadezen omstuwd door de dames door het dorp flaneerden. Gisteren en vandaag passeerde ook een grote colonne zware tanks van 25 à 30 ton. De grond dreunde onder dit zware materiaal terwijl een spoor werd nagelaten in de straatweg. Vele stenen brokkelden af, andere braken radicaal kapot. Een geregeld verkeer van het 1e Canadese Leger tussen Leeuwarden en Buitenpost zou spoedig vernieuwing van de Rijksstraatweg noodzakelijk maken. Maar niemand, die zich hierover bekreunt, in tegendeel, wat een rijke voldoening, dit prachtige materiaal te aanschouwen waarmee de rotmof in ons land knock-out geslagen werd.

Donderdag 19 april

Ondergetekende vertoefte overdag nog steeds op het gemeentehuis. Omdat hem hier niet een drukke werkkring is toebedeeld, heeft hij tijd over om van verschillende zaken nader kennis te nemen. In de Chr. School, omgeven door gaas en planken, worden de gevangenen geregistreerd. Deze dag worden Jutte en Jongbloed weer vrijgelaten. De angst van dr. Bohmers schijnt een zeer goede vangst te zijn, gezien de Canadese Security Police ervoor gehaald is. Ze zijn dolblij deze man te zien en nemen hem in hun auto's 's avonds mee naar Leeuwarden. De belangrijkste en ingewikkeldste gevallen worden door de Canadezen zelf behandeld. Zo hebben ze ook de zaak van Bohmers zelf in handen. Ooggetuigen verklaren dat Bohmers vreselijk schrok toen hij hoorde dat hij met de Canadese Politie mee moest. De anders rustige figuur legde op dat moment een grote zenuwachtigheid aan de dag.

J.C. Bohmers werd ondervraagd door de Canadese inlichtingendienst. Hij zat negen maanden gevangen, maar werd niet beschuldigd.

De strenge staatscontrole te Buitenpost is niet vergeefs geweest. Ogenschijnlijk eerlijke en vertrouwde personen bleken vluchtelingen te zijn voor de hen achtervolgende wrekende gerechtigheid. Bij fouilleren vond men wapens, dolken enz. Soms werd uit een fluitje of enkel reëutje afgeleid, dat men met een gevluchte N.S.K.K.-man of voortvluchtige landwachter, N.S.B.'er of W.A.-man te doen had. Zakten de heren door de korf, dan was Leiden in last. Ze vielen in zwijm of waren zo onschuldig als een pasgeboren wicht. Aan soortgelijke taal zijn we reeds gewoon, het is het gewone recept: eerst trappen en dan kruipen en likken. Ook een dame zo onschuldig en lief, bleek met het Hoofdkwartier der N.S.B. in verbinding te staan. Al deze personen werden als 'zwaren' in de school opgesloten. Een zwarthandelaar, Postma, die de Wehrmacht geregeld vlees leverde werd gearresteerd met ruim f 3.000,- aan bankpapier.

Vrijdag 20 april

Het M.G. heeft een afkondiging gepubliceerd, waarbij het verkeer op de Rijksstraatweg wordt stop gelegd. Dit is een maatregel, die voortvloeit uit een militaire noodzaak. Een groot gedeelte van het 1e Canadese Leger moet namelijk passeren, die daartoe over een vrije route moeten beschikken. Deze troepen gaan waarschijnlijk met hun materiaal naar Nieuweschans, richting Emden en Delfzijl, waar nog zware tegenstand is en vooral het geschut van Emden de Poolse divisie belemmert op te rukken. Reeds vandaag begon het transport van eindeloze files tanks, strijdvoertuigen, kanonnen en honderden auto's en vrachtauto's.

Een andere verordening bepaalt, dat niemand meer dan 6 km buiten zijn gemeente mag komen en daarbij gebruik dient te maken van de binnenwegen. Samensteller dezes heeft tegen de avond nog te fungeren als tolk tussen de Canadese officieren van de Security Police en de gemeentelijke staf. De N.B.S. heeft een grote behoefte aan benzine, voor het ogenblik kan de Canadese legerleiding hierin nog niet voorzien. De officieren wilden graag de volledige lijsten van alle gevangenen hebben, die ze de volgende dag zullen krijgen. Zij van hun kant beloofden, de Duitse krijgsgevangenen van Blauwvallaat (40) op te halen en naar Heerenveen te brengen.

Zaterdag 21 april

Gedurende de nacht, maar vooral ook overdag, hield de stroom voertuigen, pantserwagens en tanks van het 1e Canadese Leger aan. Op de middag passeerde ook een colonne zeer zware tanks, die buitengewoon veel aandacht trokken. In een kalm tempo, rustig en zelfbeheerst, reden de gemotoriseerde eenheden voorbij. Hartelijk toegejuicht en vriendelijk teruggroetend, zoals we dat reeds van hen gewoon zijn. Op het gemeentehuis nam onmiddellijk de spanning weer toe, toen het bericht kwam van de Gewestelijke Commandant N.B.S. dat 1.500 vrijwilligers moesten worden ingezet voor de bevrijding van het bezette gebied. Spontaan gaven sommigen zich op, waaronder ook oudere personen als Hetteema. Het merendeel kwam uit de gevechtsgroepen, waarbij zich echter ook ongevoefde manschappen bevonden, die nog maar een dag in de strijd zijn geweest. De zodanigen werd het afgeraden om mee te gaan, daar de oorlog in Holland voor hen zelfmoord zou betekenen. Voor hen zou een andere dienst in het leven worden geroepen namelijk Grenswacht in samenwerking met de Canadezen. We moeten vol lof zijn over het spontane der vrijwillige aanmelding! We moeten afkeuren de oppervlakkige praat van sommigen, die oorlog en vechten slechts als sensatie en avontuur beschouwen, groot willen doen boven hun waarlijke moed en in de ernst van het offer niet doordringen!

Zondag 22 april

Strijd om Amersfoort. Slag om de Grebbelinie begonnen. Zwaar wordt gevochten om Delfzijl. Verschillende kleidorpen hebben het hard te verduren. De Poolse pantserdivisie op 5 km van de stad. Canadese artillerie beschiet de stellingen van Schiermonnikoog. De

Tamme van der Veer

Tamme van der Veer is een gemeenteambtenaar die op het arbeidsbureau werkzaam is. Hij woont boven het kantoor van het bureau aan de Parklaan 3. Na werktijd doorzocht hij met een valse sleutel de bureauladen van zijn chef, de NSB'er Tjibbe Tolsma. Hij zoekt stukken waarin namen werden genoemd van mensen die gevaar lopen vanwege de *Arbeitseinsatz* in Duitsland. De daarin genoemde personen worden door hem gewaarschuwd. Hij wordt gearresteerd en hardhandig ondervraagd. Over zijn illegale activiteiten heeft hij geen woord losgelaten. Tamme komt vrij maar overlijdt al op 9 maart 1945. Waarschijnlijk hebben de gevolgen van het verhoor dat hij ondergaan heeft daarbij een grote rol gespeeld.

Thijs de Vries

Thijs de Vries en Afke Vellinga wonen met hun zes kinderen in het Oost. Thijs handelt in vee en is in de wijde omgeving bekend. Als veehandelaar is de verleiding groot om wel eens een schaap te slachten. Vlak voor de kerstdagen van 1942 gaat dit echter mis. Thijs wordt gearresteerd en opgesloten in de kazerne in het West. Later wordt verteld dat de deur naar zijn cel los is gelaten en dat hij had kunnen vluchten. Vermoedelijk denkt hij dat het allemaal wel mee zal vallen en maakt daarvan geen gebruik. Hij wordt naar kamp Amersfoort* gebracht, waar hij op 12 februari 1943 overlijdt. Als doodsoorzaak wordt 'ontbering' gegeven. Het lichaam wordt per trein van Amersfoort naar Buitenpost vervoerd. Thijs wordt op 17 februari 1943 begraven op de begraafplaats aan de Kuipersweg.

Na bijna 5 jaar bezetting reden op zondag 15 april 1945, rond half twee 's middags, een viertal Canadese verkenningswagens Buitenpost binnen. Het was de start van een wekenlang durend bevrijdingsfeest.

24 april 1945

Wegens het ontbreken van brandstof moeten de Centrale Keukens in het bezette Nederland hun werkzaamheden staken.

29 april 1945

Start van voedseldroppings door geallieerde vliegtuigen in het westen van Nederland.

30 april 1945

Negen dagen na de val van Berlijn plegen Adolf Hitler en zijn vrouw Eva Braun zelfmoord in de Führerbunker te Berlijn.

2 mei 1945

Delfzijl bevrijd na laatste veldslag in Nederland.

Koningin Wilhelmina keert terug naar Nederland.

5 mei 1945

Capitulatie van Duitse troepen in Nederland, Denemarken, Noorwegen, en Noordwest-Duitsland.

Groot bevrijdingsfeest in ons dorp.

6 mei 1945

De capitulatie-overeenkomst van het Duitse leger in Nederland wordt getekend in hotel *De Wereld* in Wageningen.

7 mei 1945

Amsterdam viert de bevrijding. Op de Dam openen Duitse mariniers vanuit de Groote Club onverwacht het vuur op de feestende menigte. Er worden 22 Amsterdammers gedood waaronder Popke Bakker, 120 mensen raken gewond.

Arrestatie NSB-leider Musser.

Ondertekening van de overgave van Duitsland in de Franse plaats Reims.

8 mei 1945

Om 23.01 uur Midden-Europese tijd is het einde van de Tweede Wereldoorlog in Europa officieel een feit. Overal ontstaan daarna bevrijdingsfeesten.

12 mei 1945

Groot bevrijdingsfeest aan de Parklaan.

12 juli 1945

Sikke Veenstra trouwt met Akkeline van der Molen uit Burum.

14 juli 1945

Parade van de Friese NBS in Leeuwarden.

Duitsers beantwoorden dit en bombarderen Oostmahorn. Zout water stroomt de Wieringermeer binnen.

Maandag 23 april

Canadese troepen zijn Amersfoort wel genaderd, maar de patrouilles hebben zich later teruggetrokken. Een dorp, dat te vroeg de vlag uitstak, onderging de wraak der Nazi's. Radio Oranje waarschuwde opnieuw tegen het ontijdig vlagvertoon.

Volgens verkenner staat de gehele Wieringermeerpolder thans blank. Over de strijd in noordoost Groningen geen officieel nieuws. De Canadezen trachten Emden te bereiken vanuit Groningen. Personen uit de provincie melden, dat er verwoed in de dorpen rond Delfzijl gevochten wordt.

De maarschalken Zjoekev en Konev dringen in de vesting Berlijn door! Oost- en Westfront vallen spoedig samen!!!

- Het grote troepen-, materiaal- en voorradentransport van het 1e Canadese Leger in de richting Leeuwarden-Groningen duurt nog onverminderd voort. Gister passeerden enkel overdag 1.500 vrachtauto's. Een lichte tank, die bij H. Waltje te water was geraakt, werd vanmorgen op sleeptouw genomen.
- Mooi Jei, de moeder van Mooi Joke, is vandaag vrijgelaten. Eveneens werd Postma losgelaten (naast H. van der Wal). De vrouw bleef gevangene.

Dinsdag 24 april

Er was vandaag in het geheel geen gelegenheid nieuws op te vangen. Zelfs de geregelde luidsprekerinstallatie, die stroom heeft op een accu, liet ons vandaag in de steek.

- De gevangenen in de Chr. School zijn vandaag per auto naar de loods van Blauwvallaat gebracht. Uit de loods verdwenen op dezelfde auto naar Leeuwarden: alle Landwachtschurken, de leden van de N.S.K.K. en de Dienstleiders van de N.A.D. Heren als Van der Grift, Cats, B. v.d. M. zitten thans in Leeuwarden.
- De schepen met dekens en andere kledingstukken worden thans gelost en naar Leeuwarden gebracht. Het betreft hier vooral dekens. De leden van de gevechtsgroep ontvingen allen een leren jas, ook uit het schip afkomstig. Bovendien nog een gummi-overjas en werkpak. Vele manschappen hebben zich getooid met wapens en koppelriem van Duitse krijgsgevangenen.
- T. v.d. V. werd vandaag losgelaten. Hij moet zich twee keer per dag melden.
- De Gemeentelijk Commandant van de N.B.S. maakt van dag tot dag verschillende bepalingen door afkondigingen bekend. Ze betreffen: melkproductie, verkeer, openstelling van de kantoren, P.T.T., banken enz.

Woensdag 25 april

De grote Führer der Germanen strijdt in de onderwereld van de hoofdstad der Nazi-demonen. Hitler en Goebbels willen sterven bij de ondergang van Berlijn en het Derde Rijk! Onbeschrijfelijke gruwelen op, in en onder de ruïnes van dit 'Babel'. Wanneer we dit schrijven is er nog steeds geen nieuwsuitzending opgevangen.

- Het aantal auto's en motorfietsen dat 'bovenkomt' na de duikkuur neemt nog met de dag toe. Er is nog een algemeen verbod om deze voorhanden zijnde vervoersmiddelen te gebruiken wegens benzinegebrek. Alleen vervoersmiddelen van de N.B.S. mogen rijden.
- Het verkeer der Canadezen over de Rijksweg is vandaag minder druk. We horen vandaag het gedonder van het geschut ook niet, dat gisteren krachtig was. Het kwam ongetwijfeld uit noordoost Groningen, waar verwoed gevochten wordt.

Donderdag 26 april

Het nieuws kunnen we vandaag afleiden uit het blaadje Het Nieuws, dat elke dag in Kollum verschijnt en in Kollumerland langs de huizen verkocht wordt voor 10 cent per stuk. De opbrengst is ten bate van het N.B.S.-fonds. Het nieuws in Nederland is vrij beperkt. Amersfoort is nog in Duitse handen. Patrouilles tussen Amersfoort en het IJsselmeer. In noordoost Groningen worden nog verbitterde gevechten geleverd. Bevrijd werden Wagenborgen en Loppersum. Het schijnt, dat deze dorpen zware schade bij het oorlogsgeweld hebben opgelopen. Delfzijl is nog in Duitse handen.

Het voorgenomen plan om met de Canadezen een bezoek aan Groningen te brengen gelukte heden volkomen. Ondergetekende vertrok vanmorgen met een tankcolonne vanuit Visvliet en keerde om 7 uur met een Red Cross-soldaat terug. Onderwijl had hij een goede gelegenheid zich met onze Canadese bevrijders te onderhouden en van hun sigaretten milddadigheid te profiteren. Het verslag betreffende Groningen vindt U hieronder.

Groningen gehavend door de oorlogsfakkell!**Een bezoek aan de stad**

Wanneer ik om 11 uur de stad binnentreedt valt in het stadsbeeld allereerst een grote verandering, een totale ommekeer, waar te nemen. In plaats van het drukke beweeg van den vijand zien we nu de rustige, vriendelijke gezichten van onze bevrijders. Voor in de stad is de Kraneweg beschadigd en zijn sommige woonblokken uitgebrand. In andere straten zijn alleen kapotte ramen, maar geen verwoestingen.

Verwoesting is er! Op de Vismarkt is de grote zaak van Meijerink verdwenen. Met de gehele straat, de Stoeldraaiersstraat erachter. Hier is het puinhoop al wat men ziet. De ene kant van de Grote Markt

is ook geheel weg, o.a. het Scholtenhuis, gehaat en berucht, en de grote zaak van Göbels. Het merendeel der verwoestingen is te wijten aan opzettelijke brandstichtingen van de terugwijkende vijand. Een gedeelte van de Oosterstraat en de bekende singels zijn voor een deel zwaargehavend.

De Canadezen naderden Groningen vanuit Eelde en Paterswolde. Geen wonder dat ook de Paterswoldseweg zeer beschadigd is. Hier schoten de Duitsers met de bekende pantservuist en antwoordden de Canadezen met zwaar geschut. Gehele blokken zijn uitgebrand, boerderijen verdwenen en hier en daar grote bressen in de woningen geslagen.

Bij al de schade ook voldoening! De N.B.S. in Groningen heeft de landverraders goed onder de knie. Ze zijn voor een groot deel in de Korenbeurs. Overdag trekken ze in grote groepen naar de ruïnes der stad en moeten ze puin opruimen. Ook voor de vrouwen zijn karweitjes uitgeplozen. Vele mannen waren kaalgeschoren, zoals men het de glorie van Holland placht te doen in Vught, Amersfoort enz.

Vrijdag 27 april

West-Nederland ten ondergang gedoemd, daagt niet spoedig hulp! Het wereldgeweten moet worden wakker geschut!

Geallieerd opperbevel zal eindelijk helpen!
In het noordoosten van Groningen is nog een smalle strook van 8 km (Spijk tot Delfzijl) in Duitse handen. Canadezen ontruimden de Bommerwaard en drongen verder in de buitenste stellingen van de Grebbelinie door. Uit de gegevens, die thans in de vrije pers worden gepubliceerd, blijkt de ontzettende hongersnood van de 4½ miljoen Nederlanders in Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht:

- In Den Haag sterven 25 personen per dag op straat (kinderen en ouden van dagen).
- Begravenissen worden door de gemeentediensten overgenomen. De lijken worden dikwijls in tuinen begraven achter de woonhuizen. In kartonnen doos of zakken worden de doden in massagraven ter aarde besteld.
- Honderden lijden aan hongeroedeem: gezwollen ledematen enz. waarna ze bezwijken.

- Voor al gisteren passeerden vele zware tanks (de Sherman van 40 ton) de Rijksweg. Een colonne ging over Kollum en bleek gisteravond gestationeerd op Dokkumer Nieuwe Zijlen en Kollumerpomp. Waarschijnlijk voor operaties van of tegen de Waddeneilanden. Wanneer deze strijdreuzen gepasseerd zijn, zijn de straatklinkers afgebrokkeld of gescheurd en de fietspanden geploegd. Maar zonder uitzondering zien we ze allen passeren met groot innerlijk genot en zelfvoldoening. Het voor ons verbluffende materiaal der geallieerden dient tot de vernietiging van de wereldvijand: de rotmof.
- In alle Friese steden en dorpen is de actie Hulp aan Holland in volle gang. Een spoedige hulp klemt thans te meer, nu het Duits opperbevel in Holland het voorstel van generaal Eisenhower heeft afgewezen. De motivering is de gebruikelijke demonische camouflage van het eeuwig, schandalige plan der geschiedenis: 4½ miljoen Nederlanders de hongerdood te laten sterven.

Zaterdag 28 april

Het nieuws van Nederland ligt vandaag niet op militair gebied. De situatie is vrijwel ongewijzigd bij Delfzijl en aan de Grebbelinie, waar nog vier Duitse divisies zijn opgesteld. Maar wat iedere burger en vaderlander hedenavond 8.15 uur met vreugde begroette was het bericht van Anep uit Londen: "Het geallieerd opperbevel en het Duitse bevel in Holland, bezet gebied, zijn tot overeenstemming gekomen betreffende de afwerping en de geordende distributie van levensmiddelen, die door vliegtuigen zullen worden afgeworpen".

Het grote werelddrama nadert zijn ontknoping!! De laatste acte is begonnen! Reichsführer S.S. Himmler biedt aan: 'Bedienungslose Kapitulation' aan twee der drie grootmachten! Voorstel afgewezen!! Hitler aan het hoofd van zijn garde viert de ondergang der Nazi-titanen onder de bouwvallen van Berlijn! Maarschalk Göring van het toneel verdwenen! Benito Mussolini gegrepen en terechtgesteld!!

Het dorp Burum had, na tal van harde slagen tijdens de tirannie, thans ook weer veel voldoening na de terugkeer van twee dorpelingen. De ene keerde vrijdag terug na een vijfjarige afwezigheid als sergeant bij de Brigade Prinses Irene. De andere persoon keerde terug uit Hannover, waarheen hij mei 1944 was getransporteerd (aanval op de Gereformeerde Kerk).

Zondag 29 april

Hoezeer ook in spanning over de situatie van het ineens stortend Nazi-rijk en de toestand aan het binnenlandse front, we konden vanwege het gemis aan elektrische stroom geen nieuws opvangen.

- Na een drukke periode voor de N.B.S. neemt thans de rust hand over hand toe. De gevechtstroepen doen geregeld patrouillediensten door de gemeente en hebben de bewaking der gevangenen op Blauwvallaat.
- De scholen zullen zo spoedig mogelijk weer beginnen. Onze scholen maandag 7 mei aanstaande.
- Het reizen is nog verboden. Evacuees moeten blijven waar ze zijn.

Aanvullend bericht:

Uit Groningen wordt gemeld, dat aldaar drie Canadezen verraderlijk zijn vermoord! Dit huiveringwekkende nieuws vervult ons met deemoed. Begrijpelijkerwijze zullen de Canadezen een streng onderzoek instellen. Vermoedelijk is de wraak van onbekende S.S.-bandieten gekomen. We hopen spoedig nader nieuws hierover te horen!

Maandag 30 april

Grote voorraden voedsel afgeworpen door de R.A.F. in West-Nederland! In Groningen enkele Canadezen vermoord!

Heden geen nieuws van de militaire situatie in West-Nederland. Maar wat van veel groter belang is: goed nieuws over het afwerpen van levensmiddelen. Zondag hebben R.A.F.-Lancasterbommen-werpers 600 ton voedsel voor hongere Nederland afgeworpen. Vandaag werden opnieuw voedselvoorraden afgeworpen als meel, vlees, margarine, suiker, melk, thee en chocola. Het werd onder andere afgeworpen bij Amsterdam, Den Haag, Valkenburg, Ypenburg en Waalhaven (Rotterdam). "The Dutch must have this food", was de slagzin der piloten, die ondanks grote moeilijkheden der weersgesteldheid op afgebakende terreinen het voedsel afwierpen. De pakketten werden hier verzameld en naar de distributiediensten vervoerd, waar de verdeling verder werd geregeld.

Voedseldropping boven Ypenburg.

- 30 april 1945 is voor het eerst na 5 jaar een nationale feestdag voor driekwart van ons land. Festiviteiten op bescheiden voet te Kollum en andere plaatsen.
- Voor de nieuwsuitzending van Radio Oranje uitgesproken over de luidspreker van Kamstra bestaat 's avonds 8.15 uur een zeer grote belangstelling. Vanavond waren wel 1.000 personen op de been. Het is ook de enige mogelijkheid zelf het nieuws te horen.
- Hedenavond personeelsvergadering der Chr. School. Plan om aanstaande maandag 7 mei weer te beginnen. De school, die allerlei diensten heeft gedaan: nachtkwartier evacuees, nachtkwartier voor de Wehrmacht, gevangenis voor landverraders, kan na 6 maand weer in gebruik worden genomen.

Dinsdag 1 mei

Luchtarmada van 400 vliegende fortentwerpen heden geen verderf, maar 800 ton levensmiddelen af boven Holland.

Al sedert enkele dagen horen we geen nieuws van het Canadese front in Nederland. Waarschijnlijk wacht generaal Crerar op de capitulatie van Duitsland, nu in het voedselprobleem van Holland wordt voorzien. Dit voorstel en deze oplossing zal door eenieder worden toegejuicht. Gisteren waren 400 vliegende fortentwerpen boven Den Haag, Leiden en Rotterdam, die 800.000 kg voedsel afwierpen. In 3 dagen tijd werden niet minder dan 2,5 miljoen kg. afgeworpen. De bevolking is enthousiast en zwaait met vlaggen en witte lakens als de bommenwerpers (thans voedselwerpers) overvliegen.

- In de loods op Blauwvallaat bevinden zich thans nog 85 arrestanten tegen wie nu de proces-verbalen worden opgemaakt voor het aanstaande Tribunaal.
- De wachten van de N.B.S. in Buitenpost zijn thans opgeheven en zijn voor zover nodig overgenomen door de strijdgroepen.
- Tal van jonge mensen hebben zich aangemeld als vrijwilliger bij het Nederlands Leger en voor Nederlands Oost-Indië. De betreffende afkondigingen van het M.G. zijn overal aangeplakt.

Woensdag 2 mei

Nieuwe overeenkomst tussen de oorlogvoerende partijen! "Voedsel aan hongere Holland door de lucht, over zee en over land!". Canadees voedsel.

Over de strijd in Nederland geen nieuws. Waarschijnlijk wordt er in het geheel niet gevochten en wacht het opperbevel op de capitulatie van Duitsland. Des te belangrijker is evenwel het nieuws over de voedselvoorziening van bezet Nederland. Er zijn nl. uitvoerige

besprekingen gevoerd tussen het geallieerd opperbevel o.a. Prins Bernhard en het Duitse bevel in Nederland o.a. Seyss-Inquart over de voedselpositie van het nog bezette deel van Holland. Het resultaat is eenvoudig verbluffend geweest. De Duitsers stemden toe-voer van voedsel toe:

- via de lucht.
- via land.
- via het water.

Blijkbaar willen de moordenaars van ons volk, die tot dusver (denk aan deze winter) opzettelijk voedselaanvoer uit andere provincies hebben belemmerd, thans een goed figuur slaan, nu de onvoorwaardelijke overgave op handen is.

Dr. Seyss-Inquart en generaal Blaskowitz menen door deze welwillende houding blijkbaar Nederland en zijn regering met verblindheid te slaan. Hoe het zij, per vrachtauto werden vandaag reeds 1.000 ton levensmiddelen aangevoerd. De vrachtwagens werden bestuurd door Canadese en Britse chauffeurs. Weldra zullen schepen uit Engeland naar Rotterdam varen. Reeds deed de regering een beroep op sleepboten en stoomboten, zonder dat er risico aan verbonden is, mee te helpen. Ook uit de lucht regende het vandaag pakketten, die nu werden afgeworpen op plaatsen bij Alkmaar, Amsterdam, Hilversum en Utrecht.

De Führer aller Germanen is dood! Arme germanen! Zonder Führer geen intuïtie en geen Gross-Deutschland mehr! o, arme schildersjongen wat ben je toch begonnen?

De wereld juicht!! Het monster, het beest-mens wiens waanzin miljoenen vermoordde en folterde is dood. De 'doodgraver van het Duitse Volk' is zelf dood. De Führer die sprak.

Met alle respect voor de voortreffelijke organisatie van de N.B.S. kan het moeilijk anders of het terrein is nog niet volkomen gezuiverd. Nu en dan volgt nog een goede vangst. Zo arresteerde men onder Twijzel een lid van Musserts lijfwacht, terwijl bij Kootstertille een dame werd vastgehouden, als verpleegster verkleed, maar die niettemin wapenen bij zich droeg. N.S.B.'ers als Groenbroek, Delfsma zijn nog niet gearresteerd. Er is nog werk te doen.

Donderdag 3 mei

Er wordt niet gevocht in ons land. Radio Oranje verstrekte nadere bijzonderheden over de voedselverstreking. De Canadezen hebben 200 vrachtauto's afgestaan voor het vervoer van het voedsel. Ook is per vliegtuig weer een grote voorraad afgeworpen. In verband hiermee werden enkele regeringsverklaringen betreffende kalmte en eerlijke verdeling van de rantsoenen voorgelezen.

Zij is gevallen..., de grote stad, het moderne Babylon! Berlijn!!! De zetel der Nazi-bonzen! Het broeinest der terreur! De drijfveer van het schrikbewind! De bakermat van leugen en geweld. De stad der bralende redevoeringen. De stad der demonisch-hysterische ontladingen. Het symbool van Gross Deutschland. De laatste strohalm van het 'herrenvolk' is gevallen!!

Verschiedende jongens van de N.A.D., die zondag 14 april hier passeerden uit Groningen, zijn hier blijven hangen bij de burgers. Uit voedselgebrek gingen de meesten in dit verfoeilijke opvoedingsinstituut. Ze werkten in Petten en moesten voor legerhulp nog naar Delfzijl. Op Lutjepost vertoeven een stuk of vijf van die knapen.

Vrijdag 4 mei

Nu de oplaaiende feestvreugde in Noord-Nederland wat geluwd is, gaan de gedachten weer meer toeven bij duivels verdrukt West-Holland. Iedere avond luisteren ongeveer 800 mensen bij G. Kamstra naar het Radio-Nieuws van Radio Oranje. Merkwaardig is, dat over de strijd in Nederland de laatste dagen niet gerept wordt. Dit is goed te verstaan, wanneer we bedenken, dat de onvoorwaardelijke overgave van Duitsland voor de deur staat. Nu de grote steden voedsel ontvangen, is verder bloedvergieten nodeloos en wordt ons land voor verdere verwoestingen gespaard.

Zaterdag 5 mei

Reeds in de vroege ochtend werd het grote nieuws rondgebazuind, dat gisteravond laat bekend was geworden. De Duitse troepen in Nederland, Denemarken en Noordwest-Duitsland hebben gecapituleerd. Dit betekent niets minder, dan de ontroerende waarheid, even wonderlijk als ongelooflijk: Nederland is vrij. De vlaggen wapperen opnieuw van de torentanssen. De dorpen steken de vlaggen uit en de burgers tooien zich met oranje. Het is feest, groot feest in Nederland. Overal worden voorbereidingen getroffen voor een feest, nog op dezelfde dag te vieren.

De N.B.S. te Buitenpost laat raambiljetten aanplakken:
12 uur – koraalmuziek.
15 uur – optocht schoolkinderen.
19 uur – samenkomst met sprekers.

Paardenvordering

Verhaal uit de overlevering van **Douwe de Boer**, jarenlang politiemans in Buitenpost en omstreken en een bekend gezicht in het dorp. Hij heeft het verhaal in 2014 opgeschreven. Het wordt hier verkort weergegeven. Douwe de Boer was 9 jaar toen de oorlog uitbrak.

Toen de oorlog uitbrak werden we bezet door nazi-Duitsland. Voor onze ouders brak een moeilijke tijd aan. Ik scharrelde in die tijd goed door de lagere school maar moest tot mijn veertiende naar school. In mijn vrije tijd werkte ik in die tijd al veel bij een boer in de omgeving van Liessens. Later, toen de school werd gesloten vanwege brandstofgebrek verhuurde ik me aan diezelfde boer onder Liessens.

In datzelfde najaar kregen de boeren opdracht van de Duitse Wehrmacht om met hun paarden naar Dokkum te komen. Want ze wilden paarden vorderen! Maar de boeren hebben toen massaal geweigerd.

In maart 1945 kwam er weer een oproep om met alle paarden in Dokkum te komen. Zou men dat weigeren dan zou men de paarden komen ophalen. Aangezien de bezetter steeds grimmiger werd in die laatste oorlogsmaanden durfde men nu niet massaal te weigeren. Ik was inmiddels 14 jaar en werd met twee paarden naar Dokkum gestuurd. In Dokkum werd een selectie gemaakt. Het mooiste en beste paard van de twee werd gevorderd. En ik kreeg opdracht om met dat paard mee te komen. Er werd ons niet verteld wat de bedoeling was en wat er met ons zou gebeuren. Al gauw werden er nog twee andere paarden, die ik niet kende, aan vast geknoopt.

We gingen over de Woudpoort in de richting van de Strobosser trekvaart. Daar mocht ik op een paard zitten en begeleidde de twee anderen in de richting van Buitenpost.

Op de Jeltingalaan in Buitenpost kwam ons al een kar met paard tegemoet met allemaal mannen die paarden hadden gebracht. Toen wist ik dat wij na aflevering van de paarden ook weer terug zouden kunnen. Dat bleek ook het geval. Wij kregen ook een kar met koetsier. Op de terugreis kregen we last van opdooi (het was maart) en de reis schoot niet op.

Het laatste stuk hebben we gelopen. Samen met een jongen uit Paesens hebben we nog bij een boer aangeklopt in de buurt van Liessens om een fiets te lenen. Daar was de schrik groot want het was al in spertijd toen we aanklopten. Ze waren bang dat er Duitsers aan de deur waren. Overal worden voorbereidingen getroffen voor een feest, nog op dezelfde dag te vieren.

Tijdens de oorlog wisten de meeste leden van de NBS-groep Achtkarspelen-Noord (Buitenpost, Twijzel en Twijzelerheide) niet wie er allemaal lid waren. Pas in de laatste dagen maakten ze met elkaar kennis en hadden een korte maar spannende periode. Na de bevrijding verrichtten ze nog arrestatie- en bewakingsdiensten, daarna brak het gewone leven weer aan. Hurkend in het midden en met armband, de leider Wim van Mourik.

Het lezen van de oorlogsdagboeken van mijn vader was een emotionele reis

Pieter Veenstra. (eigen foto)

De afgelopen anderhalf jaar heb ik de oorlogsdagboeken van mijn vader doorgelezen en heb ik ze tegelijkertijd ook digitaal vastgelegd. Het is een intensieve klus geworden maar het heeft mij en mijn familie (ik heb drie oudere zusters) veel inzicht gegeven hoe intens een oorlog is en wat het doet met je gevoelens jegens degenen die je dierbaar zijn en tegelijkertijd welke emoties er loskomen naar degenen die de vijand vormen, met de vijand collaboreren of op andere manieren samenwerkten met de Duitse bezetters. In de dagboeken van mijn vader zijn al deze emoties terug te vinden.

De dagboeken, in totaal zeven dichtbeschreven delen, hebben altijd bij ons in het ouderlijke huis gelegen. Mijn vader heeft er nooit echt met ons over gesproken hoewel we wisten, dat de dagboeken er waren. Waarom er nooit over gesproken is blijft ongewis. Mijn vader was een man, die graag sprak over geloof en politiek en de oorlog kwam daarin dikwijls aan de orde.

Mijn vader overleed in 1997 en de dagboeken kwamen in de na-

latenschap. Pas enkele jaren geleden hebben we alle foto's van onze ouders uitgezocht en toen kwamen de dagboeken ook weer tevoorschijn. Het was het moment voor mij om me er meer in te gaan verdiepen. En van het een is het ander gekomen. Ik heb ze uitgewerkt, ontmoette bij toeval Johan Kootstra en nu staan de dagboeken centraal in deze oorlogskrant, tachtig jaar na de bevrijding van Nederland. Als familie vinden we het heel mooi dat deze dagboeken nu toch openbaar worden op de plaats waar ze zijn geschreven in Lutjepost/Buitenpost.

Er komt veel emotie langs in de dagboeken van mijn vader. Zeker richting de Duitsers en allen, die met hen samenwerkten. Emoties die volgens mij een uiting zijn geweest van de onmacht die hij voelde. Niet meer alles kunnen doen wat je wilt doen, niet meer kunnen zeggen wat je wilt zeggen en niet meer kunt samenkomen met mensen, waar je mee wilt samenkomen. Het gevoel van onvrijheid en onderdrukking is de rode draad door zijn dagboeken. Des te euforischer wordt mijn vader als de bevrijding nadert. Als de Canadezen daadwerkelijk in Buitenpost arriveren gaat het dak eraf. Het moet ongelofelijk zijn geweest, dit gevoel van vrijheid te beleven na vijf jaren bezetting.

Voor mij was het indrukwekkend om te lezen hoeveel willekeurige slachtoffers er in Buitenpost en omgeving zijn geweest in de oorlogsjaren. Hoeveel razzia's er plaatsvonden, willekeurige moord, schietpartijen en roof. Hoe vaak er moest worden on-

dergedoken. Het Joodse jongetje, dat onder de schuilnaam Harry drie maanden in huis werd opgenomen en daarna weer naar een ander onderkomen moest worden verplaatst omdat het te gevaarlijk werd. Over de Joodse deportaties schrijft mijn vader weinig maar hij moet op de hoogte geweest zijn omdat hij beschikte over vele nieuwsbronnen. Ik vermoed, dat het uit voorzichtigheid is geweest.

Die voorzichtigheid zie je ook op andere manieren terug. Zo schrijft mijn vader nauwelijks over mijn moeder waarmee hij gedurende de gehele oorlogstijd verloofd was en die in Burum woonde. Om die reden komt Burum met grote regelmaat terug in de dagboeken. Mijn vader kwam er ongetwijfeld veel en kreeg veel informatie over wat er zich in het dorp afspeelde.

Hij schrijft wel over zijn broers. Zijn oudste broer Fré, die aan het hoofd stond van het distributiekantoor in Buitenpost en die verbonden was met het verzet en het vervreemden van bonnen voor onderduikers. Daarmee liep hij gevaar en dat is in de dagboeken terug te lezen. Met zijn broer Jan gaat hij met regelmaat letterlijk de boer op om voedsel te ruilen of te vergaren. Zijn broer Paul, die met regelmaat moest onderduiken om de *Arbeitseinsatz* te ontwijken, die kapper was en tevens zich het spinnen eigen maakte.

Wat niet in de oorlogskrant is opgenomen zijn de beschrijvingen in het dagboek van de oorlogfronten onder het kopje Buitenland. Alle fronten, het eerste Russische front vanuit het oosten, het tweede geallieerde front vanuit Normandië en het derde geallieerde front vanuit Noord-Afrika en later Italië, worden uitvoerig van dag tot dag door mijn vader gevolgd. Hij kreeg deze informatie hoofdzakelijk via Radio Oranje, zijn verbinding met de grote buitenwereld. De radio was onmisbaar, was gevaarlijk om te hebben, moest voortdurend worden verborgen maar leverde wel veel nieuws over de oorlog. De informatie over de fronten in de dagboeken is zeer nauwkeurig. Plaatsen, die worden veroverd, worden van dag tot dag genoemd of het nu op Sicilië is, diep in de Sovjet-Unie of in Frankrijk. Ook het front in het Verre Oosten ontbreekt niet. De strijd van de Amerikanen tegen Japan wordt, zij het op wat

Sikke Veenstra trouwde op 12 juli 1945 met Akkeline van der Molen uit Burum. (eigen foto)

grotere afstand dan de strijd in Europa, nauwgezet weergegeven. Uit alles blijkt de grote bewondering van mijn vader voor de Amerikanen, Britten, Canadezen, Polen en de Russen. Zij zijn de bevrijders en verrichten heldendaden. In zijn dagboeken spreekt mijn vader consequent over Rusland en niet over de Sovjet-Unie.

Het geloof, zijn school en de politiek waren belangrijke ankers voor mijn vader gedurende de oorlog. Hij vormde tijdens de oorlogsjaren zijn eigen Bijbelclub in Lutjepost genaamd *De Onderduiker*. Het heeft hem gevormd, geloof en politiek waren zijn steunpilaren maar boden ook de mogelijkheid veel medestanders te ontmoeten en informatie te vergaren. Zijn geloof (de Gereformeerde Kerk), de politiek (de ARP en later het CDA) en het onderwijs zijn altijd met hem verbonden gebleven. Dagblad *Trouw* werd zijn krant. Hoewel ik nooit met mijn vader echt heb teruggeblikt op die oorlogsperiode kan het niet anders dan dat deze periode diepe sporen bij hem heeft nagelaten. Het was niet aan hem te merken. Hij was een positief ingestelde man, die vooral vooruitkeek en ondanks zijn overtuigende opvattingen altijd op zoek was naar verbinding.

Het lezen van de dagboeken was voor mij een tijdreis, die mij dicht bij mijn vader heeft gebracht in een vreselijke tijd. Het schrijven van de dagboeken was niet zonder gevaar, zeker gezien de stevige opvattingen, die mijn vader in zijn dagboeken neerschreef. Op een kleine zolder in een klein boerderijtje in Lutjepost schreef hij zijn bevindingen en overtui-

gingen neer. Het is een boeiend verhaal, omdat het zo gedetailleerd en persoonlijk is maar ook omdat het laat zien wat een bezetting doet met een samenleving. Razzia's, moord, haat, verdeeldheid en geweld waren aan de orde van de dag met als gruwelijk dieptepunt de deportaties en moord van meer dan 100.000 Nederlandse Joden, Sinti en Roma.

Het doet je beseffen hoe belangrijk 4 mei nog altijd is: het herdenken van de slachtoffers uit de Tweede Wereldoorlog maar ook de slachtoffers die zijn gevallen op latere missies.

Het verlangen naar vrijheid werd in de dagboeken van mijn vader met de dag groter. Op 15 april 1945 werd Buitenpost bevrijd. Het gaf de inwoners een ongelofelijk vreugde. Zoals mijn vader het beschreef:

'Met een donderend gejuich, dat schier niet meer eindigde, werden de Canadezen begroet. Velen werden de ogen vochtig van diepe ontroering van dit geweldige moment van de totale ommekeer. De gevechtswagens werden gewoonweg bestormd en het gejuich nam geen einde.'

Op 5 mei vieten we deze vrijheid opnieuw, tachtig jaar na de bevrijding van ons land. Laten we het met volle overtuiging vieren, met elkaar, dwars door alle tegenstellingen heen. Want het hebben van vrijheid is een groot goed omdat je kunt zijn wie je wilt zijn.

Pieter Veenstra

Het woonhuis waar de familie Veenstra woonde tijdens de oorlogsjaren (nu Lutjepost 8). (foto: Johan Kootstra)

COLOFON

Jaargang 26,
extra uitgave april 2025

Deze extra editie van *Binnenste Buitenpost* is een uitgave van de Stichting Dorpsblad 'de Binnenste Buiten'.

Samenstelling:
Johan Kootstra en Annemiek Altana

Opmaak:
Annemiek Altana

Oplage:
3250 exemplaren

Druk:
Mediahuis Noord, Leeuwarden
Zet- of drukfouten voorbehouden.

Correspondentie:
bibupost@gmail.com

Dankwoord
Met dank aan Pieter Veenstra voor het ter beschikking stellen van de oorlogsdagboeken van zijn vader.

Gebruikte bronnen:

Keizer, Jasper (2018) *Historie van de Tweede Wereldoorlog van het dorp Buitenpost*. Stichting Oud-Achtkarspelen.
Keizer, Jasper (2020), *Flitsen uit het dagelijks leven in Buitenpost tijdens de Tweede Wereldoorlog*. Eigen uitgave
Kootstra, Johan (2020), *Oorlogskrant t.g.v. 75 jaar bevrijding*. Stichting Dorpsblad De Binnenste Buiten.

www.4en5mei.nl
www.dedokwerker.nl/tijdlijn_tweede_wereldoorlog.html
www.museum19401945.nl/tijdlijn-tweede-wereldoorlog
www.niod.nl
www.oorlogsbronnen.nl

De Tweede Wereldoorlog dichtbij
Wikipedia: Lijst van gebeurtenissen tijdens de Tweede Wereldoorlog
Wikipedia: vele onderwerpen en foto's

